

ДЕРЖАВНА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА УСТАНОВА
“АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ”

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР
до МИТНОГО КОДЕКСУ
УКРАЇНИ**

У трьох томах

Том 2

Київ • 2012

УДК 342.951:339.543](477)(094.4)

ББК 67.9(4Укр)401.21-3

НЗ4

Редакційна колегія:

В. Ю. Хомути́нник (голова),
Т. І. Єфименко (співголова), П. В. Пашко, Ю. Є. Петруня, К. В. Антонов, О. М. Вакульчик,
Є. В. Гармаш, С. С. Гасанов, Є. В. Додін, Д. В. Приймаченко, М. Г. Шульга, С. С. Терещенко

Автори:

П. В. Пашко (науковий керівник), В. Ю. Хомути́нник, Т. І. Єфименко, К. В. Антонов, І. Г. Бережнюк,
О. М. Вакульчик, Є. В. Гармаш, С. С. Гасанов, Є. В. Додін, О. Т. Зима, В. А. Зуєв, Н. В. Коваленко,
В. Г. Ковальов, Б. А. Кормич, С. В. Кувакін, Ю. Д. Кунев, В. В. Ліпинський, А. Б. Лялька, А. В. Мазур,
І. В. Міщенко, В. Я. Настюк, Н. В. Осадча, С. М. Перепьолкін, Ю. Є. Петруня, Н. Б. Писаренко,
Д. В. Приймаченко, І. В. Стрижак, С. С. Терещенко, Т. С. Тоцька, Л. О. Ужва, І. О. Федотова, М. Г. Шульга

Рецензенти:

В. В. Булюк – доктор економічних наук;

Т. П. Минка – доктор юридичних наук

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державної навчально-наукової установи
“Академія фінансового управління”
(Протокол № 9 від 27–28 листопада 2012 р.)*

ISBN 978-966-2380-50-7

ISBN 978-966-2380-52-1 (т. 2)

© Автори, 2012

© ДННУ “Академія фінансового
управління”, 2012

Умовні скорочення	11

**Розділ VI. ПЕРЕМІЩЕННЯ І ПРОПУСК ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ
КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.
МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ
КОРДОН УКРАЇНИ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ**

Глава 27. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО УМОВ ТА ПОРЯДКУ ПЕРЕМІЩЕННЯ І ПРОПУСКУ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	15
<i>Стаття 186.</i> Засоби та способи переміщення товарів	15
<i>Стаття 187.</i> Митні формальності на транспорті	16
<i>Стаття 188.</i> Сприяння посадовим особам митних органів у виконанні митних формальностей ...	17
<i>Стаття 189.</i> Тимчасовий пропуск транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України	20
<i>Стаття 190.</i> Товари, помилково ввезені на митну територію України	23
<i>Стаття 191.</i> Права та обов'язки перевізника	24
<i>Стаття 192.</i> Заходи, що вживаються у разі аварії чи дії обставин непереборної сили під час перевезення товарів	27
<i>Стаття 193.</i> Відповідальність за порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом	28
Глава 28. ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	30
<i>Стаття 194.</i> Попереднє повідомлення митних органів про намір ввезти товари на митну територію України	30
<i>Стаття 195.</i> Пункти пропуску через державний кордон України, в яких товари переміщуються через митний кордон	32
<i>Стаття 196.</i> Заборона щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України	33
<i>Стаття 197.</i> Обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України	36
<i>Стаття 198.</i> Подання документів та відомостей митним органам у пунктах пропуску через державний кордон України	37
<i>Стаття 199.</i> Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску через державний кордон України	38
<i>Стаття 200.</i> Доставка товарів та документів у місце, визначене митним органом	39

Глава 29. ТИМЧАСОВЕ ЗБЕРІГАННЯ	41
<i>Стаття 201.</i> Тимчасове зберігання товарів під митним контролем	41
<i>Стаття 202.</i> Документи, необхідні для розміщення товарів на складі тимчасового зберігання	43
<i>Стаття 203.</i> Операції з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем	44
<i>Стаття 204.</i> Строк тимчасового зберігання товарів	45
<i>Стаття 205.</i> Митне оформлення товарів, які протягом строку тимчасового зберігання під митним контролем стали непридатними, були зіпсовані чи пошкоджені внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили	47
<i>Стаття 206.</i> Тимчасове зберігання товарів на складах, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів	47
Глава 30. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА МОРСЬКОМУ І РІЧКОВОМУ ТРАНСПОРТІ	51
<i>Стаття 207.</i> Тривалість перебування суден закордонного плавання під митним контролем	51
<i>Стаття 208.</i> Строк та черговість митного оформлення суден закордонного плавання	53
<i>Стаття 209.</i> Місця здійснення митного контролю на морському та річковому транспорті	57
<i>Стаття 210.</i> Митний контроль за вантажними операціями у водному сполученні	61
<i>Стаття 211.</i> Митний контроль суден закордонного плавання, що прибувають на митну територію України на нетривалий час	65
<i>Стаття 212.</i> Митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну	67
<i>Стаття 213.</i> Митне оформлення суден, побудованих чи придбаних за кордоном або проданих за кордон	69
<i>Стаття 214.</i> Дозвіл митного органу на відправлення судна закордонного плавання	71
Глава 31. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА АВІАТРАНСПОРТІ	74
<i>Стаття 215.</i> Документи для контролю за повітряним судном	74
<i>Стаття 216.</i> Вимушена посадка	75
<i>Стаття 217.</i> Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами	76
Глава 32. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ	78
<i>Стаття 218.</i> Здійснення митного контролю на залізничному транспорті	78
<i>Стаття 219.</i> Відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів до митного органу призначення	79
<i>Стаття 220.</i> Місце здійснення митних формальностей у міжнародному залізничному сполученні . . .	80
Глава 33. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ	83
<i>Стаття 221.</i> Порядок декларування автотранспортних засобів комерційного призначення, які перевозять товари через митний кордон України	83
<i>Стаття 222.</i> Порядок декларування порожніх автотранспортних засобів комерційного призначення та автотранспортних засобів комерційного призначення, які перевозять пасажирів через митний кордон України	84

Глава 34. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ЩОДО ПРИПАСІВ	86
<i>Стаття 223.</i> Загальні положення щодо порядку переміщення припасів через митний кордон України	86
<i>Стаття 224.</i> Умови звільнення від оподаткування митними платежами припасів, які ввозяться на митну територію України	87
<i>Стаття 225.</i> Декларування припасів, які ввозяться на митну територію України	88
<i>Стаття 226.</i> Видача припасів	90
<i>Стаття 227.</i> Інші операції з припасами	92
<i>Стаття 228.</i> Забезпечення схоронності припасів	94
<i>Стаття 229.</i> Декларування припасів, що вивозяться за межі митної території України	96
<i>Стаття 230.</i> Обмеження щодо пропуску алкогольних напоїв і тютюнових виробів через митний кордон України на борту транспортного засобу	97
Глава 35. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА ТРУБОПРОВІДНОМУ ТРАНСПОРТІ ТА ЛІНІЯХ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАЧІ	99
<i>Стаття 231.</i> Місця здійснення митного контролю товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі	99
<i>Стаття 232.</i> Порядок і строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі	100
Глава 36. ПЕРЕМІЩЕННЯ (ПЕРЕСИЛАННЯ) ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИХ ПОШТОВИХ ТА ЕКСПРЕС-ВІДПРАВЛЕННЯХ	111
<i>Стаття 233.</i> Загальні правила переміщення (пересилання) міжнародних поштових та експрес-відправлень через митний кордон України	111
<i>Стаття 234.</i> Оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях	119
<i>Стаття 235.</i> Заборони та обмеження щодо переміщення (пересилання) окремих видів товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях	121
<i>Стаття 236.</i> Декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях	124
<i>Стаття 237.</i> Порядок та умови здійснення митного та інших видів контролю товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях	126

Розділ VII. ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА СКЛАДАХ МИТНИХ ОРГАНІВ ТА РОЗПОРЯДЖЕННЯ НИМИ

Глава 37. ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА СКЛАДАХ МИТНИХ ОРГАНІВ	131
<i>Стаття 238.</i> Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що зберігаються митними органами	131
<i>Стаття 239.</i> Склади митних органів	134

<i>Стаття 240.</i> Строки зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами	139
<i>Стаття 241.</i> Операції з товарами, що зберігаються на складах митних органів підприємствами ...	140
<i>Стаття 242.</i> Видача товарів із складів митних органів	141

Глава 38. РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ, ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА КОШТАМИ

<i>Стаття 243.</i> Розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення ...	143
<i>Стаття 244.</i> Розпорядження коштами, одержаними від реалізації товарів	146
<i>Стаття 245.</i> Розпорядження валютними цінностями, дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням	148

Розділ VIII. МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

Глава 39. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

<i>Стаття 246.</i> Мета митного оформлення	151
<i>Стаття 247.</i> Місце і час здійснення митного оформлення	152
<i>Стаття 248.</i> Початок митного оформлення	153
<i>Стаття 249.</i> Присутність декларантів або уповноважених ними осіб під час митного оформлення ...	154
<i>Стаття 250.</i> Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою	155
<i>Стаття 251.</i> Порядок митного оформлення іноземних інвестицій	157
<i>Стаття 252.</i> Митне оформлення військової техніки	158
<i>Стаття 253.</i> Подання митним органам актів, складених підприємствами	160
<i>Стаття 254.</i> Мова документів, які подаються для здійснення митного контролю та митного оформлення	162
<i>Стаття 255.</i> Завершення митного оформлення	163
<i>Стаття 256.</i> Відмова у митному оформленні та обов'язки митного органу щодо роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення	164

Глава 40. ДЕКЛАРУВАННЯ

<i>Стаття 257.</i> Процедура декларування	166
<i>Стаття 258.</i> Митна декларація, заповнена у звичайному порядку	169
<i>Стаття 259.</i> Попередня митна декларація	170
<i>Стаття 260.</i> Тимчасова та періодична митні декларації	174
<i>Стаття 261.</i> Додаткова декларація	177
<i>Стаття 262.</i> Місце декларування	178
<i>Стаття 263.</i> Строки декларування	179
<i>Стаття 264.</i> Прийняття митної декларації	181
<i>Стаття 265.</i> Декларанти	185
<i>Стаття 266.</i> Обов'язки, права та відповідальність декларанта та уповноваженої ним особи	187
<i>Стаття 267.</i> Декларування товарів значної кількості найменувань, які надійшли однією партією ...	189

Стаття 268. Помилки у митній декларації	190
Стаття 269. Зміна, відкликання та визнання митної декларації недійсною	191

Розділ IX. МИТНІ ПЛАТЕЖІ

Глава 41. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	197

Стаття 270. Оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються через митний кордон України	197

Глава 42. МИТО	200

Стаття 271. Мито та його види	200

Стаття 272. Ввізне мито	201

Стаття 273. Вивізне мито	201

Стаття 274. Сезонне мито	202

Стаття 275. Особливі види мита	203

Стаття 276. Платники мита	206

Стаття 277. Об'єкти оподаткування митом	207

Стаття 278. Дата виникнення податкових зобов'язань	214

Стаття 279. База оподаткування митом	215

Стаття 280. Ставки мита	216

Стаття 281. Тарифні пільги (тарифні преференції)	221

Стаття 282. Звільнення від оподаткування митом (податкові пільги)	223

Стаття 283. Звільнення від оподаткування митом залежно від обраного митного режиму	227

Стаття 284. Умовне повне звільнення від оподаткування митом	228

Стаття 285. Умовне часткове звільнення від оподаткування ввізним митом	228

Стаття 286. Оподаткування митом товарів при переміщенні через митний кордон України залежно від обраного митного режиму	229

Стаття 287. Особливості оподаткування митом деяких товарів	232

Стаття 288. Особливості оподаткування особливими видами мита	238

Глава 43. СПРАВЛЯННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	239

Стаття 289. Виникнення обов'язку із сплати митних платежів	239

Стаття 290. Припинення обов'язку із сплати митних платежів	240

Стаття 291. Виконання обов'язку із сплати митних платежів	242

Стаття 292. Випадки, коли митні платежі не сплачуються	243

Стаття 293. Особи, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів	244

Стаття 294. Об'єкт та база оподаткування митними платежами	246

Стаття 295. Нарахування митних платежів	250

Стаття 296. Особливості застосування ставок митних платежів під час незаконного переміщення товарів через митний кордон України та використання товарів з порушенням встановлених обмежень	253

Стаття 297. Строки сплати (виконання обов'язку зі сплати) митних платежів	255

Стаття 298. Порядок і форми сплати митних платежів	257

<i>Стаття 299.</i> Авансові платежі (передплата)	260
<i>Стаття 300.</i> Звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами	262
<i>Стаття 301.</i> Повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів	264
<i>Стаття 302.</i> Пеня	267
<i>Стаття 303.</i> Стягнення митних платежів	270
<i>Стаття 304.</i> Розстрочення та відстрочення сплати митних платежів	272

Розділ X. ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД МИТНИМИ ОРГАНАМИ

Глава 44. ФОРМИ, УМОВИ ТА СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД МИТНИМИ ОРГАНАМИ	279
<i>Стаття 305.</i> Загальні положення щодо забезпечення зобов'язань перед митними органами	279
<i>Стаття 306.</i> Способи забезпечення сплати митних платежів	280
Глава 45. ФІНАНСОВІ ГАРАНТІЇ	282
<i>Стаття 307.</i> Умови надання фінансових гарантій	282
<i>Стаття 308.</i> Визначення розміру фінансової гарантії	283
<i>Стаття 309.</i> Форми забезпечення сплати митних платежів фінансовою гарантією. Види фінансових гарантій	284
<i>Стаття 310.</i> Порядок надання фінансових гарантій митним органам	287
<i>Стаття 311.</i> Фінансова гарантія, що надається у вигляді документа	289
<i>Стаття 312.</i> Реалізація фінансової гарантії, наданої у вигляді документа	293
<i>Стаття 313.</i> Фінансова гарантія у вигляді грошової застави	293
<i>Стаття 314.</i> Гарант	295
<i>Стаття 315.</i> Порядок отримання статусу гаранта	297
Глава 46. ІНШІ СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЛАТИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	299
<i>Стаття 316.</i> Гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року	299
<i>Стаття 317.</i> Гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнету) А.Т.А.	300

Розділ XI. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

Глава 47. ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ	303
<i>Стаття 318.</i> Загальні принципи здійснення митного контролю	303
<i>Стаття 319.</i> Взаємодія митних органів з державними органами, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України	308
<i>Стаття 320.</i> Вибірковість митного контролю	313
<i>Стаття 321.</i> Тривалість перебування під митним контролем	316

<i>Стаття 322.</i> Строки пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України	319
<i>Стаття 323.</i> Доступ посадових осіб митних органів на територію чи в приміщення підприємств для здійснення митного контролю	323
<i>Стаття 324.</i> Використання для здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів і службових собак	325
<i>Стаття 325.</i> Операції з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, митне оформлення яких не закінчено	328
<i>Стаття 326.</i> Забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, приміщень та інших місць під час здійснення митного контролю	332
<i>Стаття 327.</i> залучення спеціалістів та експертів для участі у здійсненні митного контролю	338
<i>Стаття 328.</i> Спільний митний контроль	343
Глава 48. ЗОНИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ	346
<i>Стаття 329.</i> Місця розташування зон митного контролю	346
<i>Стаття 330.</i> Порядок створення зон митного контролю	347
<i>Стаття 331.</i> Розміщення споруд та об'єктів у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску через державний кордон України	348
<i>Стаття 332.</i> Режим зони митного контролю. Забезпечення законності та правопорядку в зоні митного контролю	350
<i>Стаття 333.</i> Права митних органів щодо забезпечення режиму зони митного контролю	354
Глава 49. ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ	357
<i>Стаття 334.</i> Документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю	357
<i>Стаття 335.</i> Подання документів та відомостей, необхідних для митного контролю	360
<i>Стаття 336.</i> Форми митного контролю	381
<i>Стаття 337.</i> Перевірка документів та відомостей, які подаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України	384
<i>Стаття 338.</i> Огляд та перегляд товарів, транспортних засобів	389
<i>Стаття 339.</i> Огляд та перегляд ручної поклажі, багажу	401
<i>Стаття 340.</i> Особистий огляд	404
<i>Стаття 341.</i> Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України	409
<i>Стаття 342.</i> Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств	412
<i>Стаття 343.</i> Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи	414
<i>Стаття 344.</i> Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем	417
<i>Стаття 345.</i> Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів	419
<i>Стаття 346.</i> Підстави та порядок проведення митними органами документальних виїзних перевірок	426

<i>Стаття 347.</i> Права та обов'язки посадових осіб митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок	437
<i>Стаття 348.</i> Проведення зустрічних звірок	451
<i>Стаття 349.</i> Умови допуску посадових осіб митних органів до проведення документальних (планових чи позапланових) виїзних перевірок та зустрічних звірок	455
<i>Стаття 350.</i> Права та обов'язки посадових осіб підприємства, що перевіряється, під час проведення документальних перевірок	458
<i>Стаття 351.</i> Документальні невиїзні перевірки	463
<i>Стаття 352.</i> Матеріали, які можуть бути використані для підготовки висновків за результатами перевірок	467
<i>Стаття 353.</i> Надання документів посадовими особами підприємства, що перевіряється	468
<i>Стаття 354.</i> Оформлення результатів перевірок	472
<i>Стаття 355.</i> Обов'язок щодо зберігання документів	479
Глава 50. МИТНІ ЕКСПЕРТИЗИ	481
<i>Стаття 356.</i> Взяття проб (зразків) товарів	482
<i>Стаття 357.</i> Операції із взятими пробами (зразками) товарів	488
Глава 51. ОСОБЛИВІ ПРОЦЕДУРИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ	494
<i>Стаття 358.</i> Звільнення від окремих форм митного контролю	494
<i>Стаття 359.</i> Звільнення від митного огляду	497
<i>Стаття 360.</i> Здійснення митного контролю деяких видів товарів у першочерговому порядку	501
Глава 52. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	504
<i>Стаття 361.</i> Цілі застосування системи управління ризиками	504
<i>Стаття 362.</i> Аналіз ризику та його об'єкти	506
<i>Стаття 363.</i> Діяльність митних органів з оцінки та управління ризиками	508
Глосарій митних термінів	513

Умовні скорочення

АС	– автоматизована система.
АСАУР	– автоматизована система аналізу і управління ризиками.
АСМО	– автоматизована система митного оформлення.
БК	– Бюджетний кодекс.
ВМД	– вантажна митна декларація.
ВМЗ	– вільна митна зона.
ВМК	– вантажний митний комплекс.
ВМО	– Всесвітня митна організація.
ГАТТ	– Генеральна угода про тарифи і торгівлю.
ГК	– Господарський кодекс.
ГФГ	– генеральна фінансова гарантія.
ДАІ	– Державна автомобільна інспекція.
ДКСУ	– Державна казначейська служба України.
ДМВ	– декларація митної вартості.
ДМС	– Державна митна служба.
ДПА	– Державна податкова адміністрація.
ДПС	– Державна податкова служба.
ДФІУ	– Державна фінансова інспекція України.
ЕК	– електронна копія.
ЕЦП	– електронний цифровий підпис.
ЗЕД	– зовнішньоекономічна діяльність.
ЗМК	– зона митного контролю.
КАС	– Кодекс адміністративного судочинства.
КЗпП	– Кодекс законів про працю.
КК	– Кримінальний кодекс.
КМУ	– Кабінет Міністрів України.
КПК	– Кримінально-процесуальний кодекс.
КТМ	– Кодекс торговельного мореплавства.
КУпАП	– Кодекс України про адміністративні правопорушення.

МБТ	– магазин безмитної торгівлі.
МВС	– Міністерство внутрішніх справ.
МД	– митна декларація.
МЕВ	– міжнародне експрес-відправлення.
МЗС	– Міністерство закордонних справ.
МКУ, Кодекс	– Митний кодекс України.
ММПО	– місце міжнародного поштового обміну.
МПВ	– міжнародне поштове відправлення.
МФУ	– Міністерство фінансів України.
НБУ	– Національний банк України.
ПД	– попередня декларація.
ПДВ	– податок на додану вартість.
ПК	– Податковий кодекс.
ПМО	– підрозділ митного оформлення.
ПМП	– порушення митних правил.
ПП	– попереднє повідомлення.
ПСТ	– підземне сховище газу.
РСС	– регіональна сортувальна станція.
СБУ	– Служба безпеки України.
СОТ	– Світова організація торгівлі.
СПД	– суб'єкт підприємницької діяльності.
СТЗ	– склад тимчасового зберігання.
ТСЗМК	– технічні й спеціальні засоби митного контролю.
УЕО	– уповноважений економічний оператор.
УКТ ЗЕД	– Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності.
УМК	– уніфікована митна квитанція.
ЦК	– Цивільний кодекс.
ЦПК	– Цивільний процесуальний кодекс.
ЦСС	– центральна сортувальна станція.

Розділ VI

**ПЕРЕМІЩЕННЯ І ПРОПУСК ТОВАРІВ,
ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.
МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ
ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ
РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ**

**ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО УМОВ
ТА ПОРЯДКУ ПЕРЕМІЩЕННЯ І ПРОПУСКУ ТОВАРІВ,
ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ**

Стаття 186

Засоби та способи переміщення товарів

1. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту та лініями електропередачі, а також змішаними перевезеннями. Під змішаним (комбінованим) перевезенням розуміється міжнародне перевезення вантажів щонайменш двома різними видами транспорту відповідно до договору змішаного (комбінованого) перевезення з місця в одній країні, де вантажі переходять у відання оператора такого перевезення, до визначеного місця доставки в іншій країні.

2. Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення товари переміщуються у:

- 1) вантажних відправленнях;
- 2) супроводжуваному багажі;
- 3) несупроводжуваному багажі;
- 4) ручній поклажі;
- 5) міжнародних поштових відправленнях;
- 6) міжнародних експрес-відправленнях.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті переміщення товарів через митний кордон України здійснюється такими засобами: авіаційним транспортом; водним (до нього входять морський і річковий); автомобільним; залізничним; трубопровідним; лініями електропередач; змішаним (комбінованим) перевезенням. Законодавець також розкриває визначення поняття “змішане (комбіноване) перевезення”. Поняття інших засобів транспорту містяться в Законах України “Про транспорт” від 10.11.1994 № 232/94-ВР, “Про трубопровідний транспорт” від 15.05.1996 № 192/96-ВР, “Про електроенергетику” від 16.10.1997 № 575/97-В.

У ч. 2 коментованої статті перелічено способи переміщення товарів через митний кордон України. Використання того чи іншого способу залежить від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення. У ст. 4 МКУ містяться визначення понять: вантажне відправлення (п. 3); супроводжуваний багаж (п. 55); несупроводжуваний багаж (п. 34); ручна поклажа (п. 52); міжнародні поштові відправлення (п. 31); міжнародні експрес-відправлення (п. 32).

Стаття 187

Митні формальності на транспорті

1. Транспортні засоби комерційного призначення, якими переміщуються пасажир та/або товари через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню.

2. Митні формальності, що здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажир та/або товари через митний кордон України, мають уніфікований характер і не залежать від країни реєстрації або країни – власника транспортного засобу, країни, з якої прибув цей транспортний засіб, або країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, та відповідними міжнародними актами, в частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

3. Митні органи виконують митні формальності в зонах митного контролю, створених відповідно до положень глави 48 цього Кодексу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

У коментованій статті передбачаються загальні засади проведення митних формальностей на транспорті. Поняття “митні формальності” міститься в п. 29 ст. 4 МКУ.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті посадові особи митних органів здійснюють митний контроль і митне оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажир та/або товари через митний кордон України. Визначення поняття “транспортні засоби комерційного призначення” міститься в п. 59 ст. 4 МКУ.

Порядок здійснення митного контролю, компетенція митних органів під час здійснення такого контролю та інші питання детально розглянуті в коментарі до гл. 49, 52 МКУ.

У свою чергу, порядок митного оформлення, повноваження митних органів під час здійснення такого оформлення й інше подано в коментарі до гл. 39, 40 МКУ.

У ч. 2 коментованої статті законодавець установлює уніфікований характер митних формальностей під час здійснення митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажери та/або товари через митний кордон України. Уніфікація передбачає приведення митних формальностей до єдиної форми, нормативів, застосування яких не залежать від країни реєстрації або країни – власника транспортного засобу, країни, з якої прибув цей транспортний засіб, або країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, й відповідними міжнародними актами, у частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

Відповідно до ч. 3 коментованої статті митні органи виконують митні формальності лише в зонах митного контролю, якщо інше не передбачено Кодексом. Порядок створення зон митного контролю, забезпечення режиму в цій зоні й інші питання регламентуються гл. 48 Кодексу та наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку створення зон митного контролю” від 22.05.2012 № 583.

Стаття 188

Сприяння посадовим особам митних органів у виконанні митних формальностей

1. З метою прискорення виконання митних формальностей під час переміщення транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України працівники водного, повітряного, автомобільного та залізничного транспорту сприяють посадовим особам митних органів у виконанні ними своїх службових обов’язків.

2. Адміністрація автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, на безоплатній основі забезпечує митні органи необхідними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв’язку та створює їм належні умови для роботи.

3. Перелік приміщень, зазначених у частині другій цієї статті, та вимоги до них визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, відповідно до обсягу та характеру міжнародних перевезень.

4. Місця розвантаження та завантаження транспортних засобів комерційного призначення, посадки та висадки пасажирів, а також місця стоянки для здійснення митного контролю визначаються адміністрацією автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, з урахуванням особливостей їх функціональної і технологічної діяльності та за поданням відповідного митного органу, погодженим з відповідним органом охорони державного кордону.

5. Зміна місця стоянки суден визначається адміністрацією порту з обов'язковим інформуванням відповідного митного органу та органу охорони державного кордону України.

Коментована стаття присвячена створенню відповідних умов посадочним особам митних органів для здійснення митних формальностей.

Загальний час здійснення контролю осіб, транспортних засобів і товарів не повинен перевищувати часу стоянки транспортних засобів у пунктах пропуску, передбаченого розкладом або графіком руху. Тривалість здійснення видів контролю у пунктах пропуску, як правило, не може перевищувати граничних часових нормативів проведення контролю посадовими особами контролюючих органів, які виконують свої функції у пунктах пропуску.

Формами сприяння посадовим особам митних органів є:

- надання інформації (завчасно) органу охорони державного кордону і митному органу про в'їзд (прибуття) у пункт пропуску осіб, транспортних засобів уповноваженими представниками адміністрації порту, аеропорту (аеродрому), прикордонної залізничної станції (залежно від виду сполучення та характеру транспортних перевезень) чи перевізників (авіакомпаній, інших транспортних організацій), які здійснюють рейсові або позарейсові (чартерні) перевезення;
- підготовка перевізником або уповноваженою ним особою пасажирів транспортного засобу до проходження контролю в пунктах пропуску через державний кордон (перевірка наявності документів і митних декларацій тощо);
- під час контролю вантажних поїздів представник прикордонної передавальної станції надає вантажно-транспортні документи представникам контрольних служб.

Відповідно до ч. 2 і 3 коментованої статті саме на безоплатній основі адміністрація автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон Украї-

ни, забезпечує митні органи необхідними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв'язку та створює їм належні умови для роботи. Перелік приміщень і вимоги до них мають бути затверджені Міністерством фінансів України та Міністерством інфраструктури України.

Спільним наказом Державної митної служби України та Міністерства транспорту України від 06.03.2003 № 149/168 затверджено перелік службових приміщень, які надаються митним органам:

- приміщення для розташування особового складу підрозділів митних органів;
- кімната особистого огляду;
- приміщення для затриманих предметів, зокрема харчових продуктів, медичних препаратів, що потребують спеціальних умов зберігання;
- приміщення для зберігання та обслуговування технічних засобів контролю й засобів зв'язку;
- приміщення для утримання службових собак митних органів (за потреби).

Щодо ч. 4 коментованої статті необхідно звернути увагу на постанову Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 751, відповідно до якої загальний порядок та послідовність проведення усіх видів контролю в пункті пропуску, пункті контролю визначаються технологічною схемою пропуску осіб, транспортних засобів і вантажів через державний кордон.

У технологічній схемі пропуску осіб, транспортних засобів і вантажів через державний кордон визначаються:

- загальні положення;
- місця або приміщення для проведення контролю осіб, транспортних засобів і вантажів, межі території пункту пропуску, пункту контролю та зон прикордонного й митного контролю (режимна зона), зони розміщення транзитних пасажирів, місця стоянок транспортних засобів, зокрема затриманих;
- маршрути руху, місця стоянки і місця відстою автомобільних транспортних засобів, поїздів (вагонів), літаків та суден, що перевозять небезпечні вантажі, а також порядок дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного й природного характеру;
- загальний порядок та послідовність контрольних операцій і порядок пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів і вантажів; спеціальних, небезпечних вантажів та спеціальних транспортних засобів; посадових осіб дипломатичних або консульських установ, автомобільних транспортних засобів, що належать дипломатичним представництвам; офіційних делегацій і пасажирів літерних

- рейсів; аварійно-рятувальних формувань, підрозділів Збройних сил України; підрозділів збройних сил інших країн; осіб, узятих під варту;
- час, що відводиться для виконання контрольних операцій контрольними органами й службами;
 - порядок допуску в пункт пропуску, пункт контролю та в його режимну зону осіб, транспортних засобів і вантажів, порядок їх пересування.

Відповідно до ч. 5 коментованої статті саме адміністрація порту визнає змiну стоянки суден, яка може бути викликана, наприклад, зменшенням строків простою судна або доцільністю використання в конкретний період цього місця. У такому разі на неї покладається обов'язок щодо інформування відповідного митного органу та органу охорони державного кордону України.

Стаття 189

Тимчасовий пропуск транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України

1. Транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України, можуть тимчасово ввозитися на митну територію України без справляння митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

2. Тимчасово ввезені на митну територію України транспортні засоби комерційного призначення підлягають вивезенню без внесення в їх конструкцію будь-яких змін (без урахування природного зношення, витрати пально-мастильних матеріалів та необхідного ремонту).

3. Тимчасове ввезення транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України допускається за умови, що такі транспортні засоби не використовуватимуться для внутрішніх перевезень на митній території України.

4. Спеціальне обладнання, призначене для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом з транспортним засобом комерційного призначення через митний кордон України, підлягає пропуску в тому самому порядку, що і транспортний засіб, за умови використання такого обладнання за призначенням та зворотного вивезення (ввезення) разом з цим транспортним засобом. Ввезення спеціального обладнання на митну територію України та вивезення його за межі цієї території окремо від транспортного засобу комерційного призначення можливе на тих самих умовах, за умови підтвердження, що дане обладнання призначене для конкретного транспортного засобу комерційного призначення, ввезеного на митну територію України (вивезеного за межі цієї території) раніше.

5. Запасні частини та обладнання, призначені для використання у процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів комерційного призначення, тимчасово ввезених на митну територію України або тимчасово вивезених з неї, можуть ввозитися (вивозитися) під зобов'язання про їх зворотне вивезення (ввезення) без справляння митних платежів та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митний орган, що здійснює пропуск таких запасних частин та обладнання, може вимагати застосування заходів гарантування, передбачених цим Кодексом.

6. Замінені запасні частини та обладнання можуть не вивозитися за межі митної території України (не ввозитися на неї), а з дозволу митного органу:

- 1) бути пред'явлені митному органу та оформлені для вільного обігу на митній території України (за її межами); або
- 2) бути знищені під контролем митного органу.

Коментована стаття присвячена тимчасовому пропуску транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України і поширюється на будь-які засоби авіаційного, автомобільного, водного, залізничного транспорту, які належать нерезидентам.

У ч. 1 передбачається можливість тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів без справляння митних платежів і без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. При цьому, наприклад, декларування автотранспортного засобу митним органам здійснюється без заповнення окремої декларації на автотранспортний засіб шляхом подання документів, що містять точні відомості про транспортний засіб, а в разі переміщення ним товарів – також товаротранспортних і товаросупровідних документів.

У ч. 2 коментованої статті законодавець встановлює дві обов'язкові умови тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів комерційного призначення: по-перше, вони підлягають вивезенню; по-друге, унеможливлено внесення в їх конструкцію будь-яких змін (без урахування природного зношення, витрати пально-мастильних матеріалів та необхідного ремонту).

Частина третя містить заборону щодо використання іноземними перевізниками для внутрішніх перевезень на митній території України тимчасово ввезених транспортних засобів комерційного призначення.

У ч. 4 коментованої статті передбачається два випадки ввезення спеціального обладнання, призначеного для навантаження, вивантаження, за-

хисту і зберігання вантажу: по-перше, разом із транспортним засобом; по-друге, окремо від транспортного засобу.

Під спеціальним обладнанням необхідно розуміти технічні споруди, приводи, контейнери, рефрижератори, крани, клітки, знімні цистерни або спеціальні пристрої (механізми, технічні засоби, оснащення, устаткування) тощо.

Умовами пропуску спеціального обладнання є:

- використання такого обладнання за призначенням;
- зворотне вивезення (ввезення) разом із цим транспортним засобом;
- ввезення та зворотне вивезення окремо від транспортного засобу, якщо це обладнання призначене для конкретного транспортного засобу комерційного призначення, яке було ввезене раніше.

У ч. 5 коментованої статті передбачається можливість ввезення (вивезення) під зобов'язання про їх зворотне вивезення (ввезення) запасних частин та обладнання, які призначені для використання у процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів комерційного призначення, тимчасово ввезених на митну територію України або тимчасово вивезених із неї без справляння митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. При цьому, відповідно до розд. 2 наказу Міністерства фінансів України від 31.05.2012 № 657, для виконання операцій із технічного обслуговування і ремонту обладнання (устаткування) транспортних засобів, що тимчасово ввезені на митну територію України й перебувають у зонах митного контролю, таке обладнання (устаткування) може бути випущене митним органом за заявою декларанта.

Крім того, митному органу, який здійснює пропуск таких запасних частин і обладнання, надається право вимагати застосування заходів гарантування, передбачених ч. 1 ст. 110 Кодексу.

Частиною шостою передбачені варіанти щодо розпорядження заміненими запасними частинами та обладнанням. По-перше, вони можуть бути повернені на митну територію України (при тимчасовому вивезенні) в режимі реімпорту. По-друге, можуть бути вивезені за межі митної території України (при тимчасовому ввезенні) в режимі реекспорту. По-третє, можуть не вивозитися за межі митної території України або ввозитися на неї.

У разі коли запасні частини й обладнання не вивозяться за межі митної території України або не ввозяться на неї, законодавець установлює такі варіанти розпорядження, які можна застосувати тільки з дозволу митного органу:

- 1) пред'явлення митному органу й оформлення для вільного обігу на митній території України (за її межами) у митному режимі імпорту або експорту;
- 2) знищення під контролем митного органу (застосування митного режиму знищення або руйнування).

Стаття 190

Товари, помилково ввезені на митну територію України

1. Товари можуть вважатися помилково ввезеними на митну територію України, якщо митний орган переконується в тому, що ввезення цих товарів не є результатом умисних дій. Помилкове ввезення товарів не може вважатися порушенням митних правил.

2. Помилково ввезеними на митну територію України не можуть вважатися товари, умови та підстави ввезення яких були змінені після перетинання ними митного кордону України.

3. Помилково ввезені на митну територію України товари вивозяться за межі цієї території на підставі товаросупровідних документів, якщо такі товари не пропущені на митну територію України.

4. Помилково ввезені на митну територію України товари, які були пропущені на митну територію України і які зберігають статус іноземних товарів, вивозяться за межі цієї території у митному режимі реекспорту на підставі товаросупровідних документів, згідно з якими ці товари були ввезені.

У ч. 1 коментованої статті передбачений випадок помилкового ввезення на митну територію України товарів. Обов'язковою умовою щодо визнання товарів як помилково ввезених на митну територію України є відсутність у вантажовідправника або перевізника умисних дій, у чому митний орган повинен переконатися, наприклад, шляхом отримання необхідної інформації, роз'яснень, доказів тощо. При цьому законодавець чітко визначив, що помилкове ввезення товарів не може розглядатися як порушення митних правил.

Частиною другою встановлюється правило, відповідно до якого товари не можуть вважатися помилково ввезеними на митну територію України, якщо після перетинання ними митного кордону України були змінені умови та підстави їх ввезення. Наприклад, товар був увезений на митну територію України і розміщений для зберігання на складі під митним контролем. До закінчення строків тимчасового зберігання, визначених ст. 204 Кодексу, товари повинні бути задекларовані до відповідного митного режиму. Якщо з'ясувалася помилковість надходження певної партії товару й ці товари не були задекларовані у відповідний митний режим – таке ввезення необхідно розглядати як помилкове. Якщо товари були задекларовані у відповідний митний режим – таке ввезення не може розглядатися як помилкове.

У ч. 3 коментованої статті визначаються умови вивезення за межі території України помилково ввезених на цю територію товарів і не пропущених на митну територію України. У п. 49 ст. 4 Кодексу міститься визначення поняття пропуску товарів через митний кордон України. Таке вивезення здійснюється лише на підставі товаросупровідних документів.

Частина четверта подає умови вивезення за межі території України помилково ввезених товарів і пропущених на її митну територію, але які зберігають статус іноземних товарів. У п. 15 ст. 4 Кодексу міститься визначення поняття “іноземні товари”. Таке вивезення здійснюється на підставі товаросупровідних документів, згідно з якими ці товари були ввезені, у митному режимі реекспорту.

Стаття 191

Права та обов'язки перевізника

1. Перевізники мають право:

- 1) не приймати для перевезення між митними органами товари у разі оформлення митних та/або транспортних документів з порушенням порядку, встановленого законодавством України;
- 2) замінювати моторний транспортний засіб, попередньо повідомивши митний орган призначення про причини такої заміни (технічний стан, екологічні вимоги, економічна доцільність);
- 3) замінювати уповноважену перевізником особу (водія), відповідальну за доставку товарів до митного органу призначення, попередньо повідомивши цей орган про причини такої заміни (стан здоров'я, візові питання, вимоги Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення);
- 4) з дозволу митного органу призначення вивантажувати товар на склад цього органу, якщо доставлені перевізником товари, що перебувають під митним контролем, протягом трьох діб не будуть заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. У такому разі витрати на вивантаження та зберігання товару відшкодовуються його власником;
- 5) отримувати роз'яснення причин відмови у митному оформленні чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та перелік заходів, яких необхідно вжити для їх усунення.

2. Перевізники зобов'язані:

- 1) під час прийняття товарів до перевезення перевіряти точність відомостей щодо кількості вантажних місць, їх маркування, номери, зовнішній стан товарів та їх

пакування. У разі неможливості такої перевірки вносити відповідний запис до міжнародної автомобільної накладної (CMR);

- 2) у строк, встановлений ст. 95 цього Кодексу, доставляти товари до митного органу призначення, а також подавати передбачені законодавством документи на них;
- 3) не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу митного органу;
- 4) у разі прибуття до митного органу призначення у неробочий час забезпечувати схоронність товарів і вживати визначених митним органом заходів для недопущення їх несанкціонованого вилучення з-під митного контролю.

У ч. 1 коментованої статті законодавець установлює чіткий перелік прав перевізника.

По-перше, перевізнику надається право не приймати товарів у разі оформлення митних та/або транспортних документів із порушенням порядку, встановленого законодавством України для перевезення між митними органами. Як правило, митні документи заповнює митний брокер (агент із митного оформлення), транспортні документи складаються власником товару, але засвідчуються і власником, і перевізником. З моменту, коли перевізник узяв на себе зобов'язання доставити товари у митний орган призначення, настає адміністративна відповідальність, передбачена гл. 68 Кодексу.

По-друге, перевізнику надається право замінювати тільки моторний транспортний засіб з обов'язковим попереднім повідомленням митниці призначення про причини заміни. Таких причин передбачено лише три: технічний стан; екологічні вимоги; економічна доцільність. У наказі Державної митної служби України від 08.12.1998 № 771 встановлено, що заміна транспортного засобу дозволяється, якщо він належить тому самому перевізникові, зокрема на підставі договору найму (оренди), що й несправний. Якщо ця вимога не може бути дотримана, то інший перевізник повинен подати митниці належним чином оформлений договір із власником товару, про вповноваження його здійснити це перевезення. Дані про номер транспортного засобу, яким замінено несправний, в оперативному режимі заносяться до ЄАІС ДМС України.

По-третє, перевізнику надається право замінювати уповноважену особу (водія), яка відповідає за доставку товарів у митницю призначення, з обов'язковим попереднім повідомленням цього органу про причини заміни. Таких причин передбачено лише три: стан здоров'я; візові питання; вимоги Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення.

По-четверте, перевізнику надається право з дозволу митниці призначення вивантажувати товар на її склад у разі, якщо доставлені ним товари упродовж трьох діб так і не були заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. Реалізація цього права дає змогу перевізникові розв'язати проблему простою вантажного транспорту. Причому витрати на вивантаження і зберігання товару покладаються на його власника і відшкодовуються ним.

По-п'яте, у разі відмови в митному оформленні чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України перевізнику надається право отримувати від митних органів: роз'яснення причин відмови у митному оформленні; перелік заходів, яких необхідно вжити для їх усунення.

Розділ VII наказу Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа" від 30.05.2012 № 631 передбачає порядок оформлення картки відмови у митному оформленні, в якій обов'язково зазначаються причини відмови, наводяться вичерпні роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість прийняття митної декларації, митного оформлення, випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також указується інформація про порядок оскарження рішення про відмову.

У ч. 2 коментованої статті встановлений перелік обов'язків перевізника.

По-перше, перевізник зобов'язаний під час прийняття товарів до перевезення перевіряти точність відомостей про кількість вантажних місць, їхнє маркування, номери, зовнішній стан товарів та їх пакування. У разі, коли здійснення такої перевірки неможливе, перевізник зобов'язаний внести відповідний запис до міжнародної автомобільної накладної (CMR). Як бачимо, цей обов'язок поширюється тільки на перевізника, який переміщує товари під митним контролем із митниці відправлення у митницю призначення автомобільним транспортом.

По-друге, перевізник зобов'язаний доставити товари до митного органу призначення у встановлений ст. 95 Кодексу строк і подати документи на них. Порушення строків доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення без поважних причин є порушенням митних правил, передбаченим ст. 470 Кодексу.

По-третє, лише з дозволу митного органу перевізник може розпочати операції щодо вивантаження, перевантаження товарів. Як правило, товари перевозяться між митницями під митним забезпеченням, зокрема плом-

бами, про що робиться відповідний запис у митному документі (наприклад, документі контролю доставки вантажу), тобто товар перебуває під митним контролем. Здійснення перевізником зазначених операцій без дозволу митного органу є порушенням митних правил, передбаченим ст. 469 Кодексу.

По-четверте, на перевізника покладається обов'язок у разі прибуття до митного органу призначення у неробочий час: забезпечувати схоронність товарів; вживати визначених митним органом заходів для недопущення їх несанкціонованого вилучення з-під митного контролю. Наприклад, забезпечити неможливість вилучення товарів з опечатаного вантажного місця, транспортного засобу чи контейнера, не допустити пошкодження митного забезпечення тощо.

Стаття 192

Заходи, що вживаються у разі аварії чи дії обставин непереборної сили під час перевезення товарів

1. Якщо під час перевезення товарів транспортний засіб внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили не зміг прибути до митного органу призначення, допускається вивантаження товарів в іншому місці. При цьому перевізник зобов'язаний:

- 1) вжити всіх необхідних заходів для забезпечення збереження товарів та недопущення будь-якого їх використання;
- 2) терміново повідомити найближчий митний орган про обставини події, місцезнаходження товарів і транспортного засобу.

2. Митні органи не відшкодовують перевізнику витрати, понесені у зв'язку із вжиттям заходів, передбачених цією статтею.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті в окремих випадках, коли товар не може прибути в митницю призначення у строк, установлений митницею відправлення, через аварію чи дії обставин непереборної сили, що перешкоджають руху транспортного засобу, законодавцем допускається можливість вивантаження товарів у іншому місці.

Згідно з Положенням про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення, затвердженим наказом Державної митної служби України від 08.12.1998 № 771, такими обставинами чи подіями можуть бути:

- стихійне лихо (пожежа, повінь, інше стихійне лихо чи сезонне природне явище, зокрема таке, як замерзання моря, проток, портів тощо, закриття шляхів, проток, каналів, перевалів);

- воєнні дії чи надзвичайний стан у регіоні, через який пролягає шлях транспортного засобу, що перевозить вантаж;
- страйк;
- злочинні дії третіх осіб, спрямовані проти перевізника, транспортного засобу чи вантажу, що перевозиться цим транспортним засобом;
- пригода з участю транспортного засобу, який перевозить вантаж, яка спричинила повне чи часткове пошкодження транспортного засобу або повну чи часткову втрату вантажу;
- неможливість подальшого руху транспортного засобу, коли зсув, пошкодження або розпакування вантажу створюють небезпеку чи загрозу дорожньому руху, життю чи здоров'ю громадян або навколишньому середовищу;
- інші схожі за характером обставини чи події.

При настанні зазначених обставин чи подій перевізник уживає всіх необхідних заходів для забезпечення збереження товарів і терміново повідомляє найближчу митницю про обставини події, місцезнаходження товару й транспортного засобу.

Відповідно до ч. 2 коментованої статті на перевізника покладаються витрати, яких він зазнав у зв'язку із вжиттям заходів, передбачених цією статтею.

Стаття 193

Відповідальність за порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом

1. За порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом перевізник притягується до адміністративної відповідальності, передбаченої цим Кодексом.

2. У разі втрати або видачі без дозволу митного органу товарів, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом, перевізник зобов'язаний сплатити митні платежі, встановлені законом на імпорт зазначених товарів. Порушення перевізником встановлених цим Кодексом строків доставки товарів, якщо виконано всі інші вимоги, не створює для нього зобов'язання щодо сплати митних платежів.

3. Перевізник звільняється від зобов'язання щодо сплати митних платежів лише у разі, якщо товари, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом, було знищено або безповоротно пошкоджено внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або природних втрат за нормальних умов транспортування, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили.

Частина перша коментованої статті має відсильний характер і передбачає відповідальність перевізника за порушення встановленого порядку переміщення товарів, що підтверджує гл. 68 МКУ.

Згідно з ч. 2 статті на перевізника покладається обов'язок сплати митних платежів, встановлених законом на імпорт зазначених товарів, у разі втрати або видачі без дозволу митних органів таких товарів. Якщо перевізником порушені тільки строки доставки товарів, встановлені Кодексом, а всі інші вимоги виконані, він звільняється від обов'язку сплати митних платежів, але не звільняється від відповідальності за порушення строків доставки товарів.

Частиною третьою коментованої статті передбачена умова, коли перевізник звільняється від обов'язку сплати митних платежів. Якщо товари, які перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом, було знищено або безповоротно пошкоджено внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або природних втрат за нормальних умов транспортування, перевізник зобов'язаний підтвердити факт аварії або дії обставин непереборної сили, як правило, шляхом надання відповідного документа. Такі документи можуть видаватися місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, власником підприємства, на якому відбувається страйк, або уповноваженим ним органом (представником), об'єднаннями, торгово-промисловими палатами, службою технічного обслуговування, відповідним державним органом із безпеки дорожнього руху, органами Міністерства внутрішніх справ України, іншими спеціально уповноваженими на це державними органами, а також міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади тощо.

ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Стаття 194

Попереднє повідомлення митних органів про намір ввезти товари на митну територію України

1. У разі ввезення товарів на митну територію України декларант або уповноважена ним особа попередньо повідомляють митний орган, у зоні діяльності якого товари будуть пред'явлені для митного оформлення, про намір ввезти ці товари.

2. Попереднє повідомлення про намір ввезти товари на митну територію України здійснюється шляхом надання митному органу, в зоні діяльності якого товари будуть пред'явлені для митного оформлення, попередньої митної декларації або іншого документа, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до статті 94 цього Кодексу.

3. Попереднє повідомлення може здійснюватися у формі електронних документів. Формат таких документів, кодування символів, засоби пересилання визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. Під час надання митному органу попереднього повідомлення про намір здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України цьому митному органу надаються документи та/або відомості, у тому числі засобами інформаційних технологій, передбачені частиною четвертою статті 335 цього Кодексу.

5. Положення цієї статті не застосовуються до морських, річкових та повітряних суден, які під час перебування на митній території України не роблять зупинок у портах чи аеропортах, розташованих на цій території.

Конкретні форми повідомлення митних органів про намір ввезти товари на митну територію України або вивезти товари з цієї території встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує фор-

мування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Вони можуть залежати від виду транспорту, яким переміщуються товари, від виду самих товарів, а також від мети переміщення товарів.

При ввезенні товарів на митну територію України фактично використовуються дві форми такого повідомлення:

- шляхом подання попереднього повідомлення (ПП);
- шляхом подання попередньої декларації (ПД).

Попереднє повідомлення складається на бланку уніфікованого адміністративного документа і містить відомості про товари, які мають бути переміщені через митний кордон України.

Заповнене згідно з установленим порядком ПП та його електронна копія до моменту ввезення товарів подаються безпосередньо до відповідного структурного підрозділу митного органу за місцем державної реєстрації або розташування підприємства, на адресу якого ввозяться товари.

Із метою прискорення митного оформлення товарів та запобігання затримці транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон підприємство, на адресу якого ввозяться в Україну товари, оформлені з використанням ПП, інформує відправника або перевізника цих товарів про дату і номер оформленого ПП, які проставляються у товаросупровідних документах на переміщувані товари.

Відповідно до положень коментованої статті у разі ввезення товарів на митну територію України декларант або уповноважена ним особа попередньо повідомляють митний орган, у зоні діяльності якого товари будуть пред'явлені для митного оформлення, про намір ввезти ці товари.

Формою попереднього повідомлення митних органів про намір ввезти товари на митну територію України є також подання попередньої декларації.

При оформленні ПД підприємство для надання фінансової гарантії сплачує встановлені платежі ще до фактичного ввезення товарів на митну територію України. У разі застосування попереднього повідомлення у формі ПП платежі не сплачуються.

Під час надання митному органу попереднього повідомлення про намір здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України цьому митному органу надаються документи та/або відомості, а саме:

- а) заява встановленої форми про намір здійснити ввезення товарів (попереднє повідомлення або попередня митна декларація);
- б) відомості про найменування, обсяг (кількість) та вартість товарів, які плануються ввезти;
- в) вид транспорту, яким плануються здійснити ввезення товарів;

г) назва пункту пропуску через державний кордон України (митного органу), через який планується ввезення товарів.

У практиці перевезень товарів у міжнародному торговому сполученні трапляються випадки, коли маршрути морських, річкових та повітряних суден, на борту яких знаходяться товари, внаслідок особливостей перевезення, зумовлених географічними, політичними й іншими факторами, пролягають через морський, річковий або повітряний простір України. Якщо у ході такого транзитного переміщення не заплановано зупинки судна в порту чи аеропорту, розташованому на митній території України, надання попереднього повідомлення відповідно до положень цієї статті не потрібне.

Із метою практичного застосування цього положення виникає необхідність достатньо чіткого визначення й тлумачення терміна “зупинка судна в порту (аеропорту)”, оскільки на практиці наявні ситуації, коли судна з технічних причин здійснюють заплановані заходи у порти, стоянки на рейді або посадки, які не супроводжуються вивантаженням товарів (наприклад, із метою дозаправки, поповнення запасів споживання, проведення ремонтних робіт тощо). За відсутності офіційного тлумачення цього терміна будь-який задалегідь запланований випадок тимчасового припинення руху морського, річкового або повітряного судна на території порту (аеропорту) слід вважати зупинкою, із чого випливає, що дозвіл на таке переміщення митний орган може надавати тільки за умови здійснення його попереднього повідомлення.

Стаття 195

Пункти пропуску через державний кордон України, в яких товари переміщуються через митний кордон

1. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

2. Переміщення окремих видів товарів через митний кордон України може здійснюватися у спеціально визначених пунктах пропуску через державний кордон України. Переліки таких товарів та пунктів пропуску затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Перелік пунктів пропуску через державний кордон, через які здійснюється переміщення товарів військового призначення та ядерних матеріа-

лів, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2010 № 1057.

Список товарів військового призначення, міжнародні передачі яких підлягають державному контролю, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1807.

Список товарів подвійного призначення, що можуть бути використані у створенні ядерної зброї, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 № 86.

Стаття 196

Заборона щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України

1. Не можуть бути пропущені через митний кордон України:

- 1) товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено законом;
- 2) товари, на пропуск яких відповідно до закону потрібні дозволи інших державних органів, за відсутності цих дозволів (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також харчових продуктів для власного споживання, що ввозяться громадянами в обсязі та в порядку, встановлених статтею 376 та частиною другою статті 378 цього Кодексу);
- 3) товари, що переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог цього Кодексу та інших законів України, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

2. Перевізник зобов'язаний здійснити зворотне вивезення товарів, ввезення і транзит яких на митну територію України заборонений.

У коментованій статті законодавець закріплює норми щодо заборони переміщення окремих товарів через митний кордон України.

1. Відповідно до п. 1 ч. 1 коментованої статті не можуть бути пропущені через митний кордон України товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено законом.

Згідно із Законом України “Про зовнішньоекономічну діяльність” забороняються:

- експорт із території України предметів, які є національним, історичним, археологічним або культурним надбанням українського народу, що визначається згідно із законами України;
- імпорт або транзит будь-яких товарів, про які задалегідь відомо, що вони можуть завдати шкоди суспільній моралі, здоров'ю чи становити загрозу життю населення, тваринному світу й рослинам, або при-

звести до заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, якщо стосовно транзитних товарів не вжито необхідних заходів для запобігання такої шкоди;

- імпорт продукції та послуг, що містять пропаганду ідей війни, расизму і расової дискримінації, геноциду тощо, які суперечать відповідним нормам Конституції України;
- експорт природних ресурсів, які вичерпуються, якщо обмеження також застосовуються до внутрішнього споживання або виробництва;
- експорт та імпорт товарів, які здійснюються з порушенням прав інтелектуальної власності;
- експорт із території України товарів у межах виконання рішень Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй про застосування обмежень або ембарго на поставки товарів у відповідну державу.

Впровадження заборони експорту або імпорту з інших підстав можливо лише, якщо це дозволено міжнародними договорами, учасником яких є Україна.

Перелік товарів, експорт (імпорт) яких через територію України заборонено визначається тільки законами України.

Відповідно до Закону України “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей”:

- вивезенню з України не підлягають культурні цінності:
 - занесені до Державного реєстру національного культурного надбання;
 - внесені до Національного архівного фонду;
 - внесені до Музейного фонду України;
- ввезення культурних цінностей, щодо яких оголошено розшук, забороняється. Такі культурні цінності підлягають вилученню митними органами України з метою повернення їх у встановленому порядку власникові.

За Законом України “Про захист суспільної моралі” забороняються:

- виробництво і ввезення в Україну творів, зображень, інших предметів порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження;
- ввезення, вивезення, транзит через територію України, поштове пересилання продукції, що містить дитячу порнографію.

Відповідно до Закону України “Про тваринний світ” забороняється ввезення в Україну електроловильних систем (електровудок), монониткових (волосінних) сіток, мисливських капканів та інших засобів добування об'єктів тваринного світу, заборонених законом.

За Законом України “Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів” забороняється вивезення за межі митної тери-

торії України лісоматеріалів та пиломатеріалів цінних і рідкісних порід дерев (акація, берека, вишня, груша, горіх, каштан, тис ягідний, черешня, явір, ялівець) забороняється.

2. Відповідно до п. 2 ч. 1 коментованої статті не можуть бути пропущені через митний кордон України товари, на пропуск яких відповідно до закону потрібні дозволи інших державних органів, за відсутності цих дозволів (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також харчових продуктів для власного споживання, що ввозяться громадянами в обсязі та в порядку, встановлених ст. 376 та ч. 2 ст. 378 Кодексу).

Дозволи державних органів, необхідні для пропуску товарів через митний кордон України, визначені такими Законами України:

- “Про охорону прав на сорти рослин” від 21.04.1993 № 3116-XII;
- “Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори” від 15.02.1995 № 60/95-ВР;
- “Про особливості державного регулювання діяльності суб’єктів підприємницької діяльності, пов’язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів” від 08.09.2005 № 2860-IV;
- “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 № 959-XII;
- “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну” від 22.12.1998 № 332-XIV;
- Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI;
- “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей” від 21.09.1999 № 1068-XIV;
- Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.1993 № 15-93;
- “Про захист прав споживачів” від 12.05.1991 № 1023-XII;
- “Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них” від 06.02.2003 № 486-IV;
- “Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання” від 20.02.2003 № 549-IV.

Зазначені вимоги не стосуються алкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також харчових продуктів для власного споживання, що ввозяться громадянами в обсязі та в порядку, встановлених ст. 376 та ч. 2 ст. 378 Кодексу.

3. Відповідно до п. 3 ч. 1 коментованої статті не можуть бути пропущені через митний кордон України товари, що переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог Кодексу та інших законів України, крім випадків, передбачених МКУ.

У разі якщо ввезення товарів на митну територію України або їх транзит заборонено, перевізник зобов'язаний здійснити зворотне вивезення товарів.

Стаття 197

Обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України

1. У випадках, передбачених законом, на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та їх митне оформлення здійснюються митними органами на підставі отриманих з використанням засобів інформаційних технологій документів, які підтверджують дотримання зазначених обмежень, виданих державними органами, уповноваженими на здійснення відповідних контрольних функцій, іншими юридичними особами, уповноваженими на їх видачу, якщо подання таких документів митним органам передбачено законами України.

2. Переліки таких товарів (із зазначенням їх опису та коду згідно з УКТ ЗЕД), а також порядок видачі відповідних дозволів та їх обігу з використанням засобів інформаційних технологій затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3. Обмеження щодо ввезення на митну територію України та вивезення за межі митної території України валютних цінностей, а також порядок переміщення їх через митний кордон України, у тому числі особливості декларування валютних цінностей (зокрема, визначення граничних сум валютних цінностей, які підлягають письмовому або усному декларуванню), можуть встановлюватися Національним банком України.

У коментованій статті законодавець закріплює правила, що стосуються обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті у випадках, передбачених законом, на окремі товари можуть запроваджуватися обмеження у разі їх переміщення через митний кордон України.

Встановлюючи можливість обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України, законодавець визначає порядок пропуску таких товарів через митний кордон України та їх митне оформлення: по-перше, пропуск і митне оформлення здійснюються на підставі отриманих із використанням засобів інформаційних технологій документів, які підтверджують дотримання зазначених обмежень, виданих державними органами, уповноваженими на здійснення відповідних контрольних функцій, іншими юридичними особами, уповноваженими на їх видачу; по-друге,

переліки товарів (із зазначенням їх опису та коду за УКТ ЗЕД), на які законом встановлено обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України, затверджуються Кабінетом Міністрів України; по-третє, порядок видачі відповідних дозволів, які підтверджують дотримання встановлених обмежень, та їх обігу з використанням засобів інформаційних технологій затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до ч. 3 коментованої статті обмеження щодо ввезення на митну територію України та вивезення за межі митної території України валютних цінностей, а також порядок переміщення їх через митний кордон України, у тому числі особливості декларування валютних цінностей (зокрема, визначення граничних сум валютних цінностей, які підлягають письмовому або усному декларуванню), можуть встановлюватися Національним банком України. Визначення валютних цінностей див. у ст. 4 Митного кодексу.

Стаття 198

Подання документів та відомостей митним органам у пунктах пропуску через державний кордон України

1. Митному органу в пункті пропуску через державний кордон України згідно із статтею 335 цього Кодексу подаються документи, що містять відомості про товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про пропуск їх через митний кордон України.

2. Товари, що переміщуються через митний кордон України в режимі транзиту, у разі необхідності довантаження транспортного засобу або перевантаження з метою транзиту через митний склад можуть направлятися для митного оформлення в митний орган, у зоні діяльності якого буде здійснено таке перевантаження (довантаження). Митному органу в такому разі подаються лише заява перевізника і копія договору, який є підставою для перевантаження (довантаження).

3. Якщо за умовами перевезення митне оформлення товарів у повному обсязі здійснюється не в місці перетину митного кордону, а перевезення здійснюється із зміною транспортного засобу у пункті пропуску через державний кордон України, митному органу у пункті пропуску через державний кордон України подаються транспортні, комерційні та інші супровідні документи, що містять відомості про товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про можливість їх пропуску через митний кордон України.

Місце і час здійснення митного оформлення визначені ст. 247 Кодексу: певні категорії товарів і транспортних засобів, що переміщуються через

митний кордон України, підлягають митному оформленню у митних органах за місцем розташування підприємств (внутрішніх митницях). У таких випадках митний орган у пункті пропуску на митному кордоні України надає дозвіл на переміщення товарів і транспортних засобів через цей кордон, з урахуванням заявленої мети такого переміщення, після проведення митних процедур, тобто здійснює пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон України, після чого товари і транспортні засоби переміщуються під митним контролем до митниці призначення.

Оскільки на прийняття митним органом рішення про можливість такого пропуску впливають багато чинників (наприклад, наявність заборон або обмежень щодо переміщення певних товарів через митний кордон України, орієнтування про порушення митних правил або контрабанду і т. ін.) представники митних органів перевіряють документи, на підставі яких здійснюється переміщення товарів і транспортних засобів.

Перевірка документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю, є формою митного контролю. Обов'язок подання митному органу документів, необхідних для здійснення митного контролю, встановлено розд. XI Кодексу.

Подання документів митному органу в пункті пропуску на митному кордоні України належить до обов'язків перевізника і може здійснюватися особою, що безпосередньо проводить перевезення, уповноваженим представником перевізника, декларантом або особою, уповноваженою підприємством, якому належать товари, що має стосунок до переміщення товарів через митний кордон України (відправник, одержувач, агент, повірений, комісіонер, експедитор та ін.).

Відомості про товари та транспортні засоби, необхідні митному органу для прийняття рішення про здійснення їх пропуску через митний кордон України, містять транспортні, комерційні та інші супровідні документи.

Стаття 199

Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску через державний кордон України

1. Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску через державний кордон України не може перевищувати 30 днів, а для автомобільного транспорту – п'ять днів з моменту прибуття у пункт пропуску через державний кордон України для здійснення митних процедур.

Коментована стаття визначає граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску через державний кордон України.

Тривалість перебування товарів і транспортних засобів у пункті пропуску через державний кордон України залежить від особливостей функціонування того чи іншого пункту пропуску, умов здійснення у ньому митного контролю. Конкретно вона встановлюється відповідно до технологічної схеми здійснення митного контролю, якою також визначають час і послідовність виконання митних формальностей.

Стаття 200

Доставка товарів та документів у місце, визначене митним органом

1. Після надання митним органом дозволу на пропуск товарів через митний кордон України власник товарів або уповноважена ним особа зобов'язані доставити товари та документи на них без будь-якої зміни їх стану у визначене митним органом місце і забезпечити перебування їх у цьому місці до прибуття посадових осіб митного органу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

2. Доставка товарів та документів на них повинна бути здійснена у строк, визначений статтею 95 цього Кодексу.

3. Товари і транспортні засоби, якими вони перевозяться, після прибуття у місце доставки розміщуються у зонах митного контролю.

4. У місці доставки товари і транспортні засоби пред'являються, а документи на них передаються митному органу у мінімально можливий строк після їх прибуття, а в разі прибуття поза робочим часом, встановленим для митного органу, – у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу.

5. Зміна місця стоянки (прибуття) транспортного засобу, вивантаження, перевантаження товарів, розпакування, пакування чи перепакування товарів, зміна, вилучення чи пошкодження засобів забезпечення ідентифікації допускаються лише з дозволу митного органу, крім випадків, передбачених главою 2 цього Кодексу. У разі відмови у наданні дозволу митні органи зобов'язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товару або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

Доставка – це операція, яка полягає у переміщенні під митним контролем товарів, транспортних засобів і документів від митного органу відправлення до митного органу призначення.

Доставлення товарів, транспортних засобів та необхідних документів до визначеного митним органом місця (митного органу призначення) у термін, визначений митним органом відправлення, входить в обов'язки перевізника.

Доставка товарів і документів на них має бути здійснена у строк, визначений ст. 95 Кодексу.

Товари й транспортні засоби після прибуття до місця призначення повинні розміщуватись у зонах митного контролю, створених, розташованих і обладнаних відповідно до вимог гл. 48 Кодексу, де перевізник має надати товар та транспортні засоби митному органу, а документи передати представникам митного органу.

Положення цієї статті також покладають обов'язки щодо доставлення товарів і документів на них у визначене митним органом місце на декларанта, після того як останнім, відповідно до ст. 194 Кодексу, здійснено повідомлення митного органу про намір увезти товари на митну територію України або вивезти товари за межі митної території України.

Для здійснення контролю за доставкою та виявлення фактів недоставки товарів у місце, визначене митним органом, використовується програмно-інформаційний комплекс, що базується на відомчій системі зв'язку митних органів України. Контроль за доставкою товарів у місце, визначене митним органом, здійснює митний орган відправлення цих товарів.

Недоставлення товарів і документів у місце, визначене митним органом, – це порушення митних правил, відповідальність за яке передбачена положеннями гл. 68 Кодексу.

Під час доставки до місця, визначеного митним органом, перевізник або власник товару, за наявності об'єктивних обставин, із дозволу митного органу може здійснювати вивантаження, перевантаження, розпакування, пакування чи перепакування товарів, а також вилучати або порушувати засоби ідентифікації.

У практиці транспортних перевезень можуть виникати обставини непереборної сили (аварія, несправність транспортного засобу тощо), внаслідок яких унеможливується доставка товарів і документів до місця, визначеного митним органом. У таких випадках дозволяється здійснити вивантаження товарів в іншому місці, за умови дотримання вимог чинного митного законодавства України.

Доставка товарів і документів до місця, визначеного митним органом, може бути пов'язана з певними витратами з боку декларанта (оплата сервісних послуг та послуг підприємств-посередників, дорожні, паркувальні й інші збори тощо). Такі витрати фактично є безпосередніми витратами декларанта. Їх відшкодування митними органами не передбачене.

ТИМЧАСОВЕ ЗБЕРІГАННЯ

Стаття 201

Тимчасове зберігання товарів під митним контролем

1. Товари з моменту пред'явлення їх митному органу до поміщення їх у відповідний митний режим можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем здійснюється на складах тимчасового зберігання.

2. Товари гуманітарної допомоги для їх тимчасового зберігання з дозволу відповідного митного органу можуть розміщуватися на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги. При цьому керівник організації – отримувача гуманітарної допомоги забезпечує ведення обліку товарів, що розміщуються на складі цієї організації та випускаються з нього, в порядку, передбаченому для складів тимчасового зберігання, та щоквартальне подання митному органу звіту про рух товарів на складі за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Митний орган має право вимагати подання позачергового звіту.

3. На складах тимчасового зберігання утворюються постійні, а на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги – тимчасові (на час тимчасового зберігання на них під митним контролем товарів гуманітарної допомоги) зони митного контролю.

4. На тимчасове зберігання під митним контролем із застосуванням положень цієї глави товари також можуть розміщуватися на митних складах або на складах митних органів.

5. У разі втрати товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, або видачі їх без дозволу митних органів утримувач складу тимчасового зберігання, утримувач митного складу, керівник організації – отримувача гуманітарної допомоги несуть адміністративну відповідальність, передбачену цим Кодексом. Крім того, у таких випадках на цих осіб покладається обов'язок щодо сплати митних платежів, установлених законом на імпорт зазначених товарів.

6. Утримувач складу тимчасового зберігання, утримувач митного складу, керівник організації – отримувача гуманітарної допомоги звільняються від відповідальності за втрату товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, та зобов'язання щодо сплати митних платежів, установлених законом на імпорт цих товарів, лише у разі, якщо ці товари були знищені або безповоротно пошкоджені внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або природних втрат за нормальних умов зберігання.

Інституція складів тимчасового зберігання успішно діє в Україні від набуття чинності попереднім МКУ, тобто з 2002 р.

Іноді з певних причин, як-то короткочасна відсутність у суб'єкта підприємницької діяльності вільних коштів, потрібних для сплати митних платежів, необхідність отримання висновків/дозволів/експертиз інших органів для здійснення митного оформлення товарів, вивільнення транспортного засобу від вантажу тощо, буває доцільним оперативно розмістити товари на тимчасове зберігання під митним контролем. Воно є альтернативою зберіганню товарів у митному режимі митного складу.

Для товарів гуманітарної допомоги тимчасове зберігання товарів під митним контролем на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги потрібне для отримання часової паузи між надходженням товару в митницю призначення та його митним оформленням відповідно до обраного митного режиму, оскільки згідно з п. 3 ч. 1 ст. 122 Кодексу зберігання товарів гуманітарної допомоги у митному режимі митного складу заборонено.

Правові й організаційні засади відкриття та експлуатація складу тимчасового зберігання визначені ст. 437 Кодексу. Таким чином, складом тимчасового зберігання можуть бути відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари, холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим.

Склади тимчасового зберігання можуть бути закритого (призначені тільки для зберігання утримувачем складу товарів, що належать йому) і відкритого (призначені для зберігання товарів, що належать будь-яким особам) типу.

Порядок розміщення, зберігання та обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складі тимчасового зберігання, а також випуску їх із цього складу визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів.

Новацією є можливість розмістити товари на складі тимчасового зберігання без вивантаження їх із транспортних засобів.

Відповідно до ст. 15 Кодексу уповноваженому економічному оператору, якому видано сертифікат щодо надійності й безпеки, можуть бути надані

певні спеціальні спрощення для організації тимчасового зберігання товарів, а саме право на тимчасове зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, у приміщеннях, на відкритих і критих майданчиках уповноваженого оператора економічної діяльності.

Створення на складах тимчасового зберігання зон митного контролю зумовлене необхідністю забезпечення щодо товарів режимних правил, передусім схоронності товарів і транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Детальніше про створення та функціонування зон митного контролю див. гл. 48 Кодексу.

Відповідальність утримувача складу тимчасового зберігання, утримувача митного складу, керівника організації – отримувача гуманітарної допомоги за втрату (видачу без дозволу) товарів, що зберігаються, зміну їх стану, проведення неправомірних операцій із ними, а так само неподання митному органу звітності про ці товари передбачена ст. 469 та 475 Кодексу.

Стаття 202

Документи, необхідні для розміщення товарів на складі тимчасового зберігання

1. Єдиним документом, необхідним для розміщення товарів на тимчасове зберігання під митним контролем, є уніфікований документ за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, що містить опис цих товарів на підставі товаросупровідних документів.

Слід зазначити, що до набрання чинності Кодексом єдина форма уніфікованого документа, необхідного для розміщення товарів на зберігання під митним контролем, не була встановлена. Таким чином, норми цієї статті є прогресивною новацією.

Статтею 438 Кодексу обумовлено, що правове регулювання взаємовідносин утримувача складу тимчасового зберігання відкритого типу з особами, які розміщують товари на складі, визначаються відповідним договором.

На складах тимчасового зберігання можуть розміщуватися будь-які товари. Однак небезпечні товари, товари, які можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що потребують спеціальних умов зберігання, дозволено розміщувати тільки на складах тимчасового зберігання, які мають відповідні умови для їх зберігання.

Не допускається розміщення на складах тимчасового зберігання товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, якщо до закінчення строку їх придатності залишається менше ніж один місяць.

Не підлягають передачі на тимчасове зберігання підприємствам товари, що зберігаються тільки митними органами відповідно до ч. 1 ст. 238 Кодексу.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів, може визначати також перелік окремих видів товарів, які передаються на тимчасове зберігання під митним контролем лише на склади митних органів.

Стаття 203

Операції з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем

1. Власник товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, або уповноважена ним особа з дозволу митного органу можуть проводити з цими товарами такі операції:

- 1) прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація;
- 2) огляд та вимірювання;
- 3) усунення пошкодження упаковки;
- 4) взяття проб та зразків;
- 5) підготовка товарів до продажу (відчуження) і транспортування: сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

2. У разі відмови у наданні дозволу на проведення операцій, зазначених у частині першій цієї статті, митні органи зобов'язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товару або уповноважену ним особу про причини та підстави такої відмови.

Як бачимо, наведений у Кодексі перелік товарів є вичерпним і достатнім для забезпечення належних умов зберігання товарів. Відповідальність утримувача складу тимчасового зберігання, утримувача митного складу, керівника організації – утримувача гуманітарної допомоги за проведення неправомірних операцій із товарами, що тимчасово зберігаються, передбачена ст. 469 МКУ.

Стаття 204

Строк тимчасового зберігання товарів

1. Загальний строк тимчасового зберігання товарів під митним контролем становить 90 календарних днів.

2. Товари, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем у межах строку збереження їх якостей, які дають можливість використовувати такі товари за призначенням, але не більше строку, встановленого частиною першою цієї статті.

3. Строк тимчасового зберігання товарів, зазначений у частині першій цієї статті, за заявою власника або уповноваженої ним особи може бути продовжений (але не більше ніж на 30 днів) митним органом, за дозволом якого товари були розміщені на складі. Якщо особа, яка зберігає товари на складі тимчасового зберігання відкритого типу або митному складі відкритого типу, не є утримувачем цього складу, її заява про продовження строку тимчасового зберігання зазначених товарів попередньо погоджується з утримувачем складу. У разі відмови у продовженні строку тимчасового зберігання митний орган зобов'язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товару або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

4. До закінчення строків зберігання, зазначених у частинах першій – третій цієї статті, товари, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, повинні бути:

- 1) задекларовані власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму; або
- 2) передані власником або уповноваженою ним особою, утримувачем складу тимчасового зберігання, митного складу, організацією – отримувачем гуманітарної допомоги відповідному митному органу для зберігання та/або розпоряджання відповідно до цього Кодексу; або
- 3) відправлені під митним контролем до інших митних органів для їх подальшого митного оформлення; або
- 4) вивезені за межі митної території України.

5. Якщо товари, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, декларувалися митному органу, але щодо них після закінчення строків зберігання, зазначених у частинах першій – третій цієї статті, двічі надавалася відмова у митному оформленні в порядку, встановленому цим Кодексом, такі товари підлягають обов'язковій передачі власником або уповноваженою ним особою, утримувачем складу тимчасового зберігання, митного складу, організацією – отримувачем гуманітарної допомоги на склад митного органу.

6. Митний орган встановлює строк для вивезення товарів із складу, виходячи з можливостей наявних засобів для транспортування цих товарів та навантажувально-розвантажувальної техніки.

Утримувач складу тимчасового зберігання веде облік товарів, що розміщуються на цьому складі та випускаються з нього, щомісячно подає митному органу звіт про рух товарів на складі за попередній місяць за формою, яка встановлюється центральним органом виконавчої влади, котрий забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів. Митний орган має право вимагати подання позачергового звіту.

Облік товарів на складі тимчасового зберігання ведеться утримувачем складу з використанням звичайних правил складського обліку.

Утримувач складу тимчасового зберігання несе передбачену Кодексом відповідальність за втрату чи пошкодження товарів, розміщених на складі.

Частиною другою ст. 297 Кодексу встановлено такі строки сплати (виконання обов'язку зі сплати) митних платежів у разі розміщення товарів на тимчасове зберігання: митні платежі мають бути сплачені не пізніше дня закінчення строку тимчасового зберігання. Якщо до закінчення строку тимчасового зберігання ці товари поміщуються у митний режим, який передбачає сплату митних платежів, вони мають бути сплачені не пізніше випуску товарів відповідно до цього режиму.

Крім того, згідно з ч. 2 ст. 296 Кодексу у разі втрати чи видачі без дозволу митних органів товарів, що перебувають під митним контролем і розміщуються на тимчасовому зберіганні, митні платежі нараховуються за ставками, встановленими на день прийняття цих товарів для перевезення або розміщення їх на тимчасове зберігання.

У разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання розміщення нових партій товарів на цьому складі заборонено.

Протягом 30 днів із дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання товари, які зберігаються на цьому складі під митним контролем, повинні бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем складу тимчасового зберігання на інший склад тимчасового зберігання або на склад митного органу чи заявлені у відповідний митний режим.

Передбачену Кодексом адміністративну відповідальність за порушення встановленого ч. 2 цієї статті строку розпоряджання товарами, які зберігаються на складі тимчасового зберігання під митним контролем, несе власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач складу.

Стаття 205

Митне оформлення товарів, які протягом строку тимчасового зберігання під митним контролем стали непридатними, були зіпсовані чи пошкоджені внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили

1. Товари, які протягом строку тимчасового зберігання під митним контролем стали непридатними, були зіпсовані чи пошкоджені внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, підлягають митному оформленню як такі, що надійшли на митну територію України у непридатному, зіпсованому або пошкодженому стані.

Аналогічні норми щодо товарів, які під час їх зберігання стали непридатними, були зіпсовані чи пошкоджені внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, застосовуються для випадків розміщення товарів на митному складі (ст. 125 Кодексу).

Стаття 206

Тимчасове зберігання товарів на складах, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів

1. У випадках, коли доставка товарів кінцевому одержувачу через умови перевезення (або з будь-яких інших причин) переривається, товари можуть розміщуватися на складах тимчасового зберігання, які розташовані поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів та у яких здійснюються прийняття, навантаження, перевантаження, вивантаження та видача товарів, що переміщуються через митний кордон України. Дозволом для розміщення товарів на такому складі тимчасового зберігання є дозвіл митного органу на вивантаження товару з транспортного засобу.

2. Товари, розміщені на складах тимчасового зберігання, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, до їх випуску із складу вважаються такими, що не пропущені на митну територію України.

3. Вивезення товарів із складів тимчасового зберігання, розташованих на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, у межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, здійснюється на підставі рішення митного органу про пропуск цих товарів на митну територію України або про відмову в такому пропуску, крім випадків, зазначених у частині п'ятій цієї статті.

4. У разі прийняття митним органом рішення про пропуск товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання, розташованому поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, на митну територію України цьому органу з метою забезпечення контролю за доставкою зазначених товарів до митного органу призначення подаються транспортні документи, що містять відомості про ці товари, та комерційні документи (за їх наявності).

5. Вивезення за межі митної території України товарів, розміщених на складі тимчасового зберігання, розташованому поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, у разі якщо митним органом прийнято рішення про відмову в пропуску таких товарів на митну територію України, здійснюється перевізником, який ввезив зазначені товари. Випуск товарів зі складу тимчасового зберігання за межі митної території України дозволяється на підставі товаросупровідних документів та дозволу, який надавав митний орган на вивантаження товару з транспортного засобу.

6. З дозволу митного органу з товарами, розміщеними на складах тимчасового зберігання, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, дозволяється здійснювати тільки прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація.

7. Переміщення товарів, розміщених на складах тимчасового зберігання, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, між складами тимчасового зберігання в межах однієї зони митного контролю здійснюється з повідомленням та під контролем митного органу.

Коментованою статтею визначено, що у випадках, коли доставка товарів кінцевому отримувачу через умови перевезення (або з будь-яких інших причин) переривається, товари можуть розміщуватися на складах тимчасового зберігання, розташованих поза межами пунктів пропуску через державний кордон України на територіях аеропортів, морських та/або річкових портів, у яких здійснюються прийняття, навантаження, перевантаження, вивантаження та видача товарів, що переміщуються через митний кордон України. Також необхідно враховувати положення ч. 2 ст. 210 Кодексу, якою визначено, що товари, вивантажені з судна в зону митного контролю на території морського, річкового порту, для митних цілей вважаються такими, котрі перебувають на складі тимчасового зберігання.

Під тимчасовим зберіганням товарів і транспортних засобів під митним контролем слід розуміти заходи митного контролю, відповідно до яких товари й транспортні засоби зберігаються під митним контролем у спеціально виділених і облаштованих приміщеннях, резервуарах, на майданчиках.

Відповідно до цього під терміном “склад тимчасового зберігання” (СТЗ) треба розуміти спеціально визначені й обладнані складські приміщення, резервуари, криті чи відкриті майданчики, призначені для зберігання товарів і транспортних засобів, які розміщуються в межах огороженої території. СТЗ функціонують відповідно до норм МКУ і Положення про склад тимчасового зберігання. Ними визначено організаційні, технологічні, технічні та інші умови, пов’язані з функціонуванням СТЗ.

СТЗ може бути розташований у зоні діяльності митного органу, в якому перебуває на обліку одержувач або відправник товарів і транспортних засобів, а саме:

- в аеропорту, порту, на аеродромі, залізничній станції, що відкриті для міжнародного чи міждержавного сполучення і здійснюють прийняття, навантаження, вивантаження й видачу товарів, які переміщуються через державний кордон України;
- у безпосередній близькості до пункту пропуску через державний кордон України для міжнародного чи міждержавного автомобільного сполучення.

Дозволяється спільне зберігання партій товарів окремих категорій за умови документального підтвердження виготовлення їх одним виробником із застосуванням єдиного технологічного процесу та якщо ці товари мають однакові фізичні і якісні характеристики.

Порядок розміщення товарів і транспортних засобів на складах, видачі їх зі складу після митних формальностей визначається митним органом, у зоні діяльності якого розташовано СТЗ.

Як правило, порядок надання такого дозволу передбачає, що в разі необхідності розміщення товарів на зберігання під митним контролем на СТЗ уповноважена особа підприємства звертається з письмовою заявою на ім’я начальника підрозділу митного оформлення (ПМО) митного органу (далі – Заява), яка, зокрема, передбачає надання підприємством зобов’язання до закінчення терміну тимчасового зберігання заявити товари відповідно до обраного митного режиму або передати їх на склад митниці.

До Заяви додаються документи, що дають змогу ідентифікувати ці товари і підтверджують законні підстави їх перебування в особи, яка бажає користуватися послугами складу, зокрема: зовнішньоекономічні й внутрішні контракти, у тому числі договір зберігання з власником СТЗ (у ви-

падках розміщення товарів на СТЗ відкритого типу), рахунки (інвойси), товаротранспортні накладні, пакувальні аркуші, сертифікати тощо. При цьому в разі залишення у справах митниці копій зазначених документів вони звіряються з оригіналами. Ксерокопії цих документів засвідчуються печаткою та підписом уповноваженої особи підприємства.

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА МОРЬСЬКОМУ І РІЧКОВОМУ ТРАНСПОРТІ

Ця глава Кодексу присвячена митним формальностям на морському і річковому транспорті. Виокремлення такого підрозділу в головному митному законі нашої держави не є випадковим, оскільки зміст і порядок його застосування обумовлений впливом норм міжнародного публічного й приватного морського права, відображених у численних конвенціях, угодах та інших міжнародних документах, які визначають рамкові стандарти, а іноді й конкретні вимоги щодо митного оформлення у цій транспортній галузі. При цьому не можна не помітити існування Звичаїв морських торговельних портів, вимог так званої морської практики й інших як соціальних, так і технічних норм, що регламентують специфіку митного оформлення суден, вантажів, інших матеріальних та інтелектуальних об'єктів під час проходження їх через митний кордон. З огляду на це застосування статей цієї глави передбачає врахування положень значної кількості актів. Водночас вітчизняний законодавець при вирішенні питань митного контролю й митного оформлення на морському транспорті завжди намагався дотримуватись ідеології та визначень міжнародного публічного і приватного морського права.

Стаття 207

Тривалість перебування суден закордонного плавання під митним контролем

1. Судно закордонного плавання протягом усього часу стоянки в порту перебуває під митним контролем. Митний орган має право в цей період здійснювати огляд і переогляд судна, пломбування та опечатування його окремих трюмів і приміщень, де розміщені товари, підстави для ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзит через територію України яких відсутні.

Як впливає з коментованої статті, судно закордонного плавання протягом усього часу стоянки в порту перебуває під митним контролем. Митний орган має право в цей період здійснювати огляд і переогляд судна, пломбувати й опечатувати його окремі трюми і приміщення, де знаходяться товари, підстави для ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзит через територію України яких відсутні.

Щодо назви коментованої статті треба зауважити: замість слова “тривалість” було б доцільніше вказати точний відрізок часу (1, 2, 3 чи більше годин), протягом якого судно закордонного плавання мають перебувати під митним контролем. Текст самої статті також не дає на це відповіді.

Необхідно зупинитися на визначенні вживаних у статті термінів: судно закордонного плавання та порт.

Поняття “судно закордонного плавання” міститься в п. 54 ч. 1 ст. 4 МКУ.

Типова технологічна схема здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 451, визначає судно закордонного плавання як українське або іноземне судно, що прибуває на митну територію України чи вибуває за її межі. Отже, цей документ не містить характеристики цього судна як такого, що здійснює міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів.

Відповідно до Порядку оформлення приходу з рейсу і виходу в рейс суден флоту рибної промисловості капітанами морських рибних портів України, затвердженого наказом Міністерства аграрної політики України від 21.01.2006 № 14, судно закордонного плавання – це судно, яке під час здійснення своєї діяльності перетинає державний кордон України для виходу в порти інших держав чи райони рибного промислу або для прибуття з портів інших держав чи районів рибного промислу в морські рибні порти України.

Такі судна протиставляються суднам каботажного плавання, які здійснюють перевезення між портами України без заходу в порти інших країн.

Поняття порту в українському законодавстві зустрічається частіше.

Відповідно до Закону України “Про морські порти України” від 17.05.2012 № 4709-VI морський порт – це визначені межами територія й акваторія, обладнані для обслуговування суден і пасажирів, проведення вантажних, транспортних та експедиційних робіт, а також інших пов’язаних із цим видів господарської діяльності (ст. 1 Закону). Проте цей Закон не поширюється на річкові порти, морські рибні порти, пункти базування Військово-Морських сил України, морської охорони центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, а також на пункти базування військово-мор-

ських кораблів іноземних держав, які відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, тимчасово перебувають на території України (ст. 2 Закону).

За Кодексом торговельного мореплавства України морський порт є державним транспортним підприємством, призначеним для обслуговування суден, пасажирів і вантажів на відведених порту території і акваторії, а також перевезення вантажів і пасажирів на судах, що належать порту (ст. 73).

До речі, відповідно до змін, які вносяться Законом України “Про морські порти України” до КТМ України, поняття морського порту в ньому не буде.

Що ж до річкових портів, то визначення такого поняття у чинному законодавстві України немає, так само як і в Законі України “Про транспорт” від 10.11.1994 № 232/94-ВР, де в ст. 27 зазначається, що до складу річкового транспорту входять, зокрема, порти.

Відповідно до п. 13 згаданої Типової технологічної схеми здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон під час перебування судна закордонного плавання під митним контролем причалювання до нього будь-яких плавучих засобів здійснюється за наявності дозволу митного органу й органу охорони державного кордону.

Стаття 208

Строк та черговість митного оформлення суден закордонного плавання

1. Залежно від водотоннажності і призначення суден закордонного плавання їх митне оформлення проводиться у строк, який визначається керівником митного органу за погодженням з керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контрольними службами.

2. Митне оформлення суден закордонного плавання здійснюється цілодобово у такій черговості:

- 1) аварійні судна;
- 2) пасажирські судна;
- 3) вантажно-пасажирські судна;
- 4) лінійні судна;
- 5) танкерні судна;
- 6) інші судна у порядку їх прибуття.

Звернення уваги у ч. 1 коментованої статті на те, що митне оформлення суден закордонного плавання залежно від водотоннажності й призначення проводиться у строк, який визначається керівником митного органу за погодженням із керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контрольними службами, а у другій її частині – на черговість митного оформлення певних видів суден, настановує на певну суперечність у черговості розміщення в статті цих частин. Логічніше було б ч. 2 поставити на місце ч. 1, оскільки саме в ній визначається черговість, а отже, від цього залежать і строки митного оформлення. У чинній редакції для правильного застосування цієї статті митному органу (його керівнику) слід спочатку звернутися до ч. 2, а потім уже визначити певні строки митного оформлення та погоджувати їх із керівником відповідного органу охорони державного кордону України й іншими контрольними службами. Навіть більше, законодавець не врахував положення Конвенції про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р. щодо якомога більшого спрощення і пришвидшення здійснення будь-яких операцій у морських портах.

Коментована стаття містить характеристики суден закордонного плавання та залежність черговості їх митного оформлення від цих характеристик. Необхідно визначити, що саме є водотоннажністю, призначенням судна закордонного плавання, а також розглянути, які судна є аварійними, пасажирськими, вантажно-пасажирськими, лінійними, танкерними та іншими суднами, як це подано у п. 6 ч. 2 цієї статті.

Згідно з Інструкцією щодо складання державного статистичного спостереження за формою № 2-вод “Звіт про наявність власних морських і річкових суден, вантажних та пасажирських причалів-набережних”, затвердженою наказом Держкомстату України від 22.02.2001 № 102, водотоннажність порожнього судна – це об’єм підводної частини судна без вантажу, пального, мастила, баластної, прісної, котельної води в цистернах, стічних вод, запасів на судні, а також без пасажирів, але з водою, паливом у судових системах та механізмах. Визначення поняття “водотоннажність непорожнього або навантаженого судна” в чинному законодавстві України відсутнє.

Зазвичай використовується поняття “валова місткість судна”.

Валова місткість означає місткість, розраховану за правилами обмірювання суден, які викладено в додатку I до Міжнародної конвенції про обмірювання суден 1969 р. чи в будь-якій конвенції, що її замінює.

Відповідно до згаданої Інструкції валова місткість (судна) – це найбільший об’єм корпусу та приміщень на судні як інженерної споруди, окрім об’єму рульової рубки, камбузів, туалетів, усіх світлових люків і східних мілких рубок.

Залежно від валової місткості судна розрізняють:

- малотоннажне судно – судно валовою місткістю від 80 до 500 одиниць та/або з потужністю головної енергетичної установки від 55 до 750 кВт;
- маломірне (мале) судно – судно, найбільша довжина корпусу якого 20 м і менше, за винятком буксирів, штовхачів, криголамів, суден, які перевозять понад 12 пасажирів, вантажних суден, плавкранів і суден технічного флоту. Крім того, до маломірних суден відносять яхту, катамаран, спортивний та прогулянковий катери, водний мотоцикл, що належать фізичним особам (резидентам і нерезидентам) та зареєстровані у відповідних реєстраційних органах за правилами країни реєстрації (див. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів річковим, морським транспортом : наказ Держкомпідприємництва України та Мінтрансу України від 30.01.2002 № 11/50).

Інших видів суден – середньо- або великотоннажних – чинне законодавство не передбачає. Проте визначення того, яке судно є маломірним або малотоннажним, дає підстави вважати, що особливості правового регулювання мають місце лише для цієї категорії суден.

Відповідно до ст. 15 КТМ України торговельне судно – це самохідна чи несамохідна плавуча споруда, що використовується: 1) для перевезення вантажів, пасажирів, багажу і пошти, для рибного чи іншого морського промислу, розвідки і добування корисних копалин, рятування людей і суден, що зазнають лиха на морі, буксирування інших суден та плавучих об'єктів, здійснення гідротехнічних робіт чи піднімання майна, що затонуло в морі; 2) для несення спеціальної державної служби (охорона промислів, санітарна і карантинна служби, захист моря від забруднення тощо); 3) для наукових, навчальних і культурних цілей; 4) для спорту; 5) для інших цілей.

Риболовне судно за КТМ України – це будь-яке торговельне судно, що використовується для рибного або іншого морського промислу. Знаряддя промислу є невід'ємною частиною риболовного судна, у зв'язку з чим морські події, пов'язані з пошкодженням знарядь промислу риболовного судна іншими суднами, класифікуються як зіткнення суден у морі.

Ядерне судно за КТМ України – це судно, обладнане ядерною енергетичною установкою.

Використовується також поняття “тип судна” (для вимог лінійного судноплавства), що є ознакою сукупності техніко-експлуатаційних характеристик (розміри судна, спеціалізація, вантажопідйомність, вантажомісткість, максимальна осадка з вантажем, кількість трюмів, вантажне обладнання) групи суден, які побудовані за одним або схожими проектами. Тип

судна-субститута за своїми параметрами має відповідати характеристикам лінійного судна, що замінюється.

Типи суден: тип G означає танкер, призначений для перевезення газів під тиском або в охолодженому стані; тип С означає танкер, призначений для перевезення рідин. Будується як гладкопалубне судно з подвійним корпусом, тобто з міжбортовими та міждонними просторами, але без тронка. Вантажні танки можуть бути утворені внутрішніми стінками подвійного корпусу судна чи можуть встановлюватися у трюмних приміщеннях як вкладні танки; тип N означає танкер, призначений для перевезення рідин (Європейська угода про міжнародне перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами від 26.05.2000).

Відповідно до п. 14 Типової технологічної схеми здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, митний контроль суден закордонного плавання згідно з послідовністю їх прибуття та утворенням комісії здійснюється цілодобово у такій черговості: 1) аварійні судна; 2) пасажирські; 3) вантажно-пасажирські; 4) лінійні; 5) танкерні; 6) інші судна у порядку їх прибуття.

Митний контроль пасажирських суден закордонного плавання здійснюється позачергово відповідно до графіка їх руху, завчасно погодженого з митним органом та органом охорони державного кордону.

Зазначені нормативні акти містять різні формулювання здійснюваних операцій: у Кодексі – “митне оформлення”, у Типовій технологічній схемі – “митний контроль”.

Організація митного контролю та митного оформлення суден і товарів, що переміщуються ними, здійснюється відповідно до Інструкції про організацію митного контролю та митного оформлення суден і товарів, що переміщуються ними, затвердженої наказом ДМС України від 17.09.2004 № 678.

Для цілей коментованої статті необхідно розглянути, що є аварійним судном, пасажирським, вантажно-пасажирським, лінійним, танкерним судном.

Аварійне судно є судном, що зазнало морської аварійної події. Аварійна морська подія – це подія, що виникла в результаті експлуатації судна чи у зв'язку з нею, яка спричинила або могла спричинити людські жертви, або заподіяти шкоду здоров'ю людей, загибель судна, або втрату його морехідного стану, а також забруднення навколишнього природного середовища.

Пасажирське судно – судно, спеціально призначене для перевезення понад 12 пасажирів.

Вантажно-пасажирське судно – судно, призначене для перевезення вантажів і не більше як 12 пасажирів.

Лінійне судно – судно, робота якого на судноплавній лінії передбачена лінійним розкладом.

Танкер означає судно, призначене для перевезення речовин у вантажних танках.

Наявні на сьогодні обов'язкові постанови щодо морських портів України містять митні правила портів. Наприклад, Обов'язкові постанови щодо ДП “Одеський морський торговельний порт”, затверджені наказом начальника ДП “Одеський морський торговельний порт” від 30.03.2012 № 286, у Додатку 1 містять “Митні правила порту”. Відповідно до цих правил визначаються митні правила оформлення прибуття судна у порт, митний контроль під час перебування судна у порту, митні правила оформлення відплиття судна. Зокрема, у п. 1.4 є норма про те, що огляд пасажирських суден здійснюється позачергово. Інших правил щодо черговості митного огляду суден в Обов'язкових постановах немає. Виникає питання про співвідношення норм МКУ й Обов'язкових постанов, а також про черговість митного оформлення, оскільки в цих актах мають місце невідповідності щодо такого порядку.

Стаття 209

Місця здійснення митного контролю на морському та річковому транспорті

1. Митні органи здійснюють митний контроль на морському та річковому транспорті в зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

2. Якщо судно закордонного плавання внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили, не в змозі досягти одного з місць здійснення митного контролю на митній території України, вивантаження з нього товарів допускається у місцях, де немає митних органів. У таких випадках капітан судна повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та пред'явлення їх найближчому митному органу.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті перелік морських портів України, відкритих для заходження іноземних суден, визначається Кабінетом Міністрів України та оголошується у Повідомленнях мореплавцям (ст. 73 КТМ України). Така сама норма міститься в Законі України “Про морські порти України” від 17.05.2012 № 4709-VI.

Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.1992 № 115 затверджений перелік відкритих річкових портів для заходу іноземних невій-

ськових суден. До них, зокрема, належать річкові порти: Запоріжжя, Дніпропетровськ, Київ, Кременчук, Миколаїв, Нова Каховка, Херсон та Черкаси. У постанові також встановлено норму щодо адміністративної юрисдикції України на цих об'єктах: “прикордонний, митний, санітарно-карантинний, ветеринарний, фітосанітарний контроль та контроль за вивезенням із території України культурних цінностей організується і здійснюється в установленому порядку в пунктах пропуску річкових портів Миколаїв і Херсон”.

Крім того, Законом України “Про морські порти України” передбачається запровадження порядку ведення Реєстру морських портів України (ст. 6).

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.08.1992 № 519-р відкрито пункт пропуску через державний кордон України у керченському морському порту Камиш-Бурун для міжнародного вантажного сполучення з правом заходження у цей порт іноземних невійськових суден.

Пункт пропуску через державний кордон України у Євпаторійському морському порту для міжнародного сполучення з правом заходження у цей порт іноземних невійськових суден відкрито відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.1992 № 687-р.

Пункт пропуску через державний кордон України у Феодосійському морському торговому порту для міжнародного вантажного сполучення з правом заходження у цей порт іноземних невійськових суден відкрито відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.10.1992 № 715-р.

За розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.11.1992 № 777-р відкрито після належного облаштування пункт пропуску через державний кордон України у Маріупольському морському порту комбінату “Азовсталь” для міжнародного вантажного сполучення з правом заходження у цей порт іноземних невійськових суден.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 № 143-р відкрито пункти пропуску через державний кордон України для:

- міжнародного морського сполучення: Ізмаїльський морський торговельний порт, Одеський морський торговельний порт;
- міжнародного морського вантажного сполучення: Бердянський морський торговельний порт, Білгород-Дністровський морський торговельний порт, Дніпро-Бузький морський торговельний порт, Іллічівський рибний порт, Керченський рибний порт, Усть-Дунайський морський торговельний порт, Херсонський морський торговельний порт, Морський торговельний порт Южний, Спеціальний порт Октябрськ.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.1998 № 551-р із метою впорядкування діяльності пунктів пропуску через державний кордон для морського сполучення в районі м. Севастополя:

а) відкрито акваторії:

- Севастопольської бухти – для заходження іноземних невійськових суден і військових кораблів;
- Комишевої бухти – для заходження іноземних невійськових суден;
- Південної і Карантинної бухт – для заходження військових кораблів Чорноморського флоту Російської Федерації;

б) відкрито пункт пропуску через державний кордон у Севастопольському морському торговельному порту для міжнародного морського сполучення з пунктами контролю: у ВАТ “Севастопольський морський завод” (перевалка вантажів та ремонт невійськових суден і військових кораблів), ВАТ “Персей” (ремонт невійськових суден і військових кораблів), Чорноморський НДІ суднобудування (Великий Інкерман), а також на причалах № 40 та № 122, які в установленому порядку спільно використовуються Севастопольським морським торговельним портом та Чорноморським флотом Російської Федерації;

в) відкрито пункт пропуску через державний кордон у Севастопольському морському рибному порту для міжнародного морського вантажного сполучення з пунктами контролю в Севастопольському дочірньому підприємстві “Південсудноремонт” АТЗТ “МІС” (перевалка вантажів, ремонт невійськових суден), ЗАТ “Морбуд” (перевалка вантажів), СП “Південторсан” (перевалка вантажів), ВАТ “Південрефттрансфлот” (вантажно-пасажирський).

Акваторію Південно-Бузького басейнового водогосподарського об'єднання у районі міста Очакова Миколаївської області для заходження іноземних невійськових суден і пункт пропуску через державний кордон для міжнародного морського та поромного сполучення на причалах цього об'єднання, які експлуатуються товариством з обмеженою відповідальністю “Порт Очаків” відкрито відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.01.1999 № 38-р.

Акваторію Іллічівського морського торговельного порту для заходження іноземних невійськових суден і пункт пропуску через державний кордон України в цьому порту для міжнародного морського та поромного сполучення відкрито відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.05.1999 № 482-р.

Акваторію Маріупольського морського торговельного порту для заходження іноземних невійськових суден і пункт пропуску через державний кордон України в цьому порту для міжнародного морського та поромного

сполучення з пунктом контролю на території Азовського судноремонтного заводу відкрито за розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05.06.2000 № 249-р.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.05.2007 № 345-р на території ТОВ “Іллічівський судноремонтний завод” відкрито пункт пропуску через державний кордон для міжнародного морського вантажного сполучення (перевалка вантажів та заходження для ремонту невійськових суден) із постійним і цілодобовим режимом функціонування.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.12.2008 № 1503-р на території державного підприємства “Керченський морський торговельний порт” відкрито пункт пропуску через державний кордон для міжнародного морського вантажного, пасажирського та поромного сполучення з постійним і цілодобовим режимом функціонування.

Отже, майже для кожного морського порту приймалося окреме розпорядження Кабінету Міністрів України. Станом на липень 2012 р. єдиного, зведеного переліку морських портів України, відкритих для заходження іноземних суден, Кабінетом Міністрів України, на жаль, не затверджено, та це можна визнати хвилюючою вітчизняною нормотворчою технікою й недотриманням уже прийнятої на рівні кодексу і закону норми про те, що такий перелік має бути затверджений Кабінетом Міністрів України. Затвердження такого переліку має спростити процес користування національною базою законодавства як для вітчизняних, так і для зарубіжних юристів, посприявши удосконаленню бази національного законодавства.

Щодо збірника “Повідомлення мореплавцям”, то він є офіційним періодичним виданням (48 випусків на рік), яке виходить із метою своєчасного оповіщення про зміни у навігаційній обстановці й режимі плавання. Містить державну, правову, довідкову, навігаційну та іншу інформацію, необхідну для гарантування безпеки мореплавства у морському регіоні України. Усю коректуру карт і посібників для плавання за Повідомленнями мореплавцям України слід виконувати згідно з “Умовними знаками морських карт” № 902 та “Умовними знаками для карт внутрішніх водних шляхів” № 908, виданими державною установою “Держгідрографія”. Основним призначенням Повідомлень мореплавцям є вчасне доведення до відома мореплавців:

- інформації про важливі зміни у навігаційній обстановці й режимі плавання у морському регіоні України;
- оновлених навігаційних даних для систематичної підтримки на сучасному рівні морських карт і посібників для плавання;
- відомостей про видання, перевидання чи вилучення з користування морських карт, посібників для плавання;

– рішень і постанов із питань гарантування безпеки мореплавства у водах України.

Інформаційну організацію безпеки мореплавства у морському регіоні України здійснює державна установа “Держгідрографія”.

Відомості, опубліковані у Повідомленнях мореплавцям України, є обов’язковими до виконання.

Відповідно до ч. 2 коментованої статті допускається вивантаження із судна закордонного плавання товарів у місцях, де немає митних органів, якщо воно внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили, не в змозі досягти одного з місць здійснення митного контролю на митній території України. При цьому капітан судна має вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та пред’явлення їх найближчому митному органу.

Стаття 210

Митний контроль за вантажними операціями у водному сполученні

1. Вивантаження товарів із суден закордонного плавання та навантаження товарів на зазначені судна здійснюються з дозволу митного органу та під його контролем згідно з документами, передбаченими статтею 335 цього Кодексу. Дозвіл надається невідкладно після перевірки поданих документів та встановлення їх відповідності вимогам цього Кодексу. У разі відмови у наданні дозволу митний орган зобов’язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити власника товарів або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

2. Товари, вивантажені з судна в зону митного контролю на території морського, річкового порту, для митних цілей вважаються такими, що перебувають на складі тимчасового зберігання. При цьому договір на зберігання товарів не вимагається.

3. У разі втрати товарів, що перебувають у зоні митного контролю на території морського, річкового порту (крім природних втрат за нормальних умов зберігання), або видачі їх без дозволу митного органу обов’язок із сплати митних платежів, установлених законом на імпорт цих товарів, покладається на адміністрацію порту.

4. Вивезення за межі митної території України товарів, вивантажених із судна закордонного плавання на тимчасове зберігання у разі транзиту в межах одного пункту пропуску, а також у разі відмови у пропуску товарів через митний кордон України чи у разі визнання товарів такими, що ввезені помилково, здійснюється перевізником і окремого дозволу митного органу не потребує. Здійснювати будь-які інші операції з такими товарами без дозволу митного органу забороняється.

5. З метою надання митним органам можливості оцінити ризики при ввезенні товарів на митну територію України морськими (річковими) суднами перевізник може надавати митному органу відомості щодо цих товарів в електронному вигляді у форматі міжнародних стандартів обміну електронною інформацією.

Щодо ч. 1 коментованої статті необхідно звернути увагу на Інструкцію про організацію митного контролю та митного оформлення суден і товарів, що переміщуються ними, затверджену наказом Державної митної служби України від 17.09.2004 № 678, у якій зазначається, що місце вивантаження або навантаження судна визначається адміністрацією порту за погодженням із митним органом та органом охорони державного кордону. Якщо судно внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили, не в змозі досягти одного з місць здійснення митного контролю на митній території України, вивантаження з нього товарів допускається у місцях, де немає митних органів. У таких випадках капітан судна повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та пред'явлення їх найближчому митному органу.

Відповідно до п. 11 Типової технологічної схеми здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон митний контроль суден закордонного плавання здійснюється комісією, що складається з представників органів охорони державного кордону, митних органів, адміністрації порту й агентської організації (морського агента). У разі коли законодавством передбачено здійснення інших видів контролю (санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, радіологічного, екологічного), до складу комісії входять представники відповідних контролюючих органів державної влади. Для здійснення митного контролю наливних суден до складу комісії можуть залучатися представники державної пожежної охорони.

Для здійснення митного контролю капітан судна чи уповноважена на це відповідним чином інша особа з командного складу судна подає відповідні документи, передбачені п. 1.2 ст. 335 Кодексу.

Посадова особа митного органу здійснює перевірку поданих документів відповідно до ст. 337 Кодексу, встановлює їх відповідність вимогам Кодексу, за відсутності у процесі перевірки зауважень надає дозвіл на початок вивантаження товарів із суден закордонного плавання або навантаження товарів на ці судна. Про початок вантажних робіт на борті судна робиться відповідний запис у вантажній декларації.

Вивантаження товарів із суден закордонного плавання та завантаження товарів на ці судна здійснюються з дозволу митного органу та під його контролем.

Дозвіл митного органу на вивезення транспортних засобів і товарів із зони митного контролю порту надається на підставі оформлених митних декларацій чи інших документів, передбачених законодавством із питань митної справи, відповідно до визначеного МС України порядку. Перебування у зоні митного контролю транспортних засобів і товарів, митне оформлення яких завершено, є неприпустимим, крім випадків, коли таке перебування є наслідком функціональної і технологічної діяльності порту чи митниця отримала від інших контролюючих органів інформацію про можливе порушення законодавства під час митного оформлення цих транспортних засобів і товарів.

Митний орган веде облік транспортних засобів і товарів, які вивантажуються із судна закордонного плавання.

У разі виявлення розбіжностей між фактичною кількістю транспортних засобів і товарів та даними, зазначеними у вантажних документах, або виявлення пошкоджень зі слідами порушення пакування вантажних місць складається акт-повідомлення, який підписують представники адміністрації порту і митного органу.

Після розвантаження судна закордонного плавання у генеральному акті, який підписується представниками адміністрації порту, митного органу і судна, вказується кількість місць і маса зданих судном і прийнятих портом товарів. Один примірник генерального акта зберігається у митному органі. Завантаження судна здійснюється лише за вантажними списками, дорученнями на завантаження з дозволу митниці.

Відповідно до ч. 2 коментованої статті після прибуття вітчизняних або іноземних суден у територіальні води країни вони вважаються такими, що перебувають під митним контролем. Митний контроль починається з моменту перетинання судном і особами й товарами, які знаходяться на ньому, митного кордону країни і закінчується оформленням митних документів на випуск товарів і транспортних засобів.

Згідно з Порядком створення зон митного контролю, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 22.05.2012 № 583, зони митного контролю можуть створюватися у морських і річкових портах. Товари, вивантажені з суден у ці зони, вважаються такими, що знаходяться на складі тимчасового зберігання. Положення про склади тимчасового зберігання затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 613. При цьому договір на зберігання товарів на складі тимчасового зберігання не вимагається.

У ч. 3 коментованої статті зазначено, що на адміністрацію морського, річкового порту, на території яких знаходяться товари, покладено обов'язок зі сплати митних платежів, установлених законом на імпорт цих товарів у разі втрати товарів, що перебувають у зоні митного контролю на території морського, річкового порту (крім природних втрат за нормальних умов зберігання), або видачі їх без дозволу митного органу. У таких випадках відповідно до ст. 286 Кодексу товари, поміщені у митний режим імпорту, оподатковуються ввізним митом за ставками, які встановлюються Законом України "Про митний тариф України" від 05.04.2001 № 2731-III. Акцизний податок справляється згідно з розд. VI ПК України з товарів і за ставками, визначеними у ст. 215 ПК України, чинними на день подання митної декларації. Податок на додану вартість сплачується відповідно до пп. "в" п. 185.1 ст. 185 розд. V ПК України за ставкою, чинною на день подання митної декларації.

У ч. 4 коментованої статті йдеться про заборону здійснення будь-яких операцій із товарами без дозволу митного органу (наприклад, навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепакування товарів, митне оформлення яких не закінчено, зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах або їхній упаковці), крім випадку здійснення перевізником вивезення за межі митної території України товарів, вивантажених із судна закордонного плавання на тимчасове зберігання у разі транзиту в межах одного пункту пропуску в разі відмови у пропуску товарів через митний кордон України чи у разі визнання товарів такими, що ввезені помилково.

У ч. 5 статті встановлено, що з метою надання митним органам можливості оцінити ризики при ввезенні товарів на митну територію України морськими (річковими) суднами перевізник може надавати митному органу відомості про ці товари в електронному вигляді у форматі міжнародних стандартів обміну електронною інформацією.

Згідно з вимогами Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р. управління ризиком – це основний принцип сучасних методів митного контролю, який дає можливість оптимально використовувати ресурси митних органів, не зменшуючи ефективності митного контролю, звільняє більшість зовнішньоторгових операторів від надлишкового бюрократичного контролю.

З метою забезпечення вдосконалення діяльності митної служби України, прискорення митних формальностей і спрощення митних процедур, підвищення ефективності митного контролю на основі системи аналізу й управління ризиками та на виконання п. 55 заходів щодо виконання у 2005 р. Плану дій Україна – ЄС, затвердженого розпорядженням Кабінету

Міністрів України від 22.04.2005 № 117-р, було ухвалено Концепцію створення, запровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками та Положення про систему аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю.

Процедури, що ґрунтуються на управлінні ризиком, концентрують митний контроль на ділянках, де існує найбільший ризик, даючи змогу основній масі товарів і фізичних осіб порівняно вільно проходити пункти пропуску на митному кордоні.

Програмний код профілю ризику формується тільки для електронних профілів ризику, використовується для їх програмної реалізації й втілюється в один із модулів автоматизованої системи аналізу й управління ризиками Державної митної служби України – модуль АСАУР у пунктах пропуску через державний кордон для морського сполучення, відповідно до Порядку здійснення аналізу й оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24.05.2012 № 597.

Стаття 211

Митний контроль суден закордонного плавання, що прибувають на митну територію України на нетривалий час

1. Судно закордонного плавання, яке заходить у відкритий для міжнародних водних перевезень порт для поповнення запасів води, палива, продовольства, проведення термінових ремонтних робіт на строк до п'яти діб, митному оформленню не підлягає, але перебуває під митним контролем до його відправлення.

2. Товари (крім припасів), які навантажуються на це судно, підлягають митному оформленню на загальних підставах.

У ч. 1 коментованої статті йдеться про захід судна закордонного плавання у відкритий для міжнародних водних перевезень порт для поповнення припасів. Визначення поняття “припаси” міститься в п. 48 ч. 1 ст. 4 Кодексу. Якщо термін заходу не перевищує п'яти діб, судно закордонного плавання митному оформленню не підлягає, але перебуває під митним контролем до його відправлення.

До коментованої статті не внесено, на жаль, ще однієї причини заходження суден закордонного плавання на нетривалий час у порти, відкриті для міжнародних водних перевезень, – для подання невідкладної медичної допомоги, що передбачено Міжнародною конвенцією про полегшення

міжнародного морського судноплавства 1965 р. (розд. Н Додатку) та Кодексом торговельного мореплавства України (ст. 61).

Відповідно до Конвенції, зокрема розділу Н “Спеціальні заходи зі спрощення формальностей, пов’язаних із заходами суден у порти з метою висадки на берег хворих або членів команди, які отримали травму, пасажирів та інших осіб для надання невідкладної медичної допомоги”, державна влада домагається співробітництва судовласників у забезпеченні того, щоб капітани суден, які мають намір зайти в порт лише з причини висадження на берег хворих або членів команди, які отримали травму, пасажирів та інших осіб для подання невідкладної медичної допомоги, якщо можливо, завчасно повідомляли державну владу про такий намір, причому з повним описом хвороби і травм осіб, їхніх даних і статусу. Державна влада до прибуття судна інформує капітана по радіо, коли це можливо, але у будь-якому разі найшвидшим доступним шляхом, про необхідну документацію і процедури для швидкої висадки на берег хворих або осіб, які отримали травму, для своєчасної митної очистки судна. Щодо суден, які заходять у порти з цією метою і мають намір відправлятися негайно, державна влада віддає перевагу постановці до причалу, якщо стан хворого або стан моря не дає змоги зробити безпечну висадку на рейді або на підходах до порту. Від суден у таких випадках державна влада здебільшого не вимагає документів, згаданих у п. 2.1 (Загальна декларація, декларація про вантаж, декларація про суднові припаси, декларація про особисті речі команди судна, суднова роль, список пасажирів, документ, що запропонований Всесвітньою поштовою конвенцією, морська санітарна декларація), за винятком Морської санітарної декларації і, у разі необхідності, Загальної декларації. Там, де державна влада вимагає Загальну декларацію, цей документ не повинен містити інформації більше, ніж указано в п. 2.2.2 “Рекомендована практика” (назва й опис судна, національна належність судна, дані про реєстрацію, дані про тоннаж, прізвище капітана, прізвище й адреса судового агента, короткий опис вантажу, кількість членів команди судна, кількість пасажирів, короткі відомості про рейс, дата і час прибуття або дата відправлення, порт прибуття або відправлення, місце стоянки судна в порту), і менше – там, де це можливо. Там, де державна влада вживає заходів контролю, пов’язаних із прибуттям судна, до висадки на берег хворих або осіб, які отримали травму, цим заходам контролю передують подання невідкладної медичної допомоги і вжиття заходів охорони здоров’я. Там, де вимагаються гарантії або зобов’язання щодо вартості лікування, або можливого переміщення, або повернення на батьківщину осіб, невідкладна медична допомога не повинна затримуватися і відкладатися на період отримання цих гарантій або зобов’язань.

Згідно з Типовою технологічною схемою здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон митне оформлення й контроль за переміщенням суднового спорядження, суднових запасних частин і припасів здійснюються відповідно до порядку, встановленого Міністерством фінансів України. Порядок митного оформлення й контролю за переміщенням припасів затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 626. Відповідно до цього Порядку встановлюється механізм митного оформлення й контролю за переміщенням припасів, що вивозяться за межі митної території України, на транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають на митній території України, а також визначаються випадки, в яких митні органи мають право вимагати вилучення припасів із транспортних засобів комерційного призначення, які здійснюють міжнародні перевезення, для зберігання їх в іншому місці під час перебування цих транспортних засобів на митній території України.

Відповідно до ч. 2 коментованої статті товари (крім припасів), які навантажуються на судно, підлягають митному оформленню на загальних підставах.

Стаття 212

Митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну

1. Митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну, здійснюється без оформлення митної декларації. Оподаткування зазначеної продукції здійснюється відповідно до Податкового кодексу України та цього Кодексу.

Коментована стаття потребує дослідження таких правових категорій: “рибна продукція”, “українське судно”, “Азово-Чорноморський басейн”.

В українському законодавстві поняття “рибна продукція” відсутнє. І все-таки, під рибною продукцією необхідно розуміти продукцію, яка вироблена з риби, тобто для її отримання треба докласти певних зусиль – здійснити вилов риби, переробити її, заморозити та ін. Навіть жодним чином не перероблена, але виловлена і привезена з моря риба є рибною продукцією.

Відповідно до ст. 32 Кодексу торговельного мореплавства України поняття “українське судно” або “судно України” означає національну належність судна, на яке поширюється юрисдикція України. Така належність визначається його державною реєстрацією в Україні й одержанням права плавання під

Державним прапором України. Це право має судно, яке є державною власністю або перебуває у власності фізичної особи – громадянина України, а також юридичної особи в Україні, заснованої тільки українськими власниками, або судно, яке перебуває у цих осіб на умовах договору бербоут-чартеру.

Наступне поняття, що має бути розтлумачене відповідно до цієї статті, – “Азово-Чорноморський басейн”. Це поняття, незважаючи на той факт, що воно доволі часто зустрічається в українській нормативно-правовій базі, не містить у собі свого визначення. Наприклад, Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо селекції у рибному господарстві та відтворення водних біоресурсів у внутрішніх водоймах та Азово-Чорноморському басейні, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.02.2012 № 206, використовуючи це поняття, не дає його визначення. Така ситуація спостерігається й у низці інших нормативно-правових актів (їх налічується близько 20).

Коментована стаття передбачає, що митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами у межах Азово-Чорноморського басейну, здійснюється без оформлення митної декларації. Оподаткування повинне відбуватися відповідно до ПК України та МКУ.

Митне оформлення ввезення продукції морського промислу, яка вироблена (видобута) українськими суднами в Азово-Чорноморському басейні, має здійснюватися на підставі таких документів:

1. Документи, які підтверджують належність судна Україні:
 - копія свідоцтва про право власності на судно;
 - копія свідоцтва про право плавання під Державним прапором України;
 - письмова заява судовласника про те, що судно не передано в оренду.
2. Документи, які підтверджують якість та безпеку продуктів лову й харчової продукції з них (згідно із Законом України “Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них” від 06.02.2003 № 486-IV):
 - свідоцтво про якість;
 - ветеринарне свідоцтво;
 - карантинний дозвіл на тару, виготовлену із сировини рослинного походження;
 - атестат виробництва (копія).
3. Документи, які підтверджують район промислу (переробки) продуктів лову: засвідчені виписки із судового та/або промислового та інших журналів, радіограми судовласника чи капітана судна. У разі якщо факти вилову морської продукції, виготовлення харчової продукції з неї саме українськими суднами не підтверджено у спосіб,

який не викликає у службових осіб митного органу сумнівів щодо їх достовірності, продукт лову і харчова продукція з нього розглядаються як іноземні товари.

Стаття 213

Митне оформлення суден, побудованих чи придбаних за кордоном або проданих за кордон

1. Митне оформлення придбаного або побудованого резидентом за межами митної території України судна здійснюється в режимі імпорту під час його першого заходу в один з українських портів після набуття резидентом права власності на таке судно.

2. Митне оформлення придбаного нерезидентом на митній території України судна здійснюється в режимі експорту, якщо таке судно вивозиться за межі митної території України.

У ч. 1 коментованої статті йдеться про придбане або побудоване резидентом за межами митної території судно та його митне оформлення під час першого заходження в один з українських портів. У цьому разі митне оформлення здійснюється в режимі імпорту і тільки після набуття резидентом права власності на таке судно.

При цьому необхідно звернути увагу на ст. 20 Кодексу торговельного мореплавства України, відповідно до якої судновласником визнається юридична або фізична особа, яка експлуатує судно від свого імені, незалежно від того, чи є вона власником судна, чи використовує його на інших законних підставах. Власником судна є суб'єкт права власності або особа, яка здійснює щодо закріпленого за нею судна права, до яких застосовуються правила про право власності.

Придбати – це набути права власності на об'єкт у спосіб, визначений чинним законодавством України (купівля, обмін, безоплатне отримання). Відповідно до ст. 328 Цивільного кодексу України право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, зокрема, право власності за договором виникає у набувача майна з моменту передання майна, якщо іншого не встановлено договором. За ст. 181 ЦК України режим нерухомої речі може бути поширений законом на повітряні й морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також на інші речі, права на які підлягають державній реєстрації, а ст. 331 ЦК України передбачає, що якщо право власності на нерухоме майно підлягає державній реєстрації, то воно настає з моменту проведення такої державної реєстрації. У ст. 26 КТМ України передбачено, що українські судна, технічний нагляд за якими здій-

снюють класифікаційні товариства, підлягають такій реєстрації. Українські судна, що не підлягають реєстрації у Державному судовому реєстрі України, реєструються у Судновій книзі України. Судно, зафрахтоване за договором бербоут-чартером, за заявою фрахтувальника може бути тимчасово, але не більше від терміну дії договору, зареєстроване у Державному судовому реєстрі України або в Судновій книзі України, якщо на момент фрахтування не було внесене в судовий реєстр іншої держави та якщо таке судно внесене у судовий реєстр іншої держави, але запис, зроблений у судовому реєстрі цієї держави, зупинено, про що судовласник має подати відповідний сертифікат. У разі коли в іншій державі дозволено внесення судна до декількох судових реєстрів, від цієї вимоги можна відмовитися.

Порядок ведення Державного судового реєстру України і Суднової книги України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.1997 № 1069, передбачає, що реєстрація судна в Україні полягає у внесенні відомостей про нього до Державного судового реєстру України або Суднової книги України та отримання цим судном свідоцтва про право плавання під Державним прапором України. Важливим моментом, закріпленим Порядком ведення Державного судового реєстру України і Суднової книги України, є те, що з моменту внесення записів про постійну реєстрацію судна до Державного судового реєстру України або Суднової книги України всі зроблені раніше записи про це судно в судових реєстрах інших держав Україною не визнаються, так само в Україні не визнаються записи про судно, постійно зареєстроване в Україні, у судовому реєстрі іншої держави, якщо судно не вилучене з Державного судового реєстру України або Суднової книги України. У разі реєстрації судна, що експлуатується на умовах бербоут-чартеру, свідоцтво на право плавання під Державним прапором України (судновий патент) видається незалежно від того, переходить до судовласника України право власності на судно чи судно після закінчення терміну договору підлягає поверненню власникові. Свідоцтво про право власності на судно видається тільки після переходу цього права на законних підставах до судовласника України і постійної реєстрації судна. До цього моменту на судні зберігаються документи на право власності, видані компетентним іноземним органом, і належним чином засвідчені документи чи їх копії, які підтверджують передачу судовласнику України права на користування судном.

Відповідно до ч. 2 коментованої статті у разі придбання нерезидентом на митній території України судна його митне оформлення здійснюється в режимі експорту, якщо таке судно вивозиться за межі митної території України.

Стаття 214

Дозвіл митного органу на відправлення судна закордонного плавання

1. Органи управління портом не дозволяють капітанові судна закордонного плавання виходити з акваторії порту без відмітки митного органу на відповідному судновому документі.

2. Для тимчасового відходу судна з порту у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійним лихом, а також з метою рятування людей дозвіл митного органу не обов'язковий.

Частина перша коментованої статті оперує поняттям “органи управління портом”. Відповідно до Закону України “Про морські порти України” від 17.05.2012 № 4709-VI такими органами є адміністрація морського порту, яка утворюється у кожному окремому порту і є філією адміністрації морських портів України, а також служба капітана морського порту, яку очолює капітан порту.

Адміністрація морських портів України – це державне підприємство, утворене відповідно до законодавства, що забезпечує функціонування морських портів, утримання й використання об'єктів портової інфраструктури державної форми власності, виконання інших покладених на нього завдань безпосередньо або через утворені філії (ст. 1 зазначеного Закону).

За ст. 14 цього Закону нагляд за мореплаванням у морському порту здійснюється капітаном морського порту, який очолює службу капітана морського порту. Повноваження, порядок призначення та інші питання щодо функціонування капітана морського порту, служби капітана морського порту визначаються Кодексом торговельного мореплавання України.

Відповідно до ст. 91 КТМ України кожне судно зобов'язане до виходу з морського порту одержати на це дозвіл капітана порту. Капітан морського порту має право відмовити у видачі дозволу на вихід із порту, зокрема, у разі рішення уповноважених законодавством державних органів (митних органів, санітарно-карантинної служби, органів рибоохорони, центрального органу виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища та прикордонної служби), затримавши судно до усунення виявлених недоглядів за висновком Інспекції державного портового нагляду або до моменту сплати належних зборів, штрафів чи інших платежів.

Згідно із Законом України “Про морські порти України” до функцій капітана морського порту належить нагляд за дотриманням вимог щодо по-

рядку заходження суден у морський порт і виходу з морського порту. Спеціальні посилання на рішення уповноважених законодавством державних органів (митних органів, санітарно-карантинної служби, органів рибоохорони, центрального органу виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища та прикордонної служби) відсутні.

Наявні на сьогодні обов'язкові постанови щодо морських портів України також містять митні правила портів (див. коментар до ст. 208 Кодексу).

За Міжнародною конвенцією про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р. Договірні уряди зобов'язуються співробітничати, згідно з положеннями цієї Конвенції, у формулюванні й застосуванні заходів для полегшення прибуття, перебування і відбуття суден. Такі заходи мають бути, наскільки це практично можливо, не менш сприятливими, ніж заходи, які застосовуються щодо інших засобів міжнародного транспорту, проте можуть відрізнятись відповідно до особливих вимог. Заходи для полегшення міжнародного морського судноплавства, передбачені цією Конвенцією та Додатком до неї, використовуються однаковою мірою до суден прибережних і неприбережних держав, уряди яких є сторонами Конвенції. Положення Конвенції не застосовуються до військових кораблів і прогулянкових яхт.

Відповідно до ч. 2 ст. 333 Кодексу митні органи мають право у примусовому порядку зупиняти і повертати в зони митного контролю транспортні засоби та громадян, які без дозволу митних органів увійшли із зони митного контролю на митну територію України, а також морські й річкові судна, які без дозволу митних органів вийшли із зони митного контролю за межі митної території України і не перебувають у територіальних водах інших держав.

Згідно з ч. 2 коментованої статті для тимчасового відходу судна з порту у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійним лихом, а також із метою рятування людей дозвіл митного органу не обов'язковий.

Тимчасовий відхід судна передбачає відхід, що триває лише певний відрізок часу, не є постійним.

Відповідно до Цивільного кодексу України непереборна сила – надзвичайна або невідворотна за даних умов подія.

Поняття “стихійне лихо” використовується у Законі України “Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру” від 08.06.2000 № 1809-III при визначенні надзвичайної ситуації техногенного і природного характеру як порушення нормальних умов життя і діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом або іншою небезпечною подією, зокрема епідемією, епізоотією, епі-

фітотією, пожежею, яке призвело (може призвести) до неможливості проживання населення на території чи об'єкті, ведення там господарської діяльності, загибелі людей та/або значних матеріальних втрат.

Під рятуванням мається на увазі діяльність, яка впливає з обов'язку надавати допомогу суднам, або їх рятувальним шлюпкам чи плотам, або літальним апаратам.

За недодержання вимог цієї статті щодо необхідності отримання відмітки митного органу на відповідному судовому документі для відходу судна закордонного плавання передбачено відповідальність за ст. 468 Кодексу.

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА АВІАТРАНСПОРТІ

Стаття 215

Документи для контролю за повітряним судном

1. Командир повітряного судна зобов'язаний подати митному органу для здійснення митного контролю документи, передбачені статтею 335 цього Кодексу.

2. Дозвіл митного органу на вивантаження товарів з повітряного судна або завантаження товарів на нього надається після перевірки поданих документів та встановлення їх відповідності вимогам цього Кодексу.

Згідно з ч. 1 цієї статті командир повітряного судна (інший уповноважений представник авіаперевізника) для здійснення митного контролю зобов'язаний подати митному органу такі документи:

- генеральну декларацію (обов'язково підписану командиром повітряного судна) – документ, який містить відомості про власника повітряного судна або про виконавця рейсу, реєстраційний номер повітряного судна чи його військовий знак, номер і дату виконання рейсу, назви аеропортів відправлення, проміжних посадок, призначення, час прибуття тощо;
- авіаційну вантажну накладну – документ, що свідчить про укладення договору про повітряне перевезення товарів, прийняття товарів до перевезення і визначає умови перевезення;
- вантажну відомість (каргоманіфест) – документ, у якому зазначаються номери авіаційних вантажних накладних, кількість вантажних місць, вага товарів, що навантажуються на борт (вивантажуються з борту) повітряного судна, яке перебуває під митним контролем, та інші відомості, що використовуються під час переміщення товарів;
- список бортових припасів – документ, який містить відомості про припаси (визначення поняття “припаси” міститься у п. 48 ст. 4 Кодексу);

- комерційні документи на товари, що перевозяться (за наявності їх у перевізника);
- поштову відомість – документ про міжнародні поштові відправлення (за наявності);
- список пасажирів – перелік пасажирів (їхніх прізвищ та ініціалів, пунктів посадки і висадки), які перебувають на повітряному судні;
- список членів екіпажу повітряного судна;
- пасажирську відомість – відомість щодо багажу пасажирів;
- відомість про наявність на борту повітряного судна товарів, ввезення яких на митну територію України обмежено або заборонено (валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини);
- відомість про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;
- у визначених випадках зобов'язання про реекспорт (реімпорт) повітряного судна.

Відповідно до ч. 2 коментованої статті підставою для вивантаження товарів із повітряного судна для розміщення на складі є наявність на каргоманіфесті відбитка штампа “Під митним контролем”, проставленого посадовою особою митного органу. Підставою для завантаження товару на борт повітряного судна та вивезення за межі митної території України є каргоманіфест, авіаційні вантажні накладні, товаросупровідні (товаротранспортні) документи і документи, що свідчать про завершення митного оформлення.

Стаття 216

Вимушена посадка

1. Командир повітряного судна, який здійснив вимушену посадку за межами міжнародного аеропорту, зобов'язаний вжити необхідних заходів для забезпечення збереження товарів, які підлягають митному контролю, та протягом доби повідомити найближчий міжнародний аеропорт про місце посадки судна.

2. Адміністрація міжнародного аеропорту після одержання такого повідомлення зобов'язана забезпечити перевезення посадкових осіб митного органу до місця посадки судна або доставити пасажирів, екіпаж і товари, що підлягають митному контролю, до митного органу.

У коментованій статті під вимушеною посадкою необхідно розуміти посадку, що не була передбачена планом польоту і яка здійснена в незапланованому аеродромі, аеропорту, злітно-посадковому майданчику.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті у разі вимушеної посадки саме за межами міжнародного аеропорту на командира повітряного судна покладається обов'язок здійснити: 1) необхідні заходи для забезпечення збереження товарів, які підлягають митному контролю; 2) протягом доби повідомити найближчий міжнародний аеропорт про місце посадки судна.

У ч. 2 коментованої статті передбачається альтернативне вирішення ситуації, що склалася у результаті вимушеної посадки, тобто на адміністрацію міжнародного аеропорту покладається обов'язок або забезпечити перевезення посадових осіб митного органу до місця посадки судна, або доставити пасажирів, екіпаж і товари, що підлягають митному контролю, до митного органу.

Стаття 217

Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами

1. Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами (крім товарів, заборонених до транзиту), не підлягають оподаткуванню митними платежами та безперешкодно переміщуються в межах зони митного контролю міжнародного аеропорту.

Коментована стаття присвячена тільки громадянам (авіапасажирам), які переміщують товари транзитом міжнародними повітряними рейсами.

Необхідно звернути увагу на ч. 1 і 2 ст. 379 Кодексу, в яких зазначаються умови транзиту через митну територію України товарів громадянами.

Відповідно до ч. 1 ст. 379 Кодексу громадяни мають право ввозити з метою транзиту товари за умови усного декларування, а також за бажанням власника товарів чи на вимогу посадової особи митного органу – письмового декларування, сумарна вартість і загальна вага яких не перевищують критеріїв, встановлених ч. 1 ст. 374 Кодексу.

Згідно з ч. 2 ст. 379 Кодексу пропуск через митний кордон України товарів, сумарна фактурна вартість та/або загальна вага яких перевищують критерії, встановлені ч. 1 ст. 374 Кодексу, що ввозяться громадянами на митну територію України з метою транзиту, здійснюється у порядку, передбаченому для підприємств, під письмове зобов'язання про їх транзит.

При цьому, відповідно до п. 4 ч. 10 ст. 374 Кодексу, звільняються від оподаткування митними платежами товари, що належать громадянам і переміщуються транзитом через митну територію України.

За Інструкцією про організацію митного контролю та митного оформлення повітряних суден перевізників і товарів, що переміщуються цими суднами, затвердженою наказом Державної митної служби України від 06.04.2004 № 240, предмети, що перевозяться як багаж пасажирами повітряного судна, підлягають декларуванню митним органам у встановленому порядку. Митний контроль і митне оформлення предметів проводяться посадовими особами митного органу в зоні митного контролю. Вивантаження предметів, доставка їх у зону митного контролю після прибуття повітряного судна здійснюються уповноваженим представником міжнародного аеропорту або перевізника під контролем митного органу.

Предмети, що прямують транзитом через територію України, переміщуються на борт повітряного судна, яке здійснюватиме їх подальше перевезення, уповноваженим представником міжнародного аеропорту або перевізника під контролем митного органу. У разі відсутності такого повітряного судна предмети доставляються в зону митного контролю, де перебувають під контролем митного органу до прибуття повітряного судна, яке здійснюватиме їх подальше перевезення.

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Стаття 218

Здійснення митного контролю на залізничному транспорті

1. Строки здійснення митних формальностей щодо залізничного рухомого складу визначаються керівником митного органу за погодженням з іншими контролюючими органами та адміністрацією залізниці, а в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України – крім того, з керівником відповідного органу охорони державного кордону України.

2. Розвантажувальні, навантажувальні, перевантажувальні та інші операції, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, проводяться підприємствами залізниці за рахунок власників товарів або уповноважених ними осіб.

Частиною першою коментованої статті передбачається встановлення граничних строків здійснення митних формальностей щодо залізничного рухомого складу, які визначаються керівником митного органу за погодженням із керівниками інших контролюючих органів та адміністрацією залізниці. Тривалість проведення контролю посадовими особами митних органів та інших контролюючих органів, які здійснюють свої функції в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України, погоджується з керівником органу охорони державного кордону.

Відповідно до Типової технологічної схеми пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 451, загальний час контролю осіб, транспортних засобів і товарів не повинен перевищувати часу стоянки транспортних засобів у пунктах пропуску, передбаченого розкладом або графіком руху. Тривалість здійснення видів контролю у пунктах пропуску, як правило, не повинна перевищувати граничних часо-

вих нормативів проведення контролю посадовими особами контролюючих органів, які здійснюють свої функції у пунктах пропуску, що визначаються центральним органом виконавчої влади, котрий забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів, за погодженням із центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону й іншими уповноваженими на здійснення інших видів контролю центральними органами виконавчої влади.

Згідно з положеннями ч. 2 коментованої статті перевантаження товарів з одного виду транспорту на інший, а також із вагонів, що стоять на одній колії, у вагони, які стоять на іншій, через склад, рампу чи майданчик здійснюється під контролем митного органу, у зоні діяльності якого воно проводиться. Порядок перевантаження і контролю визначається технологічною схемою роботи станції, погодженою з митним органом і органом охорони державного кордону. Крім того, розвантажувальні, навантажувальні, перевантажувальні та інші операції проводяться підприємствами залізниці за рахунок власників товарів або уповноважених ними осіб.

Стаття 219

Відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів до митного органу призначення

1. Залізниця несе передбачену цим Кодексом та іншими законодавчими актами України відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення.

Коментована стаття передбачає відповідальність залізниці за втрату чи неналежну доставку товарів, які перебувають під митним контролем, до митного органу призначення.

Згідно зі ст. 22 Угоди про міжнародне залізничне вантажне сполучення залізниця, яка прийняла вантаж до перевезення за накладною, відповідальна за виконання договору перевезення на всьому шляху проходження вантажу до видачі його на станції призначення, а в разі перевідправлення вантажу в країни, залізниці яких не беруть участі у цій Угоді, – до оформлення перевезення за накладною іншої угоди про пряме міжнародне залізничне вантажне сполучення; у разі перевідправлення вантажу з країн, які не беруть участі у цій Угоді, – після оформлення перевезення вантажу за накладною Угоди про міжнародне залізничне вантажне сполучення. Кожна наступна залізниця, беручи до перевезення вантаж разом із наклад-

ною, вступає тим самим у цей договір перевезення і бере на себе усі зобов'язання, які виникають щодо нього.

Стаття 23 цієї Угоди передбачає межі відповідальності залізниці.

Відповідно до Статуту залізниць України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.04.1998 № 457, залізниця несе матеріальну відповідальність за втрату, недостачу, псування або пошкодження прийнятого до перевезення багажу, вантажобагажу, а також за прострочення його доставки, якщо не доведе, що втрата, недостача, псування, пошкодження, прострочення відбулися не з її вини.

Згідно з п. 2.5 Інструкції про взаємодію посадових осіб митних органів, що здійснюють митні процедури в міжнародному залізничному сполученні, і працівників залізниць України, затвердженої спільним наказом Державної митної служби України й Міністерства транспорту та зв'язку України від 18.09.2008 № 1019/1143, залізниця як перевізник бере участь у розміщенні вантажів (товарів) і несе відповідальність згідно із законодавством України за їх збереження від моменту прийняття до перевезення й до моменту видачі одержувачеві або передання згідно з угодами про перевезення товарів (вантажів) у міжнародному сполученні та Правилами перевезення вантажів іншому підприємству, а також за доставку зі станції відправлення (митниці відправлення) на станцію призначення (у митницю призначення).

Відповідальність за порушення зазначеного зобов'язання передбачена ст. 470 Кодексу.

Стаття 220

Місце здійснення митних формальностей у міжнародному залізничному сполученні

1. Митний контроль товарів у міжнародному залізничному сполученні здійснюється в зонах митного контролю. Пасажири поїздів міжнародного сполучення можуть проходити митний контроль також в інших місцях, визначених уздовж маршруту руху поїзда за погодженням між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

2. З метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів митний контроль може здійснюватися поза пунктами пропуску через державний кордон або в місцях, визна-

чених керівником митного органу за погодженням з керівниками залізничної станції та органу охорони державного кордону України.

3. У виняткових випадках, перелік яких визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, на вимогу митного органу окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу для здійснення митного контролю можуть бути виключені зі складу поїзда, якщо проведення такого контролю у складі поїзда неможливе.

4. Відправлення залізничних транспортних засобів з місць стоянки здійснюється з дозволу митного органу та органу охорони державного кордону України.

Відповідно до положень ч. 1 коментованої статті митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів здійснюється тільки в зонах митного контролю і завершується митним оформленням відповідно до вимог законодавства.

Зони митного контролю створюються митним органом, у зоні діяльності якого вони розташовуються, за погодженням у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон для залізничного сполучення з відповідним органом охорони державного кордону та адміністрацією залізничних станцій.

Митний контроль і митне оформлення товарів (особистих речей), які належать пасажирам, і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюються посадовими особами митних органів у зонах митного контролю в межах пунктів пропуску (пунктів контролю):

- в оглядових залах, на перонах вокзалів залізничних станцій, у вагонах поїздів міжнародного пасажирського сполучення;
- у приміщеннях для огляду товарів, що переміщуються через митний кордон України у несупроводжуваному багажі та вантажобагажі, – у багажних відділеннях залізничних станцій;
- в інших місцях уздовж маршруту руху залізничного транспортного засобу, визначених за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів, центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону та центральним органом виконавчої влади у галузі транспорту.

Частиною другою коментованої статті передбачається можливість здійснення митного контролю і поза пунктами пропуску через державний кордон або в інших місцях, які визначаються керівником митного органу за погодженням із керівниками залізничної станції та органу охорони дер-

жавного кордону України з метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів.

Положеннями ч. 3 статті законодавець встановлює виняткові випадки, коли окремі вагони, локомотиви та інші елементи рухомого складу на вимогу митного органу можуть бути вилучені зі складу поїзда для здійснення митного контролю, якщо проведення його у складі поїзда неможливе. Наказом Міністерства фінансів України від 25.05.2012 № 602 передбачено такі виняткові випадки:

- неподання митному органу документів, потрібних для здійснення митного контролю, або подання як підстави для переміщення товарів документів, підроблених чи одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані;
- пошкодження або втрати пломб, печаток чи інших засобів ідентифікації, зазначених у перевізних і супровідних документах;
- виявлення товарів, прихованих від митного контролю, зокрема з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших;
- надходження на прикордонну передавальну станцію товарів, що підлягають державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю, до отримання результатів таких видів контролю або якщо є підстави вважати, що товар, який переміщується через митний кордон України, у тому числі транзитом, може підлягати таким видам контролю, зокрема на вимогу відповідних органів державної влади;
- перевірку відповідності інформації про товар, заявленої у перевізних і супровідних документах, фактичним даним, якщо така перевірка потребує проведення операцій із вивантаження, перевантаження, перепакування тощо;
- якщо документально підтверджені відомості, що переміщення товарів через митний кордон України, зокрема транзитом, заборонено або обмежено законодавством України.

Відповідно до ч. 4 коментованої статті посадка і висадка пасажирів, що пройшли митний контроль та митне оформлення, а також завантаження і розвантаження товарів, відправлення пасажирських поїздів із місць стоянки здійснюються з дозволу митного органу й органу охорони державного кордону.

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

Стаття 221

Порядок декларування автотранспортних засобів комерційного призначення, які перевозять товари через митний кордон України

1. Автотранспортний засіб комерційного призначення, що використовується для переміщення товарів через митний кордон України, не потребує окремої митної декларації, якщо під час такого переміщення декларуються товари, які перевозяться цим автотранспортним засобом.

2. Відомості про автотранспортний засіб комерційного призначення, що перевозить товари, вносяться до митної декларації, за якою оформлено ці вантажі, книжки МДП, передбаченої Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року, товарно-транспортних накладних, дорожнього листа, провізних та інших супровідних документів, передбачених законодавством.

Щодо ч. 1 коментованої статті необхідно звернути увагу на ч. 2 ст. 262 Кодексу, в якій зазначено, що транспортні засоби, використовувані для переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами. При цьому декларант, уповноважена ним особа або перевізник подають митним органам документи в паперовій або електронній формі, що містять відомості про автомобільні транспортні засоби і товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про їх пропуск через митний кордон України.

Відповідно до положень ч. 2 коментованої статті усі відомості про автотранспортний засіб вносяться до таких документів:

- вантажної митної декларації (ВМД) – письмова заява встановленої форми, що подається митному органу на паперовому носії або як електронний документ (електронна ВМД) і містить відомості про товари й транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, митний режим, у який вони заявляються, а також іншу ін-

формацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування і сплати податків, зборів та інших платежів. Відомості про транспортний засіб вносяться у графу 18 ВМД;

- СМР – міжнародна товарно-транспортна накладна, яка використовується у міжнародному товарообігу під час автомобільних перевезень;
- книжки МДП – міжнародний документ митного транзиту, який видається уповноваженою митними органами національною асоціацією автомобільних перевізників і є гарантією сплати митних платежів на товари (вантажі), які переміщуються згідно з процедурою МДП;
- книжки АТА – комплект митних пропускних документів на тимчасове ввезення, тимчасове вивезення і транзитне перевезення певних вантажів;
- дорожнього листа – документ установленого зразка для визначення та обліку роботи транспортного засобу.
- ДКПТ – письмова заява встановленої форми, що подається митниці на паперовому носії або як електронний документ (ЕДКПТ), містить відомості про товари й транспортні засоби, що переміщуються прохідним або внутрішнім митним транзитом, і використовується митницями під час здійснення контролю за доставкою товарів до митниці призначення.

Стаття 222

Порядок декларування порожніх автотранспортних засобів комерційного призначення та автотранспортних засобів комерційного призначення, які перевозять пасажирів через митний кордон України

1. Порожні автотранспортні засоби комерційного призначення та автотранспортні засоби, які перевозять пасажирів через митний кордон України, декларуються шляхом подання національних реєстраційних документів.

Згідно з ч. 4 ст. 262 Кодексу порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів, декларуються в місці перетину митного кордону України. Як правило, декларування здійснюється шляхом подання митному органу документів на транспортний засіб, зокрема тих, що містять відомості про його державну реєстрацію (національну належність).

Відповідно до Типової технологічної схеми здійснення митного контролю автомобільних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 451, порожні транспортні засоби і транспортні засоби, в яких перевозяться пасажери, у разі в'їзду на митну територію України декларуються митним органам не пізніше ніж через три години з моменту прибуття у пункт пропуску, а в разі виїзду за межі митної території України – не пізніше ніж за три години до перетинання митного кордону України.

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ЩОДО ПРИПАСІВ

Стаття 223

Загальні положення щодо порядку переміщення припасів через митний кордон України

1. Припаси при дотриманні умов, установлених цим Кодексом, переміщуються через митний кордон України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

2. Передбачені цією главою дозволи на видачу припасів або на здійснення інших операцій з припасами надаються митними органами протягом однієї години з моменту отримання відповідного звернення. У разі відмови у наданні дозволу митні органи зобов'язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини і підстави такої відмови.

Коментована стаття містить правила переміщення припасів через митний кордон України.

По-перше, припаси переміщуються через митний кордон України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності при дотриманні відповідних умов, встановлених Кодексом (див. коментар до ст. 224).

По-друге, для видачі припасів або на здійснення інших операцій із ними необхідно отримати дозвіл митного органу, який видається протягом однієї години з моменту отримання відповідного звернення зацікавлених осіб (експлуатанта, агента). Однак митні органи можуть відмовити у наданні такого дозволу з обов'язковим невідкладним повідомленням зацікавлених осіб про причини й підстави такої відмови або письмово, або в електронній формі.

Стаття 224

Умови звільнення від оподаткування митними платежами припасів, які ввозяться на митну територію України

1. Припаси, які ввозяться на митну територію України морськими, річковими та повітряними суднами, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що вони залишаються на борту цих суден.

2. Припаси, які ввозяться на митну територію України засобами залізничного та автомобільного транспорту, що здійснюють міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, і призначені для споживання особами, які перебувають на борту цих транспортних засобів, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що:

- 1) вони придбані тільки в країнах, територію яких перетинав відповідний транспортний засіб;
- 2) всі належні митні платежі щодо них сплачено в країнах, де вони були придбані.

3. Припаси, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів, які прибувають на митну територію України, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що вони залишаються на борту цих транспортних засобів під час їх перебування на цій території.

Коментована стаття присвячена ввезенню на митну територію України припасів різними видами транспорту й умовам звільнення їх від оподаткування митними платежами.

Частина перша статті містить умову щодо звільнення від оподаткування митними платежами припасів, які ввозяться на митну територію України морськими, річковими та повітряними суднами, якщо такі припаси залишаються на борту цих транспортних засобів. Слід зазначити, що в Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у розд. 4 Спеціального додатка J міститься практично ідентичне стандартне правило № 3 щодо припасів.

У ч. 2 статті передбачено три умови щодо звільнення від оподаткування митними платежами припасів, які ввозяться на митну територію України засобами залізничного й автомобільного транспорту, що здійснюють міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, якщо вони:

- 1) призначені для споживання особами, які перебувають на цих транспортних засобах;
- 2) придбані тільки в країнах, територію яких перетинав відповідний транспортний засіб;
- 3) усі належні митні платежі щодо них сплачено в країнах, де вони були придбані.

У Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у розд. 4 Спеціального додатка J також міститься рекомендоване правило № 4 відносно припасів, які ввозяться лише залізничним транспортом.

Частина третя коментованої статті містить умову щодо звільнення від оподаткування митними платежами припасів, необхідних для експлуатації і технічного обслуговування будь-яких транспортних засобів, якщо ці припаси залишаються на борту транспортних засобів під час їх перебування на цій території.

У Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у розд. 4 Спеціального додатка J міститься також стандартне правило № 5 щодо припасів, які призначені для споживання й необхідні для експлуатації і технічного обслуговування морських (річкових) та повітряних суден і потягів (це правило не поширюється на автомобільний транспорт).

Стаття 225

Декларування припасів, які ввозяться на митну територію України

1. Інформація, що зазначається у митній декларації на припаси, які ввозяться на митну територію України, обмежується мінімумом відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю. Допускається використання замість митної декларації на припаси облікових документів про рух товарів у вагонах-ресторанах, кафе-барах тощо.

2. У митній декларації на припаси або в документі, що її замінює, які подаються під час прибуття транспортного засобу на митну територію України, повинна враховуватися кількість припасів, які видаються з дозволу митного органу з числа припасів, що знаходяться на борту цього засобу, при цьому на зазначену кількість припасів окрема митна декларація або документ, що її замінює, не подаються.

3. У митній декларації на припаси або в документі, що її замінює, зазначається кількість припасів, доставлених на транспортний засіб під час його перебування на митній території України.

4. Окрема митна декларація або документ, що її замінює, на припаси, які залишаються на борту транспортного засобу, не подається.

Коментована стаття присвячена обов'язковому декларуванню припасів в письмовій формі (на паперовому носії або з використанням електронних документів), які ввозяться на митну територію України.

Постановою Кабінету Міністрів України "Про делегування повноважень на затвердження нормативно-правового акта" від 26.03.2003 № 381

Міністерством охорони здоров'я України за погодженням з Державною митною службою України надано право Міністерству транспорту України затверджувати норми споживання продовольчих товарів, паливно-мастильних матеріалів та інших запасів, що переміщуються через митний кордон України на судах, літаках, засобах залізничного та іншого транспорту.

Обсяги товарів для матеріально-технічного постачання та спорядження, паливно-мастильних матеріалів, сировини для промислової переробки, продовольства, інших товарів, що вивозяться за межі митної території України для забезпечення виробничої діяльності українських та орендованих (зафрахтованих) українськими підприємствами суден, які здійснюють морський промисел, визначаються Міністерством інфраструктури України з урахуванням потреби в забезпеченні безперебійної експлуатації та технічного обслуговування суден, їх вантажопідйомності, тривалості рейсу і типу суден. Вони вказуються в дозвільному документі, що видається Міністерством.

Перелік продовольчих і промислових товарів, тютюнових та алкогольних виробів, паливно-мастильних матеріалів та іншого судового постачання, що перебувають на повітряному чи морському судні в момент прибуття до порту чи аеропорту або вибуття звідти фіксується в списку судових запасів, який подається посадовим особам митних органів у двох примірниках для здійснення митного контролю та митного оформлення.

У разі переміщення запасів, призначених для споживання в обсягах, що не перевищують установлених норм, вони підлягають митному оформленню без заповнення митної декларації та сплати податків. Коли зазначені норми перевищено, оформлення проводиться у загальному порядку відповідно до заявленого митного режиму.

Обов'язковому декларуванню підлягають продукти харчування та безалкогольні напої, вина, лікерні, коньячні, горілчані вироби, що переміщуються через митний кордон України у вагонах-ресторанах поїздів міжнародного сполучення.

Алкогільні напої та тютюнові вироби, що переміщуються у вагонах-ресторанах, пропускаються через митний кордон України за умови сплати всіх належних податків і зборів.

Згідно зі спеціальним додатком J (гл. 4) Кіотської конвенції до поняття "припаси" входять припаси для:

- споживання;
- реалізації.

Припаси для споживання:

- товари, призначені для споживання пасажирями та членами екіпажу на борту морських (річкових) та повітряних суден або у потягах, незалежно від того, продаються вони чи ні;

- товари, необхідні для експлуатації та технічного обслуговування морських (річкових) та повітряних суден або потягів, у тому числі пальне та мастильні матеріали, але крім запасних частин та устаткування, які знаходяться на момент прибуття на борту морських (річкових) та повітряних судів або у потягах, використовуваних чи призначених для використання в міжнародних перевезеннях для платного транспортування пасажирів, або для платного чи безоплатного промислового або комерційного транспортування товарів, або які доставляються на борт таких суден чи в такі потяги під час їхнього перебування на митній території.

Припаси для реалізації – товари, призначені для продажу на винос пасажирів та членам екіпажу морських (річкових) і повітряних суден, що знаходяться на борту цих суден після прибуття чи доставляються на борт під час перебування на митній території морських (річкових) та повітряних суден, використовуваних чи призначених для використання в міжнародних перевезеннях для платного транспортування пасажирів або платного чи безоплатного промислового або комерційного транспортування товарів.

Також ст. 13, 14, 15, 17 додатка J до Кіотської конвенції зазначено:

- митні органи в разі потреби можуть вимагати від перевізника вжиття необхідних заходів для попередження будь-якого несанкціонованого використання припасів, включаючи їх опечатування;
- митні органи мають право вимагати вивозу припасів з борту морського (річкового), або повітряного судна, або з потягу для їх зберігання в іншому місці під час перебування транспортних засобів на митній території лише тоді, коли визначають цей захід як необхідний;
- митні органи дозволяють видачу припасів для споживання, доставлених на морські (річкові) або повітряні судна під час їх перебування на митній території України, на однакових умовах, що застосовуються до припасів, які вже знаходяться на транспортних засобах.

Стаття 226

Видача припасів

1. Митні органи повинні дозволяти видачу припасів, ввезених на митну територію України морським (річковим) судном або доставлених на це судно під час його перебування на митній території України, для споживання пасажирами та членами екіпажу під час перебування зазначеного судна на митній території України, з урахуванням кількості пасажирів і членів екіпажу та тривалості перебування судна на цій території.

2. Митні органи повинні дозволяти видачу припасів, ввезених на митну територію України морським (річковим) судном або доставлених на борт цього судна під час його перебування на митній території України, для споживання членами екіпажу зазначеного судна під час його ремонту у доці або на верфі за умови, що тривалість перебування цього судна у доці або на верфі визнана обґрунтованою.

3. У разі якщо повітряне судно має зробити посадку в одному чи кількох аеропортах на митній території України, митні органи повинні дозволяти видачу припасів, які знаходяться на борту або доставлені на борт під час перебування цього судна на митній території України, для споживання під час стоянки повітряного судна в таких проміжних аеропортах та під час перельоту між ними.

Коментована стаття присвячена видачі припасів. Поняття “припаси” визначається у п. 48 ст. 4 Кодексу.

Під час перебування морського або повітряного судна на митній території України митні органи повинні дозволяти видачу припасів, що знаходяться на такому судні, для споживання пасажирями та членами екіпажу, з урахуванням кількості пасажирів і членів екіпажу й тривалості перебування судна на митній території України.

Митним законодавством України не передбачено норм видачі припасів для споживання пасажирями та членами екіпажу під час перебування судна на митній території України, з урахуванням кількості пасажирів і членів екіпажу й тривалості перебування судна на митній території України. Главою 55 Кодексу та постановою Кабінету Міністрів України “Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання” від 21.05.2012 № 434 встановлено норми й обмеження щодо споживання однією особою (громадянином) товарів, продуктів харчування, тютюну та алкогольних напоїв один раз на 24 години.

Враховуючи положення листа Державної митної служби України “Про надання роз’яснень” від 10.02.2004 № 11/2-09-1402: “...якщо ті чи інші правовідносини не врегульовано актами законодавства, то вони регулюються нормами тих актів законодавства, які регулюють подібні за змістом правовідносини (аналогія закону)”. При визначенні норм споживання припасів, під час перебування суден на митній території України, можна застосовувати норми й обмеження, передбачені гл. 55 Кодексу та постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 434, а саме:

1. Товари (за винятком підакцизних):

- на морському транспорті: сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалента у 500 євро та/або сумарна вага яких не перевищує 50 кг – не підлягають письмовому декларуванню (за винятком това-

рів, на які відповідно до ст. 197 Кодексу встановлено обмеження щодо переміщення громадянами через митний кордон України) і не є об'єктами оподаткування митними платежами.

- на повітряному транспорті: сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалента у 1000 євро, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі – не підлягають письмовому декларуванню (за винятком товарів, на які відповідно до ст. 197 цього Кодексу встановлено обмеження щодо переміщення громадянами через митний кордон України) і не є об'єктами оподаткування митними платежами.

2. Алкогольні напої (максимально допустимі норми ввезення на одну особу, яка досягла 18 років): 5 л пива, 2 л вина, 1 л міцних (із вмістом спирту більш як 22 %).

3. Тютюнові вироби: 200 сигарет, або 50 сигар, чи 250 г тютюну, або ці вироби в наборі загальною вагою, що не перевищує 250 г.

4. Продукти харчування: загальною вартістю до 200 євро: в упаковці виробника (призначені для роздрібної торгівлі) – 1 упаковка або загальною масою, яка не перевищує 2 кг, кожного найменування; без упаковки – до 2 кг кожного найменування; неподільний продукт, готовий до безпосереднього вживання – 1 шт. кожного найменування.

Стаття 227

Інші операції з припасами

1. Припаси, ввезені на митну територію України засобами водного, авіаційного та залізничного транспорту, дозволяється:

- 1) випускати для вільного обігу на митній території України або поміщати в інший митний режим, за умови дотримання вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів України;
- 2) перевантажувати з попереднього дозволу митного органу на інші засоби відповідно водного, авіаційного чи залізничного транспорту, що виконують міжнародні рейси.

Розділ 2 Загального додатка Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р., до якої Україна приєдналась у жовтні 2006 р., містить визначення терміна “випуск товарів”: дія митної служби, яка полягає у наданні відповідним особам дозволу розпоряджатися товарами, щодо яких здійснюється митне оформлення.

Випуск припасів для вільного обігу на митній території України або поміщення в інший митний режим здійснюються з дотриманням п. 25, 28 Типової технологічної схеми здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України “Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними” від 21.05.2012 № 451.

Згідно з п. 25 вказаної схеми: “...дозвіл митного органу на вивезення транспортних засобів і товарів із зони митного контролю і порту надається на підставі оформлених митних декларацій або інших документів, передбачених законодавством з питань державної митної справи, у порядку, встановленому Мінфіном”.

Поняття “дозвіл митного органу” розкривається у п. 10 ст. 4 Кодексу.

Відповідно до п. 28 зазначеної схеми: “...пропуск через митний кордон транспортних засобів і товарів здійснюється тільки за умови надання оригіналу митної декларації з відміткою митного органу про закінчення митного оформлення”.

Оформлення митної декларації на випуск припасів у вільний обіг або при поміщенні в інший митний режим здійснюється з дотриманням вимог розд. V Кодексу, постанови Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 450 та наказу Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 651.

За п. 2 ч. 1 коментованої статті припаси, ввезені на митну територію України засобами водного, авіаційного та залізничного транспорту, дозволяється перевантажувати з попереднього дозволу митного органу на інші засоби відповідно водного, авіаційного чи залізничного транспорту, що виконують міжнародні рейси.

Розділ 2 Спеціального додатка Е Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р. містить порядок і визначення поняття “перевантаження” – митний режим, відповідно до якого товари перевантажуються під митним контролем із транспортного засобу, використовуваного при ввезенні, на транспортний засіб, використовуваний при вивезенні, на території того самого митного органу, що є одночасно митним органом ввезення і вивезення.

У контексті Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р. “перевантаження” – це митний режим, який може застосовуватись при транзитних перевезеннях товарів. Підставою для надання дозволу митного органу на перевантаження припасів з одного транспортного засобу на інші є поміщення їх у митний режим транзиту з

дотриманням положень Закону України “Про транзит вантажів” від 20.10.1999 № 1172-XIV та гл. 17 Кодексу.

Стаття 228

Забезпечення схоронності припасів

1. Перевізники зобов’язані вживати необхідних заходів для запобігання будь-якому недозволеному використанню припасів.
2. Митні органи з метою забезпечення схоронності припасів можуть у разі потреби накладати на них митне забезпечення.
3. У випадках, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, митні органи вправі вимагати вилучення припасів з транспортних засобів, які здійснюють міжнародні перевезення, для зберігання їх в іншому місці під час перебування цих транспортних засобів на митній території України.

Розділ 1 Спеціального додатка А Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р. дає визначення поняття “перевізник”: особа, що здійснює фактичне транспортування товарів або є відповідальною за використання транспортного засобу.

Відповідно до п. 21 Типової технологічної схеми здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 451, у разі застосування для судна “вільної практики” представник агентської організації (морський агент) здійснює на судні пломбування кімнати для збереження зброї (сейфа), інших приміщень, у яких зберігаються підконтрольні товари (зокрема суднові запаси, лікарські засоби, валютні цінності).

Згідно з п. 16–17: “...для здійснення митного контролю капітан судна або інша особа, що входить до командного складу судна і належним чином уповноважена на це капітаном, подає документи, передбачені Кодексом, та зобов’язання капітана судна, яке плаває під Державним прапором України, про те, що закуплені за кордоном суднові припаси, зокрема запаси споживання, не будуть винесені із судна”.

Митний огляд судна закордонного плавання здійснюється з метою перевірки відомостей, зазначених у документах. На суднові приміщення з предметами, що не підлягають пропуску через митний кордон, наклада-

ється митне забезпечення у порядку, встановленому Міністерством фінансів України.

Відповідно до ст. 4 Кодексу митне забезпечення – це одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного цифрового підпису й інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення і закріплення результатів митного контролю та митного оформлення.

За п. 42 Типової технологічної схеми здійснення митного контролю повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 451: “...у разі тривалої стоянки повітряного судна, що здійснило посадку під час виконання транзитного рейсу чи технічну посадку, та неможливості забезпечити постійний нагляд митного органу за повітряним судном на нього накладається митне забезпечення. Таке повітряне судно невідкладно передається перевізником за погодженням з митним органом та органом охорони державного кордону під охорону уповноваженій адміністрацією аеропорту службі охорони. При цьому складається акт приймання-передачі повітряного судна з товарами на зберігання під митним контролем у трьох примірниках. Один примірник акта надається перевізнику, другий – уповноваженій адміністрацією аеропорту службі охорони, третій – митному органу”.

Відповідно до ч. 3 коментованої статті наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 626 передбачено, що митні органи мають право вимагати вилучення припасів із транспортних засобів комерційного призначення, які здійснюють міжнародні перевезення й перебувають на митній території України, у таких випадках:

- з метою запобігання виникненню техногенної ситуації у разі аварії транспортного засобу комерційного призначення на митній території України;
- у разі неможливості з боку адміністрації транспортного засобу комерційного призначення забезпечити схоронність припасів під час перебування цього транспортного засобу на митній території України (відсутність умов для зберігання припасів; неможливість, за потреби, накласти митне забезпечення з метою схоронності припасів тощо).

Під час перебування транспортного засобу комерційного призначення на митній території України вилучені припаси підлягають зберіганню на складі митного органу, митному складі чи на складі тимчасового зберігання за вибором адміністрації транспортного засобу комерційного призначення.

Стаття 229

Декларування припасів, що вивозяться за межі митної території України

1. Митне оформлення та контроль за переміщенням припасів на транспортні засоби комерційного призначення здійснюються в порядку, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Пропуск припасів на транспортні засоби комерційного призначення здійснюється на підставі оформлених товаросупровідних документів. Декларування експорту припасів здійснюється на підставі товаросупровідних документів з накладеним митним забезпеченням та відміткою адміністрації транспортного засобу комерційного призначення про одержання припасів протягом не більше 30 календарних днів від дати накладення митного забезпечення.

2. Під час відбуття транспортного засобу комерційного призначення за межі митної території України окрема митна декларація або документ, що її замінює, на припаси, що знаходилися на такому транспортному засобі на момент його прибуття на митну територію України, не вимагаються.

3. У разі якщо митний орган вимагає митну декларацію або документ, що її замінює, на припаси, завантажені на транспортний засіб, який відбуває за межі митної території України, інформація, що зазначається у такій декларації (такому документі), обмежується мінімумом відомостей, необхідних для здійснення митного контролю зазначених припасів.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті порядок декларування припасів, що вивозяться за межі митної території України, визначається наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку митного оформлення та контролю за переміщенням припасів” від 30.05.2012 № 626.

Митні органи здійснюють митне оформлення і контроль за припасами, що постачаються на транспортні засоби комерційного призначення, експлуатантом яких є нерезидент.

Митне оформлення і контроль за переміщенням припасів на транспортні засоби комерційного призначення здійснюються підрозділом митного органу в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон, де перебуває транспортний засіб комерційного призначення, на який ці припаси постачаються.

Для пропуску припасів на транспортний засіб комерційного призначення посадовій особі митного органу агентом подається товаросупровідний документ (рахунок або інший документ, що визначає вартість припасів, а також містить інформацію про їх найменування і кількість).

Посадова особа митного органу:

- перевіряє надані документи;
- звіряє дані про припаси (кількість, вартість, найменування тощо), зазначені у поданих документах, із фактичними даними;
- за наявності встановлених Кодексом підстав проводить митний огляд припасів.

Після завершення митного контролю припасів посадова особа митного органу проставляє відбиток особистої номерної печатки на рахунку чи іншому документі, який визначає вартість припасів, що є підставою для завантаження цих припасів на транспортний засіб комерційного призначення.

Адміністрація транспортного засобу комерційного призначення (експлуатант-нерезидент) перевіряє доставлені на судно товари, підписує рахунок або інший документ, що визначає вартість припасів, і скріплює його відбитком печатки (за наявності).

Декларування агентом експорту припасів проводиться у строк не більше як 30 календарних днів від дати накладення митного забезпечення – шляхом подання митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа і рахунків або інших документів, що визначають вартість припасів, підписаних адміністрацією транспортного засобу комерційного призначення, скріплених відбитками печатки адміністрації транспортного засобу комерційного призначення (за наявності) й особистої номерної печатки посадової особи митного органу.

Частини друга та третя коментованої статті повністю відповідають положенням розд. 4 Спеціального додатка J Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р., до якої Україна приєдналась у жовтні 2006 р.

Стаття 230

Обмеження щодо пропуску алкогольних напоїв і тютюнових виробів через митний кордон України на борту транспортного засобу

1. На борту транспортного засобу, що здійснює міжнародний рейс і прибуває на митну територію України або відбуває з неї, дозволяється ввозити та вивозити для споживання особами, які перебувають на його борту, алкогольні напої і тютюнові вироби з розрахунку споживання однією особою на добу за нормами, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

(Частина перша статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1915-VI від 07.06.2012)

Наказом Міністерства фінансів України “Про встановлення норм ввезення (вивезення) алкогольних напоїв і тютюнових виробів для споживання членами екіпажу та пасажирями на борту транспортного засобу, який здійснює міжнародний рейс і прибуває на митну територію України” від 30.05.2012 № 628 запроваджено норми споживання алкогольних напоїв і тютюнових виробів із розрахунку однією особою на добу:

- алкогольні напої – 1 л;
- тютюнові вироби – 40 г.

**МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ
НА ТРУБОПРОВІДНОМУ ТРАНСПОРТІ
ТА ЛІНІЯХ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАЧІ**

Стаття 231

**Місця здійснення митного контролю товарів, що переміщуються
трубопровідним транспортом та лініями електропередачі**

1. Митний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, у тому числі з метою транзиту через митну територію України, здійснюється в місцях митного контролю, які визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Порядок здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом і лініями електропередачі, дещо відрізняється від загального порядку митного контролю й митного оформлення товарів, що переміщуються іншими видами транспорту. Така відмінність зумовлена насамперед специфікою самих товарів, порядком обліку та контролю за кількістю і якістю таких товарів під час переміщення їх через митний кордон України.

Нині трубопровідним транспортом через митний кордон України переміщуються природний газ, нафта, нафтопродукти, аміак і етилен, а лініями електропередачі – електроенергія. Ці товари є об'єктами експортно-імпортних операцій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України або переміщуються через митну територію України транзитом.

Місця митного контролю (для трубопровідного транспорту) – пункти, розташовані на митній території України, на яких митні органи України здійснюють фактичний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, а саме: газовимірювальні (газорозподільні) станції чи пункти вимірювання витрат газу; підземні сховища газу; пункти обліку нафти і нафтопродуктів; насосні станції, розподільні станції або кінцеві станції аміакопроводу; пункти обліку етилену тощо.

Місця митного контролю (для ліній електропередачі) – пункти, розташовані на митній території України, на яких митні органи України здійснюють фактичний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України лініями електропередачі.

Фактичний контроль (для трубопровідного транспорту) – комплекс заходів із визначення фактичного обсягу та фізико-хімічних показників товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, які здійснюються посадовими особами митних органів України шляхом перевірки показників приладів обліку та даних документів обліку обсягів цих товарів як у місцях митного контролю, розташованих на митній території України, так і отриманих з аналогічних пунктів, розташованих за межами митної території України.

Фактичний контроль (для ліній електропередачі) – комплекс заходів із визначення фактичних обсягів електроенергії, що переміщується через митний кордон України лініями електропередачі, які здійснюються посадовими особами митних органів України шляхом перевірки показників приладів обліку, даних документів обліку електроенергії як у місцях митного контролю електроенергії, розташованих на митній території України, так і отриманих із місць митного контролю, розташованих за межами митної території України.

Відповідно до наказу Міністерства фінансів України “Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі” від 30.05.2012 № 629 визначено перелік місць митного контролю товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі.

Стаття 232

Порядок і строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі

1. Порядок і строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, строки сплати митних платежів визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, виходячи з особливостей переміщення зазначених товарів через митний кордон України.

Для трубопровідного транспорту

Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, зокрема й у місцях перевантаження

на інші види транспорту, здійснюється Київською регіональною митницею, крім випадків митного оформлення нафтопродуктів, що ввозяться на митну територію України трубопровідним транспортом для виробництва етилену в зоні діяльності Івано-Франківської митниці, та продуктів цього виробництва, зокрема етилену, що вивозяться за межі митної території України трубопровідним транспортом, яке здійснюється названою митницею.

Переміщення товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом здійснюється на підставі оформленої періодичної митної декларації.

Митне оформлення природного газу, що ввозиться на митну територію України з метою зберігання у підземних сховищах газу (ПСГ), здійснюється відповідно до митного режиму транзиту.

Митне оформлення природного газу, що ввозиться на митну територію України для зберігання у ПСГ та вивозиться за межі митної території України після такого зберігання, здійснюється за окремими митними деклараціями.

Підприємство, яке здійснює оперативно-диспетчерське управління газотранспортною системою, щомісяця до 10-го числа надсилає на адресу Київської регіональної митниці реєстр обсягів природного газу, який зберігається у ПСГ на митній території України, за формою, наведеною у додатку 1 до наказу Міністерства фінансів України “Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі” від 30.05.2012 № 629.

Для переміщення товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом митному органу надаються документи, передбачені п. 5 ч. 1 та п. 5 ч. 3 ст. 335 Кодексу.

Актом приймання-передачі товарів є документи, оформлені за результатами переміщення товарів за попередній календарний місяць, а саме:

• *для природного газу:*

- акт приймання-передачі газу перевізниками – товаротранспортний документ, який містить дані про переміщений через митний кордон України обсяг природного газу, поставленого через окремий пункт приймання-передачі газу, що підписаний перевізниками і має відбиток штампа “Під митним контролем” посадової особи митного органу, яка здійснила фактичний контроль, – подається при імпорті, експорті та транзиті природного газу;
- акт приймання-передачі газу згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяг природного газу, поставленого на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), підписаний сторонами зовнішньоекономічного догово-

ру (контракту) і українським перевізником, – подається при імпорті, експорті й транзиті природного газу;

- акт приймання-передачі газу, підписаний сторонами договору (контракту), про зберігання газу у ПСГ і засвідчений українським перевізником (якщо перевізник-резидент і сторона договору (контракту) – резидент є різними особами) – надається при транзиті природного газу;
- загальний акт приймання-передачі газу – товаротransпортний документ, який містить дані про обсяг природного газу, переміщеного через митний кордон України в митних режимах імпорту і транзиту, підписаний перевізниками;
- технічний акт приймання-передачі газу – документ, який містить дані про розподіл між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності обсягів газу, ввезеного на митну територію України, підписаний українським перевізником та іноземним постачальником газу, – подається при імпорті природного газу;

• *для нафти:*

- акт приймання-передачі нафти перевізниками – товаротransпортний документ, який містить дані про кількість і фізико-хімічні показники нафти, поставленої протягом доби, що підписаний перевізниками або перевізником і одержувачем (відправником) і має відбиток штампа “Під митним контролем” посадової особи митного органу, яка здійснила фактичний контроль, – подається при імпорті, експорті й транзиті нафти;
- акт приймання-передачі нафти згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про партію нафти, переміщеної через митний кордон України, що підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщеної нафти, – подається при імпорті, експорті й транзиті нафти;

• *для нафтопродуктів:*

- акт приймання-передачі нафтопродуктів перевізниками – товаротransпортний документ, який містить дані про обсяг нафтопродуктів, переміщених через митний кордон України, що підписаний українським перевізником і одержувачем (відправником) або іноземним та українським перевізниками і має відбиток штампа “Під митним контролем” посадової особи митного органу, котра здійснила фактичний контроль, – подається при імпорті, експорті й транзиті нафтопродуктів;

- акт приймання-передачі нафтопродуктів згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяг нафтопродуктів, що підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщених нафтопродуктів, – подається при імпорті, експорті й транзиті нафтопродуктів;
- акт приймання-передачі нафтопродуктів у резервуари та з резервуарів перевізника – товаротransпортний документ, який містить дані про обсяги нафтопродуктів, переміщених у резервуари та з резервуарів перевізника, підписаний українським перевізником, – подається при імпорті, експорті й транзиті нафтопродуктів;
- *для аміаку:*
 - акт приймання-передачі аміаку перевізниками – товаротransпортний документ, який містить дані про обсяги аміаку, що підписаний відправником (одержувачем) або іноземним перевізником та українським перевізником і має відбиток штампа “Під митним контролем” посадової особи митного органу, котра здійснила фактичний контроль, – подається при імпорті, експорті й транзиті аміаку;
 - акт приймання-передачі аміаку згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяги аміаку, що підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщеного аміаку, – подається при імпорті, експорті й транзиті аміаку;
 - тижневий акт приймання-передачі аміаку перевізниками – товаротransпортний документ, що містить дані про обсяг аміаку, переміщеного через митний кордон України протягом тижня на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), підписаний відправником (одержувачем) та українським перевізником, – подається при імпорті, експорті й транзиті аміаку;
- *для етилену:*
 - акт приймання-передачі етилену перевізниками – товаротransпортний документ, який містить дані про обсяг етилену і показники вимірювальних приладів за звітний період, що підписаний українським та іноземним перевізниками (або іноземним одержувачем) і має відбиток штампа “Під митним контролем” посадової особи митного органу, котра здійснила фактичний контроль;
 - акт приймання-передачі етилену згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяг етилену і показання вимірювальних приладів за звітний період, що під-

писаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщеного етилену.

Після переміщення товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом протягом попереднього календарного місяця за періодичною митною декларацією декларант або уповноважена ним особа повинні подати митному органу додаткову декларацію у строки й порядку, встановлені законодавством.

Коли акти приймання-передачі не можуть бути надані митному органу разом із додатковою декларацією у зв'язку з необхідністю підписання їх іноземним суб'єктом господарювання (перевізником, відправником, одержувачем), дозволяється надання таких актів до 15-го числа місяця, що настає за місяцем подання додаткової декларації.

Фактичний контроль товарів здійснюється посадовими особами митних органів, у зоні діяльності яких розташовані місця митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом.

У місцях митного контролю товарів митними органами створюються зони митного контролю.

Фактичний контроль товарів здійснюється з періодичністю, що відповідає періодичності подання додаткової декларації на обсяг товарів, переміщених протягом попереднього календарного місяця.

Під час здійснення фактичного контролю залежно від виду товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом, визначаються фактичний обсяг та фізико-хімічні показники товару, перевіряються показники приладів обліку і дані документів обліку обсягів товару, здійснюються контрольні вимірювання, відбір проб (зразків) товару (у разі потреби), накладається митне забезпечення.

Місця накладення митного забезпечення узгоджуються митними органами, у зоні діяльності яких розташовані місця митного контролю, з підприємствами трубопровідного транспорту.

У разі необхідності заміни приладів обліку або засувної арматури, здійснення їх перевірки або виконання ремонтних (профілактичних) робіт, проведення яких потребує порушення цілісності митного забезпечення, керівник (уповноважена особа) підприємства трубопровідного транспорту не пізніше ніж за одну добу до таких робіт у письмовій формі із зазначенням дати й часу початку робіт повідомляє про це митний орган, у зоні діяльності якого розташовано відповідне місце митного контролю.

Після закінчення таких робіт посадова особа митного органу проводить накладення митного забезпечення.

Накладення чи зняття митного забезпечення проводиться посадовими особами митного органу, у зоні діяльності якого розташовано місце митного контролю у присутності відповідальних осіб підприємств трубопровідного транспорту. При цьому складається акт про накладення митного забезпечення чи акт про зняття митного забезпечення у двох примірниках за формами, наведеними у додатках 2, 3 до наказу Міністерства фінансів України “Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі” від 30.05.2012 № 629.

Один із примірників акта про накладення (зняття) митного забезпечення зберігається у митному органі, у зоні діяльності якого розташовано місце митного контролю, другий – на підприємстві трубопровідного транспорту.

У разі виникнення реальної загрози порушення технологічного процесу, аварійної ситуації або дії обставин непереборної сили відповідальна особа підприємства трубопровідного транспорту може самостійно зняти митне забезпечення із приладів обліку або засувної арматури, про що повинна у найкоротший строк повідомити митний орган, у зоні діяльності якого розташовано місце митного контролю, у письмовій формі засобами факсимільного зв'язку й протягом доби з моменту виявлення таких обставин надати документальні докази про зазначені обставини.

За результатами фактичного контролю складається акт у двох примірниках за формою, наведеною у додатку 4 до наказу Міністерства фінансів України “Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі” від 30.05.2012 № 629. Один із примірників акта зберігається у митному органі, у зоні діяльності якого розташовано місце митного контролю, другий – на підприємстві трубопровідного транспорту.

Митний орган, у зоні діяльності якого розташоване місце митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, зобов'язаний:

- здійснювати фактичний контроль;
- здійснювати облік актів про результати фактичного контролю;
- надсилати на адресу Київської регіональної митниці, Івано-Франківської митниці не пізніше ніж 10-го числа місяця, що настає за звітним:
 - акти приймання-передачі та сертифікати (паспорти) фізико-хімічних показників товарів;
 - звіти про рух газу у ПСГ за формою, наведеною у додатку 5 до наказу Міністерства фінансів України “Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі” від 30.05.2012 № 629, оформлені виробничим управлінням ПЗГ і мають відбиток

штампа “Під митним контролем” посадової особи митного органу, яка здійснила фактичний контроль;

- протягом доби інформувати Київську регіональну митницю, Івано-Франківську митницю про:
 - випадки невідповідності показників, знятих із приладів обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, даним, зазначеним в акті про результати фактичного контролю та в документації пунктів обліку;
 - виявлені випадки несанкціонованого зняття митного забезпечення із приладів обліку чи засувної арматури;
 - проведення робіт, заміну приладів обліку або засувної арматури, здійснення їх перевірки або виконання ремонтних (профілактичних) робіт, що потребують порушення цілісності митного забезпечення;
- надавати Київській регіональній митниці, Івано-Франківській митниці іншу інформацію, що стосується фактичного контролю товарів, які переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом.

Для ліній електропередачі

Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України лініями електропередачі, здійснюється Київською регіональною митницею.

Переміщення товарів через митний кордон України лініями електропередачі відбувається на підставі оформленої періодичної митної декларації.

Технологічне переміщення електроенергії через митний кордон України між енергосистемами країн (або їх частинами) декларуванню шляхом подання митної декларації та випуску в митний режим не підлягає.

Технологічне переміщення визначається як різниця між сумарним обсягом електроенергії, що переміщується через митний кордон України усіма міждержавними лініями електропередачі, що з'єднують енергосистему України (або її частину) з енергосистемами країн (або їх частинами), та обсягом електроенергії, яка переміщується через митний кордон України за зовнішньоекономічними договорами (контрактами).

Облік обсягів технологічного переміщення електроенергії через митний кордон України і контроль за її компенсацією у розрахунковий період здійснює Національна енергетична компанія “Укренерго”.

Під час переміщення товарів через митний кордон України лініями електропередачі митному органу надаються документи, передбачені п. 5 ч. 1 та ч. 3 ст. 335 Кодексу.

Актом приймання-передачі товарів і довідкою, що підтверджує кількість товарів, є такі документи, оформлені за результатами переміщення електроенергії за попередній календарний місяць:

- акт приймання-передачі електроенергії, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і засвідчений перевізником, – подається під час імпорту, експорту й транзиту електроенергії;
- акт приймання-передачі обсягів електроенергії, придбаной на оптовому ринку електричної енергії України у звітному періоді, – подається під час експорту електроенергії.

Для здійснення митного контролю та митного оформлення електроенергії, що переміщується через митний кордон України лініями електропередачі, Національна енергетична компанія “Укренерго” щомісяця не пізніше ніж 15-го числа надає Київській регіональній митниці відомості про обсяги електроенергії, фактично переміщеної через митний кордон України протягом попереднього календарного місяця (у тому числі обсяги технологічного переміщення електроенергії та обсяги електроенергії за зовнішньоекономічними договорами (контрактами) із зазначенням їх реквізитів), напрям її переміщення (експорт, імпорт, транзит), назву міждержавних електричних мереж.

Після переміщення товарів через митний кордон України лініями електропередачі протягом попереднього календарного місяця за періодичною митною декларацією декларант або уповноважена ним особа повинні подати митному органу додаткову декларацію у строки і порядок, встановлені законодавством, з урахуванням того, що облік електроенергії, переміщеної через митний кордон України відповідно до умов зовнішньоекономічних договорів (контрактів), може здійснюватися за сальдо перетоків з урахуванням або без урахування тарифних (часових) зон.

У випадках, коли акти приймання-передачі не можуть бути надані митному органу разом із додатковою декларацією у зв’язку з необхідністю підписання їх іноземним суб’єктом господарювання (перевізником, відправником, одержувачем), дозволяється надання таких актів до 15-го числа місяця, що настає за місяцем подання додаткової декларації.

Фактичний контроль товарів здійснюється посадовими особами митних органів, у зоні діяльності яких розташовано місця митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України лініями електропередачі.

У місцях митного контролю митними органами створюються зони митного контролю.

Періодичність фактичного контролю товарів відповідає періодичності подання додаткової декларації на обсяг товарів, переміщених через мит-

ний кордон України лініями електропередачі протягом попереднього календарного місяця.

Під час здійснення фактичного контролю електроенергії визначається її фактичний обсяг, перевіряються показники приладів обліку, дані документів обліку обсягів електроенергії і проводиться накладення митного забезпечення, інших засобів ідентифікації.

Місця накладення митного забезпечення узгоджуються митним органом, у зоні діяльності якого розташовано місце митного контролю, з керівництвом об'єкта електроенергетики.

У разі необхідності заміни приладів обліку електроенергії, здійснення їх перевірки або інших робіт, проведення яких потребує порушення цілісності митного забезпечення, керівник (уповноважена особа) об'єкта не пізніше ніж за одну добу до проведення таких робіт у письмовій формі із зазначенням дати й часу початку робіт повідомляє про це митний орган, у зоні діяльності якого розташовано відповідне місце митного контролю.

Після закінчення таких робіт посадова особа митного органу проводить накладення митного забезпечення.

Накладення чи зняття митного забезпечення посадовими особами митного органу здійснюється у присутності посадових осіб об'єкта електроенергетики, при цьому складаються акти про накладення митного забезпечення чи зняття митного забезпечення у трьох примірниках за формами, наведеними у додатках 1, 2 до наказу Міністерства фінансів України "Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі" від 30.05.2012 № 629.

Один із примірників акта зберігається у митному органі, у зоні діяльності якого розташовано місце митного контролю, другий – на об'єкті електроенергетики, третій передається до відповідної енергосистеми.

У разі виникнення реальної загрози порушення технологічного процесу, аварійної ситуації на приладах обліку електроенергії або на іншому обладнанні посадова особа об'єкта електроенергетики може самостійно зняти митне забезпечення, про що повинна терміново повідомити митний орган, у зоні діяльності якого розташовано місце митного контролю, у письмовій формі засобами факсимільного зв'язку й протягом доби з моменту виявлення таких обставин надати документальні докази існування зазначених обставин.

За результатами фактичного контролю складаються акт про реєстрацію показників приладів обліку електроенергії, яка переміщується через митний кордон України, та акт про обсяги електроенергії, переміщеної через митний кордон України, у двох примірниках, за формами, наведеними в додатках 3, 4 до наказу Міністерства фінансів України "Про митні фор-

мальності на трубопроводному транспорті та лініях електропередачі” від 30.05.2012 № 629.

Один із примірників акта про реєстрацію показників приладів обліку електроенергії, яка переміщується через митний кордон України, чи акта про обсяги електроенергії, переміщеної через митний кордон України, зберігається в Київській регіональній митниці, другий – на об’єкті електроенергетики.

Для здійснення митного контролю за переміщенням товарів через митний кордон України міждержавними електричними лініями і лініями електричних мереж залізниці, що пролягають повністю або частково територіями суміжних країн, використовуються офіційні дані, які надаються уповноваженим органом суміжної країни, якщо прилади обліку електроенергії розміщено на її території.

Митний контроль за переміщенням товарів через митний кордон України лініями електропередачі на об’єктах електроенергетики, що використовують автоматизовані системи обліку електроенергії, здійснюється на підставі показників цих систем. Облікові дані з таких об’єктів електроенергетики надаються митним органам відповідними енергосистемами.

Митний орган, у зоні діяльності якого розташовано місце митного контролю товарів, що переміщуються лініями електропередачі, зобов’язаний:

- здійснювати фактичний контроль згідно з вимогами наказу Міністерства фінансів України “Про митні формальності на трубопроводному транспорті та лініях електропередачі” від 30.05.2012 № 629;
- вести облік актів про реєстрацію показників приладів обліку електроенергії, яка переміщується через митний кордон України, та актів про обсяги електроенергії, переміщеної через митний кордон України;
- надсилати на адресу Київської регіональної митниці:
 - інформацію, зазначену в актах про реєстрацію показників приладів обліку електроенергії, яка переміщується через митний кордон України (передається засобами електронного зв’язку у строк, що не перевищує двох діб із дати складення цих актів). Оригінали примірників цих актів пересилаються поштою;
 - акти про обсяги електроенергії, переміщеної через митний кордон України (передаються засобами електронного зв’язку у строк, що не перевищує двох діб із дати їх складення). Оригінали примірників цих актів пересилаються поштою;
- протягом доби інформувати Київську регіональну митницю про:
 - випадки невідповідності знятих із приладів обліку кількісних показників електроенергії показникам, зазначеним в обліковій документації об’єкта електроенергетики;

- виявлені випадки несанкціонованого зняття митного забезпечення із вимірювальних приладів;
- проведення робіт із заміни приладів обліку електроенергії, здійснення їх перевірки або інших робіт, виконання яких потребує порушення цілісності митного забезпечення;
- надавати Київській регіональній митниці іншу інформацію, що стосується фактичного контролю товарів, які переміщуються через митний кордон України лініями електропередачі.

ПЕРЕМІЩЕННЯ (ПЕРЕСИЛАННЯ) ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИХ ПОШТОВИХ ТА ЕКСПРЕС-ВІДПРАВЛЕННЯХ

Стаття 233

Загальні правила переміщення (пересилання) міжнародних поштових та експрес-відправлень через митний кордон України

1. При переміщенні (пересиланні) міжнародних поштових та експрес-відправлень через митний кордон України забезпечення сплати митних платежів, передбачене розділом X цього Кодексу, не застосовується.

2. Ввезення експрес-перевізником міжнародних експрес-відправлень на митну територію України або їх вивезення за межі цієї території через пункти пропуску, розташовані у міжнародних аеропортах, а також їх перевантаження здійснюються безпосередньо під бортом повітряного судна або з зони митного контролю пункту пропуску. Перевантаження здійснюється в присутності посадової особи митного органу та відповідних службових осіб аеропорту та перевізника.

3. Митний орган, у зоні відповідальності якого розташований пункт пропуску через державний кордон України, здійснює пропуск вантажу експрес-перевізника на митну територію України на підставі поданого експрес-перевізником єдиного транспортного документа, який одночасно є документом контролю доставки з пункту пропуску через державний кордон України до центральної сортувальної станції, та направляє його під митним контролем до митного органу призначення.

4. У пункті пропуску через державний кордон України до товарів, які переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та види контролю, зазначені у частині першій статті 319 цього Кодексу, не застосовуються. Пропуск таких товарів через митний кордон України здійснюється в найкоротший строк.

5. Операції з міжнародними поштовими та експрес-відправленнями (розпакування, перепакування, пред'явлення для огляду тощо) та їх зберігання до випуску у вільний обіг чи повернення відправникам здійснюються під митним контролем в місцях, які визначаються та обладнуються відповідними операторами поштового зв'язку та

експрес-перевізниками за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

6. Строк зберігання міжнародних експрес-відправлень під митним контролем не може перевищувати 30 днів. Цей строк за письмовою заявою декларанта (повіреного) може бути продовжений (але не більше ніж на 15 днів) митним органом, у зоні діяльності якого розташовані місця зберігання міжнародних експрес-відправлень, або митним органом, що здійснює митне оформлення відправлення за місцем розташування одержувача. У разі відмови у продовженні строку зберігання митний орган зобов'язаний невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити декларанта (повіреного) про причини і підстави такої відмови.

7. Міжнародні поштові (крім тих, що переміщуються через територію України транзитом) та експрес-відправлення переміщуються через митний кордон України після здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, що знаходяться в цих відправленнях.

8. Оператори поштового зв'язку та експрес-перевізники на вимогу митного органу пред'являють відправлення для здійснення митного огляду. Способи такого пред'явлення визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Як правило, при проведенні митного огляду товарів, що переміщуються (пересилаються) в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, митні органи використовують технічні засоби митного контролю.

9. Митні органи не вимагають пред'явлення для митного контролю листів, поштових карток та секограм. За наявності достатніх підстав вважати, що в зазначених відправленнях містяться товари, щодо яких законодавством встановлено заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також за результатами проведення митного огляду на підставі вибіркового або випадкового перевірок митні органи мають право вимагати пред'явлення зазначених відправлень. Вичерпний перелік відповідних підстав визначається Кабінетом Міністрів України.

10. У разі письмової відмови одержувача від отримання міжнародного експрес-відправлення експрес-перевізнак після закінчення строку зберігання, зазначеного в частині шостій цієї статті, повертає таке міжнародне експрес-відправлення відправникові або передає його на склад митного органу.

11. При надходженні міжнародного експрес-відправлення до митниці призначення посадова особа цієї митниці здійснює підтвердження з відміткою на супровідних документах, що експрес-перевізнак виконав узяті на себе зобов'язання щодо доставки та пред'явлення цього експрес-відправлення. Допускається з дозволу митного органу та під його контролем зберігання експрес-перевізнаком або його повіреним експрес-відправлень до завершення їх митного оформлення.

12. Оператори поштового зв'язку, експрес-перевізники чи їх повірені зобов'язані за свій рахунок пред'являти митним органам для здійснення митного контролю міжнародні поштові та експрес-відправлення, що переміщуються через митний кордон України.

13. Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях, здійснюються в місцях міжнародного поштового обміну, які визначаються операторами поштового зв'язку за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сферах організації спеціального зв'язку та захисту інформації, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, або за місцем розташування (проживання) одержувача.

14. Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних експрес-відправленнях, здійснюються в центральних (регіональних) сортувальних станціях або за місцем розташування (проживання) одержувача (відправника).

Прискорене транспортування міжнародних експрес-відправлень здійснюється суб'єктами підприємницької діяльності різних форм власності, транспортно-експедиційними компаніями, створеними відповідно до чинного законодавства України, які діють на підставі агентських угод із міжнародними корпораціями з прискореного транспортування вантажів, мають всесвітню мережу центральних і регіональних сортувальних станцій, комп'ютерну мережу відстеження проходження таких вантажів протягом часу доставки від відправника до одержувача (далі – експрес-перевізники). На сьогодні в Україні послуги з прискореного транспортування міжнародних експрес-відправлень надають такі міжнародні корпорації, як DHL, TNT, UPS, FedEx та ін.

У коментарі до цієї статті будуть наведені основні поняття й терміни, які застосовуються у системі переміщення товарів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та фізичних осіб (громадян) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях.

Міжнародне експрес-відправлення (МЕВ) – товари, належним чином упаковані (крім заборонених законодавством України до переміщення через митний кордон України), що перевозяться експрес-перевізником будь-яким видом транспорту з метою доставки одержувачеві у визначений термін.

Міжнародні експрес-відправлення поділяються на:

- МЕВ документального характеру;
- МЕВ недокументального характеру;
- вантаж експрес-перевізника.

МЕВ документального характеру – ділові папери, письмова кореспонденція ділова чи приватна, а також будь-які повідомлення, інформація або дані на будь-яких носіях інформації (паперових чи електромагнітних, зокрема на дискетах, компакт-дисках, плівках тощо), що не мають комерційної цінності, не супроводжуються інвойсом і не містять інформації, переміщення якої через митний кордон України заборонено законодавством або на переміщення якої потрібні дозволи відповідних державних органів.

МЕВ недokumentального характеру – МЕВ, умістом якого є товари із заявленою вартістю. Таке МЕВ обов'язково супроводжується інвойсом.

Вантаж експрес-перевізника (далі – вантаж) – консолідовані за єдиним транспортним документом міжнародні експрес-відправлення чи міжнародні експрес-відправлення, що не увійшли до складу цих консолідованих міжнародних експрес-відправлень за характером, розмірами або з інших причин, які переміщуються (пересилаються) експрес-перевізником через митний кордон України.

Єдиний транспортний документ – транспортний документ, за яким здійснюється перевезення вантажу. Як єдиний транспортний документ можуть використовуватися загальні авіанакладні (AWB – airwaybill, MAWB – master airwaybill), CMR, BILL OF LADING (коносамент) тощо.

Локальна мережа експрес-перевізника – складова всесвітньої мережі відстеження доставки МЕВ від відправника до одержувача, що являє собою сукупність підрозділів експрес-перевізника: центральних сортувальних станцій (ЦСС) і регіональних сортувальних станцій (РСС), а також повірених, – створена в Україні для надання послуг із прискореного транспортування МЕВ.

Технологія надання послуг із прискореного перевезення міжнародних експрес-відправлень таких компаній забезпечує:

- оформлення супровідного (домашнього) транспортного документа (авіанакладної) на кожне МЕВ;
- наявність мережі міжнародних і внутрішніх центральних та регіональних сортувальних станцій, у яких здійснюється оброблення МЕВ та надсилання їх за напрямками призначення;
- можливість одержання такими станціями інформації в електронному вигляді про кожне МЕВ, що переміщується експрес-перевізником, на будь-якому етапі знаходження;
- доставку МЕВ від відправника до одержувача за принципом “від дверей до дверей”.

Домашній транспортний документ – окремий номерний транспортний документ на кожне МЕВ у вантажі, у якому наведено дані про відправника, одержувача, загальний опис товарів у МЕВ. Домашній транспортний

документ є водночас угодою між відправником МЕВ і експрес-перевізником про перевезення й пред'явлення МЕВ митному органу.

Центральна сортувальна станція – організаційна структура експрес-перевізника, створена ним для виконання агентських угод із міжнародними корпораціями в галузі міжнародного прискореного транспортування вантажів, у якій створено зону митного контролю в порядку, визначеному Кодексом.

Регіональна сортувальна станція – підпорядкована ЦСС організаційна структура експрес-перевізника, створена для виконання агентських угод із міжнародними корпораціями в галузі міжнародного прискореного транспортування вантажів, у якій створено зону митного контролю в порядку, визначеному Кодексом.

Повірений – особа, що діє на підставі договору доручення з експрес-перевізником або ЦСС (РСС) та здійснює пред'явлення МЕВ митному органу за місцезнаходженням одержувача (відправника).

Міжнародні поштові відправлення (МПВ) – упаковані й оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку:

- листи (прості, рекомендовані);
- відправлення з оголошеною цінністю;
- поштові картки (прості, рекомендовані);
- бандеролі (прості, рекомендовані);
- мішки “М” (рекомендовані);
- секограми (прості, рекомендовані);
- дрібні пакети (рекомендовані);
- посилки (звичайні, з оголошеною цінністю);
- відправлення міжнародної прискореної пошти “EMS”;
- згруповані поштові відправлення з позначкою “Консигнація”, що приймаються для пересилання за межі України, надходять в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв'язку.

Оператор поштового зв'язку – підприємство, господарська діяльність якого спрямована на забезпечення функціонування засобів, споруд і мереж поштового зв'язку з метою надання послуг поштового зв'язку, зокрема національний оператор поштового зв'язку та підприємство спеціального зв'язку.

Митний контроль МПВ здійснюється у місцях міжнародного поштового обміну, де розташовані підрозділи митниці.

Місце міжнародного поштового обміну (ММПО) – виробничий підрозділ оператора поштового зв'язку, що здійснює оброблення МПВ, які переміщуються юридичними та фізичними особами з України, в Україну й відкритим транзитом через її територію за призначенням.

Митна декларація CN 23. Використання її обов'язкове під час переміщення (пересилання) посилок, міжнародних згрупованих поштових відправлень із позначкою "Консигнація" і відправлень "EMS" та можливе у разі переміщення (пересилання) відправлень з оголошеною цінністю.

Митна декларація CN 22. Використовується при переміщенні дрібних пакетів, бандеролей, мішків "М" і відправлень "EMS" із вкладенням письмової кореспонденції.

Вантаж експрес-перевізника, що ввозиться на митну територію України через міжнародні аеропорти, для переміщення до митного органу, у зоні діяльності якого розташована ЦСС, перевантажується на транспортні засоби експрес-перевізника безпосередньо з борту повітряного судна чи зі складу тимчасового зберігання міжнародного аеропорту, в присутності посадової особи митного органу та службових осіб аеропорту і перевізника. Для забезпечення прискореного перевезення міжнародних вантажів переміщення вантажів експрес-перевізника здійснюється у першочерговому порядку. Пропуск вантажу експрес-перевізника на митну територію України відбувається на підставі єдиного транспортного документа, який водночас є документом контролю доставки з пункту пропуску через державний кордон України до ЦСС.

Заходи нетарифного регулювання та види контролю, передбачені ч. 1 ст. 319 Кодексу, до товарів, що переміщуються у міжнародних та експрес-відправленнях, у пункті пропуску через державний кордон України не застосовуються.

Розпакування, перепакування, пред'явлення для огляду, а також зберігання міжнародних поштових та експрес-відправлень до випуску у вільний обіг чи повернення відправникам здійснюються під митним контролем у місцях, які визначаються й обладнуються відповідними операторами поштового зв'язку та експрес-перевізниками за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. У цих місцях встановлюється зона митного контролю відповідно до вимог Кодексу.

Строк зберігання міжнародних експрес-відправлень під митним контролем не може перевищувати 30 днів. За письмовою заявою декларанта (повіреного) він може бути продовжений (але не більше ніж на 15 днів) митним органом, у зоні діяльності якого розташовані місця зберігання міжнародних експрес-відправлень, або митним органом, що здійснює митне оформлення відправлення за місцем розташування одержувача. Максимальний строк зберігання міжнародних поштових відправлень під митним контролем не може перевищувати одного місяця. За письмовою заявою отримувача (відправника) він може бути продовжений до двох місяців

митним органом, у зоні діяльності якого розташовані місця зберігання міжнародних поштових відправлень, або митним органом, що здійснює митне оформлення відправлення за місцем розташування одержувача, якщо правилами країни призначення це дозволяється. Після закінчення строку зберігання міжнародні поштові та експрес-відправлення, щодо яких не проведено митного оформлення або від яких відмовився отримувач, оператором поштового зв'язку та експрес-перевізником повертаються відправникові або передаються на склад митного органу.

Підлягають поверненню відправникові МЕВ та МПВ, увезені на митну територію України, але не оформлені згідно з обраним митним режимом, повернення яких вимагає відправник, експрес-перевізник, оператор поштового зв'язку або одержувач яких відмовився від їх отримання (в усній чи письмовій формі). Повернення МЕВ та МПВ здійснюється згідно з документами про їх увезення й без складання документів, що застосовуються для декларування товарів, які переміщуються через митний кордон України.

Митний контроль товарів, що переміщуються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, здійснюється посадовими особами митниці шляхом перевірки документів і відомостей, потрібних для такого контролю, митного огляду (переогляду), обліку товарів, а також із використанням інших видів контролю, передбачених законодавством України. Під час проведення митного контролю міжнародних поштових та експрес-відправлень митні органи самостійно визначають форму й обсяг контролю, достатніх для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи. Митний огляд товарів, які переміщуються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, здійснюється, як правило, без їх розпакування, з використанням технічних засобів контролю. Під час огляду (переогляду) з розпакування міжнародних поштових та експрес-відправлень складають відповідний акт.

При переміщенні (пересиланні) товарів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й громадян у міжнародних поштових та експрес-відправленнях через митний кордон України гарантії забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами зі сплати митних платежів, передбачені розд. X Кодексу, не застосовуються.

Митні органи не вимагають для митного контролю листів, поштових карток і секограм, МЕВ документального характеру. За наявності достатніх підстав (які визначені Кабінетом Міністрів України), що в зазначених відправленнях переміщуються заборонені до переміщення товари, а також за результатами вибіркових і раптових перевірок митні органи мають право вимагати пред'явлення цих відправлень до митного контролю.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях, здійснюються у місцях міжнародного поштового обміну, які визначаються операторами поштового зв'язку за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сферах організації спеціального зв'язку й захисту інформації, та центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, або за місцем розташування (проживання) одержувача.

Контроль за доставкою МПВ фізичних осіб у ММПО та з ММПО здійснюється оператором поштового зв'язку в порядку загального контролю за проходженням МПВ без залучення митниці. Контроль за доставкою МПВ суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у митницю призначення за місцем розташування одержувача здійснює підрозділ митниці у ММПО в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Транзитні МПВ (крім таких, що містять заборонені предмети) пропускаються через митний кордон України в порядку, встановленому Всесвітньою поштовою конвенцією (*у режимі свободи транзиту*) та іншими міжнародними угодами України.

Митному оформленню в митному органі, у зоні діяльності якого розташовано ММПО, підлягають МПВ фізичних осіб, письмова кореспонденція незалежно від місця розташування одержувача (відправника), а також МПВ, що належать:

- суб'єктам ЗЕД, розташованим у зоні діяльності митниці, в якій зареєстроване ММПО, незалежно від заявленої відправником у товаросупровідних документах вартості товарів;
- суб'єктам ЗЕД, розташованим поза зонами діяльності митниці, де зареєстроване ММПО, якщо загальна фактурна вартість товарів не перевищує суми, еквівалентної 300 євро, та містять товари, що не підлягають контролю з боку інших органів державної влади, які здійснюють контроль за переміщенням товарів через митний кордон України;
- фізичним особам, які не є суб'єктами ЗЕД, якщо загальна фактурна вартість товарів не перевищує суми, еквівалентної 10 000 євро, незалежно від місця розташування одержувача.

В інших випадках МПВ оформлюються у митному органі, у зоні діяльності якого розташований одержувач (відправник) МПВ.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних експрес-від-

правленнях, здійснюються у ЦСС та РСС або за місцем розташування (проживання) одержувача (відправника).

Контроль за доставкою вантажу з митного органу в пункті пропуску через митний кордон України в митницю призначення, у зоні діяльності якої розташовано ЦСС, а також із митного органу, в якому розташована ЦСС, до митниці призначення, у зоні діяльності якої розташовані РСС або одержувач, здійснюється у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

МЕВ, що переміщуються транзитом через митну територію України, оформлюються у режимі транзиту згідно з чинним законодавством.

Митному оформленню в митному органі, у зоні діяльності якого розташовано ЦСС, підлягають МЕВ документального характеру незалежно від місця розташування одержувача (відправника), а також МЕВ, що належать:

- суб'єктам ЗЕД, розташованим у зоні діяльності ЦСС, незалежно від заявленої відправником у товаросупровідних документах вартості товарів;
- суб'єктам ЗЕД, розташованим поза зонами діяльності ЦСС, якщо загальна фактурна вартість товарів не перевищує суми, еквівалентної 300 євро, та містять товари, що не підлягають контролю з боку інших органів державної влади, які здійснюють контроль за переміщенням товарів через митний кордон України;
- фізичним особам, які не є суб'єктами ЗЕД, якщо загальна фактурна вартість товарів не перевищує суми, еквівалентної 10 000 євро, незалежно від місця розташування одержувача, у разі сплати за них експрес-перевізником належних податків та зборів, митних платежів і подання дозвільних документів, передбачених законодавством.

В інших випадках МЕВ оформлюються в митному органі, у зоні діяльності якого розташовано РСС, або за місцем розташування одержувача (відправника) МЕВ.

Стаття 234

Оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Товари (за винятком підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) протягом однієї доби у міжнародних експрес-відправ-

леннях, якщо їх фактурна вартість не перевищує еквівалент 300 євро, не є об'єктом оподаткування митними платежами.

2. Товари (за винятком підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) протягом однієї доби у міжнародних експрес-відправленнях, якщо їх фактурна вартість перевищує еквівалент 300 євро, оподатковуються митом відповідно до цього Кодексу та податком на додану вартість відповідно до Податкового кодексу України.

Не є об'єктом оподаткування митними платежами товари (крім підакцизних), які переміщуються на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях та міжнародних експрес-відправленнях протягом однієї доби, якщо їх фактурна вартість не перевищує еквівалента у 300 євро.

Товари, що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача, суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності (юридичної особи), в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, протягом однієї доби та у міжнародних експрес-відправленнях, якщо їх фактурна вартість перевищує еквівалент у 300 євро, оподатковуються митом відповідно до розд. IX МКУ і податком на додану вартість відповідно до ПК України.

Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) громадянами у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент у 300 євро, але не перевищує еквівалента у 10 000 євро, підлягають письмовому декларуванню й оподатковуються ввізним митом за ставкою 10 % та податком на додану вартість за ставкою, встановленою ПК України. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент у 300 євро.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент у 10 000 євро, що пересилаються (переміщуються) громадянами на митну територію України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, підлягають декларуванню й митному оформленню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, а також дозволів (ліцензій), сертифікатів відповідності чи свідоцтв про визнання відповідності у випадках, установлених законодавством України для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, й оподатковуються ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і податком на додану вартість за ставкою, встановленою ПК України.

Товари при переміщенні (пересиланні) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях на митну територію України громадянами звільняються від оподаткування митними платежами згідно з вимогами п. 10 ст. 374 Кодексу.

Стаття 235

Заборони та обмеження щодо переміщення (пересилання) окремих видів товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Забороняється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових та експрес-відправленнях:

- 1) товарів, заборонених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України відповідно до ввезення на митну територію України або вивезення з цієї території;
- 2) товарів, відправлених з порушенням митних правил;
- 3) товарів, щодо яких відсутні відповідні дозвільні документи, у разі застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- 4) товарів, які за результатами проведення видів контролю, зазначених у частині першій статті 319 цього Кодексу, не можуть бути пропущені через митний кордон України;
- 5) товарів (одяг, взуття тощо), що були у використанні та перебувають у брудному стані, які за своїми ознаками можуть становити небезпеку для працівників поштового зв'язку, без документів про проведену фумігацію;
- 6) товарів, що підпадають під визначення 1–24 груп УКТ ЗЕД, які переміщуються (пересилаються) на адресу громадян, крім продуктів харчування загальною вагою не більше 10 кілограмів в упаковці виробника.

2. Забороняється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання відповідно до актів Всесвітнього поштового союзу, а також товарів, відправлених з порушенням вимог нормативно-правових актів з питань надання послуг поштового зв'язку.

3. Розпорядження товарами, на пересилання яких у міжнародних поштових відправленнях встановлено заборони та/або обмеження, здійснюється відповідно до законодавства України.

У міжнародних поштових та експрес-відправленнях забороняється:

- переміщувати (пересилати) з території України товари, які є національним, історичним, археологічним або культурним надбанням українського народу, що визначається згідно із законами України;

- ввозити або переміщувати в режимі транзиту будь-які товари, про які заздалегідь відомо, що вони можуть завдати шкоди суспільній моралі, здоров'ю чи становити загрозу життю населення, тваринному світу й рослинам, або призвести до заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, якщо стосовно транзитних товарів не вжито необхідних заходів для запобігання такій шкоді;
- ввозити продукцію і послуги, що містять пропаганду ідей війни, расизму й расової дискримінації, геноциду тощо, які суперечать відповідним нормам Конституції України;
- переміщувати товари, виготовлені з порушенням прав інтелектуальної власності;
- вивозити з території України товари у межах виконання рішень Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй про застосування обмежень або ембарго на поставки товарів у відповідну державу.

Впровадження заборони вивезення (експорту) або ввезення (імпорту) з інших підстав можливе лише, якщо це дозволено міжнародними договорами, учасником яких є Україна. Перелік товарів, експорт (імпорт) яких через територію України забороняється, визначається тільки законами України.

1. Забороняється переміщувати в міжнародних поштових та експрес-відправленнях товари і речі, що не можуть перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України, перелік яких затверджений постановою Верховної Ради України від 17.06.1992 № 2471-ХІІ, а саме:

- зброю, боеприпаси (крім мисливської і пневматичної зброї та боеприпасів до неї, а також спортивної зброї і боеприпасів до неї, що придбаваються громадськими об'єднаннями з дозволу органів внутрішніх справ), бойову і спеціальну військову техніку, ракетно-космічні комплекси;
- вибухові речовини й засоби вибуху, всі види ракетного палива, а також спеціальні матеріали та обладнання для його виготовлення;
- бойові отруйні речовини;
- наркотичні, психотропні, сильнодіючі отруйні лікарські засоби (за винятком отримуваних громадянами за призначенням лікаря);
- протиградові установки;
- державні еталони одиниць фізичних величин;
- спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації;
- електрошокові пристрої й спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами, крім газових пістолетів і револьверів

та патронів до них, заряджених речовинами слезогінної та подразливої дії.

2. Товари, відправлені з порушенням митних правил, що передбачені гл. 68 розд. XVIII Кодексу.
3. Товари у разі відсутності на них відповідних дозвільних документів, а також дозволів (ліцензій), висновків, свідоцтв, сертифікатів відповідності чи свідоцтв про визнання відповідності у випадках, установлених законодавством України, у разі застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
4. Товари, які за результатами проведення видів контролю, зазначених у ч. 1 ст. 319 Кодексу (санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного та радіологічного), не можуть бути пропущені через митний кордон України.
5. Товари, які переміщуються на адреси громадян, що підпадають під визначення груп 1–24 УКТ ЗЕД, крім продуктів харчування в упаковці виробника загальною вагою не більше як 10 кг.
6. Відповідно до актів Всесвітнього поштового союзу, а також товарів, відправлених із порушенням вимог нормативно-правових актів із питань надання послуг поштового зв'язку, у міжнародних поштових відправленнях забороняється пересилати:
 - вогнепальну зброю всіх видів і боєприпаси до неї, холодну зброю та інші предмети, спеціально призначені для нападу й оборони (кастети, стилети, балончики з рідиною паралітичної дії тощо), вибухові, легkozаймисті або інші небезпечні речовини, якщо інше не передбачено законодавством;
 - наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги і прекурсори, внесені ДСКН до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що підлягають спеціальному контролю відповідно до законодавства, та радіоактивні речовини;
 - дозволи на право носіння зброї, трудові книжки, військові квитки, паспорти й інші документи, що посвідчують особу;
 - інші предмети, ввезення яких заборонене до країн відповідно до законодавства та актів Всесвітнього поштового союзу;
 - живих тварин тощо;
 - у міжнародних посылках, бандеролях, мішках “М” забороняється пересилати письмові повідомлення, що мають характер ділового й особистого листування, а також будь-яку кореспонденцію, котра не належить відправникам або адресатам, за винятком рахунків та описів вкладення.

Стаття 236

Декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, здійснюється оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником чи декларантом або уповноваженою ним особою. При цьому товари, які не є об'єктом оподаткування митними платежами, а також кореспонденція, поштові листи та листівки, література для сліпих, друковані матеріали, міжнародні експрес-відправлення документарного характеру декларуються в усній формі на підставі товаросупровідних документів. Інші товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, підлягають письмовому декларуванню.

Декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, здійснюється оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником чи декларантом або уповноваженою ним особою. При цьому товари, які не є об'єктом оподаткування митними платежами, (загальна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 300 євро), а також кореспонденція, поштові листи та листівки, література для сліпих, друковані матеріали, міжнародні експрес-відправлення документарного характеру декларуються в усній формі на підставі товаросупровідних документів.

При переміщенні міжнародних експрес-відправлень товаросупровідними документами є:

- домашній транспортний документ;
- інвойс.

Міжнародне експрес-відправлення (МЕВ) документального характеру, що не має комерційної цінності, не супроводжуються інвойсом.

При переміщенні міжнародних поштових відправлень товаросупровідними документами є уніфіковані міжнародні документи, форми яких установлені актами Всесвітнього поштового союзу, – CN 23, CN 22.

Для декларування застосовуються:

- митна декларація CN 23, використання якої обов'язкове під час переміщення (пересилання) посилок, міжнародних згрупованих поштових відправлень із позначкою “консигнація” і відправлень “EMS” та можливе у разі переміщення (пересилання) відправлень з оголошеною цінністю;
- митна декларація CN 22, використання якої обов'язкове під час переміщення (пересилання) дрібних пакетів, мішків “М” і відправлень

“EMS” із вкладенням письмової кореспонденції та можливе у разі пересилання бандеролей.

У разі недекларування відправником товарів та інших предметів або відсутності митної декларації CN 23 (CN 22) до відправлення, що надійшло на адресу громадянина чи відправляється за межі митної території громадянином, працівник оператора поштового зв'язку під час митного огляду складає акт про наявні у відправленні товари й інші предмети за формою та у порядку, визначеними центральним органом виконавчої влади в галузі зв'язку й інформатизації. Акт, один примірник якого залишається у справах підрозділу митного органу, підписується посадовою особою цього підрозділу та двома працівниками оператора, у присутності яких здійснювався митний огляд.

Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) громадянами у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент у 300 євро, але не перевищує еквівалента в 10 000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян. МПВ декларуються відправником за митними деклараціями CN 22, CN 23, МЕВ – із застосуванням митної декларації форми М-16.

Нарахування й стягнення податків і зборів при митному оформленні товарів, що переміщуються в МПВ, здійснюються згідно із законодавством України. Якщо їхніми адресатами є фізичні особи, використовується оглядовий розпис М-15. Нараховані співробітником митниці суми платежів сплачуються фізичною особою – одержувачем оператору поштового зв'язку, який видає МПВ. Оператор поштового зв'язку перераховує на рахунок митниці в ММПО платежі, нараховані підрозділом митниці при здійсненні митного оформлення МПВ, з обов'язковим зазначенням у платіжному дорученні валових номерів МПВ, сум та видів цих платежів.

У разі надходження МЕВ на митну територію України на адреси фізичних осіб, які не є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, декларування переміщуваних у них товарів, нарахування й стягнення митних платежів із цих товарів здійснює експрес-перевізник із використанням митної декларації М-16. Форма митної декларації М-16 та оглядового розпису М-15 затверджена постановою Кабінету Міністрів України “Деякі питання здійснення митного контролю товарів та інших предметів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон у міжнародних поштових та експрес-відправленнях” від 25.12. 2002 № 1948, зі змінами і доповненнями. Порядок заповнення митної декларації М-16 визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Товари (крім підакцизних), що переміщуються, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент у 10 000 євро, котрі пересилаються (переміщуються) громадянами на митну територію України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, а також товари суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при переміщенні у МПВ та МЕВ, сумарна фактурна вартість яких перевищує 300 євро, підлягають декларуванню та митному оформленню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств.

Стаття 237

Порядок та умови здійснення митного та інших видів контролю товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

1. Порядок та умови здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

2. Якщо товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, крім митного контролю, підлягають видам контролю, зазначеним у частині першій статті 319 цього Кодексу, митні органи залучають відповідних спеціалістів для проведення цих видів контролю.

3. Переміщення (пересилання) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, що відповідно до цього Кодексу та Податкового кодексу України не є об'єктом оподаткування митними платежами, здійснюється без подання дозвільних документів та без проведення інших, крім митного, видів контролю.

Порядок та умови здійснення митного контролю та митного оформлення товарів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й фізичних осіб, які переміщуються через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях каналами поштового зв'язку ("Укрпошта", "EMS") та міжнародних експрес-відправленнях каналами експрес-перевізників (DHL, TNT, UPS, FedEx та ін.), визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, встановленим Кабінетом Міністрів України.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю. Ці види контролю проводяться у місцях митного оформлення

міжнародних поштових та експрес-відправлень, у зонах митного контролю – ММПО, ЦСС, РСС або за місцезнаходженням одержувача.

Митні органи взаємодіють із державними органами, уповноваженими на здійснення зазначених видів контролю, координують роботу з їх проведення у зонах митного контролю на митній території України в порядку, встановленому Кодексом та іншими законами України.

Порядок здійснення митного контролю міжнародних поштових відправлень у місцях міжнародного поштового обміну та міжнародних експрес-відправлень на центральних (регіональних) сортувальних станціях експрес-перевізників, їх митного оформлення, проведення митного догляду, здійснення контролю доставки до місць митного оформлення, нарахування і стягнення митних платежів розглянуто в коментарях до ст. 233–236 Кодексу.

Розділ VII

ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА СКЛАДАХ МИТНИХ ОРГАНІВ ТА РОЗПОРЯДЖЕННЯ НИМИ

**ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ
КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА СКЛАДАХ
МИТНИХ ОРГАНІВ**

Стаття 238

**Товари, транспортні засоби комерційного призначення,
що зберігаються митними органами**

1. Обов'язковій передачі митному органу для зберігання підлягають:
 - 1) товари, не пропущені під час ввезення на митну територію України внаслідок установлених законодавством заборон чи обмежень на їх ввезення в Україну або транзит через територію України і не вивезені з території України у день їх ввезення;
 - 2) товари, що ввозяться громадянами на митну територію України і підлягають оподаткуванню митними платежами, якщо вони не сплачені;
 - 3) товари, які до закінчення встановлених статтею 204 цього Кодексу строків тимчасового зберігання під митним контролем на складах тимчасового зберігання, складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги, митних складах не були задекларовані власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму або такі, що декларувалися, але щодо яких після закінчення строків зберігання під митним контролем двічі надавалася відмова у митному оформленні в порядку, встановленому цим Кодексом;
 - 4) товари, граничний строк перебування яких під митним контролем на території зони митного контролю закінчився;
 - 5) товари, транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають під митним контролем і за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничних строків, встановлених статтею 199 цього Кодексу;
 - 6) товари, заявлені у режим відмови на користь держави відповідно до глави 26 цього Кодексу;
 - 7) товари, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і власник яких невідомий;

- 8) зразки товарів і техніко-технологічна документація, взяті митними органами для проведення класифікації товарів відповідно до статті 356 цього Кодексу;
- 9) зразки товарів та документація, одержані митними органами під час здійснення верифікації сертифікатів походження товару відповідно до статті 47 цього Кодексу;
- 10) проби та зразки товарів, необхідні для проведення експертизи у справах про порушення митних правил, взяті відповідно до статті 517 цього Кодексу;
- 11) зразки товарів, одержані митними органами відповідно до частини четвертої статті 401 цього Кодексу.

2. Товари, які підлягають обов'язковій передачі для зберігання митному органу (крім валютних цінностей, а також дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння), зберігаються на складах митних органів.

3. Якщо товари, що підлягають обов'язковій передачі для зберігання митному органу, втратили свої споживчі властивості у зв'язку із закінченням строку їх придатності або з інших причин, вони підлягають знищенню без передачі на склад митного органу.

4. Валютні цінності, передані митному органу на зберігання, депонуються в уповноважених банках України. Дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення та напівдорогоцінне каміння зберігаються в порядку, визначеному законодавством.

5. Крім товарів, зазначених у частині першій цієї статті, на складах митних органів можуть зберігатися:

- 1) товари, що знаходяться на тимчасовому зберіганні під митним контролем відповідно до глави 29 цього Кодексу;
- 2) товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, якщо їх митне оформлення не може бути завершено у день пред'явлення митному органу, а також в інших випадках на прохання власників таких товарів, транспортних засобів або уповноважених ними осіб;
- 3) товари, що вивозяться за межі митної території України та після закінчення митного оформлення, зберігаються під митним контролем до фактичного їх вивезення;
- 4) товари, які перебувають у митному режимі транзиту відповідно до статті 90 цього Кодексу;
- 5) товари, які перебувають у митному режимі митного складу відповідно до статті 121 цього Кодексу;
- 6) товари, транспортні засоби комерційного призначення, вилучені відповідно до статті 511 цього Кодексу;

- 7) товари, доставлені перевізником до митного органу призначення відповідно до пункту 4 частини першої статті 191 цього Кодексу;
- 8) товари, митне оформлення яких призупинено відповідно до статей 399 і 400 цього Кодексу.

Ця стаття визначає категорії товарів, які перебувають під митним контролем і потребують поміщення або можуть бути поміщені на склад митного органу.

У ч. 1 статті обумовлені категорії товарів, що потребують від власника вжити заходів щодо обов'язкового їх розміщення на склад митного органу. На відміну від інших категорій майна, у разі заявлення товару в режим відмови на користь держави потрібна згода як власника товару або уповноваженої ним особи, так і митного органу, який у цьому випадку уособлює державу. Означені в цій частині проби та зразки товарів потребують поміщення на склад митного органу лише у випадках, коли їх неможливо одразу після відбору направити до спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або до іншої експертної установи (організації) для проведення досліджень (аналізів, експертизи) відповідно до гл. 50 Кодексу (крім контрольних зразків, відібраних під час організації спрощеної процедури знищення контрафактних товарів).

На відміну від ч. 1 цієї статті, у ч. 5 визначаються категорії товарів, що можуть зберігатися на складах митних органів: тобто митним органам надається право як погодитись зі зберіганням відповідних товарів на складі митниці, так і відмовити в такому зберіганні. Остаточне рішення приймається керівником митного органу або особою, яка його заміщує, виходячи з можливостей складу митного органу та характеристик товару.

Загалом стаття охоплює практично всі ситуації, які можуть виникати з товарами, що перебувають під митним контролем. Але мають місце і винятки. Наприклад, на склад не можуть бути передані товари, які втратили споживчі властивості у зв'язку із закінченням строку їх придатності або з інших причин.

Водночас наведений у цій статті перелік категорій товарів не можна вважати остаточним і вичерпним, тому що за ст. 439 Кодексу центральному органу виконавчої влади, який забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів, надається право поширювати дію ст. 238 на окремі види товарів.

У коментованій статті законодавець визначає вичерпний перелік товарів, що зберігаються лише митними органами України, і товарів, які можуть зберігатися на складах митних органів.

Перелік товарів, що не можуть бути пропущені через митний кордон України унаслідок установлених законодавством заборон чи обмежень, а також порядок видачі відповідних дозволів та їх обігу з використанням засобів інформаційних технологій, відповідно до ст. 197 Кодексу, затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Обмеження щодо ввезення на митну територію України та вивезення за межі митної території України валютних цінностей, а також порядок переміщення їх через митний кордон України, у тому числі особливості декларування валютних цінностей (зокрема, визначення граничних сум валютних цінностей, які підлягають письмовому або усному декларуванню), можуть встановлюватися Національним банком України.

У п. 3 ч. 1 коментованої статті строк тимчасового зберігання товарів на митних складах треба розуміти відповідно до положень ч. 3 ст. 122 Кодексу, а саме: розміщення на митному складі товарів, поміщених в інші, ніж митний склад, митні режими (транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території) для їх зберігання, перевантаження або дозавантаження транспортного засобу здійснюється на підставі митної декларації, раніше оформленої відповідно до таких режимів, або документа, що її замінює, – накладної УМВС (СМГС), накладної ЦІМ (СІМ), накладної ЦІМ/УМВС (ЦІМ/СМГС, СІМ/SMGS), книжки МДП (Carnet TIR) тощо. У цьому разі розміщення таких товарів у митний режим митного складу не відбувається. Товари, що вивантажуються на митний склад і призначені для зберігання більше ніж на 90 днів, підлягають поміщенню у митний режим митного складу.

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 191 Кодексу з дозволу митного органу призначення перевізники мають право вивантажувати товар на склад цього органу, якщо доставлені перевізником товари, що перебувають під митним контролем, протягом трьох діб не будуть заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. У такому разі витрати на вивантаження і зберігання товару відшкодовуються його власником.

Стаття 239

Склади митних органів

1. Під складами митних органів розуміються складські приміщення, резервуари, криті та відкриті майданчики, холодильні чи морозильні камери, які належать митним органам або використовуються ними і спеціально обладнані для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

2. Товари, заявлені у різні митні режими, повинні зберігатися на складах митних органів окремо, з дотриманням порядку, встановленого цим Кодексом для відповідних митних режимів.

3. Порядок роботи складу митного органу визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. Товари, які через свої властивості не можуть зберігатися на складі митного органу, за рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, можуть передаватися митними органами на зберігання підприємствам, на складах яких створено необхідні умови для належного зберігання таких товарів. Для цілей цього Кодексу таке зберігання вважається зберіганням на складі митного органу.

5. Митні органи несуть передбачену законом відповідальність за втрату або пошкодження товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що зберігаються ними. У випадку, передбаченому частиною четвертою цієї статті, таку відповідальність несе адміністрація підприємств, на складах яких розміщуються товари, передані митними органами цим підприємствам на зберігання.

6. Витрати митних органів на зберігання товарів, транспортних засобів, зазначених у пунктах 1–5 частини першої та у частині п'ятій статті 238 цього Кодексу, відшкодовуються власниками цих товарів, транспортних засобів або уповноваженими ними особами. При цьому відшкодування витрат на зберігання товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 6 частини п'ятої статті 238 цього Кодексу, здійснюється з урахуванням положень частини третьої статті 243 та частини третьої статті 541 цього Кодексу. Розмір суми, що підлягає відшкодуванню, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, і розраховується в порядку, передбаченому для визначення собівартості платних послуг.

Слід розрізняти поняття “склад митного органу” та “митний склад”. Останній являє собою різновид митного режиму, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Склади митних органів можуть перебувати у власності митних органів або останні можуть використовувати склади, що належать іншим власникам, за договорами оренди.

Крім того, Кодексом розширено можливості митних органів щодо організації належної процедури зберігання товарів. Так, встановлюється можливість зберігання товарів на складах підприємств за договорами збері-

гання. При цьому таке зберігання вважатиметься зберіганням на складі митного органу, а відповідальність за належне зберігання покладатиметься на адміністрацію підприємств, де знаходяться передані митними органами товари.

Порядок роботи митного складу митного органу визначено наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 627.

Водночас цією статтею законодавчо закріплено вимоги щодо відшкодування витрат митних органів на зберігання товарів при їх поверненні власнику. Розмір сум, що підлягають відшкодуванню, визначається центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів. Ці норми містяться в зазначеному наказі Міністерства фінансів України.

Відповідно до коментованої статті як склади митних органів можуть використовуватися визначені наказом митниці приміщення, резервуари, криті й відкриті майданчики, холодильні чи морозильні камери, які належать митним органам або використовуються ними за договорами оренди і спеціально обладнані для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

На складах митних органів у порядку, встановленому Міністерством фінансів України, створюються зони митного контролю, у межах яких митні органи здійснюють митні формальності.

Робота складу митного органу має бути організована таким чином, щоб увезення на склад і вивезення зі складу товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснювалися відповідно до вимог митного законодавства, а порядок зберігання товарів гарантував їх постійне перебування під митним контролем та унеможлиблював надходження (вилучення) товарів із порушенням митного законодавства.

Приміщення складу митного органу (крім критих і відкритих майданчиків) повинні відповідати таким вимогам:

- бути ізольованими від інших службових і допоміжних приміщень;
- мати огорожувальні конструкції, що забезпечують належне зберігання, а також міцні стіни, перегородки, перекриття підлоги й стелі. Віконні отвори між рамами або з внутрішнього боку приміщення, а також місця проходження теплопроводів, димоходів, вентиляційних каналів та інші місця, доступні для проникнення на склад ззовні, обов'язково повинні мати металеві ґрати;
- замикатися на двоє дверей: зовнішні, що відчиняються назовні, мають ізсередини оглядове вічко, замикаються на два внутрішні врізні замки; внутрішні, що відчиняються всередину, виготовлені у вигляді ґрат і замикаються на навісний замок. Двері складу митного органу

мають бути забезпечені пристроєм для опечатування їх особистою металевою печаткою або пломбінатором завідувача складу митного органу;

– бути обладнаними охоронною та протипожежною сигналізаціями з урахуванням таких вимог:

- а) першим рубежем охоронної сигналізації захищаються віконні й дверні отвори, люки, вентиляційні канали, теплові введення, тонкостінні перегородки та інші елементи приміщень, доступні для проникнення ззовні, у тому числі обладнані металевими ґратами;
- б) кожне приміщення складу митного органу обладнується другим рубежем охоронної сигналізації за допомогою ультразвукових, оптико-електронних, радіохвильових та інших приладів, що виявляють будь-які переміщення у контрольованому просторі;
- в) охоронна й протипожежна сигналізації обов'язково обладнуються звуковим і світловим приладами;
- г) охоронна й протипожежна сигналізації та освітлення складу монтуються окремо. Проводки всіх видів повинні бути схованими. У виняткових випадках допускається прокладення шлейфів у металевих трубах ізсередини приміщення по залізобетонних або бетонних будівельних конструкціях;
- г) склад митного органу може здаватися під охорону підрозділу Державної служби охорони Міністерства внутрішніх справ України або іншим суб'єктам охоронної діяльності.

Територія складу митного органу (орендованого складу), розташована поза спорудами митного органу, повинна бути огорожена.

Склад митного органу має бути укомплектований необхідною кількістю технічного обладнання, а саме: навантажувально-розвантажувальної техніки й транспортних засобів, складського устаткування (стелажі, піддони, сейфи, металеві шафи тощо), ваговимірювального обладнання, вогнегасниками, засобами зв'язку, оргтехніки, меблями, засобами обліку та контролю – для складів, призначених для зберігання наливних і насипних товарів.

У разі ліквідації митного органу такий орган зобов'язаний організувати передачу та прийняття його первинних документів оперативного обліку в інший митний орган, а також забезпечити прийняття цим митним органом товарів і транспортних засобів комерційного призначення для зберігання.

Відшкодування витрат митному органу оформлюється уніфікованою митною квитанцією МД-1, яка заповнюється у порядку встановленому законодавством.

Витрати митного органу відшкодовуються власником товарів, транспортних засобів або вповноваженою ним особою після їх митного оформлення при фактичному отриманні цих товарів, транспортних засобів.

Відшкодування митним органам витрат, пов'язаних зі зберіганням товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, може здійснюватися власником майнових прав на відповідний об'єкт інтелектуальної власності (правовласником).

Обов'язок щодо повернення митному органу витрат на зберігання товарів, транспортних засобів припиняється, якщо цими товарами буде здійснено розпорядження відповідно до гл. 38 Кодексу.

Витрати відшкодовуються платником у гривнях за офіційним курсом Національного банку України, установленим на дату її внесення, у сумі, розрахованій митним органом відповідно до розмірів відшкодувань за зберігання на складах митних органів товарів і транспортних засобів, та залежно від строку зберігання товарів і транспортних засобів, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Витрати повертаються шляхом перерахування відповідної суми в безготівковій формі на спеціальний реєстраційний рахунок митного органу або готівкою до каси митного органу або через відділення вповноваженого банку.

Строк зберігання товарів і транспортних засобів на складі митного органу для обрахунку витрат обчислюється, починаючи з одинадцятого дня після оформлення відповідних документів про фактичне прийняття товарів і транспортних засобів на зберігання митним органом і до дня їх видачі зі складу митного органу власникам або вповноваженим особам.

При обрахунку витрат строк зберігання обчислюється в календарних днях. День видачі зі складу митного органу товарів і транспортних засобів власникам або вповноваженим особам до загального строку обрахунку витрат не входить.

Витрати не обраховуються й не відшкодовуються у разі:

- якщо строк зберігання товарів, транспортних засобів на складі митного органу не перевищує 10 днів із дня їх розміщення на складі митного органу;
- якщо товари, транспортні засоби, що зберігаються на складі митного органу, розміщуються їх власником або вповноваженою ним особою у режим відмови на користь держави.

Стаття 240

Строки зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами

1. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені у пунктах 1–3, 5 частини першої та у пунктах 1–4, 7 частини п'ятої статті 238 цього Кодексу, можуть зберігатися на складах митних органів протягом 90 днів, за винятком випадків, передбачених частиною сьомою цієї статті.

2. Товари, зазначені у пунктах 4 і 6 частини першої статті 238 цього Кодексу, зберігаються на складах митних органів протягом строків, необхідних для організації процедури розпорядження ними, але не більше 90 днів.

3. Товари, зазначені у пункті 5 частини п'ятої статті 238 цього Кодексу, можуть зберігатися на складах митних органів протягом строків, установлених статтею 125 цього Кодексу.

4. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені у пункті 6 частини п'ятої статті 238 цього Кодексу, що підлягають поверненню власнику, можуть зберігатися на складах митних органів протягом 90 днів з дня набрання законної сили відповідним рішенням.

5. Товари, зазначені у пункті 7 частини першої статті 238 цього Кодексу, можуть зберігатися на складах митних органів протягом 180 днів.

6. Товари і документація, зазначені у пунктах 8–11 частини першої та у пункті 8 частини п'ятої статті 238 цього Кодексу, зберігаються на складах митних органів протягом строків, визначених законодавством.

7. Валюта України та іноземна валюта, депоновані в уповноважених банках, можуть зберігатися в них протягом 1095 днів.

Положеннями коментованої статті встановлюються строки зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складах митних органів.

Проби та зразки товарів і техніко-технологічна документація, взяті митними органами для проведення класифікації товарів відповідно до ст. 356 Кодексу, проби (зразки) товарів і документація, одержані митними органами під час здійснення верифікації сертифікатів про походження товару за ст. 47 Кодексу, та проби (зразки) товарів, необхідні для проведення експертизи у справах про порушення митних правил, відібрані відповідно до ст. 517 Кодексу, можуть зберігатися до моменту їх передачі до спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або до іншої експертної установи (організації), але не більше ніж три робочих дні.

У разі якщо зазначені проби і зразки товарів в установлені строки не будуть передані до спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або до іншої експертної установи (організації), вони підлягають отриманню посадовою особою митниці, яка їх розмістила на склад митного органу, для організації повернення власнику або уповноваженій ним особі.

Ця стаття визначає загальні строки зберігання товарів і транспортних засобів комерційного призначення на складах митних органів, після закінчення яких митний орган набуває підстави здійснити розпорядження відповідно до законодавства.

Строки зберігання товарів та документації, зазначені у п. 8–10 ч. 1 ст. 238 Кодексу, визначаються з необхідного мінімуму часу, що потрібен для організації їх передання до спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або до іншої експертної установи (організації) для проведення досліджень (аналізів, експертизи).

Строк зберігання зразків товарів, зазначених у п. 11 ч. 1 ст. 238 Кодексу, становить один рік, виходячи з положень ст. 401 Кодексу.

Строки зберігання товарів, названих у п. 8 ч. 5 ст. 238 Кодексу, визначатимуться, виходячи із загальної тривалості заходів, обумовлених гл. 57 Кодексу.

Стаття 241

Операції з товарами, що зберігаються на складах митних органів підприємствами

1. Власники товарів, що зберігаються на складах митних органів під митним контролем, або уповноважені ними особи можуть з дозволу та під контролем цих органів здійснювати із зазначеними товарами операції, передбачені статтею 325 цього Кодексу, а також:

- 1) підготовку товарів до продажу (відчуження, транспортування, консолідацію, подрібнення партій, маркування, формування відправлень, сортування, зберігання у цілях транзиту);
- 2) змішування товарів (компонентів) без надання одержаній продукції характеристик і властивостей, що істотно відрізняють її від вихідних складових;
- 3) прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів (переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення; чищення; провітрювання; створення оптимального температурного режиму зберігання; сушіння, у тому числі із створенням потоку тепла; захист від корозії; боротьба із шкідниками; інвентаризація);
- 4) взяття проб та зразків.

2. У разі відмови у наданні дозволу на здійснення визначених частиною першою цієї статті операцій з товарами митні органи зобов'язані невідкладно, письмово або в електронній формі, повідомити особу, яка звернулася за дозволом, про причини і підстави такої відмови.

У цій статті законодавчо визначено вичерпний перелік операцій, що можуть проводитися з товарами, які зберігаються на складі митного органу, їх власником.

Операції, котрі можуть здійснюватися підприємствами з товарами, що зберігаються на складах митних органів, проводяться на підставі письмової заяви власника товару або уповноваженої ним особи і з дозволу керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки.

Дозвіл оформлюється у вигляді резолюції "Дозволено", що накладається на заяві керівником митного органу або особою, яка виконує його обов'язки, як правило, протягом доби з дня реєстрації цієї заяви у митному органі. Заява з відповідною резолюцією передається на склад митного органу для невідкладного інформування заявника про прийняте рішення. У разі виникнення спірних питань щодо можливості здійснення з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, які зберігаються на складі митного органу, операцій, зазначених у заяві, допускається розгляд такої заяви протягом трьох робочих днів.

При прийнятті рішення про відмову в наданні дозволу на проведення операцій керівник митного органу або особа, яка виконує його обов'язки, накладає на заяві резолюцію "Заборонено" із зазначенням причин і підстав відмови, про що заявник невідкладно інформується письмово або в електронній формі.

Стаття 242

Видача товарів із складів митних органів

1. Товари, що зберігаються на складах митних органів під митним контролем, можуть бути видані їх власникам або уповноваженим ними особам, а також особам, до яких протягом строку зберігання перейшло право власності на ці товари або право володіння ними, лише після митного оформлення зазначених товарів, відшкодування витрат митних органів на їх зберігання та сплати відповідних митних платежів.

Цією статтею визначено загальні принципи регулювання питання випуску товарів зі складів митних органів. Умови і детальний порядок випуску товарів зі складу митного органу визначаються центральним органом

виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів.

Видача зі складу митного органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення особам здійснюється за умови подання на ім'я керівника митниці або особи, яка виконує його обов'язки, письмово або в електронній формі відповідної заяви (звернення) та документів, що засвідчують особу (повноваження особи).

Заява (звернення) і додані до неї документи в обов'язковому порядку розглядаються посадовою особою митниці, до обов'язків якої входить здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, і начальником господарсько-експлуатаційного відділу, а у випадках вирішення питання щодо повернення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, вилучених у справі про порушення митних правил чи в кримінальній справі про контрабанду, також начальником підрозділу боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил і посадовою особою юридичного підрозділу митниці.

Остаточне рішення щодо видачі товарів, транспортних засобів комерційного призначення зі складу митного органу та застосування процедур, які цьому передуватимуть, приймається начальником митниці або особою, котра виконує його обов'язки.

Строк розгляду заяви і надання відповіді на неї не може перевищувати 10 робочих днів із дня її реєстрації у митному органі.

За результатами розгляду заяви (звернення) заявнику невідкладно надається засобами поштового, факсимільного чи електронного зв'язку відповідь про умови та порядок отримання товарів і транспортних засобів комерційного призначення зі складу митного органу.

**РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ, ТРАНСПОРТНИМИ
ЗАСОБАМИ КОМЕРЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
ТА КОШТАМИ**

Стаття 243

**Розпорядження товарами, транспортними засобами
комерційного призначення**

1. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що зберігаються на складах митних органів, за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення строків зберігання, встановлених цим Кодексом, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законодавством, – безоплатній передачі у володіння і користування або переробці, утилізації чи знищенню, про що відповідний митний орган повідомляє власника зазначених товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноважену ним особу не пізніше як за 15 днів до закінчення строків зберігання. Таке повідомлення не направляється після закінчення строків зберігання, зазначених у частинах другій та п'ятій статті 240 цього Кодексу.

2. Товари, транспортні засоби, зазначені у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, конфісковані за рішенням суду, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законодавством, безоплатній передачі у володіння і користування або переробці, утилізації чи знищенню у строки, встановлені законодавством для виконання судових рішень.

3. Якщо за рішенням суду по справі до особи, яка вчинила порушення митних правил, не буде застосовано стягнення у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, або провадження у справі про порушення митних правил буде припинено, ці товари, транспортні засоби можуть бути видані власникові або уповноваженій ним особі лише після здійснення їх митного оформлення зі сплатою відповідних митних платежів, якщо таке оформлення не було попередньо здійснено, а митні платежі не сплачувалися. При цьому у разі припинення провадження у справі про порушення митних правил за відсутністю події і складу адміністративного правопорушення витрати митного органу на зберігання зазначених вище товарів, транспортних засобів власником цих товарів, транспортних засобів або уповноваженою ним особою не відшкодовуються.

4. Товари, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і власник яких невідомий, після закінчення строку зберігання, встановленого частиною п'ятою статті 240 цього Кодексу, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законодавством, – безоплатній передачі у володіння і користування або переробці, утилізації чи знищенню. Інформація про знайдені (виявлені) товари протягом трьох днів розміщується для загального ознайомлення в місцях розташування митних органів на весь строк зберігання таких товарів, а інформація про знайдені (виявлені) транспортні засоби, крім того, направляється до територіальних органів внутрішніх справ.

5. Товари, поміщені у режим відмови на користь держави, та товари, граничний строк перебування яких під митним контролем закінчився, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законодавством, – безоплатній передачі у володіння і користування або переробці, утилізації чи знищенню.

6. Товари, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, у тому числі товари – безпосередні предмети порушення митних правил, вилучені відповідно до цього Кодексу, підлягають реалізації з урахуванням терміну їх придатності, а у випадках, передбачених законодавством, – переробці, утилізації чи знищенню.

7. Товари, зазначені у пункті 1 частини першої статті 238 цього Кодексу (крім валютних цінностей), не вивезені власником або уповноваженою ним особою за межі митної території України до закінчення строку зберігання, зазначеного у частині першій статті 240 цього Кодексу, підлягають знищенню в порядку, встановленому законодавством.

8. Товари, конфісковані за рішенням суду відповідно до статті 476 цього Кодексу, у строки, встановлені законодавством для виконання судових рішень, підлягають безоплатній передачі для потреб лікувальних, навчальних закладів, закладів та установ соціально-культурної сфери, інших закладів та установ, що фінансуються за рахунок державного чи місцевих бюджетів, або переробці, утилізації чи знищенню.

9. Товари, зазначені у частинах першій, другій, четвертій – шостій цієї статті, реалізуються в порядку, встановленому законодавством, на митних аукціонах, редукаціонах або за договором комісії за цінами, визначеними згідно із законодавством України про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність та Податковим кодексом України.

10. Порядок розпорядження окремими видами товарів, які не підлягають реалізації, а також товарами, документацією та зразками, зазначеними у пунктах 8–11 частини першої статті 238 цього Кодексу, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

11. Переробка, утилізація та знищення товарів здійснюються за кошти державного бюджету.

Виходячи з положень цієї статті, митний орган повинен прийняти рішення про те:

- які товари і транспортні засоби комерційного призначення підлягають реалізації;
- у які терміни;
- за яких підстав;
- де і як відбудеться реалізація.

Поряд із встановленням права здійснювати реалізацію товарів положення цієї статті надають можливість застосовувати й інші шляхи розпорядження ними: безоплатна передача, утилізація, переробка, знищення.

Окрему увагу приділено процедурі розпорядження товарами, виявленими в зоні митного контролю, власник яких невідомий, та конфіскованими товарами, що переміщувалися через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності.

Розширюються реалізаційні процедури, які можуть застосовуватись митними органами. Так, за неможливості реалізації товарів на аукціоні чи комісійних умов надається змога їх продажу на редуціонах, що передбачає зниження вартості цих товарів безпосередньо під час їх продажу.

Товари, конфісковані за рішенням суду у зв'язку з порушенням прав інтелектуальної власності, підлягають безоплатній передачі для потреб лікувальних, навчальних закладів, закладів і установ соціально-культурної сфери, інших закладів та установ, що фінансуються за рахунок державного чи місцевих бюджетів, або переробці, утилізації чи знищенню.

Стаття 243 складається з 11 частин. Частина 1, 2, 4, 5, 6 описують товари, що підлягають реалізації, ч. 9 подає форми реалізації товарів: митні аукціони, редуціони або за договором комісії.

Положеннями ст. 243 визначені також підстави для реалізації товарів і транспортних засобів комерційного призначення:

- відсутність звернення власника або уповноваженої ним особи до митного органу до закінчення строків зберігання (ст. 240 Кодексу) в письмовій або усній формі (зокрема шляхом декларування);
- конфіскація за рішенням суду (підставою є процесуальний документ судового органу, який набув чинності й доведений до митного органу в установленому законодавством порядку);
- митний режим відмови на користь держави (гл. 26 Кодексу);
- термін придатності товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання.

Крім реалізації, положеннями ст. 243 передбачено також безоплатну передачу товарів у володіння і користування (зокрема для потреб лікувальних, навчальних закладів та установ соціально-культурної сфери, та ін.), їх переробку, утилізацію, знищення (ч. 8).

Слід звернути увагу, що ч. 7 ст. 243 законодавець встановив для товарів, не пропущених під час ввезення на митну територію України відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 238 Кодексу, не реалізацію, а знищення в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 244

Розпорядження коштами, одержаними від реалізації товарів

1. Кошти, одержані від реалізації товарів, зазначених у пунктах 2-5 частини першої, пунктах 1-5, 7 частини п'ятої статті 238 та частині четвертій статті 240 цього Кодексу, після вирахування сум належних митних платежів, виплати комісійної винагороди підприємству торгівлі, яке реалізувало зазначені товари, а також після відшкодування витрат на зберігання цих товарів, їх оцінку, сертифікацію, транспортування, проведення, у разі необхідності, аналізів та експертиз, розукомплектування, надсилання їх власникам відповідних повідомлень, зберігаються на рахунку відповідного митного органу.

2. Якщо товари – безпосередні предмети порушення митних правил, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, реалізуються до винесення судом рішення по справі про порушення митних правил, усі кошти, одержані від їх реалізації, вилучаються для забезпечення відповідно до цього Кодексу стягнення вартості цих товарів у разі їх конфіскації.

3. Якщо за рішенням суду по справі до особи, яка вчинила порушення митних правил, не буде застосовано стягнення у вигляді конфіскації товарів, зазначених у частині другій цієї статті, або провадження у справі про порушення митних правил буде припинено, кошти, одержані від реалізації зазначених товарів, зберігаються на рахунку відповідного митного органу після вирахування сум належних митних платежів. Витрати, зазначені у частині першій цієї статті, при цьому не відшкодовуються і комісійна винагорода підприємству торгівлі не виплачується.

4. Якщо за рішенням суду по справі до особи, яка вчинила порушення митних правил, буде застосовано тільки стягнення у вигляді штрафу, частина коштів, одержаних від реалізації товарів, зазначених у частині другій цієї статті, може вилучатися для забезпечення цього стягнення.

5. Кошти, одержані від реалізації товарів, транспортних засобів, конфіскованих за рішенням суду, а також товарів, поміщених у режим відмови на користь держави, і товарів, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і власник яких невідомий, після відшкодування витрат, зазначених у частині першій цієї статті, перераховуються до державного бюджету.

6. Власник товарів, зазначених у частині першій цієї статті, або уповноважена ним особа може отримати з рахунку митного органу залишок коштів, одержаних від їх реалізації, протягом трьох років з дня реалізації товарів, а у випадках, зазначених у частинах третій та четвертій цієї статті, – з дня набрання законної сили рішенням суду по справі. Кошти, не отримані протягом цього строку, перераховуються до державного бюджету. Відсотки на суми коштів, одержаних від реалізації товарів, не нараховуються.

Стаття складається з шести частин, які детально визначають механізм розпорядження коштами, що одержані митними органами від реалізації майна.

При цьому слід звернути увагу, що положення цієї статті залишають за власником право протягом трьох років отримати з депозитного рахунку митного органу кошти, одержані від реалізації товарів, за вирахуваннями, визначеними в ч. 1 статті. Це вказує на те, що відповідні товари не переходять у власність держави: митний орган лише набуває правових підстав розпоряджатися такими товарами згідно із законодавством.

Це не стосується товарів, які конфісковані в дохід держави або поміщені у режим відмови на користь держави, кошти від реалізації яких перераховуються до державного бюджету без депонування у банках.

Положеннями ст. 244 визначаються умови подальшого розпорядження коштами, одержаними від реалізації товарів, після:

- вирахування сум митних платежів (обов'язкова умова);
 - виплати комісійної винагороди (за необхідності);
 - витрат на зберігання, оцінку, сертифікацію, транспортування, аналізу й експертизи, розукомплектування, поштові повідомлення (за необхідності);
 - забезпечення стягнення у вигляді штрафу або стягнення вартості у разі їх конфіскації (за реалізації товару до винесення судом рішення).
- Законодавцем передбачено такі форми розпорядження коштами:
- зберігання коштів, одержаних від реалізації, на рахунку відповідного митного органу (ч. 1, ч. 3 ст. 244 Кодексу);
 - вилучення коштів для відшкодування витрат, забезпечення стягнення (ч. 2, ч. 4 ст. 244 Кодексу);
 - перерахування до державного бюджету (ч. 5 ст. 244 Кодексу);
 - отримання власником коштів із рахунку митного органу (ч. 6 ст. 244 Кодексу).

Розпорядження коштами, одержаними від реалізації товарів, регламентоване також Порядком організації митних аукціонів, реалізації товарів і транспортних засобів на митних аукціонах, товарних біржах або через під-

приємства торгівлі, а також розпорядження окремими видами товарів, що не підлягають реалізації, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 607.

Стаття 245

Розпорядження валютними цінностями, дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням

1. Валюта України, іноземна валюта, конфіскована за рішенням суду, перераховується до державного бюджету у строки, встановлені законодавством для виконання судових рішень.

2. Валюта України, іноземна валюта, за якою власник або уповноважена ним особа не звернулися протягом строків зберігання, визначених цим Кодексом, перераховується до державного бюджету.

3. Банківські та дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення, напівдорогоцінне каміння, що переходять у власність держави, передаються органами, які здійснили їх вилучення або зберігають їх, до Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України в порядку, визначеному законодавством.

Положення коментованої статті визначають механізм розпорядження зверненими в дохід держави валютними цінностями.

Водночас ст. 245 містить відсылку до норми щодо порядку передання до Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України банківських та дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, що переходять у власність держави.

Стаття складається з трьох частин. Нею визначаються форми розпорядження валютними цінностями, дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням:

- перерахування до державного бюджету;
- передача до Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України в порядку, визначеному законодавством.

До отримання митним органом рішення суду валюта України, іноземна валюта депонується в уповноважених банках України, після чого, відповідно до ч. 1 ст. 245 Кодексу, у строки, встановлені законодавством для виконання судових рішень, перераховується до державного бюджету.

Визначення понять “валюта України”, “іноземна валюта” див. у ч. 1 ст. 4 Кодексу.

Розділ VIII

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

Стаття 246

Мета митного оформлення

1. Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів.

2. Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Митний кодекс визначає дві складові митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення:

- 1) забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;
- 2) проведення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі та транзиту через її територію товарів, транспортних засобів комерційного призначення зумовлене необхідністю аналізу зовнішньоекономічної діяльності в Україні та оперативного пошуку інформації.

Умови та порядок, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного оформлення, визначаються Кодексом. Положення про митні декларації і форми цих декларацій затверджуються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення таких декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, – центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів.

Форми митної декларації та документів, що відповідно до законодавства її замінюють, мають уніфікований характер і використовуються на всій території України.

При здійсненні митного оформлення можуть застосовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії. При цьому документи, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу.

Стаття 247

Місце і час здійснення митного оформлення

1. Митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів.

2. Відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, митне оформлення у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово.

3. Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється в будь-якому митному органі з пред'явленням їх цьому органу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

4. Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через територію України в митному режимі транзиту, здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого починається транзитне переміщення.

5. Місця митного оформлення товарів, що переміщуються трубопроводами та лініями електропередачі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

6. Місця здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначаються відповідно до розділу XII Митного кодексу.

7. За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи митні формальності можуть виконуватися митними органами поза місцем розташування цих органів, а також поза робочим часом, установленим для них, на умовах, визначених цим Кодексом. Форма письмового звернення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

8. За виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, із заінтересованих осіб справляється плата у розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України, та в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

9. У разі оголошення надзвичайного стану в окремих регіонах України можуть визначитися митні органи, в яких здійснюватиметься митне оформлення товарів.

10. За рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, митне оформлення підакцизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також лікарських засобів може здійснюватися у спеціально визначених для цього митних органах.

Кодекс затверджує загальне правило, за яким митне оформлення здійснюється у спеціально визначених для цього місцях за місцем розташування підрозділу митного органу у зоні діяльності митного органу.

Зона діяльності митних органів встановлюється ДМС України. Зони діяльності в митниці між митними підрозділами (митними постами, підрозділами митного оформлення) розподіляються наказом начальника митниці.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення (крім випадків переміщення відповідно до митного режиму транзиту) може проводитися у будь-якому митному органі.

Для окремих категорій товарів може бути визначена обов'язкова вимога щодо їх оформлення у митних органах, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів. Митне оформлення товарів і транспортних засобів громадян проводиться за місцем постійного (тимчасового) проживання або безпосередньо у пункті пропуску.

Митне оформлення має здійснюватися під час роботи митного органу. Кодекс допускає можливість митного оформлення поза місцем розташування митних органів, а також поза робочим часом, установленим для них. Зацікавлена особа повинна одержати на це згоду митного органу, що проводить митне оформлення. Усі витрати, пов'язані зі зміною місця і часу митного оформлення, оплачуються за рахунок зацікавленої особи.

Стаття 248

Початок митного оформлення

1. Митне оформлення розпочинається з моменту подання митному органу декларантом або уповноваженою ним особою митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування – з моменту отримання митним органом від декларанта або уповноваженої ним особи електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію.

2. Засвідчення митним органом прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення здійснюється шляхом проставляння відбитків відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

Стаття обумовлює вимоги щодо початку митного оформлення.

До цих вимог необхідно віднести подання митному органу митної декларації встановленої форми (зокрема за допомогою інформаційних технологій), яка має бути заповнена відповідно до порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів.

Перелік документів, необхідних для проведення митного оформлення, визначається митним режимом, відповідно до якого проводиться оформлення, і встановлюється Кабінетом Міністрів України.

До відомостей, які слід довести митному органу, треба віднести інформацію про місцезнаходження товарів і транспортних засобів, про готовність до митного контролю, відомості про особу, що надає товари й транспортні засоби до митного контролю, тощо.

Засвідченням прийняття до оформлення митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, а також товаросупровідних і товарно-транспортних документів є проставлення на ній та на товаросупровідних документах відбитків відповідного митного забезпечення.

Проставлення відбитків митного забезпечення посадовою особою митниці (у тому числі за допомогою інформаційних технологій) є моментом, після якого настає юридична відповідальність за відомості, заявлені у митній декларації.

Стаття 249

Присутність декларантів або уповноважених ними осіб під час митного оформлення

1. Декларанти або уповноважені ними особи можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів, які пред'являються ними для такого оформлення.

2. У разі застосування заходів, передбачених статтями 338 і 339 цього Кодексу, а також на вимогу митного органу присутність декларантів або уповноважених ними осіб під час митного оформлення є обов'язковою.

Норма цієї статті надає право декларанту бути присутнім під час проведення митного оформлення товарів і транспортних засобів, які надані ним для митного контролю митному органу.

Декларантами можуть бути особи, якими або від імені яких укладено зовнішньоекономічний договір, або особи, які відповідно до законодавства України мають право вчиняти щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені.

Присутність декларантів під час митного оформлення зумовлена необхідністю надання додаткової інформації усно або письмово, додатково зазначених митним органом документів, роз'яснення положень щодо партії товарів, яка декларується, тощо. У таких випадках декларант має бути присутнім під час проведення митного оформлення тільки на вимогу посадової особи митного органу.

Частина друга ст. 249 визначає етапи митного оформлення, при яких декларант повинен бути присутнім обов'язково, а саме огляд і переогляд:

- товарів і транспортних засобів;
- ручної поклажі й багажу.

Ці заходи стосуються основних видів митного контролю й спрямовані на визначення відповідності або невідповідності відомостей, що містяться у митній декларації, відомостям про товари й транспортні засоби комерційного призначення, які фактично надані для митного контролю.

На вимогу посадової особи митного органу декларант повинен бути обов'язково присутнім на інших етапах митного оформлення. У разі відсутності декларанта посадова особа митного органу має право відмовити у митному оформленні у визначеному законодавством порядку.

Стаття 250

Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою

1. Під товарами, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою, у цій статті розуміються:

- 1) товари, у тому числі транспортні засоби, продукти харчування, медикаменти, одяг, ковдри, намети, збірні будинки, пристрої для очищення та збереження води, інші товари першої необхідності, що направляються як допомога потерпілим від катастрофи природного та/або техногенного походження;
- 2) транспортні засоби, інструменти та устаткування, спеціально навчені тварини, продукти харчування, припаси, особисті речі та інші товари для осіб, які виконують завдання з ліквідації наслідків катастрофи, необхідні їм для роботи та про-

живання на території, яка зазнала впливу цієї катастрофи, протягом усього часу виконання зазначених завдань.

2. Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою, здійснюється першочергово.

3. На товари, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою, допускається подання попередньої або тимчасової декларації за правилами, встановленими цим Кодексом.

4. Плата за виконання митних формальностей поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, щодо товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою, не справляється.

5. Товари, що вивозяться за межі митної території України у складі вантажів з допомогою, пропускаються через митний кордон України без сплати митних платежів.

6. Товари, отримані уповноваженими організаціями у складі вантажів з допомогою та призначені для використання або безоплатного розповсюдження на митній території України цими організаціями чи під їх наглядом, пропускаються на митну територію України без сплати митних платежів.

Законодавством передбачено випадки, коли митне оформлення необхідно проводити у максимально стислі строки. Норма статті наділяє митні органи правом здійснювати митне оформлення у спрощеному порядку, тобто без застосування до таких товарів усіх заходів та виконання митних формальностей.

Треба поділити товари, що підлягають митному оформленню у спрощеному порядку, на дві групи.

Перша група товарів – це товари, які передаються як допомога потерпілим від катастрофи природного та/або техногенного походження.

Одним із поширених видів подій нездоланної сили є природна катастрофа. Це юридичний факт, надзвичайна обставина, подія, що не піддається впливу людини і є наслідком дії сил природи, таких, як повінь, землетрус, сніговий замет та ін.

Друга група товарів – товари для осіб, які виконують завдання з ліквідації наслідків катастрофи, необхідні їм для роботи і проживання на території, яка зазнала впливу цієї катастрофи, протягом усього часу виконання цих завдань.

Визначення випадків і умов застосування спрощеного порядку митного оформлення залежить від мети ввезення (вивезення) товарів, з урахуванням насамперед суспільних інтересів, а також від характеру і властивостей товарів.

Спрощений порядок передбачає спрощення процедури митного оформлення і скорочення часу його проведення, але в рамках і з дотриманням основних принципів митного оформлення, визначених Кодексом. Наприклад, при митному оформленні товарів у спрощеному порядку може допускатися декларування митному органу зведень про вантаж не в митній декларації, заповненій у звичайному порядку, а з поданням, наприклад, попередньої або тимчасової декларації за правилами, встановленими Кодексом, здійснення митного оформлення у пріоритетному порядку без справляння плати за виконання митних формальностей, поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, і недотримання низки інших умов і вимог, що діють при митному оформленні.

Стаття 251

Порядок митного оформлення іноземних інвестицій

1. Митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в першочерговому порядку.

Іноземні інвестиції – це цінності, які вкладають іноземні інвестори в об'єкти інвестиційної діяльності згідно із законодавством України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді: вільно конвертованої іноземної валюти; валюти України – відповідно до законодавства України; будь-якого рухомого і нерухомого майна і пов'язаних із ним майнових прав; акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав (право володіння на частину (пай) у статутному фонді юридичної особи); інших цінностей відповідно до законодавства України.

Підприємством з іноземними інвестиціями вважається підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземні інвестиції у статутному фонді якого, при їх наявності, становлять не менше як 10 %.

Майно, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємств з іноземними інвестиціями (крім товарів для реалізації або власного споживання), звільняється від оподаткування ввізним митом. Пільгові умови оподаткування поширюються тільки на майно, що підпадає під визначення основних фондів. Згідно із Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.1994 № 334/94-ВР та-

ким майном є матеріальні цінності, призначені для використання у господарській діяльності впродовж періоду, що перевищує один рік із дати введення в експлуатацію, які поступово амортизуються, а їхня вартість перевищує 1000 грн.

Митні органи здійснюють митне оформлення цього майна на підставі виданого підприємством простого векселя на суму ввізного мита з відстроченням платежу не більше ніж на 30 календарних днів із дня оформлення ввізної вантажної митної декларації. Вексель сплачується, і ввізне мито не стягується, якщо за цей період вказане майно зарховується на баланс підприємства і податковою інспекцією за місцезнаходженням підприємства зроблено відмітку про це на примірнику векселя. Облік і сплатення векселів здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Плата за митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза часом роботи митних органів, акцизний збір і єдиний збір у пунктах пропуску при ввезенні іноземних інвестицій в Україну стягуються на загальних підставах.

З метою стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності, спрямованої на розвиток інноваційної економіки нашої країни, митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється митними органами в першочерговому порядку.

Стаття 252

Митне оформлення військової техніки

1. Військова техніка, укомплектована повністю військовою командою (бойові та військово-транспортні повітряні судна, військові кораблі та судна забезпечення Військово-Морських Сил тощо), яка перетинає митний кордон України, підлягає митному оформленню. Порядок такого оформлення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Митне оформлення військової техніки іноземних держав здійснюється митним органом за участю представників Міністерства оборони України, а в разі якщо заходи, в рамках яких переміщуються такі товари, належать до повноважень іншого центрального органу виконавчої влади, – представників цього центрального органу виконавчої влади.

3. Товари, що переміщуються через борти іноземних військових кораблів та повітряних суден на митну територію України або у зворотному напрямку, підлягають митному оформленню в порядку, визначеному цим Кодексом.

Україна підтримує зусилля міжнародного співтовариства щодо створення ефективних систем контролю в галузі експорту, які мають запобігати розповсюдженню зброї масового знищення і засобів її доставки, а також контролювати експорт звичайних видів озброєнь та військової техніки, тому є країною – учасницею основних міжнародних режимів нерозповсюдження.

Відповідно до норм статті передбачено два порядки митного оформлення:

- військової техніки Збройних сил України;
- військової техніки іноземних країн.

У разі митного оформлення військової техніки Збройних сил України вповноважена особа має заздалегідь подати до митного органу заяву, у якій вказати мету, час і місцезнаходження військової техніки, що переміщується через митний кордон України.

Військова техніка, що переміщується через митний кордон України, підлягає державному експортному контролю – комплексу заходів, які здійснюють державні органи щодо забезпечення державного контролю за контрольованими міжнародними передачами товарів, їх використанням юридичними і фізичними особами відповідно до міжнародних зобов'язань України та інтересів національної безпеки.

Функції державного експортного контролю в Україні покладено на Державну службу експортного контролю України (Держекспортконтроль).

Для проведення митного оформлення товарів і транспортних засобів військового призначення уповноважена особа має надати митному органу митну декларацію, заповнену відповідно до вимог законодавства, дозвіл Держекспортконтролю та інші необхідні документи.

Дозвіл Державної служби експортного контролю України має містити інформацію про вид, кількість одиниць військової техніки, митний орган, у якому проводиться митне оформлення, тощо.

Митне оформлення військової техніки здійснюється у першочерговому порядку. У разі проведення митного оформлення військової техніки іноземних держав уповноважена особа органу, що приймає техніку, має виконувати вимоги, передбачені порядком митного оформлення військової техніки Збройних сил України. Водночас митне оформлення іноземної військової техніки митним органом здійснюється за участю представника Міністерства оборони України, який діє на підставі доручення Міністерства. Копія доручення надсилається Міністерством оборони України до ДМС України.

Митне оформлення товарів, що переміщуються через борти іноземних військових кораблів та повітряних суден на митну територію України або у

зворотному напрямку, здійснюється на загальних підставах відповідно до вимог чинного законодавства і в порядку, визначеному Кодексом.

Стаття 253

Подання митним органам актів, складених підприємствами

1. Підприємства, що переміщують товари через митний кордон України, у присутності посадової особи митного органу складають акти про невідповідність цих товарів відомостям, зазначеним у документах, необхідних для здійснення їх митного контролю, про пошкодження товарів, їх упаковки чи маркування або про їх втрату. Зазначені акти подаються відповідним митним органам.

2. Форма акта встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

3. При переміщенні товарів через митний кордон залізничним транспортом митному органу замість акта про невідповідність може подаватися комерційний акт, складений відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону.

4. Невідповідність фактичних вагових характеристик товарів відомостям, зазначеним у товаросупровідних документах, пов'язана з особливостями транспортування, зберігання, специфічними характеристиками певних товарів, допускається в межах норм природного убутку та норм списання втрат таких товарів відповідно до законодавства України.

Підприємства при переміщенні товарів через митний кордон України мають одержувати товари належної якості та кількості відповідно до вимог договорів із іноземними контрагентами. Але на практиці трапляються випадки, коли це положення не виконується.

При одержанні інформації про можливе невиконання у повному обсязі договірних зобов'язань відправником або перевізником вантажу щодо якості або кількості переміщуваних товарів норма зазначеної статті надає право підприємствам складати відповідні акти про невідповідність, а в разі переміщення товарів залізничним транспортом – комерційні акти.

Комерційний акт – це документ, що засвідчує нестачу, ушкодження чи псування вантажу або багажу, який складається у пункті їхнього призначення. Він є підставою для пред'явлення одержувачем вантажу (багажу) претензії перевізникові в частині його відповідальності за заподіяння шкоди.

У цивільному праві претензії покупця (замовника) до виробника продукції (постачальника, підрядника) у зв'язку з виявленими в ній дефектами і (чи) некомплектністю, оформлені відповідними актами, називаються ре-

кламацією (від лат. *reclamatio* – голосне заперечення, несхвалення). Тому в деяких випадках такі акти називають рекламаційними. Рекламація приймається, якщо вона зумовлена конструктивно-технологічними недоліками, дефектами виробу й елементів, що його комплектують. Рекламація відхиляється, якщо вона пов'язана з неправильним транспортуванням чи експлуатацією товарів.

Оскільки вантаж до випуску у відповідний митний режим перебуває під митним контролем, Кодекс передбачає присутність посадової особи митного органу при складанні актів підприємствами. Для реалізації цього права підприємство має звернутися до митного органу з умотивованою заявою на виклик інспектора митниці для складання акта.

Акти про невідповідність вантажу відомостям, зазначеним у товаро-транспортних або інших документах, мають подаватися підприємствами митному органу для врахування цієї інформації під час проведення митного оформлення товарів.

Не потребує складання акта про невідповідність або комерційного акта у разі виявлення невідповідності фактичних вагових характеристик товарів відомостям, зазначеним у товаросупровідних документах, якщо це пов'язано з особливостями транспортування, зберігання, специфічними характеристиками певних товарів. Така невідповідність допускається в межах норм природного убутку та списання втрат цих товарів. При перевезенні вантажів залізничним транспортом вантаж вважається доставленим без утрати, якщо різниця між масою, вказаною в пункті відправлення у залізничній накладній, та масою, визначеною на станції призначення, не перевищує норми природної втрати і граничного розходження у визначенні маси нетто. Наприклад, при видачі деяких вантажів, маса яких унаслідок їх властивостей зменшується під час перевезення, норма недостачі (сума норми природної втрати і граничного розходження визначення маси нетто) становить:

- 2 % маси, зазначеної у перевізних документах: вантажі рідкі або здані до перевезення в сирому (свіжому) або у вологому стані; руда марганцева і хромова; фрукти свіжі; овочі свіжі; шкіра оброблена і мокросолона;
- 1,5 % маси, зазначеної у перевізних документах: вугілля деревне; будівельні матеріали;
- 1,5 % маси, зазначеної у перевізних документах: вугілля деревне; будівельні матеріали та ін.

Норми недостачі або надлишку маси вантажів розраховуються:

- від маси брутто – для вантажів, які перевозяться у тарі й упаковці;
- від маси нетто – для вантажів, які перевозяться без тари й упаковки.

Стаття 254

Мова документів, які подаються для здійснення митного контролю та митного оформлення

1. Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, подаються митному органу українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування. Митні органи вимагають переклад українською мовою документів, складених іншою мовою, ніж офіційна мова митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування, тільки у разі, якщо дані, які містяться в них, є необхідними для перевірки або підтвердження відомостей, зазначених у митній декларації. У такому разі декларант забезпечує переклад зазначених документів за власний рахунок.

Митне оформлення здійснюється українською мовою, це положення стосується й заповнення документів, необхідних для митних цілей. До таких документів необхідно віднести договори, інвойси, товаротранспортні та інші документи. Зрозуміло, що в багатьох випадках зазначені документи складаються мовою країни, звідки надходять товари і транспортні засоби. Норми Кодексу надають право посадовій особі митного органу при проведенні митного контролю вистребувати у декларанта переклад документів з іноземної мови на українську. Переклади повинні здійснювати спеціалісти, які мають відповідний статус і повноваження згідно з чинним законодавством. Ідентичність перекладу засвідчується печаткою відповідальної особи або підприємства перекладача.

Україна як суверенна держава має право вступати до митних союзів. За міжнародною класифікацією під митним союзом двох чи більше держав мається на увазі економічне об'єднання, в якому частина державного суверенітету в галузі митної справи передається країнами – учасницями митному союзу. Міжнародна правосуб'єктність митних союзів різна. Однак існує загальновизнаний мінімум його правоздатності, необхідний для міжнародно-правового визнання, а саме: наділення союзу функціями формування єдиної митної політики, обов'язкової для країн-учасниць. Крім того, для визнання міжнародної правосуб'єктності митного союзу, як правило, необхідно, щоб країни-учасниці застосовували уніфіковані правила.

Документи іноземними мовами можуть подаватися до митного органу України без перекладу українською, коли інформація, що міститься у них, є зрозумілою посадовій особі митниці без перекладу.

Необхідно зазначити, що законодавство дозволяє заповнювати іноземною мовою деякі графи декларації, у яких міститься інформація про назву іноземного підприємства (фірми), торговий знак або комерційне найменування товару.

Стаття 255

Завершення митного оформлення

1. Митне оформлення завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо згідно з цим Кодексом товари, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред'явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей, передбачених статтями 257 і 335 цього Кодексу.

2. Строк, зазначений у частині першій цієї статті, може бути перевищений на час виконання відповідних формальностей виключно у разі:

- 1) виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу відповідно до статті 247 цього Кодексу;
- 2) підтвердженого письмово бажання декларанта або уповноваженої ним особи подати відповідно до цього Кодексу додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару;
- 3) проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів, якщо товари не випускаються відповідно до частини двадцять першої статті 356 цього Кодексу;
- 4) виявлення порушень митних правил, якщо товари не випускаються відповідно до частини п'ятої цієї статті;
- 5) зупинення митного оформлення відповідно до Закону України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції";
- 6) подання додаткових документів відповідно до частини третьої статті 53 цього Кодексу.

3. У разі якщо товар декларується з використанням попередньої або періодичної митних декларацій, митне оформлення за цими деклараціями завершується у строк, що не перевищує чотирьох робочих годин з моменту їх подання.

4. Митне оформлення вважається завершеним після виконання всіх митних формальностей, визначених цим Кодексом відповідно до заявленого митного режиму, що засвідчується митним органом шляхом проставлення відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на това-

росупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

5. При виявленні порушення митних правил митний орган здійснює випуск товарів до завершення розгляду справи про таке порушення за умови, що:

- 1) такі товари не підлягають конфіскації і не будуть потрібні надалі у процесі провадження у справі як докази;
- 2) декларант сплатує всі митні платежі або забезпечує їх сплату відповідно до розділу X цього Кодексу.

Норми ст. 255 реалізують один із основних принципів діяльності митних органів України – принцип оперативності. Митне оформлення товарів і транспортних засобів починається із моменту подання митному органу митної декларації або документа, що її замінює, та пакета документів до неї й закінчується після проведення всіх необхідних митних формальностей для випуску предметів у відповідний митний режим. Зазначені формальності мають бути проведені у мінімальні строки. На їх проведення Кодекс відводить термін у чотири робочі години. За обставин, які не дають змоги провести митне оформлення у зазначений термін у повному обсязі, митний орган має право його продовжити.

Результати проведення митного оформлення засвідчуються митним органом шляхом проставлення відповідних митних забезпечень (зокрема за допомогою інформаційних технологій) на митній декларації або документі, який її замінює, що є дозволом на використання таких предметів відповідно до обраного митного режиму.

Стаття 256

Відмова у митному оформленні та обов'язки митного органу щодо роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення

1. Відмова у митному оформленні – це письмове вмотивоване рішення митного органу про неможливість здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через невиконання декларантом або уповноваженою ним особою умов, визначених цим Кодексом.

2. У рішенні про відмову у митному оформленні повинні бути зазначені причини відмови та наведені вичерпні роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Зазначене рішення повинно також містити інформацію про порядок його оскарження.

3. Рішення про відмову у митному оформленні приймається в межах строку, відведеного статтею 255 цього Кодексу для завершення митного оформлення. Неприйняття такого рішення протягом зазначеного строку є бездіяльністю, яка може бути оскаржена в порядку, встановленому главою 4 цього Кодексу.

У разі відмови у митному оформленні товарів, транспортних засобів комерційного призначення посадова особа митного органу має проінформувати особу, що подала декларацію, про причини відмови. Документальним підтвердженням відмови є картка відмови у пропуску на митну територію України чи митному оформленні товарів, транспортних засобів із відривним талоном відмови у пропуску на митну територію України чи митному оформленні.

Картка відмови заповнюється в усіх випадках відмови у пропуску на митну територію України чи митному оформленні товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених до митного контролю митному органу України підприємством, перевізником чи декларантом.

Картка заповнюється посадовою особою митного органу, яка прийняла рішення про неможливість пропуску на митну територію України чи митного оформлення задекларованого митному органу вантажу, спричинену наявними обставинами (забороною до переміщення через митний кордон, заявленим режимом, поданими документами, несплатою належних митних та інших платежів тощо).

На підставі оформленої митним органом картки відмови підприємство або перевізник чи особа, уповноважена на декларування, має право оскаржити дії митного органу до:

- Державної митної служби України – стосовно дій та рішень митниць;
- суду (арбітражного суду).

Норма статті у разі відмови у митному оформленні зобов'язує митний орган проінформувати зацікавлену особу про порядок необхідних дій, виконання яких дасть змогу митному органу провести митне оформлення у повному обсязі.

Стаття 257

Процедура декларування

1. Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії.

2. Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках.

3. Митна декларація та інші документи, подання яких митним органам передбачено цим Кодексом, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу.

4. У митній службі України створюється акредитований центр сертифікації ключів, який безоплатно надає митним органам послуги у сфері електронного цифрового підпису.

5. Формат митних декларацій, що подаються як електронні документи, базується на міжнародних стандартах електронного обміну даними.

6. Умови та порядок декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються цим Кодексом. Положення про митні декларації та форми цих декларацій затверджуються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення таких декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, – центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

7. Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей справляння митних платежів, формування митної статистики, а також для забезпечення додержання вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів.

8. Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється митними органами на підставі митної декларації, до якої декларантом залежно від митних формальностей, установлених цим Кодексом для митних режимів, та заявленої мети переміщення вносяться такі відомості, у тому числі у вигляді кодів:

- 1) заявлений митний режим, тип декларації та відомості про особливості переміщення;
- 2) відомості про декларанта, уповноважену особу, яка склала декларацію, відправника, одержувача, перевізника товарів і сторони зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), а в разі якщо зовнішньоекономічний договір (контракт) укладено на підставі посередницького договору, – також про іншу, крім сторони зовнішньоекономічного договору (контракту), сторону такого посередницького договору;
- 3) відомості про найменування країн відправлення та призначення;
- 4) відомості про транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для міжнародного перевезення товарів та/або їх перевезення митною територією України під митним контролем, та контейнери;
- 5) відомості про товари:
 - а) найменування;
 - б) звичайний торговельний опис, що дає змогу ідентифікувати та класифікувати товар;
 - в) торговельна марка та виробник товарів (за наявності у товаросупровідних та комерційних документах);
 - г) код товару згідно з УКТ ЗЕД;
 - ґ) найменування країни походження товарів (за наявності);
 - д) опис упаковки (кількість, вид);
 - е) кількість у кілограмах (вага бруutto та вага нетто) та інших одиницях виміру;
 - є) фактурна вартість товарів;
 - ж) митна вартість товарів та метод її визначення;
 - з) відомості про уповноважені банки декларанта;
 - и) статистична вартість товарів;
- 6) відомості про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування їх сплати:

- а) ставки митних платежів;
 - б) застосування пільг зі сплати митних платежів;
 - в) суми митних платежів;
 - г) офіційний курс валюти України до іноземної валюти, у якій складені рахунки, на день подання митної декларації;
 - г) спосіб і особливості нарахування та сплати митних платежів;
 - д) спосіб забезпечення сплати митних платежів (у разі застосування заходів гарантування їх сплати);
- 7) відомості про зовнішньоекономічний договір (контракт) або інший документ, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), та його основні умови;
- 8) відомості, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України;
- 9) відомості про документи, що надаються для митного контролю разом з митною декларацією відповідно до статті 335 цього Кодексу;
- 10) довідковий номер декларації (за бажанням декларанта).

9. Митним органам забороняється вимагати внесення до митної декларації інших відомостей, ніж зазначені у цій статті.

10. Перелік товарів, що не підлягають обов'язковому письмовому декларуванню, встановлюється цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

Законодавцем встановлено такі форми митного декларування:

- письмова;
- усна;
- конклюдентна (шляхом вчинення дій).

Основною формою декларування є письмова, при цьому одним із її підвидів – електронна форма, за якої використовуються електронні документи.

Усна форма декларування є спрощеною формою декларування і може застосовуватися в окремих випадках (наприклад, вказаних у п. 1 ст. 236, п. 1 ст. 369, п. 6 ст. 374, п. 1 ст. 379 Кодексу та в інших випадках, прямо визначених митним законодавством України).

Декларування шляхом вчинення дій застосовується у випадках, визначених ст. 366 Кодексу, – при використанні двоканальної системи – спрощеної системи митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, вибираючи один із двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України – “зелений коридор” або “червоний коридор”.

Застосування електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП) в електронних документах здійснюється із використанням послуг акредитованого центру сертифікації ключів відповідно до Закону України “Про електронний цифровий підпис” від 22.05.2003 № 852-IV.

У ДМС України створено власний центр сертифікації ключів (для співробітників митних органів), що використовується для системи як електронного декларування, так і електронного документообігу в цілому.

На сьогодні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів, які, відповідно, затверджують Положення про митні декларації й форми цих декларацій і Порядок заповнення таких декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, відповідно до МКУ в новій редакції не прийняті.

Відомості, які вносяться до митної декларації, мають бути обмежені лише визначеними статтею цілями.

Перелік відомостей, що вносяться декларантом до митної декларації, визначений у цій статті, є вичерпним – митному органу забороняється вимагати інші відомості, які не входять до цього переліку.

Відомості можуть вноситися до декларації у вигляді кодів.

Залежно від митного режиму, в відповідно до якого декларується товар і транспортні засоби комерційного призначення, до митної декларації вносяться не всі перелічені відомості, а лише окремі з цього переліку.

Стаття 258

Митна декларація, заповнена у звичайному порядку

1. Під митною декларацією, заповненою у звичайному порядку, розуміється митна декларація, що містить обсяг відомостей (даних), достатній для завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у заявлений митний режим.

2. За рішенням митного органу митне оформлення та випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до митного режиму експорту може здійснюватися без їх пред’явлення митному органу, якому подано митну декларацію, заповнену у звичайному порядку. Рішення про можливість випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення без їх пред’явлення митному органу або про необхідність такого пред’явлення приймається митним органом на основі результатів аналізу ризиків у строк не більше чотирьох робочих годин з моменту прийняття митної декларації, заповненої у звичайному порядку відповідно до митного режиму експорту.

Стаття визначає поняття митної декларації, заповненої у звичайному порядку, під якою мається на увазі митна декларація, що містить обсяг відомостей (даних), достатній для завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у заявлений митний режим.

Така митна декларація може бути єдиним документом – наприклад, у разі оформлення попередньої митної декларації, яка містить відомості в обсягах, визначених п. 2, 3 ч. 3 ст. 59 Кодексу, тобто в разі випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією.

Для задекларованих відповідно до митного режиму експорту товарів, транспортних засобів комерційного призначення обрано спрощений порядок митного оформлення і пропуску, який полягає у тому, що за результатами аналізу ризиків у визначений строк (не більше як чотири робочі години з моменту прийняття митної декларації, заповненої у звичайному порядку) митний орган приймає рішення про можливість випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення без їх пред'явлення митному органу, відповідно, без проведення такої форми митного контролю, як митний огляд, або про необхідність такого представлення.

Митну декларацію, заповнену в звичайному порядку, можуть також становити сукупність попередньої митної декларації, яка містить лише відомості, достатні для ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України і забезпечення їх доставки до митного органу призначення, та додаткової декларації.

Стаття 259

Попередня митна декларація

1. Попередня митна декларація (інший документ, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до статті 94 цього Кодексу) подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення (у тому числі з метою транзиту) або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України.

2. Попередня митна декларація подається декларантом або уповноваженою ним особою митному органу, в зоні діяльності якого товари, транспортні засоби комерційного призначення будуть пред'явлені для митного оформлення, з метою проведення аналізу ризиків та прискорення виконання митних формальностей.

3. Попередня митна декларація повинна містити відомості, достатні для:

- 1) ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення доставки їх до митного органу призначення; або
- 2) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, після пропуску цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та без пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація; або
- 3) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, після пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація.

4. За рішенням митного органу, яким оформлена попередня митна декларація, випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, може бути здійснено після переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України без пред'явлення їх цьому митному органу.

5. Рішення про випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх митному органу за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, приймається митним органом, яким оформлена така попередня митна декларація, на основі результатів аналізу ризиків у строк не більше чотирьох робочих годин з моменту пропуску цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

6. При ввезенні на митну територію України підакцизних товарів подання попередньої митної декларації, доставка та пред'явлення цих товарів митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація, є обов'язковими.

7. При поданні попередньої митної декларації відповідальність декларанта або уповноваженої ним особи за достовірність відомостей, наведених в цій декларації, настає з моменту:

- 1) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація; або
- 2) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму після пред'явлення їх митному органу, яким

оформлена така попередня митна декларація, але без проведення митного огляду цим митним органом; або

- 3) надання декларанту або уповноваженій ним особі митним органом, яким оформлена така попередня митна декларація, інформації про проведення митного огляду пред'явлених товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

8. Попередня митна декларація приймається митним органом, якщо її перевіркою встановлено, що вона містить необхідні відомості щодо товару і до неї додано необхідні документи або їх копії, у тому числі у вигляді електронного документа. У разі відсутності на момент подання попередньої митної декларації оригіналів документів дозволяється подання їх копій. Факт прийняття декларації засвідчується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати та часу її прийняття тощо), у тому числі з використанням інформаційних технологій.

9. Митний орган не має права відмовити в прийнятті попередньої митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені цим Кодексом.

10. Відмова митного органу в прийнятті попередньої митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

11. Ввезення товару на територію України за попередньою митною декларацією дозволяється протягом 30 днів з дати її оформлення митним органом.

12. Для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, застосовуються курси валют та заходи тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на дату прийняття митним органом такої попередньої митної декларації для оформлення, а заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – чинні на дату такого випуску.

13. Якщо попередня митна декларація містить лише відомості, достатні для ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення їх доставки до митного органу призначення, або після оформлення попередньої митної декларації змінюються заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, для випуску товарів декларантом або уповноваженою ним особою подається додаткова декларація.

14. Попередня митна декларація, за якою митним органом здійснено випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх цьому митному органу відповідно до частини п'ятої цієї статті, або попередня митна декларація разом з додатковою декларацією,

поданою відповідно до частини тринадцятої цієї статті, становлять митну декларацію, заповнену в звичайному порядку.

Попередня митна декларація подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення (зокрема з метою транзиту) або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України.

Метою її подання є проведення аналізу ризиків і прискорення виконання митних формальностей митницею, в зоні діяльності якої декларант або уповноважена ним особа планує пред'явити товари митному органу.

Залежно від обсягів інформації, внесеної до цієї декларації, оформлена попередня митна декларація може:

- 1) виконувати функцію документа контролю за доставкою товарів до митного органу призначення, який забезпечує доставку товарів, транспортних засобів комерційного призначення до митного органу призначення;
- 2) або дозволяти випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму після пропуску цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

В останньому випадку на підставі результатів аналізу ризиків митниця оформлення попередньої митної декларації у визначений строк (не більше як чотири робочі години з моменту пропуску цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України) може прийняти рішення про випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх митному органу.

При ввезенні підакцизних товарів, остаточний перелік яких наведений у ст. 215 ПК України, подання попередньої митної декларації, доставка і пред'явлення цих товарів митному органу, яким оформлено таку попередню митну декларацію, є обов'язковими.

Попередньою митною декларацією при ввезенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення в Україну, зокрема з метою транзиту, є періодична митна декларація, оформлена відповідно до ст. 260 Кодексу.

Статтею визначено момент настання відповідальності декларанта або уповноваженої ним особи за достовірність відомостей, наведених у цій декларації, залежно від обсягу відомостей, які вносяться до попередньої декларації, а також залежно від рішення митного органу, який оформив

таку декларацію, щодо необхідності пред'явлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення цьому митному органу.

Попередня митна декларація приймається митним органом після перевірки наявності необхідних відомостей про товар та оригінали (у разі їх відсутності – копій) документів. При цьому не допускається відмова митного органу у прийманні попередньої митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені Кодексом. Причини вмотивованої відмови у прийманні попередньої митної декларації надаються декларанту у письмовому вигляді.

Стаття визначає строк – 30 днів, протягом яких від моменту оформлення попередньої митної декларації дозволяється ввезення товару на територію України.

Встановлюється порядок застосування заходів тарифного й нетарифного регулювання щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення, які випускаються за попередньої митної декларації.

Стаття 260

Тимчасова та періодична митні декларації

1. Якщо декларант або уповноважена ним особа не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідні для заповнення митної декларації у звичайному порядку, вона може подати митному органу тимчасову митну декларацію на такі товари за умови, що вона містить дані, достатні для поміщення їх у заявлений митний режим, та під зобов'язання про подання додаткової декларації у строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації.

2. Якщо під час митного оформлення товарів за тимчасовою митною декларацією митним органом бралися проби (зразки) цих товарів для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) і рішення митного органу за результатами такого дослідження (аналізу, експертизи) не може бути прийнято у 30-денний строк з дня оформлення тимчасової митної декларації, цей строк продовжується митним органом, але не більше ніж на 15 днів.

3. Для випуску товарів відповідно до заявленого митного режиму за тимчасовою митною декларацією застосовуються курси валют, заходи тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на дату прийняття митним органом тимчасової митної декларації для оформлення. Якщо декларант не володіє точними відомостями, необхідними для визначення ставок митних платежів, для нарахування сум митних платежів за тимчасовою митною декларацією застосовується найбільша ставка митних платежів з тих, під яку може підпадати товар.

4. Періодична митна декларація може подаватися на регулярне переміщення через митний кордон України товарів однією і тією ж особою на одних і тих же умовах та підставах протягом не більше 180 днів та під зобов'язання про подання додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця, у порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

5. При ввезенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення в Україну, у тому числі з метою транзиту, періодична митна декларація використовується замість попередньої митної декларації.

6. Для випуску товарів відповідно до заявленого митного режиму, що ввозяться на митну територію України за періодичною митною декларацією, застосовуються курси валют, заходи тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на день прийняття митним органом додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця.

7. Для пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму, що вивозяться за межі митної території України за періодичною митною декларацією, застосовуються заходи тарифного й нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на день пропуску цих товарів через митний кордон України.

8. Митний орган не має права відмовити в прийнятті тимчасової або періодичної митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені цим Кодексом.

9. Відмова митного органу в прийнятті тимчасової або періодичної митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

10. Оформлення митним органом тимчасової або періодичної митної декларації передбачає необхідність виконання вимог цього Кодексу, передбачених для поміщення товарів в обраний митний режим та сплати митних платежів або забезпечення їх сплати відповідно до розділу X цього Кодексу.

Статтею визначено право декларанта або уповноваженої ним особи у разі відсутності точних відомостей про характеристики товарів, необхідні для заповнення митної декларації у звичайному порядку, подати митному органу тимчасову декларацію за умови, що вона містить дані, достатні для поміщення товарів у заявлений митний режим.

При цьому декларант або уповноважена ним особа надає митному органу зобов'язання про подання додаткової декларації у визначений статтею строк (не більше як 45 днів із дати оформлення тимчасової митної де-

кларації, цей строк може бути продовжений митним органом ще на 15 днів у випадку, передбаченому ч. 2 статті).

Отримання будь-якого попереднього дозволу митного органу на проведення декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення за тимчасовою декларацією статтею не передбачено.

Статтею визначається порядок застосування заходів тарифного й нетарифного регулювання щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення, які випускаються за неповною митною декларацією, та особливості нарахування митних платежів.

На відміну від тимчасової декларації, порядок і умови застосування періодичної митної декларації встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття подає сукупність вимог до ввезення товарів, які можуть оформлятися за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи за періодичною митною декларацією:

- 1) регулярне переміщення через митний кордон України;
- 2) однією і тією ж особою;
- 3) на одних і тих самих умовах та підставах;
- 4) протягом не більше як 180 днів.

При цьому декларант або уповноважена ним особа надає митному органу зобов'язання про подання додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією упродовж попереднього календарного місяця, у порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

У разі декларування ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення в Україну, зокрема з метою транзиту, за періодичною митною декларацією, вона виконує роль попередньої митної декларації (див. коментар до ст. 259 Кодексу).

Статтею визначається порядок застосування заходів тарифного й нетарифного регулювання щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення, які випускаються за періодичної митної декларації.

При цьому не допускається відмова митного органу у прийманні періодичної митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені Кодексом. Причини вмотивованої відмови у прийманні періодичної митної декларації надаються декларанту у письмовій формі.

Додатковою підставою для оформлення тимчасової або періодичної митної декларації є умова сплати митних платежів або забезпечення їх сплати відповідно до розд. X Кодексу.

Стаття 261

Додаткова декларація

1. У разі подання відповідно до статей 259 і 260 цього Кодексу попередньої, тимчасової або періодичної митної декларації декларант або уповноважена ним особа повинні протягом строків, визначених відповідно до цього Кодексу, подати митному органу додаткову декларацію, яка містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

2. У разі відсутності інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості товарів, яка стане відомою після випуску товарів у вільний обіг та сплати роялті, ліцензійних платежів, інших складових вартості, які визначаються залежно від обсягів продажу або прибутку від продажу, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 180 днів з дати випуску товарів.

3. У разі якщо значення ціни товару в зовнішньоекономічному договорі визначається за формулою і на дату декларування невідоме, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 90 днів з дати випуску товарів.

4. Додаткова декларація подається до відповідного митного органу, яким була оформлена відповідна попередня, тимчасова або періодична митна декларація.

5. Дозволяється подання однієї додаткової декларації до кількох попередніх, тимчасових або періодичних митних декларацій, що були оформлені одним митним органом в межах одного зовнішньоекономічного договору та одного митного режиму, за умови дотримання строків подання додаткової декларації, визначених відповідно до цього Кодексу.

Додаткова декларація повинна містити точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

Додаткова декларація у певних випадках є складовою декларації, заповненою у звичайному порядку (разом із відповідною попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією).

Строки її подання регулюються вимогами, визначеними Кодексом для оформлення попередньої, тимчасової та періодичної митної декларації –

залежно від того, до якої декларації подається додаткова декларація (ст. 259 та 260 відповідно).

Кодексом встановлене право декларанта подати додаткову декларацію в окремо визначених випадках в інші строки:

- 1) у разі відсутності інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості товарів, яка стане відомою після випуску товарів у вільний обіг та сплати роялті, ліцензійних платежів, інших складових вартості, що визначаються залежно від обсягів продажу або прибутку від продажу, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 180 днів із дати випуску товарів;
- 2) у разі якщо значення ціни товару в зовнішньоекономічному договорі визначається за формулою і на дату декларування невідоме, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 90 днів із дати випуску товарів.

Додаткова декларація повинна подаватися декларантом до того самого митного органу, яким була оформлена відповідна попередня, тимчасова або періодична митна декларація.

Декларант має право подати одну додаткову декларацію до кількох попередніх, тимчасових або періодичних митних декларацій, що були оформлені одним митним органом у межах одного зовнішньоекономічного договору й одного митного режиму, за умови дотримання строків подання додаткової декларації, визначених відповідно до Кодексу.

Стаття 262

Місце декларування

1. Товари, що переміщуються через митний кордон України, декларуються митному органу, який здійснює митне оформлення цих товарів.

2. Транспортні засоби, що використовуються для переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

3. Морські, річкові та повітряні судна декларуються митному органу в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України.

4. Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів, декларуються в місці перетину митного кордону України.

Місце декларування товарів встановлюється за місцем проведення митного оформлення, визначеним за ст. 247 Кодексу.

Декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення і відповідно митне оформлення, як правило, здійснюються у будь-якому митному органі з пред'явленням їх цього органу.

У випадках, визначених Кодексом, зокрема п. 10 ст. 247, за рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів, митне оформлення підакцизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також лікарських засобів може здійснюватися також у спеціально визначених для цього митних органах.

Будь-яких інших обмежень щодо вибору декларантом або уповноваженою ним особою місця декларування й митного оформлення тих чи інших товарів і транспортних засобів комерційного призначення митне законодавство не містить.

Наземні транспортні засоби (автомобільні й залізничні), що використовуються для переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами.

Морські, річкові та повітряні судна декларуються митному органу в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України.

Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів, декларуються у місці перетину митного кордону України.

Стаття 263

Строки декларування

1. Митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, протягом 10 робочих днів з дати доставлення цих товарів, транспортних засобів до зазначеного органу.

2. У разі відмови у прийнятті митної декларації або в митному оформленні товарів, у тому числі у зв'язку з прийняттям митним органом рішення про коригування митної вартості товарів нова митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення товарів, не пізніше 10 робочих днів з дати такої відмови, якщо товари протягом зазначеного часу не розміщено на складі тимчасового зберігання чи на складі митного органу.

(Частина друга статті 263 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012).

3. Товари, які протягом 30 днів з дня доставлення їх у митний орган призначення не поміщені у митний режим або не розміщені на складі тимчасового зберігання чи складі митного органу, набувають статусу таких, що зберігаються на складі митного органу.

4. Строки, зазначені у частинах першій та другій цієї статті, продовжуються митними органами на прохання декларанта:

- 1) у разі хвороби власника товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженої ним особи, що настала після прибуття у місця, встановлені митними органами для здійснення митного контролю, що підтверджується документом, виданим медичним закладом;
- 2) коли процедура контролю, який здійснюється іншими державними органами під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, потребує додаткового часу, що підтверджується довідкою відповідного органу;
- 3) якщо виникли обставини та/або сталися події, що перешкоджають поданню митному органу митної декларації, зокрема:
 - а) стихійне лихо (пожежа, повінь тощо), введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях у зоні митного контролю, інші надзвичайні та невідворотні за даних умов події (обставини непереборної сили);
 - б) протиправні дії третіх осіб, спрямовані проти перевізника, транспортного засобу комерційного призначення чи товарів, що підлягають декларуванню;
 - в) неможливість подальшого руху транспортного засобу внаслідок зсуву, пошкодження або розпакування товару, що унеможливорює пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

5. Залежно від характеру обставин і подій, зазначених у частині четвертій цієї статті, документи, що підтверджують їх наявність і тривалість дії, видаються державними органами та іншими суб'єктами відповідно до їх компетенції.

6. Для продовження строків пред'явлення або декларування митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення власник або уповноважена ним особа звертається до митного органу з письмовою заявою, у тому числі в електронній формі. До заяви додаються відповідні документи, які підтверджують обставини та події, зазначені у частині четвертій цієї статті.

7. Митний орган на підставі заяви та доданих до неї документів продовжує строк декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення на час, необхідний для усунення причин, що не дали змоги своєчасно задекларувати ці товари, транспортні засоби.

8. Декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення може здійснюватися до прибуття їх на митну територію України або до митного органу призначення згідно з порядком та умовами, визначеними статтею 259 цього Кодексу.

Статтею встановлено строк декларування – 10 робочих днів із дати доставлення товарів, транспортних засобів до зазначеного органу.

У разі відмови у прийнятті митної декларації або в митному оформленні товарів, а також у разі прийняття митним органом рішення про коригування митної вартості товарів строк подання декларантом або уповноваженою ним особою нової декларації відраховується від дати такої відмови і теж становить 10 робочих днів. Цей строк контролюється митним органом у разі, коли товар не розміщений на тимчасове зберігання у порядку, встановленому гл. 63 Кодексу, або не переданий на зберігання на складі митниці у порядку, передбаченому гл. 37 Кодексу.

Строки декларування товарів, визначені ч. 1 та 2 цієї статті, можуть бути продовжені митними органами на прохання декларанта та у випадках, точний перелік яких наведений у п. 4 статті за умови належного документального підтвердження.

Загальний строк подання декларації на товари, які не розміщені на зберігання під митним контролем на СТЗ або на митний склад, не може перевищувати 30 днів із дня їх доставлення у митний орган призначення. У разі недекларування у цей строк вони набувають статусу таких, що зберігаються на складі митного органу.

Встановлений коментованою статтею строк декларування не позбавляє права декларанта або уповноваженої ним особи провести декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення до прибуття їх на митну територію України або до митного органу призначення за попередньою митною декларацією згідно з порядком та умовами, визначеними ст. 259 (див. коментар).

Стаття 264

Прийняття митної декларації

1. Митна декларація реєструється та приймається митним органом у порядку, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

2. Митна декларація та інші документи подаються митному органу в електронному вигляді з дотриманням вимог цього Кодексу або на паперових носіях. Митна декларація на паперовому носії супроводжується її електронною копією. Разом з митною

декларацією митному органу подаються рахунок або інший документ, що визначає вартість товару, та, у випадках, встановлених цим Кодексом, – декларація митної вартості. Відомості про документи, визначені частиною третьою статті 335 цього Кодексу, зазначаються декларантом або уповноваженою ним особою у встановленому порядку в митній декларації. На вимогу митного органу декларант або уповноважена ним особа зобов'язані надати митному органу оригінали таких документів або засвідчені в установленому порядку їх копії, якщо законодавством не передбачено подання оригіналів.

3. Дата та час подання митної декларації фіксується митним органом шляхом її реєстрації, у тому числі з використанням інформаційних технологій. Митний орган не має права відмовити в реєстрації митної декларації.

4. Митний орган зобов'язаний надати декларанту або уповноваженій ним особі можливість самостійного фіксування в електронній системі митного оформлення факту і часу подачі митному органу митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, на паперовому носії, а в разі електронного декларування – можливість одержання від митного органу повідомлення про дату і час отримання цим органом електронної митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює. Ненадання митним органом такої можливості є бездіяльністю, яка може бути оскаржена відповідно до глави 4 цього Кодексу.

5. З метою визначення правильності заповнення поданої митної декларації та відповідності доданих до неї документів установленим вимогам митний орган здійснює перевірку митної декларації.

6. Митна декларація приймається для митного оформлення, якщо вона подана за встановленою формою, підписана особою, яка її подала, і перевіркою цієї декларації встановлено, що вона містить всі необхідні відомості і до неї додано всі документи, визначені цим Кодексом. Факт прийняття митної декларації засвідчується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати та часу її прийняття тощо), у тому числі з використанням інформаційних технологій.

7. У випадках, коли з причин, визнаних митним органом обґрунтованими, окремі документи, визначені цим Кодексом, не можуть бути представлені разом з митною декларацією, дозволяється подання таких документів протягом часу, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

8. З моменту прийняття митним органом митної декларації вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення, а декларант або уповноважена ним

особа несе відповідальність за подання недостовірних відомостей, наведених у цій декларації.

9. Митний орган не має права відмовити у прийнятті митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені цим Кодексом.

10. Відмова митного органу у прийнятті митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

11. Митний орган відмовляє у прийнятті митної декларації виключно з таких підстав:

- 1) митна декларація не містить усіх відомостей або подана без документів, передбачених статтею 335 цього Кодексу;
- 2) електронна митна декларація не містить встановлених законодавством обов'язкових реквізитів;
- 3) митну декларацію подано з порушенням інших вимог, встановлених цим Кодексом.

12. У разі відмови у прийнятті митної декларації посадовою особою митного органу заповнюється картка відмови у прийнятті митної декларації за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Один примірник зазначеної картки невідкладно вручається (надсилається) декларанту або уповноваженій ним особі. Інформація про відмову у прийнятті для оформлення електронної митної декларації надсилається декларанту електронним повідомленням, засвідченим електронним цифровим підписом посадової особи митного органу.

13. Документи, відомості про які зазначені в митній декларації, повинні зберігатися декларантом або уповноваженою ним особою протягом не менше ніж 1095 днів. Декларант та уповноважена ним особа несуть установлену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність за подання недостовірних відомостей, внесених ними до митної декларації, за знищення або втрату документів, відомості про які зазначені в митній декларації, до закінчення строку зберігання, передбаченого цією частиною.

Згідно з правилом 3.16 стандартного правила розд. 3 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур на підтвердження декларації на товари митна служба вимагає тільки ті документи, які необхідні для проведення контролю за певною операцією і забезпечення виконання усіх вимог щодо застосування митного законодавства.

На виконання цих норм статтею визначено положення щодо подання разом із митною декларацією тільки рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару, та декларації митної вартості.

Інші документи, необхідні для здійснення митного контролю й оформлення товарів, перелік яких визначає ч. 3 ст. 335 Кодексу, декларантом не подаються. Відомості про такі документи зазначаються у встановленому порядку в митній декларації з покладенням на декларанта обов'язку зберігання таких документів протягом не менше ніж 1095 днів і надання їх митному органу на його вимогу.

У процедурі прийняття митної декларації стаття розрізняє етапи реєстрації митної декларації та її прийняття.

Митна декларація реєструється митним органом одночасно з поданням її митному органу.

Стаття запроваджує можливість самостійного фіксування декларантом в електронній системі митного оформлення факту і часу подання митному органу митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, на паперовому носії, а в разі електронного декларування – можливість одержання від митного органу повідомлення про дату і час отримання цим органом електронної митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює.

Згідно зі стандартним правилом 3.30 розд. 3 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур перевірка декларації на товари проводиться одночасно з реєстрацією декларації або в якомога коротший термін після цього.

Після реєстрації поданої митної декларації з метою визначення правильності її заповнення та відповідності доданих до неї документів установленим вимогам, митний орган здійснює перевірку митної декларації.

Під час такої перевірки митний орган установлює, чи подано митну декларацію за встановленою формою, підписано особою, яка її подала, чи містить вона всі необхідні відомості, чи додано до неї всі документи, визначені Кодексом.

У статті перелічено виняткові підстави для відмови у прийнятті митної декларації.

Факт прийняття митної декларації засвідчується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати і часу її прийняття тощо). Електронна митна декларація засвідчується електронним цифровим підписом посадової особи митного органу.

У разі неможливості прийняття митної декларації митний орган умовитовано повідомляє декларанта про причини відмови. У разі відмови прийняття митної декларації посадовою особою митного органу заповнюється картка відмови у прийнятті митної декларації або митному оформленні товарів і транспортних засобів комерційного призначення. Інформація про відмову у прийнятті для оформлення електронної митної декларації надсилається декларанту електронним повідомленням, засвідченим електронним цифровим підписом посадової особи митного органу.

З урахуванням положень стандартного правила 3.17 розд. 3 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур згідно з ч. 7 ст. 264 Кодексу у випадках, коли з причин, визнаних митним органом обґрунтованими, окремі документи, визначені цим Кодексом, не можуть бути подані разом із митною декларацією, дозволяється подання таких документів протягом часу, встановленого центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи.

Стаття 265

Декларанти

1. Декларантами мають право виступати:

- 1) при переміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України або при зміні митного режиму щодо товарів на підставі зовнішньоекономічного договору, укладеного резидентом, – резидент, яким або від імені якого укладено цей договір;
- 2) в інших випадках – особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені.

2. Декларантами можуть бути тільки резиденти, крім випадків переміщення через митний кордон України:

- 1) громадянами – особистих речей, транспортних засобів особистого користування та інших товарів для особистих, сімейних чи інших потреб, не пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності;
- 2) особами, які мають пільги згідно із статтями 383–386, 388, 389, 391, 392 цього Кодексу, – товарів, у зв'язку із ввезенням яких на митну територію України та вивезенням їх за межі цієї території такі пільги надаються;
- 3) представництвами іноземних фірм – товарів, що не підлягають відчуженню та призначені для службового користування цих представництв при декларуванні

у митні режими тимчасового ввезення, реекспорту, транзиту, а також імпорту щодо товарів, ввезених для власних потреб таких представництв;

- 4) іноземними перевізниками – товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією України прохідним транзитом;
- 5) інших випадків, коли відповідно до законодавства України нерезидент має право розпоряджатися товарами на митній території України.

3. Підприємства можуть бути декларантами, за умови перебування їх на обліку в митних органах України.

4. Громадяни можуть бути декларантами після досягнення ними 16-річного віку.

5. Декларант може здійснювати декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення самостійно або уповноважувати інших осіб на здійснення декларування від свого імені.

6. Декларування товарів, що належать громадянам, може здійснюватися цими громадянами або іншими громадянами, уповноваженими на це власниками зазначених товарів нотаріально посвідченими дорученнями.

Відповідно до стандартного правила 3.6 розд. 3 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур національне законодавство визначає умови, за яких особа може бути декларантом.

Згідно з правилом 3.7 стандартного правила розд. 3 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур будь-яка особа, яка має право розпоряджатися товарами, може бути декларантом.

Згідно з п. 8 ст. 4 Кодексу декларант – особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування.

Статтею встановлено, що декларантом має право бути резидент, яким або від імені якого укладено зовнішньоекономічний договір при переміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України або при зміні митного режиму щодо товарів на підставі зовнішньоекономічного договору, укладеного резидентом.

В інших випадках декларантом може бути особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені.

Стаття також визначає випадки, у яких декларантами можуть бути нерезиденти.

Стаття 266

Обов'язки, права та відповідальність декларанта та уповноваженої ним особи

1. Декларант зобов'язаний:

- 1) здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом;
- 2) на вимогу митного органу пред'явити товари, транспортні засоби комерційного призначення для митного контролю і митного оформлення;
- 3) надати митному органу передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних формальностей;
- 4) у випадках, визначених цим Кодексом та Податковим кодексом України, сплатити митні платежі або забезпечити їх сплату відповідно до розділу X цього Кодексу;
- 5) у випадках, визначених цим Кодексом та іншими законами України, сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на митні органи.

2. Перед подачею митної декларації декларант має право з дозволу митного органу здійснювати фізичний огляд товарів з метою перевірки їх відповідності опису (відомостям), зазначеному у товаросупровідних документах, брати проби та зразки товарів.

3. У випадках та в порядку, визначених цим Кодексом, декларант має право вимагати від митного органу випуску товарів, за умови забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу.

4. У разі самостійного декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення декларантом, передбаченого цим Кодексом, відповідальність за вчинення порушення митних правил у повному обсязі несе декларант.

5. Особа, уповноважена на декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта, має такі самі обов'язки, права і несе таку саму відповідальність, що й декларант.

Обов'язки декларанта такі:

- 1) здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого Кодексом. Цей обов'язок передбачає вимогу заявлення за встановленою формою точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. Якщо конкретніше, йдеться про обов'язковість дотримання встановленої форми декларування товарів і зазначення точних відомостей про них. Невико-

нання цього обов'язку декларанта вважається порушенням митних правил, встановлених ст. 472 МКУ. Ця стаття передбачає відповідальність за недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних і достовірних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби комерційного призначення, які підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України у формі накладення штрафу в розмірі 100 % вартості цих товарів, транспортних засобів із конфіскацією зазначених товарів, транспортних засобів;

- 2) на вимогу митного органу пред'явити товари, транспортні засоби комерційного призначення для митного контролю і митного оформлення. У цьому разі йдеться про обов'язок декларанта пред'явити товари і транспортні засоби комерційного призначення митному органу, але цей орган залишає за собою право не вимагати такого пред'явлення (зокрема, у випадках, встановлених ст. 258 та 259 Кодексу);
- 3) надати митному органу передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних формальностей (перелік відомостей, що вносяться до митних декларацій, та документів, що подаються разом із митною декларацією, визначаються відповідно до ч. 8 ст. 257 та ч. 3 ст. 335 Кодексу);
- 4) у випадках, визначених Митним і Податковим кодексами України, сплатити митні платежі або забезпечити їх сплату відповідно до розд. X МКУ. Підпунктом 14.1.113 ст. 14 Кодексу визначено: митні платежі – податки, що відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України і контроль за справлянням яких покладено на митні органи;
- 5) у випадках, визначених Кодексом та іншими законами України, сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на митні органи. До цього переліку інших платежів можна внести сплату єдиного збору, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України, плату за митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для митних органів, тощо.

Положення статті повною мірою відповідають світовій практиці, зокрема Міжнародній Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур. Так, відповідно до стандартного правила 3.8 розд. 3 Загального додатка до вказаної Конвенції декларант несе відповідальність перед митною

службою за достовірність даних, зазначених у декларації, та за сплату мит і податків.

Враховуючи відповідальність декларанта або уповноваженої ним особи за точність задекларованих відомостей, положеннями ч. 2 ст. 266 Кодексу передбачено, що перед поданням митної декларації декларант має право з дозволу митного органу здійснювати фізичний огляд товарів із метою перевірки їх відповідності опису (відомостям), зазначеному у товаросупровідних документах, брати проби і зразки товарів.

Ці норми повністю відповідають вимогам стандартного правила 3.9 розд. 3 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, згідно з яким перед подачею декларації на товари декларанту дозволяється на умовах, які може визначити митна служба: а) здійснювати огляд товарів; б) брати зразки/проби.

Під фізичним оглядом мається на увазі сукупність заходів, що здійснюються декларантом задля визначення відомостей про товари й транспортні засоби комерційного призначення, які дають змогу зробити висновок про їх класифікацію згідно з УКТ ЗЕД, кількісні та якісні характеристики, однозначно їх ідентифікувати тощо. З цією метою декларантом можуть також відбиратись проби і зразки.

Стаття 267

Декларування товарів значної кількості найменувань, які надійшли однією партією

1. У разі надходження товарів різних найменувань у кількості більше 10 товарних підкатегорій однією партією вони за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи можуть декларуватися для вільного обігу на митній території України за одним класифікаційним кодом згідно з УКТ ЗЕД за умови, що цьому коду відповідає найбільша ставка ввізного мита. Якщо до окремих товарів, які входять до зазначеної партії, застосовуються передбачені законом заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, такий спосіб декларування не звільняє декларанта або уповноважену ним особу від додержання зазначених заходів щодо цих товарів.

2. З метою перевірки додержання декларантом умов, зазначених у частині першій цієї статті, митний орган має право вимагати більш детальну інформацію щодо окремих товарів, які декларуються.

3. Положення цієї статті не поширюються на імпорт:

- 1) підакцизних товарів;
- 2) товарів, на які законами встановлені кількісні обмеження імпорту;
- 3) товарів, щодо яких встановлено особливі види мита.

Стаття передбачає можливість за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи декларувати товари різних найменувань, які надійшли в одній партії товарів, із зазначенням одного класифікаційного коду згідно з УКТ ЗЕД за умови, що цьому класифікаційному коду відповідає найбільша ставка мита.

Положення цієї статті кореспондуються з положеннями ст. 115 Регламенту ЄС № 450/2008 Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2008 про встановлення Митного кодексу Співтовариства (Модернізованого митного кодексу).

Стаття 268

Помилки у митній декларації

1. Допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, не тягне за собою застосування санкцій, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами України, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, посадові особи митних органів надають декларантам або уповноваженим ним особам можливість виправити помилки, допущені в митній декларації.

3. Якщо особа систематично (більше двох разів протягом місяця) допускає у митній декларації помилки, зазначені в частині першій цієї статті (крім орфографічних помилок), митний орган застосовує до такої особи санкції, передбачені цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

Стаття визначає, що допущення в митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, не тягне за собою застосування санкцій, передбачених Кодексом та іншими законодавчими актами України. У таких випадках посадові особи митних органів надають декларантам або уповноваженим ним особам можливість їх виправлення.

Така можливість кореспондується з положеннями стандартних правил 3.27 і 3.28 розд. 3 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, згідно з яким митна служба дозволяє декларанту вносити зміни до поданої декларації на товари за умови, що

до моменту одержання такого запиту вона не почала перевірки декларації на товари чи перевірки товарів. Митна служба дозволяє декларанту вносити зміни до поданої декларації на товари, якщо запит отриманий після початку перевірки декларації на товари, за умови, що причини, зазначені декларантом, визнані митною службою обґрунтованими.

Водночас якщо особа систематично (більше як два рази протягом місяця) припускається у митній декларації помилок (крім орфографічних), які не призводять до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, митний орган застосовує до такої особи санкції, передбачені Кодексом та іншими законодавчими актами України.

Ці вимоги кореспондуються з положеннями стандартного правила 3.39 розд. 3 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, відповідно до якого митна служба не застосовує істотних санкцій за помилки, якщо переконується в тому, що помилки не є навмисними й допущені не внаслідок умисного введення в оману або грубої недбалості. У випадках, коли митна служба вважає за доцільне запобігти повторенню таких помилок, санкції можуть застосовуватися в обсязі не більшому, ніж необхідно для досягнення мети.

Стаття 269

Зміна, відкликання та визнання митної декларації недійсною

1. Відповідно до положень цієї статті за письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи та з дозволу митного органу відомості, зазначені в митній декларації, можуть бути змінені або митна декларація може бути відкликана. У разі відмови у наданні такого дозволу митний орган зобов'язаний невідкладно, письмово або в електронному вигляді, повідомити декларанта про причини і підстави такої відмови.

2. Внесення змін до митної декларації, прийнятої митним органом, допускається до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму, а також протягом трьох років з дня завершення їх митного оформлення. Зміни повинні стосуватися лише товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у митній декларації.

3. Якщо після випуску у вільний обіг товарів, митний контроль яких здійснювався без проведення митного огляду, декларантом виявлені товари, переміщені через митний кордон України і не зазначені в митній декларації, за письмовим зверненням

декларанта та з дозволу митного органу допускається внесення до митної декларації змін щодо збільшення кількості товарів, випущених у вільний обіг на митній території України, у зв'язку з виявленням незадекларованих товарів.

4. Внесення до митної декларації змін, які впливають на застосування до товарів заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснюється за умови дотримання таких заходів.

5. Відкликання митної декларації допускається лише до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму.

6. Якщо товари, транспортні засоби комерційного призначення, оформлені за декларацією для вивезення за межі митної території України, не перетнули державний кордон України протягом 180 днів, митний орган визнає цю митну декларацію недійсною. Зазначений строк може бути зменшений за письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи.

7. Порядок внесення змін до митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними визначається Кабінетом Міністрів України.

8. Після відкликання або визнання недійсною митної декларації товари, транспортні засоби комерційного призначення, що в ній задекларовані, повинні бути видані з-під митного контролю за заявою декларанта або уповноваженої ним особи, якщо до початку митного оформлення цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення вони перебували у вільному обігу на митній території України, або задекларовані протягом 10 днів до обраного митного режиму.

9. Посадові особи митних органів не мають права заповнювати митну декларацію, змінювати відомості, зазначені в митній декларації, крім внесення до неї відомостей, що належать до повноважень митних органів.

10. У разі виявлення порушень митних правил щодо задекларованих у митній декларації товарів, транспортних засобів комерційного призначення внесення змін, відкликання та визнання недійсною цієї декларації до закінчення провадження у відповідних справах забороняються. Не порушується провадження у справах про порушення митних правил у випадках, якщо декларант або уповноважена ним особа самостійно звернулися до митного органу з проханням про внесення змін до митної декларації відповідно до частин другої – четвертої цієї статті.

Внесення змін до митної декларації протягом трьох років із дня завершення її митного оформлення здійснюється з урахуванням вимог ст. 50 Податкового кодексу України.

Відповідно до п. 50.2 ст. 50 ПК України платник податків під час проведення документальних планових та позапланових виїзних перевірок не

має права долучати уточнювальні розрахунки до поданих ним раніше митних декларацій за будь-який звітний (податковий) період із відповідного податку і збору, який перевіряється митним органом.

Коментованою статтею встановлюються загальні вимоги до зміни, відкликання та визнання митної декларації недійсною (рис. 1).

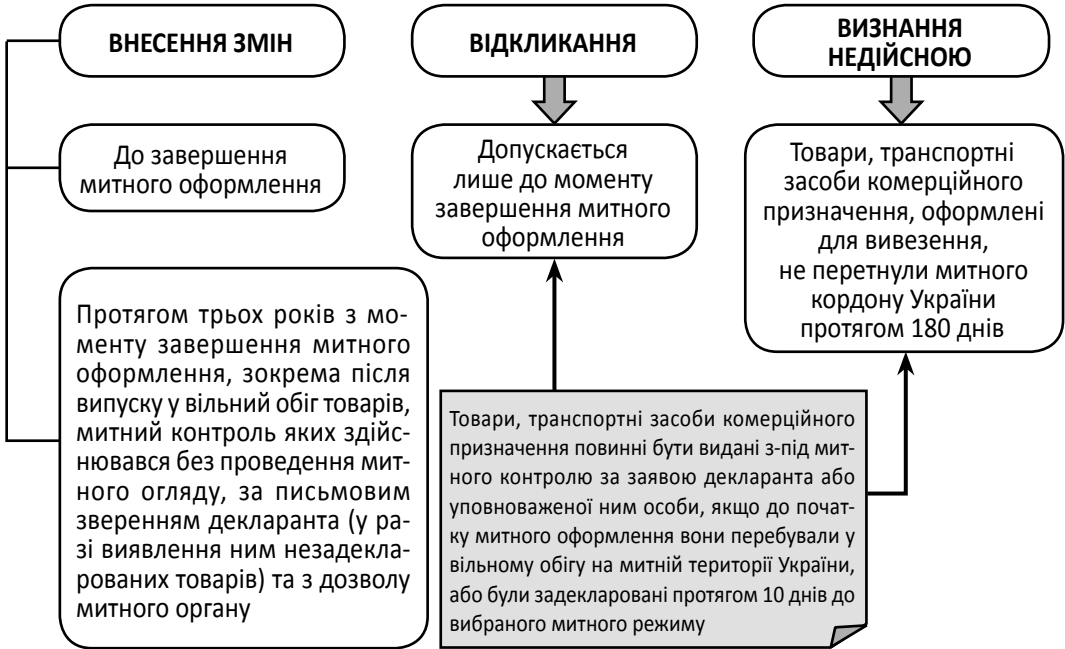

Рис. 1. Зміна, відкликання та визнання митної декларації недійсною

Положення статті відповідають стандартним правилам 3.27–3.29 розд. 3 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, згідно з якими:

- митна служба дозволяє декларанту вносити зміни до поданої декларації на товари за умови, що до моменту одержання такого запиту вона не почала перевірки декларації на товари чи перевірки товарів;
- митна служба дозволяє декларанту вносити зміни до поданої декларації на товари, якщо запит отриманий після початку перевірки декларації на товари, за умови, що причини, зазначені декларантом, визнані митною службою обґрунтованими;
- декларанту дозволяється відкликати декларацію на товари і звернутися з проханням про застосування іншого митного режиму за умови, що таке прохання подається до митної служби до того, як товари

випущено, а причини подання визнані митною службою обґрунтованими.

При цьому дозволяється вносити зміни до митної декларації до завершення митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення, а також протягом трьох років із дня завершення її митного оформлення.

Також передбачена можливість внесення змін до митної декларації щодо збільшення кількості товарів, випущених у вільний обіг, у зв'язку з виявленням декларантом незадекларованих товарів.

За зверненням декларанта і з дозволу митного органу до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму допускається відкликання митної декларації.

Кодекс передбачає можливість визнання недійсною митної декларації, товари, транспортні засоби комерційного призначення, оформлені за якою для вивезення за межі митної території України, не перетнули державного кордону.

Водночас заборонено внесення змін, відкликання й визнання недійсною митної декларації у разі виявлення порушень митних правил щодо задекларованих у митній декларації товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Розділ ІХ

МИТНІ ПЛАТЕЖІ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Стаття 270

Оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються через митний кордон України

1. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом, крім особливих видів мита, встановлюються цим Кодексом та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Правила оподаткування особливими видами мита встановлюються законами України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту”, “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту”, “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну”.

2. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, іншими (крім мита) митними платежами встановлюються Податковим кодексом України з урахуванням особливостей, що визначаються цим Кодексом.

3. Особливості оподаткування митними платежами товарів, поміщених у відповідний митний режим, визначені у статті 286 та розділі V цього Кодексу, а також у розділах V і VI Податкового кодексу України.

Історично склалося так, що переміщення товарів через митний кордон держави тягне за собою оподаткування цих товарів, проходження інших митних формальностей. Митні формальності визначають, як правило, сплату відповідних видів мита, податків і зборів, а також інші заходи, спрямовані на регулювання потоків товарів через кордон.

Зобов'язання зі сплати митних платежів виникають відповідно до загальних правил, визначених Митним та Податковим кодексами України.

Положення коментованої статті належать до загальних норм щодо митних платежів, які справляються митними органами у зв'язку з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Відповідно до ч. 26 ст. 4 Кодексу до митних платежів належать:

- мито;
- акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Справляння мита має на меті, по-перше, захист національного товаровиробника. По-друге, мито береться з фіскальними цілями для забезпечення доходів до державного бюджету.

В Україні, як і в Європейському Співтоваристві та інших економічно розвинутих країнах, основна функція справляння мита на сучасному етапі – регулятивна.

За характером зовнішньоторгової операції в Україні застосовуються ввізні й вивізні види мита.

Товари під час переміщення через митний кордон України можуть бути об'єктом оподаткування митом, що базується на митному тарифі, та особливими видами мита.

Як сказано у ч. 1 цієї статті, правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлюються Кодексом та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Якщо правила, встановлені міжнародним договором, відрізняються від тих, що є в Кодексі, застосовуються норми, передбачені міжнародним договором.

До особливих видів мита належать спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне.

Особливі види мита є інструментом загальної торговельної політики держави і служать для захисту інтересів товаровиробників у разі дешевого імпорту з інших країн. До таких операцій належать:

- демпінговий експорт, який завдає значного збитку виробникам;
- субсидування експорту в країнах-експортерах;
- невиконання країнами – торговельними партнерами своїх міжнародних зобов'язань.

Повноваження щодо запровадження особливих видів мита визначаються Законами України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” від 22.12.1998 № 330-XIV, “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту” від 22.12.1998 № 331-XIV, “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну” від 22.12.1998 № 332-XIV.

Ввезення товарів із відповідних країн регулюється окремими рішеннями Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі щодо застосування заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності для деяких товарів.

У гл. 42 “Мито” та 43 “Справляння митних платежів” Кодексу визначено безпосередні умови і правила оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України. Визначено об’єкти оподаткування митом, базу оподаткування, види ставок. Наведено систематизований перелік податкових пільг та умови оподаткування митом товарів залежно від вибраного митного режиму й оподаткування деяких товарів. Законодавчо закріплені умови виникнення обов’язку зі сплати митних платежів, визначені особи, на яких покладається обов’язок зі сплати митних платежів, особливості застосування ставок, а також порядок і форми сплати митних платежів.

Як ідеться у ч. 2 коментованої статті, правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлюються ПК України з урахуванням особливостей, що визначаються МКУ.

Податковим кодексом України встановлено правила оподаткування акцизним податком із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), а також податком на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Слід зазначити, що Кодексом уніфіковані правила стосовно оподаткування товарів митом до відповідних правил, встановлених ПК України для товарів, що оподатковуються акцизним податком та податком на додану вартість.

Частиною третьою статті встановлено, що особливості оподаткування митними платежами товарів, поміщених у відповідний митний режим, визначені у ст. 286 та розд. V Кодексу, а також у розд. V і VI ПК України. Цією нормою приведено у відповідність умови оподаткування митом, акцизним податком і податком на додану вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України у відповідному митному режимі.

Стаття 271

Мито та його види

1. Мито – це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та цим Кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

2. В Україні застосовуються такі види мита:

- 1) ввізне мито;
- 2) вивізне мито;
- 3) сезонне мито;
- 4) особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне.

3. Забороняється застосовувати інші види мита, крім тих, що встановлені цим Кодексом.

Стаття 9 ПК України встановлює перелік загальнодержавних податків і зборів, які справляються на території України. Мито визначається як загальнодержавний податок (пп. 9.1.16 ст. 9 ПК України), а це означає, що його справляння є обов’язковим на всій території України. Згідно з п. 6.1 ст. 6 ПК України податок – це обов’язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється із платників податку. Відповідно до цього положення мито також є обов’язковим і безумовним платежем до відповідного бюджету. Правовою базою, на підставі якої нараховується та сплачується мито, є:

- 1) Митний кодекс України;
- 2) закони України (перш за все митне та бюджетне законодавство);
- 3) міжнародні договори, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України.

У ч. 2 коментованої статті наведено види мита, що застосовуються в Україні. Це – ввізне мито (ст. 272 МКУ), вивізне мито (ст. 273), сезонне мито (ст. 274) та особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне (ст. 275 МКУ).

Частина третя цієї статті регламентує, що встановлення інших видів мита, крім тих, що визначені Кодексом, забороняється. Таке положення відповідає п. 4 ст. 8 Кодексу, який установлює одним із принципів здійснення державної митної справи єдиний порядок переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України.

Стаття 272

Ввізне мито

1. Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України.

2. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюється Верховною радою України шляхом прийняття законів України.

Перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України, встановлюється відповідно до Закону України “Про Митний тариф України” від 21.12.2010 № 2829-VI. Митний тариф України – це систематизований згідно з УКТ ЗЕД перелік ставок увізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України. Товарною номенклатурою Митного тарифу України є УКТ ЗЕД, яка базується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів.

Встановлення нових і зміна чинних ставок увізного мита, визначених Кодексом, здійснюються лише Верховною Радою України шляхом прийняття законів України з урахуванням висновків Кабінету Міністрів України. Закони України з питань установлення нових або зміни наявних ставок увізного мита набирають чинності не раніше ніж із дати початку нового бюджетного періоду.

Стаття 273

Вивізне мито

1. Вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України.

Так само як ввізне, вивізне мито встановлюється для захисту внутрішнього ринку України. Зокрема, це може виражатись у вирівнюванні низь-

ких внутрішніх цін із метою збереження національних ресурсів шляхом скорочення до певної межі вивезення товарів економічними методами. Причиною введення вивізного мита можуть бути надприбутки, які отримують посередники в окремих галузях. Застосування вивізного мита робить експорт менш прибутковим.

Вивізне мито встановлюється на українські товари тільки законом. Так, Законом України від 07.05.1996 № 180/96-ВР встановлено вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину (велика рогата худоба свійських видів жива, вівці, шкірсировина необроблена).

Закonom України від 10.09.1999 № 1033-XIV установлено вивізне (експортне) мито на насіння деяких видів олійних культур (льону, соняшнику, рижю).

Закonom України від 24.10.2002 № 216-IV запроваджено вивізне (експортне) мито на брухт чорних металів.

Закonom України від 13.12.2006 № 441-V встановлено вивізне (експортне) мито на брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикати з їх використанням.

Закonom України від 19.05.2011 № 3387-VI введено ставки вивізного (експортного) мита на деякі види зернових культур (пшеницю і суміш пшениці та жита, полбу, ячмінь, кукурудзу).

Ці товари вилучені з режиму вільної торгівлі з іноземними країнами.

Стаття 274

Сезонне мито

1. На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.

Сезонне мито встановлюється й нараховується відповідно до Закону України “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції” від 17.07.1997 № 468-XIII. Сезонні ввізні (імпортні) мита запроваджуються щорічно у подвійному розмірі до розміру пільгових ставок ввізного (імпортного) мита на сільськогосподарську продукцію груп УКТ ЗЕД, визначених у ч. 5 ст. 2 Закону України “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції” від 17.07.1997 № 468/97-ВР, протягом строку збирання і закладення на зберігання аналогічної продукції українського виробництва.

Сезонні мита вважаються винятком із преференційних або пільгових режимів, зокрема з угод про вільну торгівлю, митні союзи, виробничу коо-

перацію та інших подібних міжнародних угод, якщо це передбачено такими угодами. Сезонні мита протягом часу їх дії заміщують увізні (імпортні) мита, встановлені ст. 6 Закону України “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції”.

Кабінет Міністрів України встановлює терміни дії сезонних мит на сільськогосподарську продукцію й оприлюднює своє рішення за 45 днів до дня їх запровадження.

Сезонні мита встановлюються на строк, що не може бути меншим ніж 60 і більшим ніж 120 послідовних календарних днів.

Сезонні мита встановлюються стосовно товарів, які підпадають під визначення таких кодів УКТ ЗЕД: 07.01–07.08, 08.06.10, 08.07.10, 08.08.10, 08.08.20, 08.09.10000, 08.09.20, 10.01–10.05, 10.08, 12.06–12.08, 12.10, 12.12.91, 12.12.92, 12.13–12.14 і при цьому оподатковуються за пільговою ставкою, яка дорівнює або перевищує 30 % згідно зі ст. 6 Закону України “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції”.

Стаття 275

Особливі види мита

1. У випадках, передбачених законами України (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України), з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватися особливі види мита:

- 1) спеціальне мито;
- 2) антидемпінгове мито;
- 3) компенсаційне мито.

2. Особливі види мита встановлюються на підставі рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, прийнятих відповідно до законів України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту”, “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту”, “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну”.

3. Спеціальне мито встановлюється:

- 1) як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

4. Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

5. Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Частина перша коментованої статті встановлює положення, відповідно до якого з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, у випадках, передбачених законами України (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватися такі особливі види мита, як: 1) спеціальне; 2) антидемпінгове; 3) компенсаційне. Така норма Кодексу прийнята з метою дотримання ряду принципів здійснення державної митної справи, встановлених ст. 8 МКУ, а саме: визнання рівності й правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, дотримання прав та охоронюваних законом інтересів осіб, заохочення доброчесності, гласності й прозорості.

Частиною другою коментованої статті передбачено необхідну умову для встановлення особливих видів мит. Такі види мита можуть встановлюватися тільки на підставі рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, прийнятих відповідно до Законів України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" від 22.12.1998 № 330-XIV, "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" від 22.12.1998 № 331-XIV, "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну" від 22.12.1998 № 332-XIV.

Частина третя визначає дві підстави, за наявності яких устанавлюється спеціальне мито:

1) якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх увезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

- 2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів і економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України. Реалізація такої державної політики у сфері державної митної справи спрямоване на забезпечення дотримання національних митних інтересів і безпеки України, захисту внутрішнього ринку, розвитку національної економіки.

Частина четверта коментованої статті визначає умову для встановлення антидемпінгового мита. Відповідно до п. 2 ст. 1 Закону України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” антидемпінгове мито (попереднє або остаточне) – це особливий вид мита, що справляється у разі ввезення на митну територію країни імпорту товару, який є об'єктом застосування антидемпінгових заходів (попередніх або остаточних).

Антидемпінгові заходи – це попередні або остаточні заходи, що застосовуються відповідно до Закону України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” під час або за результатами антидемпінгового розслідування.

Під демпінгом мається на увазі ввезення на митну територію країни імпорту товару за цінами, нижчими від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару, тобто товар вважається об'єктом демпінгу, якщо в країні імпорту його експортна ціна нижча від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту в звичайних торговельних операціях.

Попереднє або остаточне антидемпінгове мито справляється за ставкою й на умовах, установлених у відповідному рішенні Комісії про застосування антидемпінгових заходів. Це мито сплачується незалежно від сплати інших податків і зборів (обов'язкових платежів), у тому числі мита, митних зборів тощо, котрі, як правило, справляються під час увезення на митну територію країни імпорту певних товарів. Щодо імпорту товару одним постачальником не можуть одночасно застосовуватися антидемпінгове та компенсаційне мито.

Частина п'ята коментованої статті визначає умову для встановлення компенсаційного мита. Відповідно до п. 9 ст. 1 Закону України “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту” компенсаційне мито (попереднє або остаточне) – це особливий вид мита, що справляється у разі ввезення на митну територію України товару, що є об'єктом застосування компенсаційних заходів (попередніх або остаточних).

Компенсаційні заходи – це попередні або остаточні заходи, що застосовуються відповідно до Закону України “Про захист національного товаро-

виробника від субсидованого імпорту” під час або за результатами анти-субсидійного розслідування.

Субсидований імпорт – це ввезення на митну територію країни імпорту товару (товарів), що користується пільгами від субсидії, яка надається для виробництва, переробки, транспортування або експорту такого товару.

Відповідно до Закону України “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту” можуть застосовуватися компенсаційні заходи щодо субсидованого імпорту в Україну з метою усунення наслідків субсидії, що безпосередньо або опосередковано надається для виробництва, переробки, транспортування або експорту товару, ввезення якого на митну територію України заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару.

Стаття 276

Платники мита

1. Платниками мита є:

- 1) особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України у порядку та на умовах, встановлених цим Кодексом;
- 2) особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях;
- 3) особа, на яку покладається обов’язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування митом, у разі порушення таких вимог;
- 4) особа, яка використовує товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям такого звільнення згідно з цим Кодексом, іншими законами України, а також будь-які інші особи, які безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу);
- 5) особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України із звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення строку, визначеного законом;
- 6) особа, яка реалізує товари, транспортні засоби відповідно до статті 243 цього Кодексу.

Мито – це загальнодержавний податок (пп. 9.1.16 ст. 9 ПК України), тому платник мита визнається одним із основних його елементів. Комен-

тована стаття виокремлює шість підстав, за наявності яких особа визнається платником мита. Цей перелік закритий.

Пункт 1 цієї статті окреслює платників мита, які ввозять товари на митну територію України або вивозять товари з митної території України у порядку та на умовах, встановлених Кодексом.

Пункт 2 визначає платниками мита осіб, на адресу яких надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях.

Пункт 3 встановлює, що платниками мита є особи, на яких покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування митом у разі порушення таких вимог.

Пункт 4 регулює, що платниками мита є особи, котрі використовують товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам і цілям такого звільнення згідно з Кодексом, іншими законами України, а також будь-які інші особи, що безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу).

Пункт 5 окреслює платників мита, які реалізують або передають у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України зі звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення строку, визначеного законом.

Пункт 6 визначає платниками мита осіб, які реалізують товари, транспортні засоби комерційного призначення.

За кожним із названих пунктів, що визначають умови, за яких особа набуває статусу платника мита, Кодексом (іншим митним та податковим законодавством) передбачені своя процедура та особливості її виконання.

Стаття 277

Об'єкти оподаткування митом

1. Об'єктами оподаткування митом є:

- 1) товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 100 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України підприємствами, крім випадків, передбачених статтею 234 цього Кодексу;
- 2) товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами відповідно до статті 234 та розділу XII цього Кодексу, а також розділів V та VI Податкового кодексу України;
- 3) товари, транспортні засоби, що реалізуються відповідно до статті 243 цього Кодексу.

Коментована стаття визначає об'єкти оподаткування митом, податком на додану вартість та акцизним податком. Товар є одним із видів об'єктів оподаткування й тому передбачає виникнення податкового обов'язку у платника. Відповідно до п. 57 ст. 4 Кодексу товари – це будь-які рухомі речі, зокрема ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі.

Нормою розподілено підходи до визначення об'єкта оподаткування на три групи.

По-перше, це товари, митна вартість яких перевищує еквівалент у 100 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі підприємствами, крім випадків, передбачених ст. 234 Кодексу (тобто товарів, які переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях). Для цілей митного оподаткування головною вимогою у цьому випадку є положення стосовно того, що митна вартість товарів (тобто ціна, яка фактично сплачена або підлягає сплаті за них на момент перетину митного кордону України) повинна перевищувати еквівалент у 100 євро. Об'єктом оподаткування є всі види товарів, крім тих, щодо яких законодавством урегульована заборона на їх ввезення, вивезення, транзиту; встановлено випадки, коли митні платежі не сплачуються; відносно яких встановлено податкові пільги (тарифні пільги та преференції), що звільнюють у повному або частковому розмірі такі товари від оподаткування.

ДМС України у 2001 р. запроваджено ведення класифікатора товарів, що є предметом експортно-імпортних операцій, сформованого на базі міжнародної Гармонізованої системи опису та кодування товарів. Кодексом визначено, що ведення УКТ ЗЕД передбачає внесення змін і доповнень відповідно до міжнародної основи кодування товарів, деталізацію кодування товарів на національному рівні, розроблення пояснень та рекомендацій щодо тлумачення опису товарів, прийняття кваліфікаційних рішень щодо кодування товарів тощо. Товари при їх декларуванні підлягають класифікації, тобто на них визначаються коди відповідно до класифікаційних групувань, зазначених в УКТ ЗЕД. Залежно від правильності класифікації товарів, поданих до митного оформлення, визначається ставка об'єкта оподаткування. Ставка об'єкта оподаткування митом є диференційованою, тобто застосовується з урахуванням особливостей виду товарів.

По-друге, це товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами відповідно до ст. 234 (товарів, які переміщуються (пересилаються) у міжна-

родних поштових та експрес-відправленнях) та розд. XII Кодексу (товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами), а також розд. V і VI ПК України (товарів, що оподатковуються податком на додану вартість і акцизним податком).

Порядок оподаткування товарів, які переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, врегульовано ст. 234 Кодексу, а розд. XII (ст. 364–381) Кодексу визначено особливості пропуску й оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами.

Але товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України у відповідних обсягах, підлягають оподаткуванню не тільки митом, а й податком на додану вартість та акцизним податком у порядку, встановленому Податковим кодексом України.

Розділом V ПК України (пп. “в” та “е” п. 185.1 ст. 185) визначено два типи операцій щодо ввезення товарів на митну територію України, які є об’єктом оподаткування податком на додану вартість: 1) ввезення товарів (супутніх послуг) на митну територію України в митному режимі імпорту та реімпорту (пп. “в” п. 185.1 ст. 185 ПК України) та 2) постачання товарів (супутніх послуг) з-під митного режиму магазину безмитної торгівлі, митного складу або спеціальної митної зони, створених згідно з положеннями Кодексу (розд. V), для їх подальшого вільного обігу на території України.

Датою виникнення податкових зобов’язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення. База оподаткування операцій із постачання товарів, ввезених на митну територію України, визначається, виходячи з їх договірної (контрактної) вартості, але не нижче від митної вартості товарів, з якої були визначені податки і збори, що справляються під час їх митного оформлення, з урахуванням акцизного податку та ввізного мита, за винятком податку на додану вартість, що входять у ціну товарів згідно із законодавством. Основним методом визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну, є її визначення за ціною договору (контракту). Крім того, застосовуються такі методи: за ціною договору щодо ідентичних товарів; за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів; на основі віднімання вартості; на основі додавання вартості (обчислена вартість). При визначенні бази оподаткування перерахунок іноземної валюти в національну здійснюється за офіційним курсом національної валюти до цієї валюти, встановленим Національним банком України, що діє на день подання митної декларації для митного оформлення, а у разі нарахування суми податкового зобов’язання митним органом у випадках, коли митна декларація не подавалася, – на день визначення податкового зобов’язання.

Ставка податку становить 17 %, за винятком операцій, які підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою, та операцій, що звільнені від оподаткування. Відповідно до пп. 195.1.2 п. 195.1 ст. 195 ПК України за нульовою ставкою оподатковуються операції з постачання товарів підприємствами роздрібною торгівлі, які розташовані на території України у зонах митного контролю (магазинах безмитної торгівлі (безмитних магазинах)), відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України.

Операції, які звільнено від оподаткування, розподілено на такі групи: 1) операції з постачання та ввезення на митну територію України товарів, передбачених для власних потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних країн і представництв міжнародних організацій в Україні, а також для використання особами з-поміж дипломатичного персоналу цих дипломатичних місій та членами їх сімей, що проживають разом із такими особами. Порядок звільнення від оподаткування і перелік операцій, що підлягають звільненню від оподаткування, встановлюється Кабінетом Міністрів України, виходячи з принципу взаємності стосовно кожної окремої держави (п. 197.2 ст. 197 ПК України); 2) операції із ввезення на митну територію України товарів морського промислу (риба, ссавці, мушлі, ракоподібні, водні рослини тощо в охолодженому, солоному, мороженому, консервованому вигляді, перероблені на борошно або іншу продукцію), видобутих (виловлених, вироблених) суднами, зареєстрованими в Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України. Операції з подальшого постачання цих товарів юридичними особами – судновласниками або фрахтувальниками оподатковуються у загальному порядку, встановленому ПК України (п. 197.3 ст. 197); 3) операції із ввезення на митну територію України товарів, звільнення від оподаткування яких передбачено п. 197.1 ст. 197 ПК України (наприклад, продукти дитячого харчування, товари дитячого асортименту для немовлят за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, технічні й інші засоби реабілітації (крім автомобілів), товари спеціального призначення, зокрема вироби медичного призначення для індивідуального користування, для інвалідів та інших пільгових категорій населення, визначених законодавством України за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України тощо); 4) операції із ввезення на митну територію України культурних цінностей за кодами згідно з УКТ ЗЕД 9701 10 00 00, 9701 90 00 00, 9702 00 00 00, 9703 00 00 00, 9704 00 00 00, 9705 00 00 00, 9706 00 00 00, виготовлених 50 і більше років тому (п. 197.7 ст. 197 ПК України); 5) операції із ввезення на митну територію України майна як міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також як гуманітарної допомоги,

наданої згідно з нормами Закону України “Про гуманітарну допомогу” (п. 197.11 ст. 197 ПК України); 6) операції із ввезення на митну територію України природного газу за кодом згідно з УКТ ЗЕД 2711 21 00 00 (п. 197.14 ст. 197 ПК України); 7) операції із ввезення на митну територію України устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозбережного обладнання і матеріалів, засобів вимірювання, контролю й управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання і матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії та матеріалів, устаткування, комплектуючих, що використовуються для виробництва устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії; матеріалів, сировини, устаткування і комплектуючих, які використовуватимуться у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії; енергоощадного обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів; засобів вимірювання, контролю й управління витратами паливно-енергетичних ресурсів (пп. 197.16.1, 197.16.2 ст. 197 ПК України). При цьому операції із ввезення на митну територію України зазначених у п. 197.16.2 ст. 197 ПК України товарів звільняються від оподаткування, якщо ці товари застосовуються платником податку для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Під час розрахунку свого податкового зобов'язання з податку на додану вартість платник податку має право на податковий кредит. Податковий кредит – це сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду. Стаття 198 ПК України встановлює, що для операцій із ввезення на митну територію України товарів датою виникнення права на віднесення сум податку до податкового кредиту є дата сплати (нарахування) податку за податковими зобов'язаннями при поданні митної декларації для митного оформлення. Отже, у разі ввезення товарів на митну територію України документом, що посвідчує право на віднесення сум податку до податкового кредиту, вважається митна декларація, оформлена відповідно до вимог законодавства, яка підтверджує сплату податку.

Відповідно до ст. 206 ПК України при ввезенні товарів на митну територію України суми податку, нараховані митним органом, підлягають сплаті до державного бюджету платниками податку до/або на день подання митної декларації, безпосередньо на єдиний казначейський рахунок, за винятком операцій, за якими надається звільнення (умовне звільнення) від опо-

даткування. При цьому порядок оподаткування товарів залежить від виду митного режиму. У митних режимах імпорту й реімпорту податок сплачується у повному обсязі (крім товарів, що звільняються від оподаткування при ввезенні на митну територію України відповідно до ст. 197 ПК України), а в митних режимах митного складу, магазину безмитної торгівлі застосовується повне умовне звільнення від оподаткування.

Розділом VI ПК України (пп. 213.1.3 п. 213.1 ст. 213) визначено, що об'єктом оподаткування акцизним податком є операції з увезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України. Підакцизні товари – це товари за товарними позиціями, категоріями та підкатегоріями згідно з кодуванням товарів за УКТ ЗЕД, на які встановлено ставки акцизного податку.

Пунктом 213.3.2 ст. 213 ПК України закріплюється перелік операцій із підакцизними товарами (зокрема і з ввезеними підакцизними товарами), які звільняються від оподаткування, а саме: 1) ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України, призначених для офіційного (службового) користування дипломатичними представництвами іноземних країн, консульськими установами іноземних країн та для особистого використання членами дипломатичних представництв іноземних країн, консульських установ іноземних країн, виходячи з принципу взаємності стосовно кожної окремої держави (пп. 213.3.2 п. 213.3 ст. 213 ПК України); 2) ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України, якщо при цьому згідно із законодавством України не справляється податок на додану вартість у зв'язку з розміщенням товарів (продукції) у митних режимах: транзиту, митного складу, знищення або руйнування, відмови на користь держави, магазину безмитної торгівлі, тимчасового ввезення, переробки на митній території України (пп. 213.3.3 п. 213.3 ст. 213 ПК України); 3) ввезення на митну територію України підакцизних товарів (продукції), що використовуються як сировина для виробництва підакцизних товарів (продукції) за умови пред'явлення органу державної митної служби ліцензії на право виробництва (крім виробництва нафтопродуктів) (пп. 213.3.6 п. 213.3 ст. 213 ПК України); 4) ввезення фізичними особами на митну територію України підакцизних товарів (продукції) в обсягах, що не перевищують норм безмитного ввезення, встановлених законом (пп. 213.3.7 п. 213.3 ст. 213 ПК України); 5) ввезення на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів) як міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або як гуманітарної допомоги згідно з нормами Закону

України “Про гуманітарну допомогу” (пп. 213.3.9 п. 213.3 ст. 213 ПК України); б) ввезення акредитованими державними випробувальними лабораторіями та/або суб’єктами господарювання, які мають ліцензії на виробництво тютюнових виробів, еталонних (моніторингових) чи тестових зразків тютюнових виробів (не призначених для продажу вроздріб) для проведення досліджень чи випробувань (калібрування лабораторного обладнання, проведення дегустацій, вивчення фізико-хімічних показників, дизайну) (пп. 213.3.10 п. 213.3 ст. 213 ПК України).

У разі обчислення податку із застосуванням адвалорних ставок базою оподаткування є вартість товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товари (продукцію), які він імпортує, без податку на додану вартість та з урахуванням акцизного податку. У разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів базою оподаткування є їх величина, визначена в одиницях виміру ваги, об’єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках. Для підакцизних товарів, на які встановлено ставки податку одночасно у відсотках до обороту з реалізації товарів (адвалорні) та у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (специфічні), сума податку визначається одночасно за обома ставками окремо за кожним видом товару, на який встановлено максимальну роздрібну ціну. Статтею 15 ПК України закріплено перелік підакцизних товарів і ставки: специфічні – у гривнях та євро, адвалорні – у відсотках.

Датою виникнення податкових зобов’язань у разі ввезення підакцизних товарів на митну територію України є дата подання митному органу митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов’язання митним органом у визначених законодавством випадках. Суми податку з товарів, які ввозяться на митну територію України, що підлягають сплаті, визначаються платниками податку самостійно, виходячи з об’єктів оподаткування, бази оподаткування і ставок акцизного податку. Податок із підакцизних товарів, що ввозяться на митну територію України, обчислюється у національній валюті за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на дату подання митному органу митної декларації до митного оформлення. Акцизний податок сплачується платниками податку до або в день подання митної декларації. У разі ввезення маркованої підакцизної продукції на митну територію України податок сплачується під час придбання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації.

По-третє, це товари, транспортні засоби, що реалізуються відповідно до ст. 243 Кодексу (тобто комерційного призначення). У зв'язку з відповідними обставинами (юридичними фактами) законодавством окремо передбачено порядок розпорядження товарами й транспортними засобами комерційного характеру. До таких обставин належать зберігання товарів і транспортних засобів комерційного характеру на складах митних органів, по які власник або уповноважена ним особа не звернулись до закінчення строків зберігання, встановлених Кодексом, реалізація товарів, транспортних засобів, які конфісковані за рішенням суду, реалізація товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, тощо.

Стаття 278

Дата виникнення податкових зобов'язань

1. Датою виникнення податкових зобов'язань із сплати мита у разі ввезення товарів на митну територію України чи вивезення товарів з митної території України є дата подання митному органу митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання митним органом у випадках, визначених цим Кодексом та законами України.

Обов'язок щодо сплати мита виникає за наявності підстав, установлених Кодексом, тобто йдеться про сукупність дій, прямо закріплених ним. Існує дві підстави для визначення дати виникнення податкових зобов'язань зі сплати мита:

- 1) у разі ввезення товарів на митну територію України або вивезення товарів із цієї території датою виникнення податкових зобов'язань зі сплати мита є дата подання митному органу митної декларації для митного оформлення (ст. 246–269 Кодексу). При цьому: а) у разі ввезення товарів на митну територію України така дата виникає з моменту фактичного ввезення товарів на митну територію України; б) у разі вивезення товарів із митної території України – з моменту прийняття митним органом митної декларації;
- 2) коли обов'язок щодо дати нарахування податкового зобов'язання платника мита покладено на митні органи, тобто якщо після завершення митного оформлення товарів і їх випуску в митних органах унаслідок перевірки митної декларації чи за результатами документальної перевірки виникає необхідність самостійно визначити платнику мита податкове зобов'язання.

Стаття 279

База оподаткування митом

1. Базою оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України, є:

- 1) для товарів, на які законом встановлено адвалорні ставки мита, – митна вартість товарів;
- 2) для товарів, на які законом встановлено специфічні ставки мита, – кількість таких товарів у встановлених законом одиницях виміру.

Для товарів, на які законом встановлено комбіновані ставки мита, база оподаткування визначається відповідно до пунктів 1 і 2 цієї частини.

2. База оподаткування митом товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, визначається відповідно до статті 234 цього Кодексу.

3. База оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначається відповідно до цього Кодексу.

Частина перша коментованої статті встановлює, що визначення бази оподаткування митом товарів, які переміщуються через митний кордон України, залежить від виду ставки (адвалорна, специфічна чи комбінована), котра застосовується при оподаткуванні таких товарів.

Відповідно до п. 23.1 ст. 23 ПК України базою оподаткування визнаються конкретні вартісні, фізичні або інші характеристики певного об'єкта оподаткування. База оподаткування – це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання. Для визначення суми мита, яку необхідно сплатити до бюджету, об'єкта оподаткування недостатньо. Для цього слід скоригувати кількісні характеристики об'єкта оподаткування. База оподаткування потрібна саме для обчислення мита, але вона не є безпосередньо обставиною, що породжує обов'язок сплатити мито, тобто не є об'єктом оподаткування.

Адвалорною визнається ставка, згідно з якою розмір митних нарахувань встановлюється у відсотковому відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування, тобто у відсотках від митної вартості товарів. Специфічною є ставка мита, згідно з якою розмір митних нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування, тобто у грошовому розмірі на одиницю бази оподаткуван-

ня (конкретного різновиду товару). Комбінована ставка складається зі специфічної й адвалорної ставок мита.

Види товарів, до яких застосовуються адвалорні, специфічні та комбіновані ставки мита, перелічено в УКТ ЗЕД. Товари під час їх декларування підлягають класифікації, тобто щодо товарів визначаються коди відповідно до класифікаційних групувань, зазначених в УКТ ЗЕД. Процедура декларування передбачає внесення інформації про товари, які підлягають оподаткуванню митом (та іншими податками). Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності складається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів і затверджується законом про Митний тариф України.

База оподаткування митом товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових та експрес-виправленнях, детально розглянута у коментарі до ст. 234 Кодексу.

База оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначається відповідно до розд. XII Кодексу.

Стаття 280

Ставки мита

1. В Україні застосовуються такі види ставок мита:

- 1) адвалорна – у відсотках до встановленої статтею 279 цього Кодексу бази оподаткування;
- 2) специфічна – у грошовому розмірі на одиницю бази оподаткування, встановлену статтею 279 цього Кодексу;
- 3) комбінована, що складається з адвалорної та специфічної ставок мита.

2. Забороняється застосовувати інші, ніж встановлені у частині першій цієї статті, види ставок мита.

3. Ставки мита, крім сезонного та особливих видів мита, встановлюються виключно законами України з питань оподаткування.

4. Ввізне мито на товари, митне оформлення яких здійснюється в порядку, встановленому для підприємств, нараховується за ставками, встановленими Митним тарифом України.

5. Ввізне мито є диференційованим щодо товарів, що походять з держав, які спільно з Україною входять до митних союзів або утворюють з нею зони вільної торгівлі. У разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою

України, застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

До товарів, що походять з України або з держав – членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, якщо інше не встановлено законом.

До решти товарів застосовуються повні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

6. Ввізне мито на товари, митне оформлення яких здійснюється в порядку, встановленому для громадян, нараховується відповідно до розділу XII цього Кодексу.

7. Вивізне мито нараховується за ставками, встановленими законом.

8. Сезонне мито нараховується за ставками, встановленими Законом України “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції”.

9. Особливі види мита нараховуються за ставками, встановленими рішеннями Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, відповідно до законів України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту”, “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту”, “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну”.

На сьогодні у Митному тарифі адвалорні ставки становлять 98,2 %, а специфічні – 1,8 %. Комбіновані пільгові ставки ввізного мита не застосовуються (рис. 2).

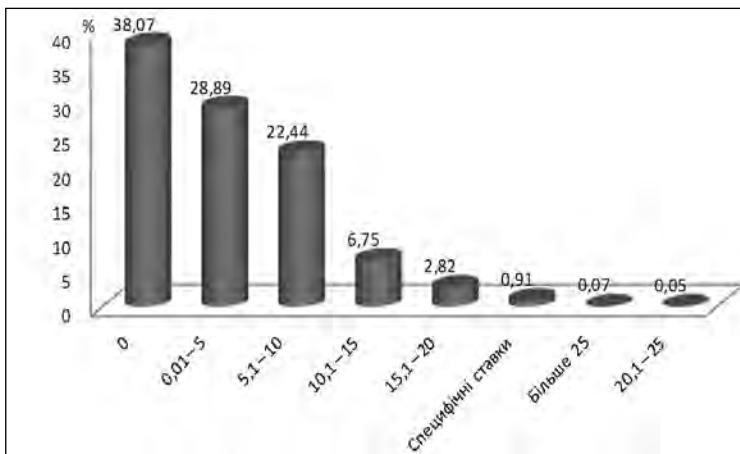

Рис. 2. Розподіл митних ставок в Україні за видами

Законом України “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції” від 17.07.1997 № 468/97-ВР Кабінет Міністрів України уповноважено запроваджувати сезонні мита на сільськогосподарську продукцію.

Законом України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” від 22.12.1998 № 330-XIV Міжвідомчу комісію з міжнародної торгівлі уповноважено приймати рішення про встановлення особливих видів мита.

Нині Україна не входить до митних союзів, тому преференційні ставки ввізного мита не застосовуються.

Перелік країн, яким Україною надається режим найбільшого сприяння (застосовуються пільгові ставки Митного тарифу України):

- 1) країни СОТ;
- 2) Алжир, Азербайджан, Білорусь, Боснія і Герцеговина, Іран, Казахстан, Корейська Народно-Демократична Республіка, Ліван, Лівія, Російська Федерація, Сирійська Арабська Республіка, Сербія, Тайвань (провінція Китаю), Туркменістан, Узбекистан.

Відповідно до ст. 43 Кодексу країна походження товарів може бути підтверджена на підставі зазначених нижче документів.

Сертифікат про походження товару – це документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом цієї країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару.

У разі втрати сертифіката приймається його офіційно засвідчений дублікат.

Засвідчена декларація про походження товару – це декларація про походження товару, засвідчена державною організацією або компетентним органом, наділеним відповідними повноваженнями.

Декларація про походження товару – це письмова заява про країну походження товару, зроблена у зв'язку з вивезенням товару виробником, продавцем, експортером (постачальником) або іншою компетентною особою на комерційному рахунку чи будь-якому іншому документі, який стосується товару.

Сертифікат про регіональне найменування товару – це документ, який підтверджує, що товари відповідають визначенню, характерному для певного регіону країни, і виданий компетентним органом згідно із законодавством країни вивезення товару.

Коли в документах про походження товару є розбіжності у відомостях про країну походження товару або митним органом встановлено інші ві-

домості про країну походження товару, ніж ті, що зазначені у документах, декларант або уповноважена ним особа має право надати митному органу для підтвердження відомостей про заявлену країну походження товару додаткові відомості.

Додатковими відомостями про країну походження товару є відомості, що містяться в товарних накладних, пакувальних листах, відвантажувальних специфікаціях, сертифікатах (відповідності, якості, фітосанітарних, ветеринарних тощо), митній декларації країни експорту, паспортах, технічній документації, висновках-експертизах відповідних органів, інших матеріалах, що можуть бути використані для підтвердження країни походження товару.

Відповідно до ст. 43 Кодексу товари, походження яких достовірно не встановлено, випускаються митним органом у вільний обіг на митній території України за умови сплати ввізного мита за повними ставками.

Умови ввезення (пересилання) громадянами товарів на митну територію України визначено ст. 374 Кодексу.

Відповідно до ст. 371 Кодексу товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалента у 10 000 євро (крім зазначених у ч. 2 цієї статті), не підлягають письмовому декларуванню під час вивезення (пересилання) їх громадянами за межі митної території України.

Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент у 10 000 євро (крім зазначених у ч. 4 цієї статті), під час вивезення (пересилання) їх громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, та зі сплатою вивізного мита.

На сьогодні законодавством України встановлено ставки вивізного (експортного) мита на такі товари:

- 1) велика рогата худоба свійських видів жива, крім чистопородних (чистокровних) племінних тварин, шкури (Закон України від 07.05.1996 № 180/96-ВР);
- 2) насіння льону, соняшнику, рижю (Закон України від 10.09.1999 № 1033-XIV);
- 3) відходи та брухт чорних металів (Закон України від 27.10.2002 № 216-IV);
- 4) брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів і напівфабрикати з їх використанням (Закон України від 13.12.2006 № 441-V);
- 5) природний газ у газоподібному та скрапленому стані, газ у газоподібному стані (Закон України від 03.06.2008 № 309-VI).

Сезонні ввізні (імпортні) мита запроваджуються щорічно у подвійному розмірі до розміру пільгових ставок ввізного (імпортного) мита на сіль-

ськогосподарську продукцію груп Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), визначених у ч. 5 цієї статті, протягом строку збирання і закладення на зберігання аналогічної продукції українського виробництва.

Сезонні мита вважаються винятком із преференційних або пільгових режимів, зокрема з угод про вільну торгівлю, митні союзи, виробничу кооперацію та інших подібних міжнародних угод, якщо це передбачено такими угодами. Сезонні мита протягом часу їх дії заміщують увізні (імпортні) мита, встановлені ст. 6 цього Закону.

Сезонні мита встановлюються на товари, які підпадають під визначення таких кодів УКТ ЗЕД: 07.01–07.08, 08.06.10, 08.07.10, 08.08.10, 08.08.20, 08.09.10000, 08.09.20, 10.01–10.05, 10.08, 12.06–12.08, 12.10, 12.12.91, 12.12.92, 12.13, 12.14 і при цьому оподатковуються за пільговою ставкою, яка дорівнює або перевищує 30 % згідно зі ст. 6 цього Закону.

Кабінет Міністрів України встановлює терміни дії сезонних мит на сільськогосподарську продукцію й оприлюднює своє рішення за 45 днів до дня їх запровадження.

На сьогодні рішеннями Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі запроваджено особливі види мита на такі товари:

- листи азбестоцементні гофровані (шиферу), походженням із Російської Федерації;
- лампи розжарювання електричні загального призначення, походженням із Китайської Народної Республіки;
- побутова холодильна й морозильна техніка, походженням із Китайської Народної Республіки і Турецької Республіки;
- абразивний інструмент, походженням із Російської Федерації;
- нітрат амонію (аміачної селітри), походженням із Російської Федерації;
- плити деревно-волокнисті, походженням із Білорусі та Російської Федерації;
- вироби, виготовлені з чорних металів, без електричної ізоляції, походженням із Китайської Народної Республіки;
- стрілочні переводи, походженням із Російської Федерації;
- полотна трикотажні ворсові (разом із довговорсовими полотнами) та полотна махрові, походженням із Китайської Народної Республіки та Республіки Корея;
- молочна кислота, походженням із Китайської Народної Республіки;
- шприци, походженням із Королівства Іспанія, Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії, Федеративної Республіки Німеччини і Китайської Народної Республіки;

- листове флоат-скло, походженням із Російської Федерації, Республіки Болгарія, Республіки Польща, Турецької Республіки, Республіки Білорусь;
- метиловий спирт, походженням із Російської Федерації;
- сірники, незалежно від країни їх походження.

Стаття 281

Тарифні пільги (тарифні преференції)

1. Допускається встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

2. Тарифні квоти у вигляді встановлення обсягів окремих товарів, призначених для ввезення на митну територію України у визначений період зі зниженням ставки ввізного мита, встановлюються окремими законами.

3. Ввезення товарів на митну територію України поза тарифними квотами здійснюється без зниження ставок ввізного мита.

4. Забороняється знижувати ставки ввізного мита для окремих осіб і за окремими контрактами.

5. У разі якщо імпорт товару є об'єктом антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, тарифні пільги (тарифні преференції) не встановлюються або зупиняються чи припиняються, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Частина перша коментованої статті визначає види тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України, які надаються платникам. Пільга – це звільнення (повне або часткове) платника мита, податків від нарахування і сплати мита й податків за наявності підстав, визначених законодавством України. Тарифні пільги (тарифні преференції) надаються Україною у процесі реалізації її зовнішньоекономічної політики на умовах взаємності чи в односторонньому порядку на товари, які переміщуються через митний кордон України.

Законодавець виокремлює такі види тарифних пільг (тарифних преференцій): 1) звільнення від оподаткування ввізним митом; 2) зниження ставок ввізного мита; 3) встановлення тарифних квот відповідно до законо-

давства України і для ввезення товарів, що походять із держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

У ч. 1 ст. 282 Кодексу перелічено види товарів, які звільняються від оподаткування митом при їх ввезенні на митну територію України або вивезенні за її межі. Зазначені у цій нормі товари (крім п. 17 і 18) звільняються від оподаткування за умови, якщо вони застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів згідно з УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України. Окрім того, ст. 283–287 визначають особливості звільнення від оподаткування митом залежно від вибраного митного режиму, умовне повне й умовне часткове звільнення та особливості оподаткування митом деяких товарів.

Зниження ставок ввізного мита означає зменшення суми мита на певні величини. Сукупність цих величин, що становлять основу знижки, визначаються сумою, яку законодавець виводить з-під оподаткування шляхом зменшення на еквівалентну суму податкової бази.

Встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять із держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори, передбачає: на товари, які ввозяться або походять із країн, котрі уклали з Україною договори про вільну торгівлю, встановлюються тарифні квоти. При цьому для застосування тарифних квот необхідно визначити країну походження товарів.

Частини друга і третя коментованої статті закріплюють положення щодо застосування тарифних квот у вигляді встановлення обсягів окремих товарів, які призначені для ввезення на митну територію України у певний період зі зниженням ставки ввізного мита. Але якщо ввезення товарів на митну територію України здійснюється поза тарифними квотами, то ставки ввізного мита застосовуються без зниження. Частиною четвертою встановлено, що для окремих осіб і за окремими контрактами заборонено знижувати ставки ввізного мита.

Частина п'ята ст. 281 закріплює, що у разі якщо імпорт товару є об'єктом антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, тарифні пільги (тарифні преференції) не встановлюються, або зупиняються, чи припиняються, якщо іншого не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У випадках, передбачених законами України (якщо іншого не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно

від інших видів мита, можуть застосовуватися особливі види мита: антидемпінгове, компенсаційне або спеціальне.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” від 22.12.1999 № 330-XIV у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об’єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику. Компенсаційне мито запроваджується за Законом України “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту” від 22.12.1998 № 331-XIV у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об’єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику. Спеціальне мито встановлюється як засіб захисту національного товаровиробника у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику.

Стаття 282

Звільнення від оподаткування митом (податкові пільги)

1. У випадках, встановлених цим Кодексом та іншими законами з питань оподаткування, при ввезенні на митну територію України або вивезенні за її межі від оподаткування митом звільняються:

- 1) транспортні засоби комерційного призначення, що здійснюють регулярні міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, а також предмети матеріально-технічного постачання і спорядження, паливо, продовольство та інше майно, необхідні для їх нормальної експлуатації на час перебування в дорозі, в пунктах проміжної зупинки, або придбані за кордоном у зв’язку з ліквідацією наслідків аварії (поломки) даних транспортних засобів;
- 2) предмети матеріально-технічного постачання та спорядження, паливо, сировина для промислової переробки, продовольство та інше майно, що вивозяться за межі митної території України для забезпечення виробничої діяльності українських та орендованих (зафрахтованих) українськими підприємствами і організаціями суден, які ведуть морський промисел, а також продукція їх промислу, що ввозиться на митну територію України;
- 3) валюта України, іноземна валюта, цінні папери та банківські метали;
- 4) товари, право власності на які набувається державою у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами України;

- 5) товари, що ввозяться в Україну або вивозяться з України для офіційного і особистого користування особами, які відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і законів України користуються правом ввезення в Україну та вивезення з України таких товарів зі звільненням від сплати мита;
- 6) товари, що ввозяться на митну територію України в рамках міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- 7) товари, що походять з іншої території, за які було сплачено мито при первісному ввезенні на митну територію України, тимчасово, у тому числі з метою ремонту, вивозилися за її межі та знову ввозяться на митну територію України;
- 8) товари, що походять з митної території України, за які було сплачено мито при первісному вивезенні за межі цієї території, тимчасово ввозилися на цю територію та знову вивозяться за її межі;
- 9) документи та видання, які надсилаються в рамках міжнародного обміну до освітніх, наукових або культурних закладів, у тому числі бібліотек. Перелік цих закладів визначається Кабінетом Міністрів України;
- 10) на період виконання робіт щодо підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну – товари (сировина, матеріали, устаткування та обладнання), що надходять в Україну в рамках міжнародної технічної допомоги, яка надається на безоплатній та безповоротній основі для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС;
- 11) товари, включаючи продукцію, обладнання, устаткування, транспортні засоби та інші речі майнового характеру, призначені для виконання угоди про розподіл продукції, а також продукція, видобута у виключній (морській) економічній зоні України, що ввозяться на митну територію України при виконанні угоди про розподіл продукції, а також товари (крім майна та матеріальних цінностей, вартість яких була відшкодована інвестору компенсаційною продукцією і які перейшли у власність держави) та видобута продукція, що вивозяться інвестором з України відповідно до Закону України "Про угоди про розподіл продукції" та угоди про розподіл продукції;
- 12) архівні документи, придбані з метою внесення їх до Національного архівного фонду;
- 13) фармацевтична продукція, сполуки, що використовуються для її виготовлення, які не виробляються в Україні та класифікуються за товарними групами 28, 29, 30 УКТ ЗЕД, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України;

- 14) устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали, засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріали для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії за умови, що ці товари застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України;
- 15) техніка, устаткування, майно і матеріали, що ввозяться на митну територію України та вивозяться за межі цієї території, призначені для власного використання розвідувальними органами України;
- 16) матеріали, устаткування та комплектуючі, що використовуються для виробництва:
 - а) устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії;
 - б) матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, що будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії;
 - в) енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;
 - г) засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів;
 - г) матеріалів, сировини та устаткування, що будуть використовуватися у нанотехнологічних виробництвах або працювати з використанням нанотехнологій.

Зазначені у цьому пункті товари звільняються від оподаткування за умови, що вони застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів згідно з УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України;

- 17) технічні та транспортні засоби, у тому числі самохідні сільськогосподарські машини, що працюють на біопаливі та класифікуються за кодами згідно з УКТ ЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України “Про альтернативні види палива”, якщо такі товари не виробляються в Україні. Порядок ввезення зазначених технічних та транспортних засобів, у тому числі самохідних сільськогосподарських машин, визначається Кабінетом Міністрів України;
- 18) бланки книжок МДП та книжок (карнетів) А.Т.А., що переміщуються між національним гарантійним об’єднанням та іноземними гарантійними об’єднаннями, що є їх кореспондентами, або міжнародними організаціями;

19) з 1 січня 2013 року товари та/або предмети, оплачені за рахунок грантів (суб-грантів), наданих відповідно до програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні, що виконуються відповідно до закону.

У разі порушення вимог щодо цільового використання зазначених товарів та/або предметів платник податку зобов'язаний сплатити ввізне мито та пеню у порядку і розмірах, визначених цим Кодексом;

(Частина першу статті 282 доповнено пунктом 19 згідно із Законом № 4999-VI від 21.06.2012)

2. У разі порушення підприємствами порядку цільового використання товарів, звільнених від оподаткування, або умов, за яких надається умовне повне або часткове звільнення від оподаткування митом, до цих підприємств, незалежно від притягнення їх посадових осіб до адміністративної відповідальності, передбаченої цим Кодексом, застосовуються норми пункту 30.8 статті 30 та статті 123 Податкового кодексу України.

3. Забороняється звільняти окремих юридичних та фізичних осіб від сплати мита і переносити для них строки його сплати.

Частиною першою коментованої статті передбачено 19 пунктів, які визначають умови (факти), у разі настання яких при ввезенні на митну територію України або вивезенні за її межі від оподаткування митом звільняються відповідні види товарів (предметів).

Частина друга коментованої статті встановлює дві обставини, за наявності яких підприємства несуть відповідальність згідно з п. 30.8 ст. 30 та ст. 123 ПК України (незалежно від притягнення їх посадових осіб до адміністративної відповідальності). Це, по-перше, якщо підприємства порушують порядок цільового використання товарів, звільнених від оподаткування, а саме якщо вони застосовують товари не для власного виробництва, та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками виробляються в Україні, та, по-друге, якщо вони порушують умови, за яких надається умовне повне або часткове звільнення від оподаткування митом (ст. 284, 285 МКУ).

Відповідно до п. 30.8 ст. 30 ПК України контролюючі органи здійснюють контроль за правильністю надання та обліку податкових пільг, а також їх цільовим використанням, за наявності законодавчого визначення напрямів використання (щодо умовних податкових пільг) і своєчасним поверненням коштів, не сплачених до бюджету внаслідок надання пільги, у разі її надання на поворотній основі. Податкові пільги, використані не за призначенням чи несвоєчасно повернуті, повертаються до відповідного

бюджету з нарахуванням пені в розмірі 120 % річних облікової ставки Національного банку України.

Відповідно до п. 123.2 ст. 123 ПК України використання платником податків сум, що не сплачені до бюджету внаслідок отримання (застосування) податкової пільги, не за призначенням та/або всупереч умовам чи цілям її надання згідно із законом із питань відповідного податку, збору (обов'язкового платежу) тягне за собою накладення на платника податків штрафу в розмірі 25 % суми нарахованого податкового зобов'язання. Крім того, такі неправомірні дії платника (підприємства) є причиною стягнення до бюджету суми податків, зборів (обов'язкових платежів), що підлягали нарахуванню без застосування податкової пільги. Сплата штрафу не звільняє таких осіб від відповідальності за умисне ухилення від оподаткування.

Частина третя коментованої статті встановлює заборону звільняти окремих юридичних та фізичних осіб від сплати мита або переносити для них строки його сплати.

Стаття 283

Звільнення від оподаткування митом залежно від обраного митного режиму

1. За умов дотримання вимог та обмежень, встановлених розділом V цього Кодексу, звільняються від оподаткування:

- 1) ввізним митом – товари, поміщені у митні режими реімпорту та відмови на користь держави;
- 2) вивізним митом – товари, поміщені у митний режим реекспорту.

Коментована стаття визначає умови звільнення від оподаткування.

Від оподаткування ввізним митом звільняються товари, поміщені у митний режим:

- реімпорту за умов дотримання вимог і обмежень, визначених у гл. 14 Кодексу (див. коментар);
- відмови на користь держави за умов дотримання вимог і обмежень, визначених у гл. 26 Кодексу (див. коментар).

Від оподаткування вивізним митом звільняються товари, поміщені у режим реекспорту, за умов дотримання вимог і обмежень, визначених у гл. 16 Кодексу (див. коментар).

Стаття 284

Умове повне звільнення від оподаткування митом

1. За умови дотримання вимог та обмежень, встановлених розділом V цього Кодексу, застосовується умове повне звільнення від оподаткування:

- 1) ввізним митом – до товарів, поміщених у митні режими транзиту, тимчасового ввезення, митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території, знищення або руйнування;
- 2) вивізним митом – до товарів, поміщених у митні режими транзиту, тимчасового вивезення.

Відповідно до ст. 4 Кодексу умове звільнення від оподаткування митними платежами – це звільнення від сплати нарахованого податкового зобов'язання у разі поміщення товарів у митні режими, що передбачають звільнення від оподаткування митними платежами за умови дотримання вимог митного режиму.

Виходячи з положень цієї статті можна визначити митні режими, у яких законодавець передбачає умове повне звільнення від оподаткування митом, зокрема транзиту, тимчасового ввезення. До них поміщуються лише товари, транспортні засоби комерційного призначення, про які йдеться у ст. 189 Кодексу та в Додатках В.1–В.9, С і D до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.), на умовах, визначених цими Додатками, а також повітряні судна, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу. Під час поміщення товарів у режим тимчасового вивезення до закінчення строку, встановленого митним органом, до цих товарів, транспортних засобів застосовується умове повне звільнення від оподаткування митними платежами.

Також законодавством передбачено можливість умовного повного звільнення від оподаткування митом товарів, поміщених у митні режими митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі та знищення або руйнування.

Стаття 285

Умове часткове звільнення від оподаткування ввізним митом

1. Умове часткове звільнення від оподаткування ввізним митом застосовується до товарів, зазначених у статті 106 цього Кодексу, поміщених у митний режим тимчасового ввезення, за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 18 цього Кодексу.

2. Порядок застосування умовного часткового звільнення від оподаткування ввізним митом визначено статтею 106 цього Кодексу.

Коментована стаття розмежує випадки умовного повного звільнення від оподаткування митом та умовного часткового звільнення від оподаткування ввізним митом при розміщенні товарів у митний режим тимчасового ввезення. Так, з умовним частковим звільненням від оподаткування ввізним митом поміщуються тільки товари, зазначені в Додатках В.1–В.9, С і D до Конвенції про тимчасове ввезення, і транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів і пасажирів через митний кордон України.

Усі інші товари (за винятком підакцизних) і не зазначені у Додатках В.1–В.9, С і D до Конвенції про тимчасове ввезення, або такі, що не відповідають вимогам цих Додатків, можуть поміщуватись у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування ввізним митом.

Стаття 286

Оподаткування митом товарів при переміщенні через митний кордон України залежно від обраного митного режиму

1. Товари, поміщені у митний режим імпорту, оподатковуються ввізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні умов та обмежень, встановлених главою 13 цього Кодексу.

У випадках, встановлених законами України, товари, поміщені у митний режим імпорту, оподатковуються сезонним митом та/або особливими видами мита.

2. Товари, поміщені у митний режим реімпорту, звільняються від оподаткування ввізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 14 цього Кодексу.

3. У разі розміщення товарів у митний режим реімпорту відповідно до пункту 3 частини другої статті 78 цього Кодексу суми вивізного мита, сплачені при експорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам відповідно до цього Кодексу та в порядку, визначеному Податковим кодексом України.

4. Товари, поміщені у митний режим експорту, оподатковуються вивізним митом у випадках, встановлених законом.

5. Товари, поміщені у митний режим реекспорту, звільняються від оподаткування вивізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 16 цього Кодексу.

Після поміщення товарів у митний режим реекспорту суми ввізного мита, сплачені при імпорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам відповідно до цього Кодексу та в порядку, встановленому Податковим кодексом України.

6. До товарів, поміщених у митний режим транзиту, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 17 цього Кодексу.

7. До товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення, застосовується умовне часткове звільнення від оподаткування ввізним митом у порядку, визначеному главою 18 цього Кодексу.

У разі випуску товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування ввізним митом, у вільний обіг на митній території України або передачі таких товарів у користування іншій особі ввізне мито сплачується у порядку, визначеному частиною сьомою статті 106 цього Кодексу.

8. До товарів, поміщених у митний режим тимчасового вивезення, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування вивізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 19 цього Кодексу.

9. До товарів, поміщених у митний режим митного складу, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 20 цього Кодексу.

10. До товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 21 цього Кодексу.

11. До товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 22 цього Кодексу.

12. До товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 23 цього Кодексу.

У разі випуску у вільний обіг продуктів переробки, отриманих з товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, сплата ввізного мита здійснюється у порядку, визначеному статтею 155 цього Кодексу.

13. Товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, оподатковуються вивізним митом відповідно до глави 24 цього Кодексу.

До товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, та продуктів їх переробки, зазначених у частині другій статті 168 цього Кодексу, що в

межах визначеного строку повертаються в Україну, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом у порядку, визначеному статтею 168 цього Кодексу.

До продуктів переробки (крім зазначених у частині другій статті 168 цього Кодексу) застосовується часткове звільнення від оподаткування ввізним митом, відповідно до якого сплаті підлягає позитивна різниця між сумою ввізного мита, нарахованою на продукти переробки, та сумою ввізного мита, яка підлягала б сплаті в разі імпорту відповідних товарів, що були вивезені за межі митної території України для переробки.

14. До товарів, поміщених у митний режим знищення або руйнування, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 25 цього Кодексу.

15. Товари, поміщені у митний режим відмови на користь держави, звільняються від оподаткування ввізним митом, якщо інше не передбачено законом, при дотриманні вимог та обмежень, встановлених главою 26 цього Кодексу.

Коментована стаття визначає оподаткування митом товарів при їх розміщенні в митні режими, запроваджені в Кодексі. Оподаткування здійснюється при дотриманні умов та обмежень, визначених у відповідних главах розд. V Кодексу, якщо іншого не передбачено законом.

Товари, поміщені в митний режим імпорту (див. коментар до гл. 13 Кодексу), оподатковуються ввізним митом (див. коментар до ст. 27.2 Кодексу), а у випадках, передбачених законами України, – сезонним митом (див. коментар до ст. 274 Кодексу) та/або особливими видами мита (див. коментар до ст. 275 Кодексу).

Товари, поміщені в митний режим експорту (див. коментар до гл. 15 Кодексу), оподатковуються вивізним митом (див. коментар до ст. 273 Кодексу) тільки в разі встановлення такого мита законами України.

Товари, поміщені в митний режим реекспорту (див. коментар до гл. 16 Кодексу), звільняються від оподаткування вивізним митом. Ввізне мито, сплачене при імпорті цих товарів, повертається особам, які його сплачували, або їх правонаступникам (див. коментар до ст. 89 Кодексу).

Відповідно до гл. 24 Кодексу оподатковуються вивізним митом товари, поміщені в митний режим переробки за межами митної території (див. коментар). До товарів, поміщених у цей режим, та продуктів їх переробки (див. коментар до ч. 2 ст. 168 Кодексу) застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом у порядку, визначеному ст. 168 Кодексу (див. коментар).

Умовне часткове звільнення від оподаткування ввізним митом використовується до товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезен-

ня (див. коментар до гл. 18 Кодексу). У разі випуску таких товарів у вільний обіг на митній території України або передачі у користування іншій особі сплачується ввізне мито (див. коментар до ст. 106 Кодексу).

Умовне повне звільнення від оподаткування вивізним митом застосовується до товарів, поміщених у митний режим тимчасового вивезення (див. коментар до гл. 19 Кодексу).

Звільнення від оподаткування ввізним митом застосовується до товарів, поміщених у митний режим:

- реімпорту (див. коментар до гл. 14 Кодексу). Вивізне мито, сплачене при експорті цих товарів (див. коментар до ст. 78 Кодексу), повертається особам, які його сплатили, або їх правонаступникам (див. коментар до ст. 81 Кодексу);
- відмови на користь держави (див. коментар до гл. 26 Кодексу).

Умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом застосовується до товарів, поміщених у митний режим:

- транзиту (див. коментар до гл. 17 Кодексу);
- митного складу (див. коментар до гл. 20 Кодексу);
- вільної митної зони (див. коментар до гл. 21 Кодексу);
- безмитної торгівлі (див. коментар до гл. 22 Кодексу);
- переробки на митній території (див. коментар до гл. 23 Кодексу), причому випуск у вільний обіг продуктів переробки, отриманих із товарів, поміщених у цей митний режим, здійснюється у разі сплати мита (див. коментар до ст. 155 Кодексу);
- знищення або руйнування (див. коментар до гл. 25 Кодексу).

Стаття 287

Особливості оподаткування митом деяких товарів

1. При ввезенні (пересиланні) на митну територію України товари, визначені відповідно до Закону України “Про гуманітарну допомогу” Комісією з питань гуманітарної допомоги при Кабінеті Міністрів України як гуманітарна допомога, звільняються від оподаткування ввізним митом.

Гуманітарна допомога, що надається Україною, при її вивезенні за межі митної території України звільняється від сплати вивізного мита.

2. Товари (крім товарів для реалізації або використання з метою, безпосередньо не пов’язаною з провадженням підприємницької діяльності), що ввозяться на митну територію України на строк не менше трьох років іноземними інвесторами відповідно до Закону України “Про режим іноземного інвестування” з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до

статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями, звільняються від сплати ввізного мита. При відчуженні таких товарів раніше трьох років з часу зарахування їх на баланс ввізне мито сплачується на загальних підставах.

Товари, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємств з іноземними інвестиціями (крім товарів для реалізації або використання з метою, безпосередньо не пов'язаною з провадженням підприємницької діяльності), звільняються від сплати ввізного мита.

3. Наукове, лабораторне і дослідницьке обладнання, а також комплектуючі та матеріали, передбачені проектом наукового парку, зареєстрованого згідно з Законом України “Про наукові парки”, що ввозяться на митну територію України науковим парком та партнерами наукового парку в межах реалізації такого проекту наукового парку, звільняються від сплати ввізного мита.

Перелік таких товарів із визначенням кодів згідно з УКТ ЗЕД та обсяги ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Звільнення від сплати ввізного мита надається на весь строк реалізації проекту наукового парку, але не більше ніж на два роки для обладнання та не більше ніж на один рік для комплектуючих і матеріалів з дня затвердження зазначеного переліку та обсягів товарів.

4. Товари, що ввозяться на митну територію України на адресу Товариства Червоного Хреста України, його органів та місцевих організацій відповідно до Закону України “Про Товариство Червоного Хреста України” як гуманітарна чи добродійна допомога, звільняються від оподаткування ввізним митом.

5. Устаткування, обладнання та комплектуючі, а також матеріали, які не виробляються в Україні і ввозяться на митну територію України технологічними парками, їх учасниками та спільними підприємствами, що виконують проекти технологічних парків, для реалізації таких проектів технологічних парків відповідно до Закону України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків”, оподатковуються ввізним митом на загальних підставах.

Нараховані суми ввізного мита не перераховуються до бюджету, а зараховуються на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств у порядку, встановленому Законом України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків”.

6. При ввезенні на митну територію України від оподаткування митом звільняються:

устаткування, обладнання та комплектуючі до них, матеріали, що не виробляються в Україні, які не є підакцизними товарами та ввозяться ініціаторами створення – суб'єктами господарювання, керуваними компаніями індустріальних парків для облаштування індустріальних парків;

устаткування, обладнання та комплектуючі до них, що не виробляються в Україні та не є підакцизними товарами, які ввозяться учасниками індустріальних парків для здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків.

Переліки такого устаткування, обладнання та комплектуючих до них, матеріалів затверджуються центральним органом виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління національними проєктами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Вивільнені кошти використовуються відповідними суб'єктами для:

- 1) облаштування індустріальних парків, у тому числі з використанням новітніх, енергозберігаючих технологій;
- 2) запровадження новітніх технологій, пов'язаних з господарською діяльністю у межах індустріальних парків;
- 3) збільшення випуску продукції та зменшення витрат за видами господарської діяльності, передбаченими цим Законом, у межах індустріальних парків;
- 4) здійснення науково-дослідної діяльності у межах індустріальних парків;
- 5) повернення кредитів та оплати інших запозичень, використаних на облаштування індустріальних парків та здійснення у їх межах господарської діяльності, а також для сплати відсотків за такими кредитами та запозиченнями.

(Статтю 287 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5018-VI від 21.06.2012)

7. Порушення вимог і умов, визначених у частинах першій – четвертій та шостій цієї статті, тягне за собою виникнення обов'язку зі сплати ввізного мита та пені у строки та у порядку, що визначені цим Кодексом.

(Частина сьома статті 287 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 5018-VI від 21.06.2012)

8. Особливості оподаткування ввізним митом товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України громадянами, визначаються розділом XII цього Кодексу.

Гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога у грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами з гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій, епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних

фізичних осіб. Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних потреб, згоди її отримувачів та за умови дотримання вимог ст. 4 Закону України “Про благодійництво та благодійні організації” від 16.09.1997 № 531/97-ВР.

Визнання товарів (робіт, послуг) гуманітарною допомогою здійснюється Комісією з питань гуманітарної допомоги при Кабінеті Міністрів України у кожному конкретному випадку з урахуванням таких особливостей.

Не належать до гуманітарної допомоги підакцизні товари, крім:

- автомобілів швидкої медичної допомоги, легкових автомобілів спеціального призначення для Міністерства внутрішніх справ України;
- транспортних засобів, призначених для перевезення більше ніж восьми осіб, що передаються для використання установам соціального захисту населення, державним закладам охорони здоров'я і навчальним закладам, громадським організаціям інвалідів, ветеранів війни та праці, Товариству Червоного Хреста України та його обласним організаціям, державним закладам системи реабілітації, фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”;
- легкових автомобілів, які на момент ввезення на митну територію України були виготовлені не більш як вісім років тому, з об'ємом двигуна не більше як 1800 куб. см, що отримуються Міністерством соціальної політики Автономної Республіки Крим, управліннями соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій або Міністерством соціальної політики України для подальшої передачі інвалідам, які перебувають в установленому порядку на обліку для отримання спеціального автотранспорту, на строк, визначений законодавством.

До товарів гуманітарної допомоги Комісією з питань гуманітарної допомоги при Кабінеті Міністрів України також можуть бути віднесені:

- аудіо- та відеотехніка, призначена відповідно для сліпих і глухих, аудіо- та відеокасети з навчальними, соціальними, реабілітаційними програмами, інформацією з фізичної культури та спорту інвалідів, програмами для формування здорового способу життя, з лекціями нобелівських лауреатів;
- шоколад із начинкою та без неї, інші шоколадні вироби, що входять до новорічних і різдвяних подарунків, отриманих у термін за два місяці до відповідних свят;
- меблі, що передаються тільки для використання установам соціального захисту населення, державним закладам охорони здоров'я та навчальним закладам, громадським організаціям інвалідів, Товариству Червоного Хреста України та його обласним організаціям, релігійним

організаціям, що зареєстровані у порядку, передбаченому Законом України “Про свободу совісті та релігійні організації” від 23.04.1991 № 987-ХІІ;

- медико-соціальне обладнання й оснащення, що передається винятково реабілітаційним установам для інвалідів та дітей-інвалідів, які мають відповідну ліцензію на здійснення реабілітаційних послуг, незалежно від відомчого підпорядкування, типу і форм власності, за обов’язкової умови заборони його подальшого продажу.

Звільнення від оподаткування товарів (робіт, послуг) гуманітарної допомоги здійснюється у порядку, встановленому Податковим та Митним кодексами України.

Плата за виконання митних формальностей поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановлена МКУ, не справляється при ввезенні на митну територію України товарів гуманітарної допомоги.

На підставі рішення про надання гуманітарної допомоги отримувачам гуманітарної допомоги за межами України держава забезпечує донорам України повернення податку на додану вартість у порядку, встановленому ПДВ України.

Відповідно до Закону України “Про режим іноземного інвестування” від 19.03.1996 № 93/96-ВР майно, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємств з іноземними інвестиціями (крім товарів для реалізації або власного споживання), звільняється від обкладення митом.

При цьому митні органи здійснюють пропуск такого майна на територію України на підставі виданого підприємством простого векселя на суму мита з відстроченням платежу не більш як на 30 календарних днів із дня оформлення ввізної вантажної митної декларації.

Векселедержателем цього векселя є митні органи.

Вексель сплачується, і ввізне мито не справляється, якщо у період, на який дається відстрочення платежу, це майно зараховане на баланс підприємства і податковою інспекцією за місцезнаходженням підприємства зроблена відмітка про це на примірнику векселя.

Вексель виписується векседавцем в іноземній валюті, визнаній Національним банком України конвертованою, на суму ввізного мита з відстроченням платежу не більш як на 30 календарних днів із дня оформлення ввізної вантажної митної декларації.

На звороті векселя та його копій векселедержатель ставить напис “Взято на облік” із зазначенням дати взяття на облік і облікового номера, які скріплюються його підписом і печаткою.

У ввізній вантажній митній декларації зазначається, що майно ввозиться з метою внесення до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями або для провадження спільної інвестиційної діяльності на підставі договору (контракту) з іноземним інвестором.

До облікового номера через дефіс додається літера “Ф” (у разі видачі векселя під час ввезення в Україну майна до статутного фонду підприємства з іноземною інвестицією) або літера “К” (у разі видачі векселя під час ввезення в Україну майна на підставі договору (контракту) з іноземним інвестором про спільну інвестиційну діяльність).

Щоб сплатити вексель, векседавець звертається у письмовій формі до державної податкової адміністрації (інспекції) з проханням зробити відповідну відмітку на його копії векселя.

До заяви додаються:

- копія векселя;
- копія ввізної вантажної митної декларації на майно;
- документи про зарахування майна на баланс підприємства з іноземними інвестиціями або окремих баланс сторін, що провадять спільну інвестиційну діяльність на підставі укладеного договору (контракту). У разі потреби державна податкова адміністрація (інспекція) має право перевірити на місці фактичну наявність майна у векседавця;
- документи про державну реєстрацію іноземної інвестиції.

У разі встановлення факту зарахування майна на баланс державна податкова адміністрація (інспекція) на звороті копії векселя, що належить векседавцю, робить напис “Зараховано на баланс” із зазначенням дати виконання, які скріплюються підписом начальника (заступника начальника) та печаткою державної податкової адміністрації (інспекції).

Цю копію векселя векседавець подає векседедержателю.

Вексель сплачується векседедержателем шляхом проставлення на лицьовому боці напису “Сплачено” і дати, які скріплюються підписом начальника (заступника начальника) та печаткою митного органу.

Якщо векселя не сплачено протягом 30 календарних днів із дня оформлення ввізної митної декларації, векседавець зобов'язаний внести плату за векселем протягом п'яти календарних днів.

У тексті платіжного доручення додатково до встановленого зазначається таке: “За векселем від “__” _____ 20__ року № ____ в оплату ввізного мита”.

Копія векселя, що належить векседавцю, та копія платіжного доручення з відміткою банку про сплату векселя подаються векседедержателю для сплати.

Плата за векселем провадиться у валюті України за її офіційним курсом, визначеним Національним банком України, що діє на день внесення плати за векселем.

Якщо протягом трьох років із часу зарахування іноземної інвестиції на баланс підприємства з іноземними інвестиціями майно, що було ввезене в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду зазначеного підприємства, відчужується, зокрема у зв'язку з припиненням діяльності цього підприємства (крім вивезення іноземної інвестиції за кордон), підприємство з іноземними інвестиціями сплачує ввізне мито, яке обчислюється, виходячи з митної вартості цього майна, перерахованої у валюту України за офіційним курсом, визначеним Національним банком України на день здійснення відчуження майна.

Ввізне мито не сплачується за умови вивезення іноземної інвестиції за кордон, що засвідчується вивізною вантажною митною декларацією з відповідною відміткою.

Підставою для звільнення від сплати ввізного мита є:

- нотаріально засвідчена копія свідоцтва про державну реєстрацію проекту технологічного парку;
- копія проекту технологічного парку;
- номенклатура й обсяги ввезення в Україну матеріалів, які не виробляються в Україні, нового устаткування, обладнання та комплектувальних виробів, необхідних для реалізації проекту (надсилається ДМС України).

Листом ДМС України від 19.01.2011 № 11/3-10.14/877-ЕП до митних органів доведено перелік рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі, якими запроваджено спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне мито.

Стаття 288

Особливості оподаткування особливими видами мита

(Назва статті 288 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

1. Спеціальне мито, антидемпінгове мито та компенсаційне мито застосовуються незалежно від інших видів мита на умовах, визначених законом.

(Частину другу ст. 288 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012)

Коментована стаття вказує на те, що спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне мито застосовуються незалежно від інших видів мита на умовах, визначених чинним законодавством.

СПРАВЛЯННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Стаття 289

Виникнення обов'язку із сплати митних платежів

1. Обов'язок із сплати митних платежів виникає:

- 1) у разі ввезення товарів на митну територію України – з моменту фактичного ввезення цих товарів на митну територію України;
- 2) при незаконному переміщенні товарів, що перебувають на території вільної митної зони або на митному складі, – з моменту такого переміщення товарів;
- 3) у разі вивезення товарів з митної території України:
 - а) при оформленні товарів відповідно до митного режиму експорту – з моменту прийняття митним органом митної декларації;
 - б) при вивезенні товарів за межі митної території України без оформлення митної декларації та при незаконному вивезенні товарів за межі митної території України – з моменту фактичного вивезення товарів за межі митної території України;
 - в) при невиконанні умов, установлених щодо товарів, які вивозилися за межі митної території України із звільненням від оподаткування вивізним митом, – з моменту, коли ці товари прибули до іншого місця призначення, ніж те, у зв'язку з яким надавалося таке звільнення;
- 4) після завершення митного оформлення товарів та їх випуску, якщо внаслідок перевірки митної декларації чи за результатами документальної перевірки митний орган самостійно визначає платнику податків додаткові податкові зобов'язання;
- 5) в інших випадках, встановлених Податковим кодексом України.

Ця законодавча норма виписана з метою недопущення тлумачення окремими платниками податків норм законодавства, згідно з якими обов'язок у платника податків виникає лише при поданні митної декларації до митного оформлення.

Тому такі нововведення дають змогу митним органам самостійно донести до рахувати податкові зобов'язання за митними платежами у разі виявлення фактів незаконного переміщення, недекларування і несвоєчасного декларування товарів або в інших подібних випадках.

Обов'язок зі сплати митних платежів у разі ввезення товарів на митну територію України виникає з моменту фактичного ввезення цих товарів на митну територію України. У разі незаконного переміщення товарів, що перебувають на території вільної митної зони або на митному складі, – з моменту такого переміщення товарів.

Деякі випадки визначено у разі вивезення товарів із митної території України.

Стаття 290

Припинення обов'язку із сплати митних платежів

1. Обов'язок із сплати митних платежів припиняється:

- 1) при виконанні обов'язку із сплати митних платежів;
- 2) якщо товари до їх випуску виявилися знищеними або безповоротно втраченими внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за нормальних умов транспортування, зберігання або використання (експлуатації) та за відсутності порушень вимог та умов, установлених цим Кодексом, а також внаслідок природних втрат, які підтверджуються відповідними актами;
- 3) якщо товари знищуються або передаються у власність держави відповідно до цього Кодексу;
- 4) якщо товари конфіскуються відповідно до цього Кодексу.

2. Щодо товарів, випущених у вільний обіг на митній території України або вивезених з цієї території без сплати митних платежів, обов'язок з їх сплати припиняється також у випадках, передбачених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими законами України.

Коментована стаття визначає порядок припинення обов'язку зі сплати митних платежів. Насамперед цей обов'язок припиняється при його виконанні, що підтверджується конкретними діями (фактами), які можна перевірити документально.

Важливо враховувати, що в податкових правовідносинах діє розширювальний принцип, принцип дозволеного поведіння, тобто такий, що охоплює сукупність дій, прямо запропонованих законодавчими актами

про оподаткування. Водночас подібне положення закріплює і певні гарантії, встановлюючи рамки для контролюючих органів: підстави виникнення, зміни і припинення обов'язків платника податків як об'єкта контролю мають встановлювати тільки податкові закони.

Головним питанням при регулюванні правовідносин із приводу сплати митних платежів є з'ясування моменту, з якого виникає обов'язок сплачувати такі платежі. Положення Митного та Податкового кодексів України, що регулюють порядок внесення митних платежів, пов'язують обов'язок їхньої сплати з настанням обставин, передбачених законодавством.

Звернувшись до положень податкового законодавства, необхідно зауважити, що податковий обов'язок не тільки пов'язується з підставами його виникнення, а й чітко визначається конкретними термінами, протягом яких він має бути виконаний. При цьому важливо пам'ятати, що виконання податкового обов'язку є першочерговим стосовно інших обов'язків платника, – це визначає зміст усіх інших обов'язків.

Щодо виконання податкового обов'язку зі сплати митних платежів, то він реалізується сплатою таких платежів. Однак імовірні випадки, коли платник не може виконати податкового обов'язку у загальному порядку. У такій ситуації необхідні певні додаткові гарантії, що надаються у формі способів забезпечення виконання податкового обов'язку.

Податковий обов'язок як обов'язок платника податків сплатити необхідну суму податку у встановлений термін за наявності обставин, передбачених податковим законодавством, виникає з кожного виду податку окремо. Існує чотири підстави припинення податкового обов'язку:

- 1) належне виконання податкового обов'язку;
- 2) ліквідація юридичної особи – платника податку;
- 3) смерть фізичної особи – платника податків або визнання її померлою;
- 4) втрата особою ознак, що визначають його як платника податків.

Нормами ст. 290 Кодексу чітко визначені підстави для припинення обов'язку зі сплати митних платежів.

Таким чином, припинення обов'язку зі сплати митних платежів відображає загальне положення теорії права про те, що будь-який обов'язок припиняється належним виконанням (пп. 1 п. 1 ст. 290 Кодексу). Три інші підстави припинення обов'язку зі сплати митних платежів фактично пов'язані з відсутністю у особи підстав для виникнення такого обов'язку.

Стаття 291

Виконання обов'язку із сплати митних платежів

1. Обов'язок із сплати митних платежів вважається виконаним (митні платежі вважаються сплаченими):

- 1) у разі здійснення особою, відповідальною за сплату митних платежів, розпорядження про використання коштів авансових платежів:
 - а) при здійсненні митного оформлення товарів – з моменту закінчення митного оформлення;
 - б) якщо сплата не пов'язана із здійсненням митного оформлення товарів, – з моменту списання коштів з авансового рахунку при перерахуванні їх до державного бюджету;
- 2) у разі сплати коштів безпосередньо до державного бюджету у випадках, визначених законодавством України, – з моменту:
 - а) списання коштів з рахунку платника податків у банку;
 - б) внесення готівкових коштів у касу банку;
- 3) з моменту сплати банком, іншою організацією відповідно до наданої гарантії (забезпечення сплати митних платежів) коштів до державного бюджету в рахунок сплати митних платежів;
- 4) з моменту списання коштів, що перебували у грошовій заставі, з відповідного рахунку митниці при перерахуванні цих коштів до державного бюджету в рахунок сплати митних платежів;
- 5) з моменту настання інших обставин, визначених Податковим кодексом України.

Виконання податкового обов'язку в широкому сенсі, зокрема й обов'язку зі сплати митних платежів, припускає реалізацію всієї системи обов'язків платника податків, пов'язаних зі сплатою податків і зборів. У вузькому розумінні виконання податкового обов'язку означає своєчасну й повну сплату податків. Однак сплата податку опосередковується діями й щодо обліку, обчислення податкового окладу, тобто всім комплексом обов'язків платника податків, які становлять податковий обов'язок у широкому значенні. Переважно виконання податкового обов'язку розглядається саме як сплата податку. Таке виконання припускає сукупність дій платника податків та інших осіб щодо обліку, сплати й звітності у відповідних формах і строках. Форма виконання податкового обов'язку припускає конкретизацію її за низкою складових.

Необхідно враховувати, що митні платежі мають суворо визначені терміни сплати, тобто терміни, до закінчення яких їх має бути сплачено.

Коментована стаття визначає форми виконання обов'язку зі сплати митних платежів.

Стаття 292

Випадки, коли митні платежі не сплачуються

1. Митні платежі не сплачуються у разі, якщо відповідно до цього Кодексу, Податкового кодексу України, інших законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України:

- 1) товари не є об'єктом оподаткування митними платежами;
- 2) щодо товарів надано звільнення або повне умовне звільнення від сплати митних платежів – у період дії такого звільнення і при дотриманні умов, у зв'язку з якими його надано;
- 3) при ввезенні товарів на митну територію України або вивезенні товарів з митної території України товари були поміщені у митний режим, який відповідно до положень цього Кодексу не передбачає сплату митних платежів, – на період дії цього режиму та при виконанні умов, що впливають з такого режиму;
- 4) коли загальна фактурна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України громадянами, не перевищує обсягів, які не є об'єктом оподаткування митними платежами відповідно до розділу XII цього Кодексу.

Статтею передбачені випадки, коли митні платежі не сплачуються (кошти не перераховуються до державного бюджету).

Товари не є об'єктом оподаткування митними платежами. Так, відповідно до ст. 277 Кодексу товари, митна вартість яких не перевищує еквівалента у 100 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України підприємствами, не є об'єктом оподаткування митом, крім випадків, передбачених ст. 234 для товарів, які переміщуються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях. Згідно із цією статтею не є об'єктом оподаткування митними платежами вартість товарів, що не перевищує 300 євро.

Наступний випадок стосується товарів, щодо яких надано звільнення або повне умовне звільнення від сплати митних платежів – у період дії такого звільнення і за дотримання умов, у зв'язку з якими його надано.

Не сплачуються митні платежі також при ввезенні товарів на митну територію України або вивезенні товарів із митної території України, якщо вони були поміщені у митний режим, який відповідно до положень цього Кодексу не передбачає сплати митних платежів – на період дії цього режиму і при виконанні умов, що впливають із такого режиму; коли загальна фактурна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України громадянами, не перевищує

обсягів, які не є об'єктом оподаткування митними платежами відповідно до розд. XII Кодексу.

Стаття 293

Особи, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів

1. Особою, на яку покладається обов'язок із сплати митних платежів, є декларант. Якщо декларування товарів здійснюється особою, уповноваженою на це декларантом, на таку особу покладається обов'язок із сплати митних платежів солідарно з декларантом.

2. Особою, на яку покладається обов'язок із сплати донарахованих митних платежів, – податкового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки, є відповідний платник податків.

3. Крім осіб, зазначених у частинах першій і другій цієї статті, особами, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів, є:

- 1) у разі незаконного ввезення товарів на митну територію України, незаконного вивезення товарів за межі митної території України – особа, яка незаконно ввезла (вивезла) товари, а також особи, які брали участь у незаконному ввезенні (вивезенні) товарів, якщо вони знали або повинні були знати про незаконність такого ввезення (вивезення), та особи, які придбали у власність або у володіння незаконно ввезені товари, якщо в момент придбання вони знали або повинні були знати про незаконність ввезення, що належним чином доведено в порядку, встановленому законодавством України;
- 2) у разі вилучення товарів, що тимчасово зберігаються під митним контролем, з порушенням вимог цього Кодексу та інших нормативно-правових актів – особа, яка незаконно вилучила такі товари, а також особи, які брали участь у незаконному вилученні таких товарів, зберігали та придбали такі товари, або особа, яка відповідає за забезпечення схоронності зазначених товарів;
- 3) у разі недотримання положень цього Кодексу щодо користування та розпорядження товарами або виконання інших вимог і умов, установлених цим Кодексом для застосування митних режимів, що передбачають умовне повне або часткове звільнення від сплати митних платежів, – особи, відповідальні за дотримання митного режиму;
- 4) у разі невиконання зобов'язань щодо використання чи споживання товарів, що впливають з умов цільового використання, за яких надається податкова пільга при випуску товарів для вільного обігу, – особа, на яку покладається обов'язок щодо виконання таких умов;

- 5) у разі заявлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення до митного режиму транзиту – особа, яка надала зобов'язання щодо доставки цих товарів, транспортних засобів до митного органу призначення;
- 6) у разі невиконання особою, відповідальною за сплату митних платежів, обов'язку із сплати митних платежів, якщо сплата митних платежів забезпечена гарантом відповідно до положень цього Кодексу, – гарант.

4. У разі якщо відповідно до норм цього Кодексу обов'язок із сплати митних платежів покладається на кількох осіб, такі особи виконують цей обов'язок солідарно.

Головними моментами, що визначені статтею, є покладення обов'язку за сплату податків на особу, яка здійснює декларування товару. При цьому якщо декларування товарів здійснюється особою, уповноваженою на це декларантом, така особа є відповідальною за сплату митних платежів солідарно з декларантом:

- 1) у разі донарахування митних платежів за результатами документальної перевірки – відповідальним визначено конкретного платника податків.

Крім того, є особливі випадки, коли відповідальними за сплату митних платежів є особи, не зазначені у ч. 1, 2 цієї статті. Так, при незаконному ввезенні товарів на митну територію України, незаконному вивезенні товарів за межі митної території України – особа, що незаконно ввезла (вивезла) товари, а також особи, що брали участь у незаконному ввезенні (вивезенні) товарів, якщо вони знали або повинні були знати про незаконність такого ввезення (вивезення), а при ввезенні – також особи, які придбали у власність або у володіння незаконно ввезені товари, якщо в момент придбання вони знали або повинні були знати про незаконність ввезення, що належним чином доведено в порядку, встановленому законодавством України;

- 2) при вилученні товарів, що тимчасово зберігаються під митним контролем, із порушенням вимог Кодексу та інших нормативно-правових актів, – особа, що незаконно вилучила такі товари, а також особи, які брали участь у незаконному вилученні таких товарів, зберігали й придбали такі товари, або особа, що відповідає за забезпечення схоронності зазначених товарів;
- 3) при недотриманні положень Кодексу щодо користування й розпорядження товарами або щодо виконання інших вимог і умов, установлених Кодексом для застосування митних режимів, які передбачають

- умовне повне або часткове звільнення від сплати митних платежів, – особи, відповідальні за дотримання митного режиму;
- 4) при невиконанні зобов'язань щодо використання чи споживання товарів, які впливають з умов цільового використання, за яких надається податкова пільга при випуску товарів для вільного обігу, – особа, на яку покладається обов'язок щодо виконання таких умов;
 - 5) при заявленні товарів, транспортних засобів комерційного призначення до митного режиму транзиту – особа, яка надала зобов'язання щодо доставки цих товарів, транспортних засобів до митного органу призначення;
 - 6) у разі невиконання особою, відповідальною за сплату митних платежів, обов'язку зі сплати митних платежів, якщо сплата митних платежів забезпечена гарантом відповідно до положень Кодексу, – гарант.

Нововведення стосується випадку, коли відповідно до норм Кодексу відповідальність за сплату митних платежів покладається на кількох осіб, такі особи несуть солідарну відповідальність за сплату митних платежів.

Стаття 294

Об'єкт та база оподаткування митними платежами

1. Об'єкт та база оподаткування митними платежами під час переміщення товарів через митний кордон України визначаються відповідно до цього Кодексу, Податкового кодексу України та інших законів України.

Загальні положення щодо визначення об'єкта і бази оподаткування висвітлені у Податковому кодексі України. Так, відповідно до ст. 7 ПК України об'єкт і база оподаткування є одними з елементів, обов'язкових для визначення під час встановлення будь-якого податку.

Об'єктом оподаткування за ст. 22 ПК України можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.

У свою чергу, *базою оподаткування* за ст. 23 ПК України визнаються фізичний, вартісний чи інші характерні вирази об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання.

Для визначення об'єкта і бази оподаткування митних платежів коментована стаття відсилає до інших положень МКУ, ПК України та законів України. Це зумовлено передусім тим, що для кожного виду митних платежів об'єкт і база оподаткування встановлюються окремо. Також у випадках, передбачених ПК України, один об'єкт оподаткування може утворювати кілька баз оподаткування для різних податків, а одна й та сама конкретна вартісна, фізична або інша характеристика певного об'єкта оподаткування може бути базою оподаткування для різних податків.

Отже, постає необхідність визначити, які саме податки вважати митними платежами, і як визначається об'єкт і база оподаткування ними.

У п. 27 ч. 1 ст. 4 Кодексу до митних платежів внесено мито, податок на додану вартість, що справляється при ввезенні товарів на митну територію України, й акцизний податок, який береться при ввезенні підакцизних товарів на митну територію України. При цьому встановлено, що МКУ та іншими законами з питань митної справи визначаються правила оподаткування товарів або послуг, які переміщуються через митний кордон України, лише в частині оподаткування ввізним (імпортним) або вивізним (експортним) митом. Правила оподаткування рештою податків визначаються тільки ПК України.

Виходячи з викладеного, об'єкт і база оподаткування митом визначаються Кодексом та іншими законами України, об'єкт і база оподаткування податком на додану вартість та акцизним податком – ПК України.

Таким чином, *об'єкти оподаткування митом* визначені у ст. 277 МКУ, а *база оподаткування митом* встановлена ст. 279 МКУ (див. коментарі до відповідних статей).

Об'єкт оподаткування ПДВ визначається відповідно до ст. 185 ПК України і являє собою операції платників податку з:

- а) постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ст. 186 ПК України, зокрема операції з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору) на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також із передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю;
- б) постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ст. 186 ПК України;
- в) ввезення товарів (супутніх послуг) на митну територію України в митному режимі імпорту або реімпорту (далі – імпорт);
- г) вивезення товарів (супутніх послуг) у митному режимі експорту або реекспорту (далі – експорт);

- г) з метою оподаткування цим податком до експорту також прирівнюється постачання товарів (супутніх послуг), які перебувають у вільному обігу на території України, до митного режиму вільної митної зони, митного складу або магазину безмитної торгівлі, створених згідно з положеннями гл. 20–22 МКУ;
- д) з метою оподаткування цим податком до імпорту також прирівнюється постачання товарів (супутніх послуг) з-під митного режиму вільної митної зони, митного складу або магазину безмитної торгівлі, створених згідно з положеннями гл. 20–22 МКУ, для їх подальшого вільного обігу на території України;
- е) постачання послуг із міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

Виняток становлять операції, передбачені п. 196.1.12 і 196.1.13 ч. 196.1 ст. 196 ПК України, а саме вивезення товарів за межі митного кордону України у митному режимі тимчасового вивезення згідно з положеннями гл. 19 МКУ або у митному режимі переробки відповідно до гл. 23 МКУ, зокрема об'єктів оперативного лізингу або транспортних засобів із метою їх ремонту, а також операції з постачання товарів (супутніх послуг) на митну територію України у митному режимі відмови на користь держави згідно з гл. 26 МКУ відповідно.

Щодо бази оподаткування ПДВ, то ПК України встановлює порядок її визначення для товарів, які ввозяться на митну територію України, та послуг, які поставляються нерезидентами на цій території (ст. 190). Зокрема, базою оподаткування *при ввезенні товарів* на митну територію України є договірна (контрактна) вартість, але не менша від митної вартості цих товарів, визначеної відповідно до МКУ, з урахуванням мита й акцизного податку, які підлягають сплаті, за винятком податку на додану вартість, що входять до ціни товарів/послуг згідно із законом. Причому при визначенні бази оподаткування перерахунок іноземної валюти в національну здійснюється за офіційним курсом національної валюти до цієї валюти, встановленим Національним банком України, що діє на день подання митної декларації для митного оформлення, а в разі нарахування суми податкового зобов'язання митним органом у випадках, коли митна декларація не подавалася, – на день визначення податкового зобов'язання.

Водночас *при постачанні послуг* нерезидентами на митній території України базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість таких послуг з урахуванням податків і зборів, за винятком податку на додану вартість, що входять до ціни постачання відповідно до законодавства. Визначена вартість перераховується у національну валюту за валютним (обмін-

ним) курсом Національного банку України на дату виникнення податкових зобов'язань. У разі отримання послуг від нерезидентів без їх оплати база оподаткування визначається, виходячи із звичайних цін на такі послуги без урахування податку.

Стаття 213 ПК України визначає *об'єкти оподаткування акцизним податком* як операції з:

- а) реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції);
- б) реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції) з метою власного споживання, промислової переробки, здійснення внесків до статутного капіталу, а також своїм працівникам;
- в) ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;
- г) реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), по які не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизних товарів (продукції), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави;
- г) реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України зі звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законодавством, відповідно до п. 213.3;
- д) обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів (продукції), що перевищують встановлені норми втрат з урахуванням п. 214.6 ст. 214 ПК України.

Виняток становлять операції, передбачені п. 213.2.1 та 213.2.2 ч. 213.2 ст. 213 ПК України, а саме вивезення (експорту) підакцизних товарів (продукції) платником податку за межі митної території України, а також ввезення на митну територію України раніше експортованих підакцизних товарів (продукції), у яких виявлено вади, що перешкоджають реалізації цих товарів на митній території країни-імпортера, для їх повернення експортеру, які ввозяться продавцем (експортером) таких товарів без подальшої реалізації на митній території України. Також ряд операцій із ввезення на митну територію України окремих підакцизних товарів (продукції), що звільняються від оподаткування акцизним податком, передбачено ч. 213.3 ст. 213 ПК України.

Щодо *бази оподаткування акцизним податком*, то порядок її визначення встановлено у ст. 214 ПК України залежно від виду ставки, за якою обчислюється цей податок. Так, у разі обчислення *із застосуванням адвалорних ставок* базою оподаткування є вартість реалізованого товару (продукції), виробленого на митній території України, за встановленими виробником макси-

мальними роздрібними цінами без ПДВ та з урахуванням акцизного податку, і вартість товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товари (продукцію), які він імпортує, без ПДВ і з урахуванням акцизного податку. Якщо ж податок обчислюється *із застосуванням специфічних ставок* із вироблених на митній території України або ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), то базою оподаткування є їх величина, визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості товару (продукції), об'єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках. А в разі обчислення податку *із застосуванням одночасно адвалорних та специфічних ставок* податку базою оподаткування є база, визначена для обчислення податку із застосуванням як адвалорних, так і специфічних ставок.

Стаття 295

Нарахування митних платежів

1. Митні платежі нараховуються декларантом або іншими особами, на яких покладено обов'язок із сплати митних платежів, самостійно, крім випадків, якщо обов'язок щодо нарахування митних платежів відповідно до цього Кодексу, Податкового кодексу України та інших законів України покладається на митні органи.

2. Нарахування сум митних платежів здійснюється у валюті України.

3. Для цілей нарахування митних платежів застосовуються ставки, що діють на день подання митному органу митної декларації на товари, а в разі якщо митне оформлення здійснюється без подання митної декларації, – на день його здійснення.

4. У разі якщо для цілей обчислення митних платежів, у тому числі визначення митної вартості товарів, необхідно зробити перерахування іноземної валюти, застосовується курс валюти України до іноземної валюти, встановлений Національним банком України на день нарахування митних платежів.

Коментована стаття визначає, ким, у якій валюті та із застосуванням яких ставок нараховуються митні платежі.

За загальним правилом сума митних платежів самостійно обчислюється *декларантом або іншою особою*, на яку покладено обов'язок сплати митних платежів. Ця сума зазначається у митній декларації або уточнювальному розрахунку, що подаються митному органу у встановлені цим Кодексом строки. Згідно з ч. 54.1 ст. 54 Податкового кодексу України така сума вважається узгодженою.

Однак у визначених ч. 54.3 ст. 54 ПК України випадках обов'язок із визначення сум грошових зобов'язань покладається на контролюючі (щодо мита, податку на додану вартість і акцизного податку – митні) органи. Зокрема митні платежі нараховуються *митними органами*, якщо:

- 1) платник податків не подає в установлені строки митної декларації;
- 2) дані перевірок результатів діяльності платника податків свідчать про заниження або завищення суми його податкових зобов'язань, суми бюджетного відшкодування або від'ємного значення суми податку на додану вартість платника податків, заявлених у митних деклараціях, уточнювальних розрахунках;
- 3) згідно з податковим та іншим законодавством особою, відповідальною за нарахування сум податкових зобов'язань з окремого податку, у тому числі за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності, є митний орган;
- 4) рішенням суду, що набрало чинності, особу визнано винною в ухиленні від сплати податків;
- 5) результати митного контролю, отримані після закінчення процедури митного оформлення та випуску товарів, свідчать про заниження або завищення податкових зобов'язань, визначених платником податків у митних деклараціях;
- 6) від уповноважених органів іноземних країн до митного органу надійшли документально підтверджені відомості щодо країни походження, вартісних, кількісних або якісних характеристик, які мають значення для оподаткування товарів і предметів при ввезенні (пересиланні) на митну територію України або територію спеціальної митної зони, або вивезенні (пересиланні) товарів і предметів з митної території України, або території спеціальної митної зони, що відрізняються від задекларованих під час митного оформлення.

Відповідальним за своєчасність, достовірність і повноту нарахування сум митних платежів стає суб'єкт, на якого, згідно з коментованою статтею, покладено обов'язок із їх нарахування.

Частина третя коментованої статті визначає, що для цілей нарахування митних платежів застосовуються ставки, які діють на день подання митному органу митної декларації на товари, а в разі якщо митне оформлення здійснюється без подання митної декларації, – на день його здійснення.

Ставки мита визначені у ст. 280 Кодексу і встановлюються відповідно до Закону України “Про Митний тариф України” від 05.04.2001 № 2371-III, яким затверджено Митний тариф України як систематизований згідно з УКТ ЗЕД перелік ставок ввізного мита, що справляється з товарів, котрі

ввозяться на митну територію України, та Закону України “Про Єдиний митний тариф України” від 05.02.1992 № 2097-ХІІ.

Розміри *ставок ПДВ* визначаються ПК України, ст. 193 якого встановлює 17 та 0 % від бази оподаткування, а ст. 194 і 195 визначають операції, що оподатковуються за основною та нульовою ставками відповідно.

Ставки акцизного податку є диференційованими щодо конкретно визначених товарів і також визначаються ПК України, зокрема ст. 215.

Ставки митних платежів мають діяти на *день подання митному органу митної декларації на товари* або на *день здійснення митного оформлення*. Прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення і документів на них до митного оформлення засвідчується згідно з вимогами ч. 2 ст. 248 Кодексу шляхом проставляння відбитків відповідних митних забезпечень (зокрема за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних і товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії. За цими відмітками і визначається день подання митному органу митної декларації на товари чи день здійснення митного оформлення.

Частина друга коментованої статті передбачає, що нарахування сум митних платежів здійснюється у валюті України. Тому для обчислення митних платежів перерахування іноземної валюти відповідно до ч. 4 коментованої статті здійснюється із застосуванням *курсу валюти України до іноземної валюти*, встановленого Національним банком України на день нарахування митних платежів. Такий курс установлюється щоденно відповідно до п. 2 Положення про встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют та курсу банківських металів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 № 496, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 27.11.2003 за № 1094/8415. Пункт 12 згаданого Положення також визначає, що інформація про встановлені офіційні курси гривні до іноземних валют і банківських металів розміщується в міжнародній комп'ютерній мережі Інтернет (зокрема на офіційному сайті Національного банку України (bank.gov.ua) у рубриці “Показники валютного ринку”) і надсилається територіальними управліннями НБУ іншим банкам.

Порядок нарахування, обліку й перерахування до державного бюджету сум митних платежів згідно з вимогами ч. 7 ст. 298 Кодексу визначається міністерством, керівник якого (міністр) спрямовує та координує діяльність центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи.

Стаття 296

Особливості застосування ставок митних платежів під час незаконного переміщення товарів через митний кордон України та використання товарів з порушенням встановлених обмежень

1. У разі незаконного ввезення товарів на митну територію України або вивезенні їх з цієї території суми належних до сплати митних платежів нараховуються за ставками, встановленими на день переміщення цих товарів через митний кордон України, а якщо такий день встановити неможливо – на день виявлення факту такого ввезення (вивезення).

2. У разі втрати, недоставки чи видачі без дозволу митних органів товарів, що перебувають під митним контролем та переміщуються транзитом або знаходяться на тимчасовому зберіганні, митні платежі нараховуються за ставками, встановленими на день прийняття цих товарів для перевезення або розміщення їх на тимчасове зберігання.

3. У разі незаконного ввезення товарів на митну територію України базою оподаткування є митна вартість цих товарів, їх кількість або інші показники, встановлені законом, що використовуються для визначення бази оподаткування, на день нарахування митних платежів, відповідно до частини першої цієї статті. Якщо визначити суму належних до сплати митних платежів неможливо внаслідок ненадання митному органу точних відомостей про характер товарів, їх назву, кількість, країну походження і митну вартість, сума митних платежів визначається виходячи з найбільшої величини ставок митних платежів, кількості чи вартості товарів, що можуть бути визначені на підставі наявних відомостей.

4. У разі нецільового використання товарів, щодо яких було надано умовне звільнення від оподаткування, а також порушення умов митних режимів, поміщення в які передбачає умовне звільнення від оподаткування, застосовуються ставки митних платежів, що діють на день прийняття митним органом митної декларації для митного оформлення. Митна вартість товарів, їх кількість чи інші характеристики, що використовуються для визначення бази оподаткування, визначаються на день застосування ставок митних платежів.

Ця стаття регламентує особливості визначення ставок митних платежів залежно від виду порушення порядку переміщення товарів через митний кордон України та їх використання, а саме у випадках:

- незаконного ввезення товарів на митну територію України або вивезення їх із цієї території;

- втрати, недоставлення чи видачі без дозволу митних органів товарів, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом або знаходяться на тимчасовому зберіганні;
- нецільового використання товарів, щодо яких було надано умовне звільнення від оподаткування;
- порушення умов митних режимів, поміщення в які передбачає умовне звільнення від оподаткування.

Незаконне ввезення товарів на митну територію України або вивезення їх із цієї території являє собою ввезення (вивезення) товарів із порушенням (невиконанням або неналежним виконанням) вимог, встановлених законодавством України з питань митної справи. За таке правопорушення можуть накладатись адміністративне стягнення постановою митного органу та/або суду (судді) або покарання вироком суду, виконання яких не звільняє від сплати належних митних платежів. Тому в цих випадках суми митних платежів нараховуються митним органом, але з урахуванням визначених коментованою статтею особливостей.

Так, відповідно до ч. 1 коментованої статті у випадку незаконного ввезення товарів на митну територію України або вивезення їх із цієї території суми належних до сплати митних платежів нараховуються за ставками, встановленими на день переміщення цих товарів через митний кордон України, а якщо такий день встановити неможливо – на день виявлення факту такого ввезення (вивезення). День переміщення є днем фактичного перетину товарами митного кордону України, що засвідчується митним органом при прийнятті товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення згідно з вимогами ч. 2 ст. 248 Кодексу шляхом проставлення відбитків відповідних митних забезпечень (зокрема за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії. День виявлення факту незаконного ввезення (вивезення), у свою чергу, визначатиметься датою складання протоколу про порушення митних правил або постанови про порушення кримінальної справи про контрабанду відповідно до вимог гл. 71 Кодексу.

Згідно з ч. 2 статті при втраті, недоставленні чи видачі без дозволу митних органів товарів, що перебувають під митним контролем та переміщуються транзитом або знаходяться на тимчасовому зберіганні, митні платежі нараховуються за ставками, встановленими на день прийняття цих товарів для перевезення або розміщення їх на тимчасове зберігання. Вказане діяння є порушенням митних правил, передбачене ст. 470 Кодексу (див. коментар). Щоб визначити день прийняття товарів для перевезення або

розміщення їх на тимчасове зберігання з метою застосування відповідної ставки митних платежів, див. коментарі до гл. 17 “Транзит” і гл. 29 “Тимчасове зберігання” МКУ.

Відповідно до ч. 4 коментованої статті у разі нецільового використання товарів, щодо яких було надано умовне звільнення від оподаткування, а також порушення умов митних режимів, поміщення в які передбачає умовне звільнення від оподаткування, застосовуються ставки митних платежів, що діють на день прийняття митним органом митної декларації для митного оформлення. День прийняття митної декларації, решти документів на товари і транспортні засоби комерційного призначення до митного оформлення визначається, як було вказано, згідно з вимогами ч. 2 ст. 248 Кодексу.

Для розрахунку ставки митних платежів необхідно визначити *базу оподаткування*, яка з урахуванням особливостей, перелічених у коментованій статті, являє собою митну вартість товарів, їх кількість або інші показники, встановлені законом для визначення бази оподаткування, на день нарахування митних платежів. Якщо назвати суму належних до сплати митних платежів неможливо через ненадання митному органу точних відомостей про характер товарів, їх назву, кількість, країну походження і митну вартість, сума митних платежів обраховується, виходячи з найбільшої величини ставок митних платежів, кількості чи вартості товарів, що можуть бути визначені на підставі наявних відомостей. Джерелами таких відомостей можуть бути інформаційні бази даних митних органів, офіційна інформація від митних органів іноземних країн тощо. Додаткову інформацію про зміст поняття “база оподаткування” див. у коментарі до ст. 294 МКУ.

Стаття 297

Строки сплати (виконання обов’язку зі сплати) митних платежів

1. У разі ввезення товарів на митну територію України суми митних платежів, нараховані митним органом, підлягають сплаті до Держаного бюджету України платником податків до або на день подання митному органу митної декларації для митного оформлення, крім випадків, якщо відповідно до цього Кодексу товари ввозяться на митну територію України зі звільненням від оподаткування митними платежами.

2. У разі розміщення товарів на тимчасове зберігання митні платежі мають бути сплачені не пізніше дня закінчення строку тимчасового зберігання. Якщо до закінчення строку тимчасового зберігання ці товари поміщуються у митний режим, який передбачає сплату митних платежів, митні платежі мають бути сплачені не пізніше випуску товарів відповідно до цього режиму.

3. У разі вивезення товарів з митної території України вивізне мито має бути сплачене не пізніше дня прийняття митним органом митної декларації для митного оформлення, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

4. У разі зміни митного режиму митні платежі мають бути сплачені не пізніше дня випуску товарів у наступному митному режимі.

5. Для цілей обчислення пені строком сплати митних платежів вважається:

- 1) у разі використання товарів, ввезених на митну територію України з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано таке звільнення, – перший день, коли особа порушила обмеження щодо користування та/або розпорядження зазначеними товарами. Якщо такий день установити неможливо, строком сплати митних платежів вважається день прийняття митним органом митної декларації на такі товари для митного оформлення;
- 2) у разі порушення вимог і умов митних режимів, що відповідно до цього Кодексу тягне за собою виникнення обов'язку зі сплати митних платежів, – день вчинення такого порушення. Якщо такий день установити неможливо, строком сплати митних платежів вважається день початку дії відповідного митного режиму;
- 3) в інших випадках – день виникнення обов'язку зі сплати митних платежів.

6. Строки сплати митних платежів при переміщенні (пересиланні) товарів через митний кордон України громадянами, при переміщенні товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, при тимчасовому ввезенні товарів на митну територію України з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, а також при незаконному переміщенні товарів через митний кордон України визначаються цим Кодексом та Податковим кодексом України.

Коментована стаття встановлює строки сплати митних платежів залежно від митного режиму, у який поміщуються товари і транспортні засоби комерційного призначення.

Так, при ввезенні товарів на митну територію України, як і при вивезенні їх із митної території України, суми митних платежів, нараховані митним органом, підлягають сплаті до або на день подання митному органу (прийняття митним органом) митної декларації для митного оформлення (що вважати днем прийняття декларації до оформлення, визначено у ч. 2 ст. 248 МКУ та коментарях до ст. 295, 296 Кодексу). Отже, митні платежі підлягають сплаті не пізніше першого дня поміщення товарів і транспортних засобів у кожен митний режим, що не передбачає звільнення від оподаткування. Так, при зміні митного режиму митні платежі мають бути сплачені відповідно до ч. 4 коментованої статті не пізніше дня випуску товарів у наступному митному режимі.

У випадку, передбаченому ч. 2 цієї статті, при розміщенні товарів на тимчасове зберігання митні платежі мають бути сплачені не пізніше дня закінчення строку тимчасового зберігання. Строки тимчасового зберігання визначаються відповідно до ст. 204 Кодексу, а закінчується їх перебіг о 00 годині дня, визначеного як останній день строку.

До ч. 5, яка визначає строки сплати митних платежів для цілей обчислення пені, необхідно враховувати таке. Пеня нараховується у розмірах і порядку, визначених ПК України, зокрема гл. 12, а ч. 1 ст. 302 Кодексу передбачає, що пеня нараховується на суму податкового боргу після закінчення встановлених Кодексом та ПК України строків сплати митних платежів. Такими строками у коментованій статті визначені:

- 1) перший день, коли особа порушила обмеження щодо цільового користування та/або розпорядження товарами, ввезеними на митну територію України з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, а якщо такий день установити неможливо, строком сплати митних платежів вважається день прийняття митним органом митної декларації на такі товари для митного оформлення;
- 2) день вчинення порушення вимог і умов митних режимів, що відповідно до Кодексу тягне за собою виникнення обов'язку зі сплати митних платежів, а якщо такий день установити неможливо, строком сплати митних платежів вважається день початку дії відповідного митного режиму;
- 3) день виникнення обов'язку зі сплати митних платежів у інших випадках.

Частина шоста коментованої статті передбачає, що строки сплати митних платежів при переміщенні (пересиланні) товарів через митний кордон України громадянами, при переміщенні товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом і лініями електропередачі, при тимчасовому ввезенні товарів на митну територію України з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, а також при незаконному переміщенні товарів через митний кордон України встановлюються Кодексом і ПК України. Таким чином, щоб визначити строки сплати митних платежів, необхідно зважати на відповідні положення МКУ та ПК України.

Стаття 298

Порядок і форми сплати митних платежів

1. Суми митних платежів, нараховані митним органом, підлягають сплаті до державного бюджету платником податків безпосередньо на єдиний казначейський рахунок.

2. Суми митних платежів сплачуються в готівковій формі через касу митного органу чи фінансової установи або у безготівковій формі через фінансову установу, крім випадків, передбачених цим Кодексом та законами України.

3. Перерахування сум митних платежів до Державного бюджету України із зазначених рахунків митного органу здійснюється цим митним органом.

4. Митні платежі сплачуються у валюті України. В окремих випадках, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, митні платежі можуть бути сплачені в іноземній валюті за курсом, встановленим Національним банком України.

5. Перерахунок сум митних платежів, визначених у валюті України, в іноземну валюту для цілей сплати митних платежів, обчислених у валюті України, здійснюється за курсом, встановленим Національним банком України, що діє на день подання митної декларації, а у разі якщо обов'язок із сплати митних платежів не пов'язаний із поданням митної декларації, – на день фактичної сплати.

6. Митні платежі можуть бути сплачені в будь-якій іншій формі, передбаченій законом.

7. Порядок нарахування, обліку та перерахування до державного бюджету сум митних платежів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

8. На вимогу платника податків митні органи зобов'язані видати підтвердження сплати митних платежів у письмовій формі.

Митні платежі, нарахування і контроль за сплатою яких покладено на митні органи, підлягають сплаті до державного бюджету безпосередньо платником податків на єдиний казначейський рахунок.

Суми нарахованих митних платежів сплачуються в готівковій формі через касу митного органу чи фінансової установи або у безготівковій формі через фінансову установу, крім випадків, передбачених Кодексом та законами України, зокрема із застосуванням податкового векселя. Національним банком України листом від 24.04.2000 № 25-110/737-2678 надано додаткові роз'яснення з питання оформлення податковими векселями сплати митних платежів, відповідно до яких у разі, коли напис про аваль на векселі (а це має бути вексельне зобов'язання, складене на бланку встановленого зразка, із заповненням усіх реквізитів та наявності усіх підписів і відбитка печатки) підписаний керівником та головним бухгалтером філії комерційного банку на підставі відповідних доручень, наданих банком – юридичною особою, а ці підписи засвідчені печаткою банку – юридичної особи, то авалістом за векселем є безпосередньо банк – юридична особа.

Суми коштів, призначених для сплати митних платежів, обліковуються на депозитних рахунках, відкритих на ім'я митних органів у органах Державної казначейської служби України за балансовим рахунком 3734 “Депозитні рахунки органів стягнення”, або на відповідному рахунку, відкритому митним органом в уповноваженому банку за балансовим рахунком 2603 “Розподільчі рахунки суб'єктів господарської діяльності”.

Для зарахування коштів, що вносяться платниками і громадянами до/ або під час митного оформлення товарів, на балансі головного управління Державної казначейської служби України у місті Києві відкриваються депозитні рахунки 3734 на ім'я митних органів.

Сплата коштів у національній валюті, призначених для забезпечення справляння митних та інших платежів, здійснюється платниками до/ або під час митного оформлення товарів із рахунків, відкритих ними у банках, у вигляді передплати та/ або доплати, а також готівкою через банки на депозитні рахунки 3734, відкриті на ім'я митних органів у головному управлінні Державної казначейської служби України у місті Києві.

Кошти, що підлягають зарахуванню до Державного бюджету України, не пізніше наступного робочого дня після дати завершення митного оформлення товарів перераховуються митними органами з депозитних рахунків, відкритих у головному управлінні Державної казначейської служби України у місті Києві, на рахунки з обліку доходів, відкриті в головних управліннях Державної казначейської служби України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, у розрізі митних органів і кодів бюджетної класифікації доходів бюджету.

Митні платежі вносяться у валюті України або, в окремих випадках, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, в іноземній валюті за курсом Національного банку України.

Суми митних платежів, визначених у валюті України, перераховуються в іноземну валюту з метою сплати платежів за курсом, установленим Національним банком України, що діє на день подання митної декларації або на день фактичної сплати, у випадку, коли обов'язок зі сплати митних платежів не пов'язаний із поданням митної декларації.

Законодавчими актами міністерства, керівник якого спрямовує і координує діяльність центрального органу виконавчої влади з питань митної справи, визначається порядок нарахування, обліку й перерахування до державного бюджету сум митних платежів.

Митними органами на вимогу платника податків видається у письмовій формі підтвердження сплати митних платежів. У разі внесення платежів готівкою підтвердженням факту зарахування коштів на відповідний рахунок митного органу є оригінал прибуткового касового документа.

Стаття 299

Авансові платежі (передплата)

1. Сплата митних платежів може здійснюватися із застосуванням авансових платежів (передплати).

2. Авансовими платежами (передплатою) є грошові кошти, внесені платником податків за власним бажанням на рахунки, відкриті на ім'я митних органів в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, як попереднє грошове забезпечення сплати майбутніх митних платежів.

(Частина друга статті 299 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012).

3. Авансові платежі вносяться у валюті України.

4. Кошти авансових платежів не вважаються митними платежами, доки особа, яка внесла такі платежі, не зробить розпорядження про це митному органу та не будуть виконані відповідні митні формальності. З моменту початку виконання таких митних формальностей кошти авансових платежів у сумі, на яку зроблено розпорядження, не підлягають використанню на будь-які інші цілі. Після завершення митних формальностей кошти у сумі, на яку зроблено розпорядження, перераховуються митним органом до державного бюджету. У разі відмови від завершення митних формальностей сумі авансових платежів, на яку зроблено розпорядження, повертається статус авансових платежів.

5. Повернення коштів авансових платежів здійснюється в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, якщо заяву про повернення подано до митного органу протягом 1095 днів з дня внесення таких коштів на рахунок митного органу. При цьому відсотки на суму коштів, унесених як авансові платежі, не нараховуються.

6. Кошти авансових платежів, що перебувають на рахунку митного органу без розпорядження про використання протягом 1095 днів з дня їх внесення, підлягають перерахуванню до державного бюджету.

7. На вимогу платника податків митний орган зобов'язаний надати йому письмову інформацію про використання коштів, унесених ним як авансові платежі, не пізніше 30 днів з дня отримання такої вимоги. У разі незгоди платника податків з інформацією митного органу здійснюється спільна звірка використання зазначених коштів. Результати такої звірки оформлюються актом за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Один примірник такого акта після його підписання надається платнику податків.

Термін “передоплата” означає попереднє грошове забезпечення, а саме кошти платника, який за власним рішенням перераховує на визначені відповідно до Порядку розрахунково-касового обслуговування через органи Державного казначейства України кошти митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення, затвердженого наказом Міністерства фінансів України та Державної митної служби України від 24.01.2006 № 25/44.

У платіжних дорученнях на сплату митних та інших платежів за вантажною митною декларацією, уніфікованою митною квитанцією МД-1, у графі “Призначення платежів” має бути зазначено “Передоплата (доплата) за митне оформлення”.

Внесення авансових платежів здійснюється у валюті України.

Кошти авансових платежів вважаються митними платежами з моменту, коли особа, яка внесла такі платежі, зробить розпорядження про це митному органу і будуть виконані відповідні митні формальності. Кошти у сумі, на яку зроблено розпорядження, перераховуються митним органом до державного бюджету. У разі відмови від здійснення митних формальностей сумі коштів, на яку зроблено розпорядження, повертається статус авансових платежів.

За чинним законодавством платник податків має право на повернення коштів авансових платежів у порядку, встановленому міністерством, керівник якого спрямовує і координує діяльність центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи. Для повернення цих коштів платником податків подається до митного органу заява довільної форми, підписана керівником і головним бухгалтером суб'єкта господарської діяльності або фізичною особою. Повернення коштів авансових платежів здійснюється, якщо заяву на повернення подано до митного органу протягом 1095 днів із дня внесення таких коштів на рахунок митного органу.

У випадку, коли протягом 1095 днів із дня внесення щодо коштів авансових платежів не надійшло розпорядження про використання, ці кошти підлягають перерахуванню до державного бюджету.

Письмова інформація про використання коштів, внесених як авансові платежі, видається митним органом на вимогу платника податків у строк, що не перевищує 30 днів. У разі незгоди платника податків з інформацією митного органу здійснюється спільна перевірка використання зазначених коштів. Результати перевірки використання коштів закріплюються актом за встановленою законодавством формою. Один його примірник після підписання надається платнику податків.

Стаття 300

Звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами

1. Умови надання звільнення (умовного звільнення) від оподаткування митними платежами визначаються цим Кодексом, Податковим кодексом України, іншими законами України та міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

2. Порядок надання документів, необхідних для підтвердження права на звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Податкова пільга – передбачене податковим і митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування й сплати податку та збору, сплата ним податку і збору в меншому розмірі за наявності законних підстав. Пільги є одним із елементів податкової політики і мають як економічну, так і соціальну мету. Використовуючи податкові пільги, держава регулює певні економічні процеси й забезпечує соціальний захист окремих видів діяльності та груп населення.

Звільнення від сплати податку можливе в повному чи частковому обсязі. При звільненні в повному обсязі платник податків цілком звільняється від нарахування і сплати податку. При звільненні в частковому обсязі платник податків звільняється від сплати податку тільки у певній частині його податкового обов'язку. Підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їхньої діяльності й об'єкт оподаткування.

Законодавство про оподаткування, закладаючи основи надання податкових пільг, як пільгових суб'єктів виокремлює категорії платників, а не певних юридичних чи фізичних осіб, тобто однорідну групу платників податків, що характеризуються конкретною ознакою, на підставі якої формується пільговий податковий режим. Усі інші платники податків визначають об'єкт оподаткування, обчислюють податкову базу і суму додатків у повному обсязі за встановленими законодавством загальними правилами.

Правове регулювання податкових пільг здійснюється на двох рівнях. Перший – податкові закони, що закріплюють принципові винятки для певних категорій платників чи галузей. Другий – підзаконні акти, спрямовані на досягнення тактичних цілей стосовно конкретних суб'єктів.

Зарубіжний досвід переконує, що чимало економічно розвинутих країн скорочує обсяг податкових пільг, поєднуючи цей крок із появою широко-масштабних програм підтримки новостворених підприємств і тих суб'єктів господарювання, які здійснюють активну інвестиційну діяльність. Тому, на наш погляд, застосування податкових пільг в умовах економічної нестабільності має обов'язково враховувати потенційний ефект від їх надання, що унеможливає тотальне надання пільг усім економічним суб'єктам і виправдовує галузевий характер пільг.

Для оцінки ефективності дії пільг не достатньо виявити їх позитивний вплив на підприємство, що ними користується, необхідно оцінити комплексний результат від запровадження тієї чи іншої пільги. За своєю суттю пільги є своєрідними бюджетними інвестиціями – оскільки у діяльність підприємства вкладаються “потенційно державні” кошти. Якщо пільга не сприяє перетворенню окремого мікроекономічного ефекту в макроекономічний, її можна класифікувати як подарунок із боку держави.

Під час дослідження проблеми ефективності митних переваг (особливо тарифних преференцій) треба враховувати і значні витрати, пов'язані з їх запровадженням і досягненням запланованого результату (матеріальні, а можливо, й моральні чи політичні). Цей відчутний збиток доводиться брати до уваги при оцінці дієвості досліджуваного юридичного засобу, бо для суспільства зовсім не байдуже, ціною яких соціально-економічних витрат пільги досягнуть бажаної результативності. Цілком логічно, що не можна вважати функції переваг ефективними, якщо здійснені витрати перевищують цінність запланованого результату. У будь-якому разі про дієвість митних пільг і тарифних преференцій можна судити в міру їх окупності, тобто за обсягом вартості для суспільства. Підґрунтя такого критерію, як досягнення максимального результату з мінімальними соціальними витратами, становить не абсолютна цінність отриманого результату й не абсолютна величина здійснених витрат, а їх співвідношення.

Критерієм ефективності митних пільг і тарифних преференцій є їх правильність, тобто відповідність змісту, властивостей, результатів дії досліджуваного юридичного засобу сучасним прогресивним положенням правової науки.

Передбачений статтею Порядок надання документів, необхідних для підтвердження права на звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами, та їх перелік є одним з елементів забезпечення послідовності й стабільності регулювання процедури подання документів, які підтверджують право суб'єктів підприємницької діяльності на користування встановленими законодавством податковими пільгами під

час митного оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України або вивозяться з митної території України, визначаються підтверджувальними документами, які необхідно подати при такому митному оформленні.

Очікуваним результатом прийняття цього нормативно-правового акта є оптимізація й удосконалення адміністративних відносин між митними органами та платниками податків, забезпечення однозначного тлумачення законодавчих актів.

Дія цього наказу не призводить до додаткових витрат часу і коштів на отримання відповідних підтверджувальних документів. Навпаки, зібрані воедино документи, які треба подати суб'єктам господарювання для підтвердження пільги в оподаткуванні, дають змогу передбачити дії митниці, отримати заздалегідь необхідні документи, прогнозувати ризики суб'єктів господарювання, захистити останніх від вимог додаткових документів або від можливої втрати часу.

Стаття 301

Повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів

1. Повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів здійснюється відповідно до Бюджетного та Податкового кодексів України.

2. У разі виявлення факту помилкової та/або надмірної сплати митних платежів митний орган не пізніше одного місяця з дня виявлення такого факту зобов'язаний повідомити платника податків про суми надміру сплачених митних платежів.

3. Помилково та/або надміру зараховані до державного бюджету суми митних платежів повертаються з державного бюджету в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. Якщо надмірна сплата сум митних платежів сталася внаслідок помилки з боку посадових осіб митного органу, повернення надміру сплачених сум митних платежів здійснюється у першочерговому порядку.

5. Повернення сум відповідних митних платежів здійснюється також у разі, якщо:

- 1) законом передбачено повернення сум сплаченого мита при поміщенні товарів у митний режим реімпорту або у митний режим реекспорту відповідно до розділу V цього Кодексу, а також в інших випадках, визначених цим Кодексом;
- 2) у випадках та в порядку, визначених цим Кодексом, здійснюється зміна раніше заявленого митного режиму, якщо суми митних платежів, належних до сплати

при розміщенні товарів у новий митний режим, є меншими, ніж суми митних платежів, сплачених при розміщенні їх у попередній митний режим;

- 3) відновлюється режим найбільшого сприяння, вільної торгівлі;
- 4) митну декларацію змінено або визнано недійсною;
- 5) у товарах, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі, виявлено дефекти або вони якимось іншим чином не відповідають погодженим специфікаціям, за умови, що ці товари не ремонтувалися і не використовувалися відповідно на території України та за її межами (крім операцій, необхідних для виявлення дефектів або невідповідності) і повертаються протягом строку, визначеного підпунктом "а" пункту 3 частини другої статті 78 цього Кодексу;
- 6) платником податків подано митному органу документи, які підтверджують наявність у нього на день подання митному органу митної декларації для митного оформлення права на звільнення від сплати митних платежів.

6. Повернення сум митних платежів у випадках, передбачених частиною п'ятою цієї статті, здійснюється у тому самому порядку, що і повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів за заявою платника податків за умови, що така заява подається не пізніше одного року з дня, наступного за днем виникнення обставин, що тягнуть за собою повернення сплачених сум митних платежів.

7. Повернення сплачених сум митних платежів здійснюється у валюті України. Якщо сплата або стягнення митних платежів здійснювалася в іноземній валюті, повернення сум митних платежів здійснюється за курсом Національного банку України, встановленим на день, коли відбулася їх сплата.

8. Повернення не здійснюється:

- 1) якщо сума митних платежів, що підлягає поверненню, не перевищує 20 гривень;
- 2) в інших випадках, встановлених Податковим кодексом України.

Процедура повернення платникам податків коштів, що обліковуються на відповідних рахунках митного органу як помилково та/або надмірно сплачені до бюджету, здійснюється відповідно до Бюджетного та Податкового кодексів України.

У разі виявлення факту помилкової та/або надмірної сплати митних платежів митний орган не пізніше одного місяця із дня виявлення такого факту зобов'язаний повідомити платника податків про суми надміру сплачених митних платежів.

Якщо надмірна сплата сум митних платежів сталася внаслідок помилки з боку посадових осіб митного органу, повернення надміру сплачених сум митних платежів здійснюється у першочерговому порядку.

Обов'язковою умовою для повернення сум грошового зобов'язання є подання платником податків заяви про таке повернення із зазначенням інформації та додатками, що передбачені відповідним Порядком ДМС України не пізніше 1095-го дня, що настає за днем здійснення такої переплати або отримання права на таке відшкодування.

Граничні строки для подання заяви підлягають продовженню керівником митного органу (його заступником) за письмовим запитом платника податків у випадках, передбачених ст. 102 Податкового кодексу України.

Відповідно до ч. 2 ст. 45 Бюджетного кодексу України повернення з державного бюджету митних та інших помилково та/або надмірно сплачених платежів здійснюється із залученням Державної казначейської служби України за поданням митного органу.

У тому самому порядку, що й повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів, за умови, що заява подається не пізніше одного року з дня, наступного за днем виникнення обставин, які тягнуть за собою повернення сплачених сум митних платежів, здійснюється повернення сум митних платежів також у таких випадках:

- за наявності у платника податків документів, що підтверджують право на звільнення від сплати митних платежів;
- при поміщенні товарів у митний режим реімпорту або у митний режим реекспорту відповідно до розд. V Кодексу;
- за зміни раніше заявленого митного режиму, якщо суми митних платежів, належних до сплати при поміщенні товарів у новий митний режим, є меншими, ніж суми митних платежів, сплачених при поміщенні їх у попередній митний режим;
- при відновленні режимів найбільшого сприяння, вільної торгівлі;
- якщо митну декларацію змінено або визнано недійсною.

Повернення сплачених сум митних платежів здійснюється у валюті України. Якщо сплата або стягнення митних платежів здійснювалися в іноземній валюті, повернення сум митних платежів здійснюється за курсом Національного банку України, встановленим на день, коли відбулася їх сплата.

Статтею 43 ПК України визначено, що у разі наявності у платника податкового боргу, помилково та/або надміру сплачені суми грошового зобов'язання підлягають поверненню лише після повної сплати ним такого податкового боргу і якщо сума митних платежів, що підлягає поверненню, не перевищує 20 грн.

За відсутності підстав для повернення коштів у встановленому порядку готується і надсилається заявнику письмова обґрунтована відповідь.

Стаття 302

Пеня

1. Після закінчення встановлених цим Кодексом та Податковим кодексом України строків сплати митних платежів на суму податкового боргу нараховується пеня у розмірі та порядку, визначених Податковим кодексом України.

2. У разі направлення гаранту претензій щодо сплати митних платежів відповідно до Податкового кодексу України пеня нараховується на строк, що не перевищує трьох місяців з дня, наступного за днем закінчення строку виконання зобов'язань, забезпечених гарантією.

3. Під час здійснення перевезень за процедурою МДП нарахування пені призупиняється на строк до трьох місяців з дня отримання претензії гарантійним об'єднанням і поновлюється, якщо після закінчення цього строку претензія залишається неврегульованою.

4. Пеня сплачується незалежно від застосування інших заходів відповідальності за порушення вимог законодавства України, визначених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими законами України.

5. Пеня нараховується платником податків самостійно та сплачується одночасно зі сплатою митних платежів.

6. Сплата, стягнення та повернення пені здійснюються за правилами, встановленими законом для сплати, стягнення та повернення митних платежів.

Після закінчення встановлених строків сплати митних платежів відповідно до п. 129.4 ст. 129 ПК України та ст. 302 МКУ на суму податкового боргу нараховується пеня.

Пеня – це сума коштів у вигляді процентів, нарахованих на суми грошових зобов'язань, не сплачених у встановлені законодавством строки.

Нарахування пені здійснюється у перший робочий день, що настає за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання, визначеного в податковому повідомленні-рішенні за кожний календарний день прострочення платежу, враховуючи день такої сплати.

Нарахування пені у разі надіслання гаранту претензій щодо сплати митних платежів, відповідно до ПК України, здійснюється у перший робочий день, що настає за останнім днем закінчення строку виконання зобов'язань, забезпечених гарантією, на строк, що не перевищує трьох місяців.

Нарахування пені закінчується:

- а) у день зарахування коштів на відповідний рахунок Державної казначейської служби України;

- б) у день проведення взаєморозрахунків несплачених зустрічних грошових зобов'язань відповідного бюджету перед таким платником податків;
- в) у день запровадження мораторію на задоволення вимог кредиторів (при винесенні відповідної ухвали суду у справі про банкрутство або прийнятті відповідного рішення Національним банком України);

При частковій сплаті податкового боргу сума такої частки визначається з урахуванням пені, нарахованої на таку частку податкового боргу. Податковий борг, що сплачується частково, вноситься разом зі сплатою пені, нарахованої відповідно до такої частки, єдиним платіжним документом, у якому суми такого податкового боргу та такої пені визначаються окремо.

У разі часткової сплати податкового боргу для його частини, що залишилась несплаченою, днем початку нарахування пені залишається перший робочий день, наступний за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання.

Пеня нараховується на суму податкового боргу (разом із сумою штрафних санкцій за їх наявності) з розрахунку 120 % річних облікової ставки Національного банку України, яка діяла на день виникнення такого податкового боргу або на день його (його частини) сплати. Зазначений розмір пені діє щодо всіх податків і зборів (обов'язкових платежів), контроль за якими покладено на митні органи.

Для здійснення контролю за правильністю нарахування пені при сплаті платниками податків податкових боргів відділом адміністрування митних платежів у день надходження інформації про сплату податкового боргу платником податків проводиться розрахунок суми пені на день такої сплати, після чого ця сума заноситься до картки податкового боргу платника податків.

Пеня не нараховується:

- а) на пеню;
- б) на штрафи, що накладаються за адміністративні правопорушення;
- в) на несвоєчасно сплачені суми грошових зобов'язань, якщо ненарахування пені передбачено законами України.

Документами, що підтверджують суму грошових зобов'язань платника податків і граничний строк їх сплати, є:

- митна декларація;
- податкове повідомлення-рішення;
- корінець повідомлення про вручення платнику податків рішення митного органу за скаргою платника податків на податкове повідомлення, яким було завершено процедуру адміністративного оскарження;
- рішення суду.

Документи, що підтверджують суму і дату сплати податкового боргу (частини податкового боргу):

- виписки з рахунків у вигляді реєстрів розрахункових документів;
- корінець прибуткового документа (повідомлення) про приймання банком платежів готівкою;
- акт звіряння надходжень коштів, перерахованих митним органом на рахунки органів Державної казначейської служби України;
- інформація від податкового органу щодо відчуження активів боржника в рахунок сплати податкового боргу з датою такого відчуження та сумою сплаченого податкового боргу.

Якщо платник податків не сплачує пені разом зі сплатою податкового боргу (його частини), то митний орган протягом п'яти робочих днів із дня надходження від органу ДКСУ інформації про зарахування коштів до бюджету письмово повідомляє платника податків про суму пені, що залишилася несплаченою, і складає на суму податкового боргу подання про здійснення заходів зі сплати податкового боргу й надсилає це подання до органу державної податкової служби за місцем реєстрації платника податків.

Суми пені зараховуються до державного бюджету й обліковуються за тими самими кодами бюджетної класифікації, що й відповідні податки, збори (обов'язкові платежі), за якими виник податковий борг, що сплачується.

Надміру сплачені суми пені зараховуються в рахунок сплати грошового зобов'язання з податку, збору (обов'язкового платежу), за яким такі суми пені виникли, а в разі його відсутності – повертаються платнику податків відповідно до чинного законодавства.

У разі визнання судом недійсним податкового повідомлення-рішення митного органу про нарахування (донарахування) суми грошового зобов'язання сума пені, нарахована за несвоечасну сплату такого грошового зобов'язання, скасовується.

За зверненням платника податків митним органом проводиться звіряння нарахованих і сплачених сум пені.

Звіряння може проводитися не частіше як один раз на квартал і повинно оформлюватися у вигляді акта довільної форми.

Оскарження платником податків сум нарахованої пені здійснюється відповідно до законодавства.

У разі порушення умов митних режимів, перелік яких визначено пп. 206.2.3–206.2.5 ст. 206, пп. 213.3.3 ПК України, ст. 284 та 285 МКУ, при розміщенні в які надано умовне звільнення від оподаткування, а також у разі порушення умов щодо цільового використання товарів, при ввезенні яких надано звільнення від оподаткування, платники податків відповідно до ст. 132 ПК України та ст. 302 МКУ зобов'язані сплатити суму податково-

го зобов'язання, на яку було надано звільнення (умовне звільнення), і пеню, нараховану на суму такого податкового зобов'язання.

Нарахування пені здійснюється за період із дня надання звільнення (умовного звільнення) від оподаткування до дня сплати платником податків грошових зобов'язань.

Дата, за якою здійснюється нарахування пені, визначається відповідно до ч. 5 ст. 297 МКУ та ст. 132 ПК України:

- а) у разі нецільового використання товарів – у перший робочий день порушення платником податків цільового використання товарів; у разі відсутності в митному органі інформації про дату такого порушення – із дня оформлення вантажної митної декларації;
- б) у разі порушення вимог та умов митних режимів, в результаті яких у платника податків виникають податкові зобов'язання зі сплати митних платежів, на які було надано звільнення – у перший робочий день здійснення такого порушення; у разі відсутності в митному органі інформації про дату такого порушення – із дня початку дії відповідного митного режиму;
- в) в інших випадках – із дня виникнення обов'язку зі сплати митних платежів (тобто з дня виникнення податкових зобов'язань).

Розрахунок пені здійснюється за формулою:

$$Y = \frac{\Sigma_{\text{ф.с}} \cdot K_{\text{днів}} / 100 \% \cdot U_{\text{НБУ}} \cdot 1,2}{R},$$

де Y – сума пені, що нараховується на суму податкового боргу (завжди округлюється до другого знака після коми);

$\Sigma_{\text{ф.с}}$ – фактична сума податкового боргу;

$K_{\text{днів}}$ – кількість днів затримки сплати податкового боргу;

$U_{\text{НБУ}}$ – облікова ставка Національного банку України, що діяла на день виникнення податкового боргу;

1,2 – коефіцієнт, що дає змогу розрахувати 120 % річних $U_{\text{НБУ}}$;

R – кількість днів у календарному році.

Стаття 303

Стягнення митних платежів

1. У разі несплати або неповної сплати митних платежів у встановлений строк такі платежі стягуються в порядку та строки, визначені Податковим кодексом України.

2. Належні до сплати суми митних платежів стягуються з осіб, відповідальних за їх сплату.

3. Стягнення митних платежів не здійснюється та платнику податків не направляється податкове повідомлення-рішення, якщо розмір несплачених сум митних платежів з товарів, зазначених в одній митній декларації, або з товарів, відправлених протягом дня одним відправником на адресу одного одержувача, становить менш як 20 гривень, та в інших випадках, встановлених Податковим кодексом України.

У разі несплати (неповної) сплати митних платежів у встановлений законодавством строк такі платежі стягуються в порядку і строки, визначені ст. 54, 57, 58 та 60 Податкового кодексу України.

Належні до сплати митні платежі стягуються з осіб, відповідальних за їх сплату. Статтею 293 МКУ визначено перелік таких осіб.

Митні органи самостійно визначають суму грошового зобов'язання і складають податкове повідомлення-рішення у таких випадках:

- а) якщо платник податків не подає в установлені строки митної декларації;
- б) якщо результати митного контролю, отримані після закінчення процедури митного оформлення й випуску товарів, свідчать про заниження податкових зобов'язань, визначених платником податків у митних деклараціях;
- в) якщо рішенням суду, що набрало законної сили, особу визнано винною в ухиленні від сплати податків;
- г) в інших випадках, коли здійснення такого розрахунку передбачено п. 54.4 ст. 54 ПК України;
- г) якщо дані перевірок результатів діяльності платника податків свідчать про заниження суми його податкових зобов'язань, заявлених у митних деклараціях.

У наведених випадках Відділом адміністрування митних платежів митного органу (далі – Відділ) за дорученням керівника (заступника керівника) митного органу складається податкове повідомлення-рішення:

- за формою “Р” за наслідками перевірок та актів про несвоєчасне подання митної декларації;
- за формою “Ш” за порушення граничного строку сплати суми грошового зобов'язання.

Податкове повідомлення-рішення складається за письмовим дорученням керівника (заступника керівника) митного органу Відділом в одному примірнику за кожним окремим податком, збором разом із штрафними (фінансовими) санкціями (штрафами) та пенею, або за кожною штрафною (фінансовою) санкцією (штрафом, пенею), передбаченими ПК України.

При підготовці податкового повідомлення-рішення у випадках, визначених у п. 54.3 ст. 54 ПК України, підставою для підготовки податкового

повідомлення-рішення є відповідний акт перевірки або рішення суду, що набрало законної сили.

До податкового повідомлення-рішення додається розрахунок грошового зобов'язання та штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) із наведеним у ньому дати і номеру митної декларації.

Підготовлені Відділом податкові повідомлення-рішення в обов'язковому порядку погоджуються у відділі правового забезпечення митного органу та структурних підрозділах митного органу, що виявили порушення податкового законодавства. Аркуш погодження долучається до справи платника податків.

У разі, якщо сума несплачених митних платежів із товарів, зазначених в одній митній декларації, або із товарів, відправлених протягом дня одним відправником на адресу одного одержувача, не перевищує 20 грн, стягнення таких платежів не здійснюється і платнику податків не надсилається податкове повідомлення-рішення.

Стаття 304

Розстрочення та відстрочення сплати митних платежів

1. За наявності обставин, що свідчать про існування загрози виникнення або накопичення податкового боргу, і доказів існування таких обставин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, на підставі письмової заяви платника податків центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, чи визначений ним митний орган згідно із Податковим кодексом України можуть відстрочити або розстрочити сплату митних платежів.

2. Порядок надання розстрочення та відстрочення сплати митних платежів затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Відповідно до ст. 100 ПК України та ст. 304 МКУ центральний орган виконавчої влади у митній сфері чи визначений ним митний орган може надавати платникам податків розстрочення (відстрочення) зі сплати митних платежів.

Пунктом 100.1 ст. 100 ПК України визначено, що розстроченням, відстроченням грошових зобов'язань є перенесення строків сплати платником податків його грошових зобов'язань під проценти, розмір яких дорівнює розміру пені, визначеному п. 129.4 ст. 129 ПК України (довідково: існує єдина ставка пені – 120 % річних облікової ставки НБУ. Така ставка застосовується щодо всіх видів податків, зборів та інших грошових зобов'язань,

крім пені, що нараховується за порушення строку розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Таким чином, розмір процентів дорівнює 120 % річних облікової ставки НБУ).

Розстрочення (відстрочення) зі сплати митних платежів вважається наданим, якщо на підставі заяви платника податків прийнято відповідне рішення митного органу або ДМС України й укладено договір про розстрочення (відстрочення).

Період при сплаті розстрочених (відстрочених) митних платежів дорівнює календарному місяцю або іншому строку за згодою сторін, який зафіксовано в договорі про розстрочення (відстрочення).

На суму розстроченого (відстроченого) грошового зобов'язання нараховуються проценти за кожний календарний день користування платником розстроченням (відстроченням) грошових зобов'язань.

Сума нарахованих процентів, не сплачена платником податків у строки, визначені договором про розстрочення (відстрочення) грошового зобов'язання, визнається сумою податкового боргу платника податків.

Якщо до складу розстроченої (відстроченої) суми входить пеня, нарахована за несвоєчасну сплату грошового зобов'язання, то для розрахунку процентів береться сума за вирахуванням суми такої пені.

Подання заяви про розстрочення (відстрочення) грошового зобов'язання не припиняє сплати платником податку грошового зобов'язання до дня прийняття рішення про розстрочення (відстрочення).

Строк дії розстрочення (відстрочення) грошового зобов'язання починається із дати, визначеної законом для сплати митних платежів, які передбачено розстрочити (відстрочити), і закінчується датою, зазначеною у договорі, за винятком випадків дострокової сплати такого грошового зобов'язання.

Рішення про розстрочення (відстрочення) грошового зобов'язання у межах одного бюджетного року приймається керівником (його заступником) митного органу.

Рішення про розстрочення (відстрочення) грошового зобов'язання на строк, що виходить за межі одного бюджетного року, приймається керівником (заступником керівника) ДМС України за погодженням із Міністерством фінансів України.

Для отримання розстрочення (відстрочення) зі сплати митних платежів платник податків звертається до митного органу за місцем обліку з письмовою заявою, в якій зазначаються суми податків, зборів, штрафних (фінансових) санкцій (штрафів), пені, сплату яких платник податків просить розстрочити (відстрочити), а також строк розстрочення (відстрочення) і періоди сплати.

Підставою для розстрочення сплати митних платежів платника податків є надання ним достатніх доказів існування обставин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, що свідчать про наявність загрози виникнення або накопичення податкового боргу такого платника податків, а також економічного обґрунтування, яке доводить можливість сплати грошових зобов'язань внаслідок застосування режиму розстрочення.

Підставою для відстрочення сплати митних платежів платника податків є надання ним достатніх доказів існування обставин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, що свідчать про наявність обставин непереборної сили, що призвели до загрози виникнення або накопичення податкового боргу такого платника податків, а також економічного обґрунтування, яке доводить можливість сплати грошових зобов'язань внаслідок застосування режиму відстрочення.

За результатами розгляду керівник (заступник керівника) митного органу протягом 30 календарних днів із дати подання заяви:

- приймає рішення, яке оформляється на бланку відповідного митного органу;
- відмовляє платнику в розстроченні (відстроченні) у письмовій формі за відсутності підстав, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Якщо рішення приймається ДМС України, митний орган за місцем обліку грошових зобов'язань платника податків протягом 10 календарних днів із дати подання заяви розглядає заяву платника, здійснює аналіз його фінансового стану і формує відповідний висновок про можливість надання розстрочення (відстрочення), який разом із копіями документів, доданих платником до заяви, надсилає на адресу ДМС України. При цьому рішення приймається нею протягом 10 календарних днів із дати надходження заяви від митного органу.

Рішення складається у двох примірниках: перший – для платника податків, другий – для митного органу. Якщо рішення приймається ДМС України, воно складається у трьох примірниках: перший – для платника податків, другий – для митного органу за місцем обліку такого грошового зобов'язання, третій – для служби, яка приймає рішення.

Рішення приймається на суму, визначену в гривнях із двома десятковими знаками.

Наявність рішення і договору про розстрочення (відстрочення) зі сплати митних платежів не обмежує прав платника на отримання чергового розстрочення (відстрочення) зі сплати митних платежів як із цього податку, збору, штрафних (фінансових) санкцій (штрафів), пені, так і з інших.

Не пізніше наступного робочого дня із дня прийняття або отримання Рішення митний орган за місцем обліку грошового зобов'язання платника податків укладає з цим платником договір про розстрочення (відстрочення) зі сплати митних платежів.

Строк дії договору починається із дати його підписання.

Якщо договір про розстрочення (відстрочення) зі сплати митних платежів укладається пізніше дня прийняття рішення про розстрочення (відстрочення) грошового зобов'язання, таке рішення є підставою для ненарахування:

- пені, нарахованої за несвоєчасну сплату погодженого грошового зобов'язання, сума якого підлягає розстроченню (відстроченню), за період від початку дії розстрочення (відстрочення) до дати підписання договору;
- штрафу, нарахованого за несвоєчасну сплату погодженого грошового зобов'язання, самостійно визначеного платником податків, за період від початку дії розстрочення (відстрочення) до дати підписання договору.

На розстрочені (відстрочені) митні платежі пеня і штрафи не нараховуються від дати укладання (підписання) договору до закінчення строку дії договору про розстрочення (відстрочення) грошового зобов'язання.

Розстрочені (відстрочені) суми грошових зобов'язань і проценти, нараховані на такі суми, зараховуються на ті самі коди бюджетної класифікації України, що й податки, збори, штрафні (фінансові) санкції (штрафи), пеня, за якими надано розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань.

Нарахування процентів починається від першого дня початку дії розстрочення (відстрочення) грошового зобов'язання та першого дня, що йде за останнім днем граничного строку сплати чергової частки розстроченого (відстроченого) грошового зобов'язання.

Нарахування процентів здійснюється у день фактичної сплати розстроченого (відстроченого) грошового зобов'язання (його частини) за весь період користування розстроченням (відстроченням).

Розмір процентів дорівнює розміру пені, визначеному п. 129.4 ст. 129 ПК України.

Платник податків розраховує суму процентів на розстрочене (відстрочене) грошове зобов'язання (його частку) самостійно і сплачує її одночасно зі сплатою розстроченої (відстроченої) або чергової частини розстроченої (відстроченої) суми у строки, визначені у відповідному договорі.

Надміру сплачені суми процентів можуть зараховуватись у рахунок сплати грошового зобов'язання в порядку, встановленому законодавством України.

Платник податків має право достроково сплатити розстрочену (відстрочену) суму грошового зобов'язання або її частину разом із сумою нарахованих на цю суму процентів.

У разі сплати за рахунок авансових платежів (передоплати) платник податків робить про це відповідне розпорядження митному органу.

При достроковій сплаті у повному обсязі розстрочених (відстрочених) сум грошових зобов'язань та внесенні до договору відповідних змін договір припиняє дію як повністю виконаний.

Договір про розстрочення (відстрочення) може бути достроково розірваний у випадках, передбачених п. 100.12 ст. 100 ПК України:

- платником податків – при достроковій сплаті розстрочених (відстрочених) сум грошових зобов'язань;
- митним органом, який прийняв рішення, з повідомленням платника податків;
- ДМС України, яка прийняла рішення за поданням митного органу, з повідомленням платника податків і митного органу.

При цьому рішення скасовується у повному обсязі (за всіма платежами) з одночасним проведенням нарахування процентів за фактичний строк користування розстроченням (відстроченням).

Від дня, що йде за днем розірвання договору, на розстрочені (відстрочені) суми, що залишилися несплаченими, нараховуються пеня і штраф у розмірах, передбачених ПК України та МКУ, що зазначаються у податкових повідомленнях-рішеннях.

Із дня дострокового розірвання договору платник податків зобов'язаний сплатити не внесену суму розстрочених (відстрочених) грошових зобов'язань і суму процентів, нарахованих за фактичний строк дії розстрочення (відстрочення) за надісланим рішенням про скасування розстрочення (відстрочення) й податковим повідомленням-рішенням.

Розстрочені (відстрочені) суми грошових зобов'язань і суми нарахованих процентів, що залишилися не сплаченими на день прийняття рішення про скасування розстрочення (відстрочення), стягуються у порядку, встановленому для стягнення податкового боргу відповідно до ст. 59 ПК України.

Рішення про скасування розстрочення (відстрочення) і дострокове розірвання договору з ініціативи митного органу може бути оскаржене в порядку, встановленому ПК України.

У період дії розстрочення (відстрочення) платник має право порушувати перед митним органом або ДМС України питання про перенесення термінів сплати частки розстроченої (відстроченої) суми в межах строку дії договору про розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань у разі виникнення тимчасових фінансових або інших ускладнень із незалежних від нього причин.

Розділ X

ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД МИТНИМИ ОРГАНАМИ

ФОРМИ, УМОВИ ТА СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД МИТНИМИ ОРГАНАМИ

Стаття 305

Загальні положення щодо забезпечення зобов'язань перед митними органами

1. У випадках, визначених цим Кодексом, виконання зобов'язань осіб, що впливають з митних процедур, забезпечуються шляхом надання митним органам забезпечення сплати митних платежів у способи, передбачені для відповідної митної процедури.

2. Надання митним органам забезпечення сплати митних платежів є обов'язковим при ввезенні на митну територію України та/або переміщенні територією України прохідним та внутрішнім транзитом товарів за переліком, який затверджується Кабінетом Міністрів України.

3. Спосіб забезпечення сплати митних платежів обирається власником товарів чи уповноваженою ним особою, якщо інше не передбачено цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

4. Якщо товари переміщуються транзитом митною територією України морським, річковим або повітряним транспортом і під час зберігання залишаються в межах одного пункту пропуску чи зони митного контролю морського (річкового) порту, аеропорту, забезпечення сплати митних платежів не надається.

Відповідно до положень цієї статті власники товарів або уповноважені ними особи надають митним органам гарантії забезпечення сплати митних платежів щодо обов'язкової доставки товарів до митниці призначення.

Способи забезпечення сплати митних платежів щодо обов'язкової доставки товарів у митниці призначення базуються на принципах:

- свободи вибору способу забезпечення сплати митних платежів;
- безумовності зобов'язання перед митними органами України щодо виплати суми передбачених законодавством обов'язкових митних платежів, на які була надана гарантія у разі настання гарантійного випадку;
- фінансового забезпечення наданої гарантії.

Власник товарів чи уповноважена ним особа за власним бажанням вибирає спосіб забезпечення сплати митних платежів щодо обов'язкової доставки товарів у митний орган призначення. Витрати, здійснені власником товарів або уповноваженою ним особою для забезпечення сплати митних платежів митними та іншими органами державної влади України, не відшкодовуються. Спосіб забезпечення сплати митних платежів щодо обов'язкової доставки товарів у митний орган призначення вибирають під час або до декларування товарів у відповідний митний режим. Товари, щодо яких не забезпечений спосіб сплати митних платежів, затримуються митницею відправлення на час забезпечення такого способу. Усі пов'язані з цим витрати (збереження, охорона, стоянка тощо) здійснюються за рахунок перевізника.

Головною метою застосування способів забезпечення сплати митних платежів щодо обов'язкової доставки товарів у митницю призначення є правове забезпечення механізму стягнення на користь держави, у разі недоставлення перевізником товарів у митницю призначення без поважних причин, сум усіх обов'язкових податків і зборів, визначених для товарів законодавством, нарахованих згідно з порядком, установленим для оподаткування таких товарів у разі ввезення їх в Україну з метою вільного використання.

Підтвердженням перевізником фактичного виконання своїх зобов'язань, забезпечених гарантією, є доставка ввезених товарів без зміни їх стану чи зменшення (збільшення) кількості або зміни якісних характеристик до митниці призначення у встановлені митними органами строки і пред'явлення таких товарів до митного оформлення у вказаному місці та у визначений термін.

При недоставленні товарів у митницю призначення в установлені терміни товари вважаються вільно використаними на митній території України, тобто такими, щодо яких законодавством запроваджені обов'язкові платежі. Суми фінансових гарантій, за якими перевізник не виконав зобов'язання, використовуються митними органами для покриття передбачених законодавством обов'язкових платежів за товари, ввезені з метою вільного використання на митній території України.

Стаття 306

Способи забезпечення сплати митних платежів

1. Способами забезпечення сплати митних платежів є:

- 1) фінансові гарантії;
- 2) гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року;

- 3) гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнету) А.Т.А.

Стаття врегульовує питання, що стосується способів забезпечення сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України.

Відповідно до чинного законодавства на митні органи покладена функція реалізації митної політики. Одним із основних завдань Державної митної служби України є захист національних митних інтересів та безпеки, регулювання зовнішньої торгівлі й захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграція до світової економіки, наповнення державного бюджету.

Враховуючи значну кількість транзитних перевезень митною територією України, цілком зрозумілим є бажання держави захистити власну економіку від фіктивного транзиту, як прохідного, так і внутрішнього. Вирішення таких завдань має забезпечувати сплату відповідних митних платежів у разі недовідання транзитних товарів до митниці призначення. Забезпечення способів сплати митних платежів запроваджується як запобіжний захід. Головною метою реалізації таких заходів є дотримання перевізниками умов, шляхів і напрямів транзиту, унеможливлення уникнення від сплати відповідними особами податків і зборів у разі порушення перевізником узятих ним зобов'язань щодо доставки товарів до митниці призначення, а також створення умов, за яких буде неможливим незаконне набуття особами будь-яких інших прав (наприклад, права на відшкодування податку на додану вартість при вивезенні експортних товарів).

Як приклад схематично за напрямом реалізації способи забезпечення сплати митних платежів наведені на рис. 3.

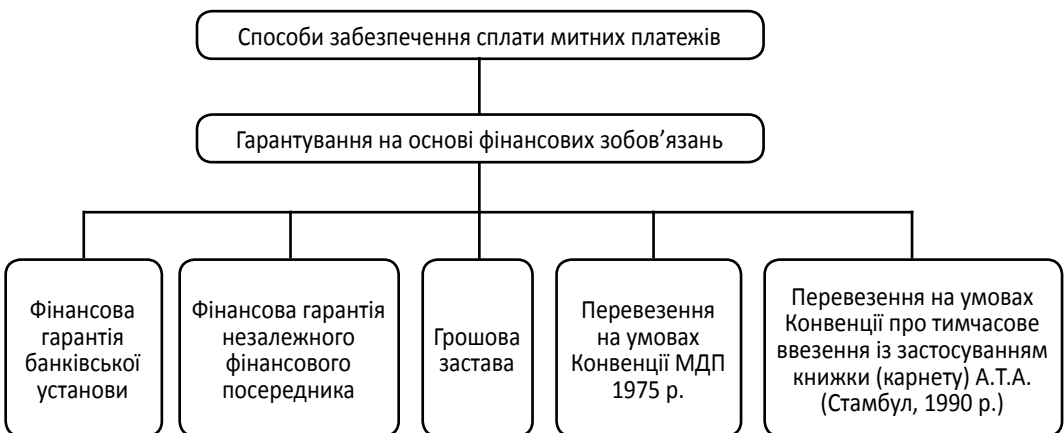

Рис. 3. Схематичне зображення способів забезпечення сплати митних платежів

ФІНАНСОВІ ГАРАНТІЇ

Стаття 307

Умови надання фінансових гарантій

1. Юридичні особи, які мають намір виступати гарантом забезпечення особою своїх зобов'язань перед митними органами України зі сплати митних платежів, уповноважуються на це і вносяться до реєстру гарантів у порядку, визначеному цим розділом.

2. Взаємовідносини між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та гарантами регулюються на підставі укладених угод.

3. Фінансова гарантія видається гарантом і надається митним органам особою, відповідальною за сплату митних платежів, або будь-якою іншою особою на користь особи, відповідальної за сплату митних платежів, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

4. У разі невиконання особою зобов'язання із сплати митних платежів, забезпеченого фінансовою гарантією, наданою у вигляді документа, митний орган із залученням представників гаранта, що видав таку гарантію, з'ясовує обставини невиконання зобов'язання, після чого направляє цьому гарантові вимогу щодо сплати належної суми митних платежів. До вимоги додаються завірені митним органом копії документів, що підтверджують невиконання зобов'язання. Процедура направлення вимоги та перелік обов'язкових документів, що до неї додаються, визначаються в угоді, передбаченій частиною третьою статті 314 цього Кодексу.

5. Фінансова гарантія як забезпечення сплати митних платежів не надається, якщо сума митних платежів, що підлягають сплаті, не перевищує суму, еквівалентну 1000 євро.

6. Вивільнення (повернення) фінансової гарантії здійснюється не пізніше одного робочого дня після отримання відповідним митним органом підтвердження фактичного виконання зобов'язань, забезпечених гарантією.

До переліку основних принципів переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон увійшов законодавчо закріплений принцип

надання гарантій належного виконання зобов'язань перед митними органами із забезпечення сплати митних платежів.

Інструменти забезпечення сплати митних платежів спрямовані на попередження порушень виконання зобов'язань особою, відповідальною за сплату митних платежів, або будь-якою іншою особою на користь особи, відповідальної за сплату митних платежів.

Договори, укладені між митними органами і платниками про забезпечення сплати митних платежів, по суті являють собою публічно-правові угоди, оскільки інформація про гарантів і форми фінансових гарантій вноситься до відповідного реєстру. Реєстр розміщується на офіційному веб-сайті Державної митної служби України в мережі Інтернет за адресою www.customs.gov.ua у розділі “Інформація для суб'єктів ЗЕД”.

Ведення реєстру здійснюється Державною митною службою України.

Відповідно до ч. 2 ст. 307 Кодексу взаємовідносини між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та гарантами регулюються на підставі укладених угод. Інформація про укладення угод між Державною митною службою України та гарантом, внесення змін до цих угод, їх припинення в обов'язковому порядку вноситься до відповідного реєстру.

Забезпечення сплати митних платежів здійснюється платником, тобто декларантом, або іншою особою, відповідальною за сплату митних платежів та виконання умов митного режиму, при якому як забезпечення зобов'язань зі сплати податків застосовується фінансова гарантія.

Фінансова гарантія не надається, якщо сума митних платежів, що підлягають сплаті, не перевищує еквівалента у 1000 євро.

Вивільнення (повернення) фінансової гарантії здійснюється за умови, якщо митний орган упевниться у виконанні зобов'язань, або у випадку, коли забезпечення зобов'язань не виникло.

Однією з цих гарантій є забезпечення сплати митних платежів.

Стаття 308

Визначення розміру фінансової гарантії

1. Розмір фінансової гарантії визначається митним органом виходячи з суми митних платежів, що підлягає сплаті при випуску товарів для вільного обігу на митній території України або при вивезенні товарів за межі цієї території у митному режимі експорту.

2. Якщо при визначенні розміру фінансової гарантії неможливо точно визначити суму митних платежів, що підлягає сплаті, внаслідок ненадання митному органу точних відомостей про характер, найменування, кількість, країну походження, митну

вартість та код таких товарів згідно з УКТ ЗЕД, розмір фінансової гарантії визначається виходячи з найбільшої величини ставок податків, вартості та/або кількості товарів, що можуть бути визначені на підставі наявних відомостей.

Стандартним правилом Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур встановлено, що загальну суму гарантій визначає державна митна служба.

Розрахунок проводиться, виходячи з суми митних платежів, що підлягає сплаті при випуску товарів у вільний обіг на митній території України або при вивезенні товарів за межі цієї території у митному режимі експорту.

Винятком є розмір забезпечення сплати митних платежів як різниці між сумою митних платежів, обчисленою згідно з митною вартістю товарів, обрахованою декларантом або уповноваженою ним особою, та сумою митних платежів, обчисленою згідно з митною вартістю товарів, обрахованою митним органом (п. 7 ст. 55 Кодексу).

Тобто передбачається, що, звертаючись до посередника, платник має встановлений митним органом розмір фінансової гарантії, який підлягає сплаті при проведенні відповідних митних процедур. При цьому законодавчо передбачена ситуація, коли точна сума митних платежів не може бути названа у зв'язку із відсутністю точних відомостей про товар. У цьому випадку Кодексом передбачена можливість уникнення затримок проходження митних процедур шляхом визначення розміру забезпечення, виходячи з найбільшої величини ставок податків, вартості та/або кількості товарів, що можуть бути встановлені на підставі наявних відомостей.

Стаття 309

Форми забезпечення сплати митних платежів фінансовою гарантією. Види фінансових гарантій

1. Забезпечення сплати митних платежів фінансовою гарантією здійснюється у таких формах:

- 1) надання фінансової гарантії, виданої гарантом (гарантія, що надається у вигляді документа);
- 2) внесення коштів на відповідний рахунок або в касу митного органу (грошова застава).

2. Фінансова гарантія може бути індивідуальною (одноразовою), багаторазовою та генеральною.

3. Індивідуальна (одноразова) фінансова гарантія у вигляді письмового зобов'язання надається на суму митних платежів за:

- 1) однією митною декларацією в межах однієї зовнішньоторговельної операції;
- 2) однією митною декларацією в межах однієї транзитної операції;
- 3) одним документом контролю за переміщенням товарів;
- 4) однією операцією з переміщення через митний кордон України товарів громадянами у випадках, визначених розділом XII цього Кодексу.

4. Багаторазова фінансова гарантія надається для забезпечення сплати митних платежів за кількома митними деклараціями або документами контролю за переміщенням товарів при ввезенні товарів на митну територію України з метою транзиту або для вільного обігу на цій території для одного власника в рамках одного зовнішньоекономічного договору.

5. Генеральна фінансова гарантія надається для забезпечення сплати митних платежів за митними деклараціями або документами контролю за переміщенням товарів, які декларант або уповноважена ним особа планують подати протягом одного року. Випадки, умови та порядок застосування генеральної фінансової гарантії визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

6. Забезпечення сплати митних платежів фінансовою гарантією може здійснюватися у будь-якій з форм, визначених у частині першій цієї статті, на вибір особи, відповідальної за сплату митних платежів, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

7. Якщо надана гарантія виявляється недостатньою для забезпечення сплати відповідної суми митних платежів, особи, зазначені у частині третій статті 307 цього Кодексу, на письмову вимогу митного органу надають додаткову гарантію або, за їх вибором, замінюють раніше надану гарантію новою.

Міжнародною конвенцією про спрощення і гармонізацію митних процедур встановлено, що саме національним законодавством визначаються перелік випадків, які потребують надання гарантій, та форми їхнього представлення.

Стандартним у міжнародній практиці є те, що будь-якій особі, від якої вимагається надання гарантій, дозволяється вибрати будь-яку форму гарантій за умови, що вона є прийнятною для митної служби.

Коментованою статтею встановлено дві форми забезпечення сплати митних платежів фінансовою гарантією та види фінансових гарантій:

- надання фінансової гарантії, виданої гарантом (гарантія, що надається у вигляді документа);
- внесення коштів на відповідний рахунок або в касу митного органу (грошова застава).

На території ЄС відповідно до Регламенту Комісії ЄС № 2453/93 передбачено такі самі форми забезпечення сплати митних платежів, тоді як на території Митного союзу діють чотири форми: грошова застава, банківська гарантія, порука та застава майна.

Форми забезпечення сплати митних платежів, передбачені Кодексом, є найзручнішими й найефективнішими з точки зору перевізників та юридичних осіб, що їх використовують, а також для митних органів.

За інформаційними джерелами, у Російській Федерації найпоширенішим є застосування грошової застави та банківської гарантії.

Таким чином, порівняння норм митного права України, аналогічних норм ЄС та Митного союзу РФ, РБ, Казахстану щодо видів забезпечення сплати митних платежів доводить, що МКУ передбачені форми забезпечення сплати митних платежів, найпоширеніші у міжнародній практиці, вказуючи на європейську орієнтацію Кодексу.

Внесення коштів на відповідний рахунок або в касу митного органу як гарантія сплати митних платежів здійснюється декларантом або уповноваженою ним особою, перевізником чи гарантом грошової застави.

При цьому платник не має права розпоряджатися внесеними коштами до моменту виконання зобов'язань. Після виконання таких зобов'язань платник може розпоряджатися коштами шляхом подання заяви про повернення для використання їх у подальшому при митному оформленні вантажів або перерахування на відповідний рахунок платника у банку, що його обслуговує.

Види фінансових гарантій, передбачених Кодексом:

- індивідуальна – застосовується за однією операцією;
- багаторазова – використовується при переміщенні товару для одного власника в межах одного зовнішньоекономічного договору;
- генеральна фінансова гарантія – надається для забезпечення сплати митних платежів, якщо декларант або уповноважена ним особа планують здійснення експортно-імпортних операцій протягом одного року.

Генеральна фінансова гарантія (ГФГ), передбачена ч. 5 цієї статті, надається з урахуванням вимог, встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів.

ГФГ надається ДМС України до декларування товарів до митного режиму транзиту, попереднього декларування товарів, декларування товарів до митних режимів, що передбачають перебування товарів під митним контролем до моменту закінчення дії відповідного митного режиму.

Прийнята ГФГ діє протягом року з дня її прийняття і є чинною на всій території України. У разі невиконання зобов'язання ГФГ діє (в частині виконання зобов'язань), аж поки буде сплачено митний борг.

Сума ГФГ визначається відповідно до ст. 308 Кодексу.

У разі настання гарантійного випадку Гарант має сплатити такі платежі у строки, встановлені у ст. 312 МКУ.

Вибір форми забезпечення сплати митних платежів цілком належить платнику.

Стаття 310

Порядок надання фінансових гарантій митним органам

1. У випадках, зазначених у цьому Кодексі, фінансові гарантії надаються митним органам під час або до декларування товарів до митного режиму транзиту, попереднього декларування товарів, до їх прибуття на митну територію України та під час декларування товарів до митних режимів, що передбачають сплату митних платежів або передбачають перебування товарів під митним контролем до моменту закінчення дії відповідного митного режиму.

2. Фінансові гарантії надаються:

- 1) у вигляді документа (викладеного в письмовій або електронній формі зобов'язання гаранта сплатити визначені суми митних платежів на вимогу митного органу);
- 2) у вигляді внесення декларантом, уповноваженою ним особою, перевізником або гарантом грошової застави на відповідний рахунок митного органу.

3. Фінансові гарантії надаються на суму митних платежів, нарахованих на товари, які декларуються за однією митною декларацією або заявляються до митного режиму транзиту за одним транспортним документом.

У статті передбачено, що фінансові гарантії надаються митним органам під час або до декларування товарів до митного режиму транзиту, попереднього декларування товарів, до їх прибуття на митну територію України.

Також законодавчо встановлено, що фінансові гарантії надаються й під час декларування товарів до митних режимів, які передбачають сплату митних платежів або перебування товарів під митним контролем до моменту закінчення дії відповідного митного режиму.

Згідно з розд. X Кодексу визначено випадки застосування фінансових гарантій за таких умов:

- випуск товарів, що декларуються, у вільний обіг за умови забезпечення сплати митних платежів згідно з митною вартістю цих товарів, визначеною митним органом;
- як один із шляхів забезпечення дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення;
- у разі надання фінансової гарантії товари, поміщені у митний режим митного складу, можуть тимчасово з наступним поверненням вивозитися з митного складу на строк, обумовлений метою такого вивезення, але не більший ніж 45 днів;
- при переміщенні іноземних товарів між митними органами або між різними пунктами пропуску в межах зони діяльності одного митного органу у зв'язку з необхідністю їх ввезення у приміщення магазину безмитної торгівлі або випуску з такого приміщення;
- при поміщенні товарів у митний режим переробки на митній території України за обґрунтованої необхідності Кабінет Міністрів України має право визначати випадки застосування фінансової гарантії;
- товари, продукти переробки яких визначаються Кабінетом Міністрів України як обов'язкові до повернення на митну територію України, вивозяться у митному режимі переробки за межі митної території України із застосуванням заходів гарантування на суму їх вартості в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
- запасні частини та обладнання, призначені для використання у процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів комерційного призначення, тимчасово ввезених на митну територію України або тимчасово вивезених із неї, можуть ввозитися (вивозитися) під зобов'язання про їх зворотне вивезення (ввезення) без справляння митних платежів та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митний орган, що здійснює пропуск таких запасних частин і обладнання, може вимагати застосування заходів гарантування, передбачених Кодексом;
- при виявленні порушення митних правил митний орган здійснює випуск товарів до завершення розгляду справи про таке порушення за умови, що:
 - 1) такі товари не підлягають конфіскації і не будуть потрібні надалі у процесі провадження у справі як докази;
 - 2) декларант сплачує всі митні платежі або забезпечує їх сплату із застосуванням фінансової гарантії.

Фінансові гарантії відповідно до цієї статті надаються:

1. У вигляді документа, викладеного або в письмовій, або електронній формі, із зобов'язаннями гаранта сплатити на вимогу митного органу визначені суми митних платежів.

Фінансові гарантії надаються на суму митних платежів, нарахованих на товари, що декларуються за однією митною декларацією.

У разі порушення термінів перерахування коштів у рахунок сплати митних платежів гарант несе відповідальність (у тому числі й передбачену МКУ) як особа, відповідальна за сплату сум митних платежів, забезпечених гарантією.

За несплати гарантом коштів щодо фінансових гарантій суми таких коштів вважаються податковим боргом гаранта і стягуються в порядку, встановленому законодавством.

2. У вигляді внесення грошової застави на відповідний рахунок митного органу декларантом, уповноваженою ним особою, перевізником чи гарантом.

Внесення застави здійснюється у валюті України. У випадках переміщення товарів на території України транзитом іноземним перевізником чи уповноваженою ним особою дозволяється внесення нерезидентом суми грошової застави в іноземній валюті за офіційним курсом НБУ на день внесення платежу. Проценти на суму грошової застави не нараховуються. Після виконання зобов'язання, забезпеченого грошовою заставою, сплачені кошти підлягають поверненню.

Стаття 311

Фінансова гарантія, що надається у вигляді документа

1. Митні органи як забезпечення сплати митних платежів приймають фінансові гарантії, видані гарантами, включеними до реєстру гарантів, який ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

2. Фінансова гарантія, що надається у вигляді документа, є безвідкличним зобов'язанням гаранта, внесеного до реєстру гарантів, виплатити на вимогу митного органу кошти в межах певної суми у разі невиконання забезпечених цією гарантією зобов'язань із сплати митних платежів.

3. Форми бланків фінансових гарантій встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. Митний орган направляє гарантові, що видав гарантію у вигляді документа, вимогу щодо сплати митних платежів у разі:

- 1) перевищення більше ніж на 10 днів встановленого статтею 95 цього Кодексу строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення (а при переміщенні в межах зони діяльності одного митного органу – від одного підрозділу цього органу до іншого);
- 2) встановлення митним органом факту порушення вимог і умов митних режимів з умовним звільненням від оподаткування митними платежами;
- 3) настання терміну сплати податкових зобов'язань відповідно до розділу III цього Кодексу;
- 4) встановлення митним органом факту порушення вимог і умов тимчасового ввезення або транзиту товарів, транспортних засобів особистого користування, що переміщуються через митний кордон України громадянами відповідно до розділу XII цього Кодексу.

5. Гарант зобов'язаний не пізніше трьох банківських днів, наступних за днем отримання вимоги та документів, що підтверджують настання гарантійного випадку, перерахувати належну суму митних платежів до державного бюджету.

6. У разі порушення строку перерахування коштів у рахунок сплати митних платежів відповідно до вимоги митного органу гарант несе відповідальність (у тому числі передбачену Податковим кодексом України) як особи, відповідальні за сплату забезпечених гарантією сум митних платежів. У разі несплати гарантом коштів за фінансовими гарантіями суми таких коштів вважаються податковим боргом гаранта та стягуються у порядку, встановленому законодавством.

7. До правовідносин, пов'язаних з видачею фінансової гарантії, виконанням гарантом зобов'язань і припиненням фінансової гарантії, застосовуються також положення законодавства України про банки і банківську діяльність та цивільного законодавства України в частині, що не врегульована цим Кодексом.

8. Фінансова гарантія, надана у вигляді документа, вилучається митним органом та ставиться на контроль. При цьому на митній декларації посадовою особою митного органу робиться запис щодо реквізитів зазначеної гарантії та суми митних платежів, які безумовно мають бути сплачені у разі порушення зобов'язань, наданих митному органу.

9. Митний орган здійснює перевірку достатності суми фінансової гарантії в порядку, визначеному статтею 308 цього Кодексу.

10. Після завершення митного оформлення товарів чи процедури транзитного перевезення товарів та за відсутності порушення наданих особою митному органу зобов'язань із сплати митних платежів фінансова гарантія не пізніше одного банківського дня після того, як митний орган отримає підтвердження фактичного виконання зобов'язань, забезпечених гарантією, вивільняється (повертається) цим митним органом.

11. Підтвердженням фактичного виконання зобов'язань, забезпечених гарантією, є:
- 1) щодо транзитного перевезення товарів – повідомлення, у тому числі в електронному вигляді, митного органу відправлення митним органом призначення (завершення транзитного перевезення) про доставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до наданих зобов'язань;
 - 2) завершення процедур митного контролю та оформлення товарів до митного режиму, що передбачає сплату митних платежів;
 - 3) завершення дії митного режиму, що передбачав перебування товарів під митним контролем весь час дії такого режиму;
 - 4) виконання зобов'язання із сплати митних платежів у разі коригування митної вартості відповідно до розділу III цього Кодексу.

Митні органи як забезпечення сплати митних платежів приймають фінансові гарантії, видані гарантами, внесеними до реєстру гарантів.

Відповідно до правил ч. 3 коментованої статті за своєю суттю ця фінансова гарантія є безвідкличним зобов'язанням гаранта сплатити на вимогу митного органу кошти в межах визначеної суми в тому разі, якщо не були виконані зобов'язання зі сплати митних платежів, забезпечені цією гарантією. Тому до моменту набрання нею чинності гарант стає зобов'язаною особою перед митним органом.

У випадках, визначених ч. 4 статті, митний орган надсилає гарантові, що видав гарантію у вигляді документа, вимогу щодо сплати митних платежів.

Правові наслідки порушення боржником зобов'язань, забезпечених гарантією, визначені ст. 563 Цивільного кодексу України, якою передбачено, що у разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією, гарант мусить сплатити кредиторіві, тобто митному органу, грошову суму відповідно до умов гарантії.

Вимога митного органу до гаранта про сплату грошової суми відповідно до виданої ним гарантії пред'являється у письмовій формі. До вимоги додаються документи, вказані у гарантії.

У вимозі до гаранта або у доданих до неї документах митний орган має вказати, у чому полягає порушення боржником основного зобов'язання, забезпеченого гарантією.

Кредитор може пред'явити вимогу до гаранта у межах строку, встановленого у гарантії, на який її видано.

Кредитор не може передавати іншій особі права вимоги до гаранта, якщо іншого не встановлено гарантією.

При порушенні зобов'язання, забезпеченого гарантією, настає відповідальність гаранта перед кредитором, що передбачено ст. 560 ЦК України.

Пунктом 7 ст. 311 встановлено, що до правовідносин, пов'язаних із видачею фінансової гарантії, виконанням гарантом зобов'язань і припиненням фінансової гарантії, застосовуються також положення законодавства про банки і банківську діяльність та цивільного законодавства України в частині, що не врегульована Кодексом. Слід мати на увазі, що ст. 565 ЦК України передбачено право гаранта на відмову в задоволенні вимог кредитора.

Відмова у задоволенні вимог кредитора можлива тільки на підставах, пов'язаних із недодержанням умов самої гарантії, що зовсім не стосуються основного зобов'язання. А саме: невідповідності вимоги або доданих до неї документів умовам гарантії, подання вимоги поза строком дії гарантії.

При відмові сплатити гарантійну суму кредитором гарант зобов'язаний негайно сповістити його про це, щоб надати можливість усунути недоліки вимоги і пред'явити нові вимоги в межах строку дії гарантії. Інші обставини, які стосуються основного зобов'язання і, зокрема, свідчать про його виконання боржником, або припинення з інших підстав, або визнання його недійсним, не можуть бути підставою для звільнення гаранта від виконання зобов'язання, що виникло з банківської гарантії.

Гаранти несуть відповідальність (у тому числі передбачену Податковим кодексом України) як особи, відповідальні за сплату забезпечених гарантією сум митних платежів. У разі несплати гарантом коштів за фінансовими гарантіями суми таких коштів вважаються податковим боргом гаранта і стягуються у порядку, встановленому законодавством.

Після завершення виконання митних процедур фінансова гарантія вивільняється (повертається) митним органом.

Правилами Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур встановлено: коли гарантії надані, звільнення від зобов'язань за ними здійснюється в якнайкоротший термін після того, як митна служба переконалася у належному виконанні зобов'язань, на забезпечення яких ці гарантії надавалися.

За коментованою статтею вивільнення (повернення) фінансової гарантії здійснюється не пізніше як через один банківський день після того, як митний орган отримує підтвердження фактичного виконання зобов'язань, і коли не буде порушення наданих особою митному органу зобов'язань із сплати митних платежів.

Статтею 302 Кодексу передбачено, що після закінчення встановлених МКУ і ПК України строків сплати митних платежів на суму податкового боргу нараховується пеня у розмірі й порядку, визначених Податковим кодексом України.

У разі ж подання гаранту претензій щодо сплати митних платежів відповідно до ПК України пеня нараховується на строк, що не перевищує трьох місяців із дня, що йде за днем закінчення строку виконання зобов'язань, забезпечених гарантією.

Стаття 312

Реалізація фінансової гарантії, наданої у вигляді документа

1. У разі невиконання зобов'язання, забезпеченого фінансовою гарантією, наданою у вигляді документа, суми митних платежів, що підлягають сплаті, повинні бути перераховані гарантом на рахунок митного органу впродовж трьох банківських днів з дня отримання гарантом вимоги митного органу про таку сплату. Форма вимоги встановлюється в угоді, передбаченій частиною третьою статті 314 цього Кодексу.

2. Отримані від гаранта кошти в рахунок сплати зобов'язань перераховуються митним органом до державного бюджету впродовж одного робочого дня.

Митний гарант у разі невиконання платником податкового зобов'язання, забезпеченого банківською гарантією, несе відповідальність за виконання податкового зобов'язання згідно з умовами фінансової гарантії.

Відповідно до умов гарантії митному гаранту надсилається вимога про сплату коштів, на підставі якої гарант зобов'язаний здійснити сплату за боргованості впродовж трьох банківських днів від дня отримання гарантом вимоги митного органу про таку сплату.

Згідно з цивільним законодавством право митного органу щодо гаранта може бути реалізоване шляхом пред'явлення в межах строку дії гарантії письмової вимоги про сплату грошової суми, на яку видана гарантія. Вимога має відповідати умовам, передбаченим гарантійною угодою.

Отримані від гаранта кошти митні органи зобов'язані перерахувати до державного бюджету протягом одного дня.

Стаття 313

Фінансова гарантія у вигляді грошової застави

1. Внесення грошової застави здійснюється у валюті України.

2. В окремих випадках переміщення товарів територією України прохідним транзитом іноземним перевізником або уповноваженою ним особою дозволяється внесення нерезидентом суми грошової застави в іноземній валюті за курсом, встановленим Національним банком України на день внесення грошової застави.

3. Відсотки на суму грошової застави не нараховуються.

4. При виконанні зобов'язання, забезпеченого грошовою заставою, сплачені кошти підлягають поверненню особі, яка внесла цю заставу, або уповноваженій нею особі не пізніше трьох банківських днів.

5. Повернення грошової застави може здійснюватися у будь-якому митному органі, навіть якщо вона вносилася на рахунок іншого митного органу.

6. За письмовою заявою особи, яка внесла грошову заставу, або уповноваженої нею особи кошти, внесені як грошова заставка, можуть бути використані для сплати митних платежів або для забезпечення сплати митних платежів за іншим зобов'язанням зазначеної особи перед митними органами.

7. Кошти, внесені як грошова заставка, що перебувають на рахунку митного органу без розпорядження про їх використання протягом 1095 днів з дня їх внесення, у 30-денний строк підлягають поверненню особі, яка вносила ці кошти, або уповноваженій нею особі, а у разі неможливості такого повернення підлягають перерахуванню до державного бюджету.

8. При невиконанні зобов'язання, забезпеченого грошовою заставою, сума митних платежів, що підлягає сплаті, перераховується до державного бюджету із сум грошової застави.

9. Порядок внесення грошової застави та її повернення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Грошова заставка як форма забезпечення сплати митних платежів вноситься у валюті України. Сплату митних платежів у національній валюті України встановлено п. 2 ст. 295 МКУ. Винятком є умови ч. 2 коментованої статті.

Грошова заставка може бути внесена на депозитний рахунок митниці у розмірі, необхідному для сплати митних платежів. При цьому на суми забезпечення проценти не нараховуються.

Особа, що внесла грошову заставу, не має права розпоряджатися цими коштами до моменту виконання зобов'язань, за якими внесені суми забезпечення.

Після виконання зобов'язань, забезпечених грошовою заставою, за заявою особи, що внесла грошову заставу, чи уповноваженої нею особи сплачені кошти підлягають поверненню або, за бажанням особи, яка внесла грошову заставу, – використанню для сплати митних платежів, заліку в рахунок майбутніх митних платежів, або для забезпечення сплати митних платежів за іншим зобов'язанням перед митними органами.

Грошова застава повертається митним органом, на рахунок якого вона була перерахована, або митним органом, у якому завершуються митні процедури чи митний режим, зобов'язання за якими були забезпечені грошовою заставою.

При невиконанні забезпеченого грошовою заставою зобов'язання сума митних платежів, що підлягають сплаті, перераховується до державного бюджету із сум застави.

Стаття 314

Гарант

1. Гарантом може виступати:

- 1) банківська установа, яка надає гарантії безпосередньо або може застосовувати їх як фінансове забезпечення гарантій, що надаються митним органам незалежними фінансовими посередниками;
- 2) незалежний фінансовий посередник – юридична особа, створена у формі повного або командитного товариства.

2. Зазначена у частині першій цієї статті банківська установа, інша юридична особа, яка має намір одержати від центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в установленому цим Кодексом порядку повноваження гаранта, повинна відповідати таким критеріям:

- 1) для банківських установ – мати відповідну чинну ліцензію (дозвіл, витяг з реєстру) Національного банку України;
для інших юридичних осіб – мати відповідні укладені угоди з банками та/або страховими компаніями щодо фінансового забезпечення гарантій, що надаються цими юридичними особами;
- 2) мати досвід роботи у здійсненні банківської чи іншої фінансової діяльності не менше п'яти років;
- 3) мати доведену за останні три календарні роки платоспроможність шляхом підтвердження виконання встановлених нормативів, які забезпечують безумовне виконання платіжних зобов'язань перед державним бюджетом;
- 4) для банківських установ – протягом останніх трьох календарних років не бути об'єктом застосування Національним банком України заходів впливу за порушення нормативів (критеріїв) у вигляді обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів діяльності, примусової реорганізації установи, призначення тимчасової адміністрації;
для інших юридичних осіб – протягом останніх трьох календарних років не бути об'єктом застосування спеціальних санкцій, передбачених Законом України "Про зовнішньоекономічну діяльність", і не мати випадків притягнення їх посадових осіб до

адміністративної відповідальності за порушення митних правил за статтями 472, 482–485 цього Кодексу;

- 5) не мати збитковості за останні три календарні роки (крім банківських установ);
- 6) не мати заборгованості із сплати податків і зборів до бюджетів усіх рівнів;
- 7) мати можливість формування в повному обсязі грошових резервів для відшкодування можливих втрат у розмірі визначеної нею самою суми усіх одночасно наданих митним органам фінансових гарантій;
- 8) не мати заборгованості перед митними органами за попередньо наданими гарантіями;
- 9) мати електронну систему накопичення і обміну інформацією з митними органами, яка забезпечує захист цієї інформації від несанкціонованого використання, копіювання та/або модифікації, зокрема систему застосування та передачі електронного гарантійного документа незалежного фінансового посередника чи листа банку в єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів України.

3. Взаємовідносини між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та гарантами регулюються на підставі укладених угод, у яких зазначається обов'язок гаранта безумовно сплатити суму митних платежів у разі невиконання відповідними особами зобов'язань перед митними органами та щорічно, не пізніше 1 березня року, наступного за звітним, надавати підтвердження умов, визначених у пунктах 1–5 частини другої цієї статті, за попередній рік.

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, веде реєстр гарантів та форм фінансових гарантій, що надаються ними відповідно до укладених угод, які затверджуються цим органом, та забезпечує регулярне (не рідше чотирьох разів на рік) оприлюднення зазначеного реєстру на своєму офіційному веб-сайті. Включення гарантів до реєстру здійснюється безоплатно.

5. Строк прийняття рішення про включення гарантів до реєстру не повинен перевищувати 30 календарних днів з дня надання центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, документів, що підтверджують виконання умов частини другої цієї статті.

6. У разі порушення строку, встановленого частиною п'ятою цієї статті, юридична особа, що набуває статусу гаранта, повинна бути включена до реєстру гарантів і може бути виключена з нього лише у разі недотримання нею критеріїв, визначених у частині другій цієї статті.

Митні органи у сплату митних платежів приймають від платників гарантії, видані банківською установою або незалежним фінансовим посередником, що внесені до відповідного реєстру.

Реєстр формується, виходячи з об'єктивних даних про діяльність банків, а внесення до реєстру здійснюється без справляння плати. Для прийняття рішення про внесення гаранта до реєстру необхідне виконання одночасно всіх умов, викладених у статті.

Передбачається, що гарантом може бути банківська установа, якою виконано всі передбачені законом правила і процедури банківської діяльності.

Стаття 315

Порядок отримання статусу гаранта

1. Юридична особа, що має намір отримати статус гаранта відповідно до статті 314 цього Кодексу, повинна отримати офіційне підтвердження:

- 1) у передбачених законодавством випадках від Національного банку України – про дотримання (виконання) встановлених для цієї установи нормативів, які забезпечують безумовне виконання платіжних зобов'язань перед державним бюджетом;
- 2) від органу державної податкової служби за місцем реєстрації – про відсутність збитковості та відсутність заборгованості із сплати податків і зборів до бюджетів всіх рівнів за останні три календарні роки;
- 3) від незалежної аудиторської компанії, внесеної до Реєстру аудиторів банків Національного банку України, яка здійснює аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, – позитивний аудиторський висновок за останні три звітні роки.

2. Інформація, зазначена у пунктах 1 і 2 частини першої цієї статті, надається державними органами у місячний строк з дня запиту.

3. Строк перевірки митним органом відсутності заборгованості перед митними органами за попередньо наданими гарантіями не перевищує трьох робочих днів з дня подання юридичною особою заяви на отримання статусу гаранта і документів, визначених статтею 314 цього Кодексу та цією статтею. Висновок про результати такої перевірки у довільній формі за підписом керівника митного органу не пізніше одного робочого дня надсилається юридичній особі, а його копія додається до інших документів.

У статті визначені умови, за яких юридична особа – банківська установа, незалежний фінансовий посередник може отримати статус гаранта.

Для прийняття рішення про внесення гарантів до реєстру юридична особа повинна отримати офіційне підтвердження, передбачене ч. 1 статті, від третіх осіб.

Внесення до реєстру покладає на гарантів додаткові обов'язки. Після такого внесення гарант зобов'язаний інформувати митну службу про всі зміни фінансових реквізитів юридичної та поштової адреси, статутних документів, інформацію про зразки підписів осіб, що мають право підпису на гарантійних документах, відбитки печаток, інформацію про ліквідацію або реорганізацію, про відкликання ліцензій на здійснення банківських операцій.

Тобто для отримання статусу гаранта зацікавлена особа зобов'язана дотримуватись не тільки вимог, передбачених Цивільним кодексом України, банківським законодавством, а й норм Митного кодексу України.

ІНШІ СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЛАТИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Стаття 316

Гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року

1. Гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року як захід гарантування доставки товарів (крім алкогольних напоїв та тютюнових виробів), що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення застосовується за умови, що товари під час перевезення перетинають митний кордон України, а їх перевезення на всьому маршруті або на його частині здійснюється автомобільним транспортом.

2. Якщо сума митних платежів перевищує суму гарантії за Конвенцією МДП, застосовуються інші форми забезпечення сплати митних платежів, передбачені цим Кодексом.

Способами забезпечення сплати митних платежів є:

- 1) фінансові гарантії;
- 2) гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року.

Відносини у сфері страхування регулюються, зокрема, гл. 67 розд. III (ст. 979–999) Цивільного кодексу України і Законом України “Про страхування” від 07.03.1996 № 85/96-ВР. Норми, що стосуються обов’язкового страхування, містяться у спеціальному законодавстві (наприклад, у законах: “Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” від 01.07.2004 № 1961-IV, “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 02.03.2000 № 1533-III, “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” від 09.07.2003 № 1058-IV, “Про загальнообов’язкове

державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням” від 18.01.2001 № 2240-III), а також у постановах Кабінету Міністрів України, які прийняті на підставі зазначених та інших законів.

Водночас слід зауважити, що, відповідно до п. 8 ч. 2 ст. 53 Кодексу, якщо здійснювалося страхування, разом із митною декларацією декларант подає митному органу страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування.

Статтями регламентовано можливість застосування положень окремих міжнародних конвенцій під час надання гарантій митними органами.

Гарантування на умовах Конвенції МДП застосовується при забезпеченні доставлення товарів до митного органу призначення з метою уникнення втрат бюджету у разі незаконного введення в обіг на території України не оформлених у митному плані товарів.

При застосуванні способів забезпечення сплати митних платежів, визначених у цій статті, необхідно керуватись положеннями згаданої Конвенції.

Стаття 317

Гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнету) А.Т.А.

1. Під час перевезення товарів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) застосовується книжка (карнет) А.Т.А. – уніфікований міжнародний митний документ, що використовується як митна декларація для митного оформлення товарів та є гарантійним документом про сплату митних платежів.

Коментована стаття регламентує можливість застосування положень окремих міжнародних конвенцій під час надання гарантій митними органами, зокрема положеннями Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.).

Гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки А.Т.А. здійснюється при тимчасовому ввезенні товарів і забезпечує виконання зобов'язань, які з цим пов'язані, а ще гарантує вивезення таких товарів із території України або їх митне оформлення у відповідний митний режим, на умовах, визначених Кодексом.

При застосуванні способів забезпечення сплати митних платежів, визначених у ст. 317, необхідно керуватись положеннями міжнародної Конвенції про тимчасове ввезення.

Розділ XI

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 318

Загальні принципи здійснення митного контролю

1. Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

2. Митний контроль здійснюється виключно митними органами відповідно до цього Кодексу та інших законів України.

3. Митний контроль передбачає виконання митними органами мінімуму митних формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи.

4. Митний контроль товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до типових технологічних схем митного контролю, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

5. Розклад руху транспортних засобів, що здійснюють регулярні міжнародні рейси, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону.

6. З метою підвищення ефективності митного контролю митні органи взаємодіють з учасниками зовнішньоекономічної діяльності, уповноваженими економічними операторами, іншими особами, діяльність яких пов'язана із здійсненням зовнішньої торгівлі, та з їх професійними об'єднаннями (асоціаціями).

Ця стаття встановлює норми-принципи реалізації одного з основних завдань, покладених на митні органи України, – здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних

засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, зокрема на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо (п. 4 ч. 2 ст. 544 МКУ).

Законодавець у п. 24 ст. 4 МКУ дає визначення поняття “митний контроль”, яке треба розуміти як сукупність заходів, що здійснюються митними органами у межах своїх повноважень із метою забезпечення додержання норм Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку. Тобто митний контроль – це діяльність посадових осіб митного органу, здійснювана у встановленій послідовності й спрямована на забезпечення дотримання чинного законодавства, яке регламентує порядок переміщення валюти, товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Митному контролю підлягають усі товари й транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України. Цей принцип транскордонного переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення відповідає одному з базових імперативів здійснення митної справи, а саме “єдиному порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України” (п. 4 ч. 1 ст. 8 МКУ).

Митний контроль здійснюється тільки митними органами відповідно до Кодексу та інших законів України.

Таким чином, ч. 2 коментованої статті відносить митний контроль до виключної компетенції митних органів. Жоден інший орган державної влади або місцевого самоврядування не має права підміняти собою митні органи, виконувати їх функції, іншим чином втручатися у їх діяльність. Це положення має суттєве значення для забезпечення митним органам можливості здійснювати свою діяльність на основі однакового підходу і централізованого управління відповідно до митного законодавства, що у підсумку відповідає одному з принципів здійснення митної справи – виключності повноважень митних органів України щодо здійснення державної митної справи (п. 2 ч. 1 ст. 8 МКУ).

Крім того, таке обмеження має значення і для учасників ЗЕД, яким гарантується, що обтяження їх обов'язками, пов'язаними з проведенням митного контролю, не можуть здійснювати органи державної влади чи інші особи, крім митних органів України.

Окремі питання взаємодії митних органів з іншими державними органами врегульовані також положеннями ст. 319 МКУ. При цьому слід зауважити, що відповідно до цієї статті митні органи здійснюють свої функції самостійно та у взаємодії з іншими державними органами.

Митний контроль передбачає виконання митними органами мінімуму митних формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи.

Під митними формальностями треба розуміти сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи. Законодавець запроваджує принцип мінімізації митних формальностей задля забезпечення режиму законності у сфері транскордонного переміщення товарів і транспортних засобів. Цей принцип впливає зі стандартного правила 6.2 Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, в якому вказується, що митний контроль обмежується мінімумом, необхідним для забезпечення дотримання митного законодавства.

Митний контроль товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до типових технологічних схем митного контролю, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, – це своєрідний принцип алгоритмізації процедури транскордонного переміщення.

На підставі аналізу інтенсивності й характеру товаропотоків у місцях дислокації митного органу, видів і кількості використовуваного учасниками ЗЕД транспорту, а також наявних можливостей митного органу (кадрових, технічних та ін.) у процесі організації митного контролю і митного оформлення розробляються технологічні схеми їх здійснення. Технологічна схема пропуску через державний кордон України – це встановлена обов'язкова для виконання послідовність операцій митного контролю та митного оформлення, а також дій посадових осіб підрозділів митного органу під час здійснення цих операцій. Вони можуть бути типовими і локальними, постійними й тимчасовими.

Типові технологічні схеми митного контролю визначають загальну мінімально-обов'язкову послідовність операцій та дій посадових осіб на окремому напрямі митного контролю. Типові технологічні схеми пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних засобів перевізників і товарів, переміщуваних ними, а також Типові технологічні схеми здійснення митного контролю цих видів транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон затверджено постановою КМУ “Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними” від 21.05.2012 № 451 відповідно до ст. 318, 335 і 336 МКУ, ст. 25 Закону України “Про прикордонний контроль”.

За першою з указаних технологічних схем здійснюється відповідно до МКУ, Законів України “Про прикордонний контроль” від 05.11.2009 № 1710-VI, “Про державний кордон України” від 04.11.1991 № 1777-XII та “Про Державну прикордонну службу України” від 03.04.2003 № 661-IV пропуск через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, зокрема вантажів, що переміщуються ними через державний кордон, визначається послідовність здійснення прикордонного і митного контролю, а також інших видів контролю під час пропуску через державний кордон. Вимоги, передбачені цією типовою технологічною схемою, застосовуються у технологічних схемах пропуску осіб, транспортних засобів і вантажів через державний кордон, що затверджуються керівником органу охорони державного кордону для кожного пункту пропуску.

Розклад руху транспортних засобів, що здійснюють регулярні міжнародні рейси, затверджується центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері транспорту, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону.

Наприклад, згідно із наказом Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації й Міноборони України від 28.11.2005 № 897/703 розклад руху виконання регулярних польотів – це звід офіційно затверджених регулярних рейсів, пов’язаних із перевезенням пасажирів, вантажу, пошти, між одними й тими самими двома чи більше пунктами (п. 1.4). Дозвіл на виконання міжнародних регулярних польотів у повітряному просторі України ПС українських та іноземних експлуатантів видається Державною авіаційною службою України. Для затвердження розкладу руху на виконання міжнародних регулярних польотів в Україну (з України) іноземний експлуатант подає до Державної авіаційної служби України заявку з повною характеристикою авіаційних перевезень. На основі затвердженого департаментом авіаційних перевезень та ліцензування Державної авіаційної служби України розкладу руху експлуатанти не пізніше як через 14 робочих днів, а під час змін розкладу – не пізніше як через 7 робочих днів до початку польотів подають повторювальний план польотів відповідно до рекомендацій Міжнародної організації цивільної авіації (Дос 4444 АТМ/501) до IFPS Євроконтролю, згідно з вимогами Повідомлень щодо обслуговування повітряного руху.

Відповідно до наказу Міністерства транспорту та зв’язку України “Про затвердження Порядку організації регулярних, нерегулярних і маятнико-

вих перевезень пасажирів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні” від 09.02.2004 № 75 для розгляду звернень перевізників та прийняття рішень про відкриття, закриття, внесення змін до функціонуючого маршруту, продовження дії дозволу на регулярних міжнародних автомобільних маршрутах загального користування створюється Комісія, до складу якої входять представники Міністерства інфраструктури України і Державної інспекції України з безпеки на наземному транспорті. Склад Комісії затверджується наказом Міністерства інфраструктури України. Комісія приймає рішення щодо відкриття маршруту відповідно до Закону України “Про автомобільний транспорт” від 05.04.2001 № 2344-III та Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджених постановою КМУ від 18.02.1997 № 176. Міністерство інфраструктури України на підставі рішення Комісії погоджує з Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Державною митною службою України та МВС України час і пункт перетину державного кордону й затверджує графік перетину державного кордону при здійсненні міжнародних регулярних перевезень. У разі прийняття Комісією рішення про відкриття маршруту міжнародних спеціальних регулярних перевезень: Міністерство інфраструктури України затверджує схему міжнародного маршруту та розклад руху; Державна інспекція України з безпеки на наземному транспорті видає перевізнику дозволу на міжнародні спеціальні регулярні перевезення автомобільним транспортом.

З метою підвищення ефективності митного контролю митні органи взаємодіють з учасниками зовнішньоекономічної діяльності, уповноваженими економічними операторами, іншими особами, діяльність яких пов’язана із здійсненням зовнішньої торгівлі, та з їх професійними об’єднаннями (асоціаціями).

Це положення відповідає стандартному правилу 6.8 Кіотської конвенції, відповідно до якого митна служба прагне до співробітництва з учасниками зовнішньої торгівлі й укладення меморандумів про взаєморозуміння з метою вдосконалення митного контролю. Необхідно зауважити, що у попередньому МКУ такого положення не було, що, однак, не заважало реалізації подібної взаємодії на практиці. Проте закріплення “принципу взаємодії” на рівні закону, яким є МКУ, не слід недооцінювати. Учасниками конструктивного діалогу з боку держави вказуються як центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, так і підпорядковані йому митні органи. Такі положення є гарантією побудови взаємодії не тільки на державному, а й на регіональному рівні.

Водночас до співпраці запрошуються учасники ЗЕД, перевізники та організації, діяльність яких пов'язана із здійсненням зовнішньої торгівлі товарами, їхні професійні об'єднання (асоціації). Взаємодія митних органів із учасниками ЗЕД, уповноваженими економічними операторами, іншими особами, діяльність яких пов'язана з здійсненням зовнішньої торгівлі, та з їхніми професійними об'єднаннями відбувається із метою стимулювання до правомірної поведінки суб'єктів митних правовідносин, обміну інформацією і відомостями, необхідними для проведення митного контролю. Прикладом колективної форми взаємодії є робота Громадської ради при Державній митній службі України, Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України (АсМАП України) тощо.

Стаття 319

Взаємодія митних органів з державними органами, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України

1. Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю. У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені види державного контролю (крім радіологічного) здійснюються митними органами у формі попереднього документального контролю на підставі інформації, отриманої від державних органів, уповноважених на здійснення цих видів контролю, з використанням засобів інформаційних технологій. Митні органи взаємодіють з державними органами, уповноваженими на здійснення зазначених видів контролю, координують роботу з їх здійснення у пунктах пропуску через державний кордон і в зонах митного контролю на митній території України в порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законами України.

2. У разі виявлення пошкодження упаковки або явних ознак псування товарів, або закінчення строку придатності товарів, або відсутності хоча б одного документа чи відомостей, необхідних для здійснення попереднього документального контролю, або невідповідності умов переміщення встановленим законодавством вимогам, або наявності інформації державного органу про заборону переміщення цих товарів через державний кордон України митні органи приймають рішення щодо припинення попереднього документального контролю та залучення посадових осіб відповідних державних органів для проведення видів контролю, зазначених у частині першій цієї статті, які для його здійснення прибувають у пункт пропуску через державний кордон України.

3. Види контролю, зазначені у частині першій цієї статті, здійснюються:

- 1) у пунктах пропуску через державний кордон України – стосовно встановлених законодавством України заборон щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України;
- 2) при поміщенні в митний режим – стосовно встановлених законодавством України обмежень щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України.

4. Контроль за переміщенням через митний кордон України окремих видів товарів, що проводиться іншими державними органами, здійснюється за принципом “єдиного вікна” відповідно до міжнародної практики та рекомендацій міжнародних організацій із застосуванням єдиної з митними органами інформаційно-телекомунікаційної системи.

5. Види контролю, зазначені у частині першій цієї статті, здійснюються з використанням засобів інформаційних технологій, у тому числі електронної бази даних щодо товарів, переміщення яких контролюється іншими державними органами в частині дотримання заборон щодо переміщення цих товарів через митний кордон України. Державні органи, що здійснюють зазначені види контролю, зобов’язані надавати митним органам для здійснення такого контролю необхідну інформацію в електронному вигляді.

6. Вичерпні переліки товарів (з описом та кодом згідно з УКТ ЗЕД), що підлягають державному контролю (у тому числі в формі попереднього документального контролю) у разі переміщення через митний кордон України, а також порядок здійснення попереднього документального контролю затверджує Кабінет Міністрів України. Пропозиції щодо внесення змін до зазначених переліків подаються Кабінету Міністрів України державними органами, уповноваженими здійснювати відповідний контроль. Цей перелік визначає товари, щодо яких діє заборона на пропуск через кордон без дозволу, і товари, щодо яких діють обмеження при поміщенні в митний режим.

7. Митні органи інформують відповідні державні органи України про результати митного контролю та митного оформлення товарів, підконтрольних цим органам, у тому числі засобами електронного зв’язку.

8. Митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, завершуються тільки після проведення встановлених законами України для кожного товару видів контролю, зазначених у частині першій цієї статті. При вивезенні товарів за межі митної території України радіологічний контроль може здійснюватися в митних органах відправлення при завершенні митного оформлення або у пунктах пропуску через державний кордон України при завершенні митного контролю товарів.

Згідно зі ст. 197 МКУ пропуск через митний кордон України товарів, на які встановлено обмеження при їх переміщенні через митний кордон України, та митне оформлення здійснюються митними органами на підставі до-

кументів, які підтверджують дотримання зазначених обмежень, виданих державними органами, уповноваженими на виконання відповідних контрольних функцій, іншими юридичними особами, уповноваженими на їх видачу, якщо подання таких документів митним органам передбачено законами України.

Отже, митним контролем функція держави з організації її економічної безпеки, прав і законних інтересів громадян не вичерпується. Особливі характеристики товарів потребують застосування спеціальних видів державного контролю: санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного. З метою спрощення й прискорення митних формальностей щодо окремих категорій товарів названі види контролю провадяться у формі попереднього документального контролю з використанням інформаційних технологій.

Взаємодія митних органів із державними органами, уповноваженими здійснювати зазначені ч. 1 коментованої статті види контролю, є обов'язковою умовою попереднього документального контролю як такого. З цієї метою відбувається взаємний інформаційний обмін (див. ч. 7 коментованої статті), на рівні підзаконних актів закріплено можливість виконання ними своїх контрольних повноважень: наприклад, наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку створення зон митного контролю" від 22.05.2012 № 583 (п. 4.2) доступ у зону митного контролю надано посадовим особам митного органу, які безпосередньо беруть участь у здійсненні митних формальностей, посадовим особам органів державної влади, що здійснюють передбачені ч. 1 ст. 319 МКУ види контролю під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, та декларантам на час здійснення митними органами митних формальностей щодо товарів і транспортних засобів, які пред'являються ними для митного контролю.

Саме на митні органи ч. 1 цієї статті Кодексу покладено функцію координації роботи контролюючих органів у пунктах пропуску через державний кордон і в зонах митного контролю, бо органи митної служби повинні забезпечувати режим законності в цих місцях (у першому випадку – спільно з органами охорони державного кордону).

Частина друга коментованої статті містить вичерпний перелік підстав для припинення попереднього документального контролю та залучення посадових осіб відповідних державних органів для проведення спеціальних видів контролю у пунктах пропуску через державний кордон України (позитивні тенденції здійснення попереднього документального контролю свідчать про недоцільність і економічну необґрунтованість подальшого перебування представників контролюючих органів у пунктах пропуску через

державний кордон України): а) у разі виявлення пошкодження упаковки або явних ознак псування товарів; б) закінчення строку придатності товарів; в) відсутності хоча б одного документа чи відомостей, необхідних для здійснення попереднього документального контролю; г) невідповідності умов переміщення встановленим законодавством вимогам; г) наявності інформації державного органу про заборону переміщення цих товарів через державний кордон України.

За наявності будь-якої з перерахованих обставин митний орган приймає відповідне рішення, про що невідкладно інформується керівник відповідного державного органу для проведення видів контролю, зазначених у ч. 1 коментованої статті.

Водночас слід звернути увагу, що, наприклад, норми постанови КМУ “Про здійснення екологічного контролю в пунктах пропуску через державний кордон” від 20.03.1995 № 198 не суперечать МКУ, оскільки постановою КМУ від 05.10.2011 № 1030 у них внесено відповідні зміни, зокрема, передбачено, що екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон здійснюється державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища, крім випадків його здійснення митними органами у формі попереднього документального контролю. Окрім того, державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища відповідно до вимог постанови КМУ від 05.10.2011 № 1030 також здійснюють у пунктах пропуску через державний кордон інструментальний радіологічний контроль, тому перебування їх у межах пунктів пропуску є законодавчо врегульованим.

Санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний та радіологічний контроль залежно від того, заборонені чи обмежені товари до переміщення через митний кордон, здійснюється або в пункті пропуску, або в момент заявлення товару в той чи інший митний режим.

У разі залучення фахівців із санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного та радіологічного контролю реалізуються апробований у міжнародній практиці принцип “єдиного вікна”, а також відповідні рекомендації міжнародних організацій. При цьому застосовуються можливості єдиної з митними органами інформаційно-телекомунікаційної системи.

Так, Рамковими стандартами безпеки й спрощення світової торгівлі, затвердженими на сесії Ради ВМО 23.06.2005 п. 1.3.8, закріплено Концепцію “єдиного вікна”, відповідно до якої з метою полегшення безперешкодної передачі даних про міжнародну торгівлю і організацію обміну розвідувальними даними щодо можливих ризиків, як на національному, так і на міжнародному рівні, урядам варто розробляти угоди про співробітництво між митними

службами й іншими державними відомствами, пов'язаними з міжнародною торгівлею. Це дасть змогу учасникам зовнішньоекономічної діяльності подавати необхідну інформацію в електронному вигляді лише в одну, призначену для цих цілей (бажано митну), службу. З огляду на це митним службам варто прагнути до максимальної інтеграції в комерційні процеси й інформаційні потоки у глобальному ланцюгу поставок товарів, наприклад шляхом використання як експортних та імпорتنих декларацій комерційної документації – такої як рахунки-фактури або замовлення.

Відповідно до ч. 5 коментованої статті види контролю, зазначені у ч. 1 цієї статті, провадяться з використанням інформаційних технологій: бази даних заборонених до переміщення через митний кордон товарів тощо. На державні органи, уповноважені здійснювати передбачені ч. 1 статті види контролю, покладено прямий обов'язок надавати митним органам необхідні для такого контролю документи в електронній формі, що має значно його спростити й прискорити.

Постановою КМУ № 1031 встановлено вичерпний, тобто такий, що не підлягає розширеному тлумаченню, перелік товарів, які підлягають державному контролю (зокрема у формі попереднього документального контролю), у разі переміщення їх через митний кордон України окремо щодо ввезення, вивезення й транзиту. Регулює акт КМУ п'ять видів контролю: санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний і контроль за переміщенням культурних цінностей.

Порядок здійснення попереднього документального контролю затверджено постановою КМУ "Деякі питання здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України" від 05.10.2011 № 1030. Цей нормативно-правовий акт прийнято відповідно до ч. 6 ст. 319 МКУ, абз. 2 п. "н" ч. 1 ст. 20 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 № 1264-XII, ч. 2 ст. 21 Закону України "Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей" від 21.09.1999 № 1068-XIV, ч. 3 ст. 44 та ч. 4 ст. 45 Закону України "Про безпечність та якість харчових продуктів" від 23.12.1997 № 771/97-ВР, ч. 2 ст. 38 Закону України "Про карантин рослин" від 30.06.1993 № 3348-XII, ч. 6 ст. 18 Закону України "Про ветеринарну медицину" від 25.06.1992 № 2498-XII. Порядок визначає процедуру здійснення митними органами у пунктах пропуску через державний кордон України санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю окремих товарів та контролю за переміщенням культурних цінностей у формі попереднього документального контролю, що ввозяться на митну територію України (зокрема з метою транзиту).

Інформування про результати митного контролю й митного оформлення органів державної влади, уповноважених у сфері здійснення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного контролю має значення для забезпечення належного санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, екологічної та радіологічної безпеки тощо. Адаже чинним законодавством на ці органи державної влади покладено таку функцію. Інформування, про яке йдеться у ч. 7 коментованої статті, може відбуватися як через надсилання письмових документів, так і через засоби електронного зв'язку.

Із метою реалізації цієї норми Кодексу п. 4 постанови КМУ від 05.10.2011 № 1030 ДМС України разом із Міністерством охорони здоров'я, Міністерством екології та природних ресурсів, Міністерством аграрної політики та продовольства, Міністерством культури доручено: а) визначити структуру, формат, регламент, спосіб передачі інформації, необхідної для проведення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей у пунктах пропуску через державний кордон України у формі попереднього документального контролю; б) укласти угоди про інформаційне співробітництво; в) підписати протоколи погодження реквізитів даних про заборони, обмеження й форму обміну інформацією.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, завершуються тільки після проведення встановлених законами України для кожного товару видів контролю, зазначених у ч. 1 коментованої статті. Водночас як виняток із загального правила ч. 8 коментованої статті встановлює спеціальний порядок радіологічного контролю товарів, що вивозяться за межі митної території України, – альтернативу проведенню цього виду контролю у митному органі відправлення на завершальній стадії митного оформлення становить контроль у пункті пропуску через державний кордон України.

Стаття 320

Вибірковість митного контролю

1. Форми та обсяг контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні, обираються на підставі результатів системи управління ризиками.

2. Форми та обсяг контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи та міжнародних договорів України, укладених відповідно до закону, після завершення митного оформлення, визначаються

в порядку, встановленому цим Кодексом. На вимогу власника товарів, щодо яких визначено форму та обсяг митного контролю, або уповноваженої ним особи митні органи зобов'язані письмово повідомити про це протягом години, якщо інший строк повідомлення не визначено цим Кодексом.

3. Якщо за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідності проведення митного огляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митне оформлення та випуск цих товарів, транспортних засобів за рішенням митного органу можуть бути здійснені без пред'явлення зазначених товарів, транспортних засобів митному органу або з пред'явленням, але без проведення їх митного огляду. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, здійснює координацію діяльності державних органів, що здійснюють контроль за переміщенням через митний кордон окремих видів товарів.

Вибірковість є одним із базових принципів митного контролю. Його реалізація дає змогу створювати сприятливі умови для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу і пасажиропотоку через митний кордон України (п. 3 ч. 2 ст. 544 МКУ) й таким чином реалізувати основне призначення митної служби – створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, організація безпеки суспільства, захист митних інтересів України (ч. 1 ст. 544 МКУ).

Частина перша коментованої статті вказує на механізм відбору форми та обсягу контролю, достатнього для забезпечення дотримання законодавства України з питань державної митної справи і міжнародних договорів України при митному оформленні: узагальнення результатів функціонування системи управління митними ризиками.

Одним із основних завдань митної служби відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 544 МКУ є “аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю”. Система управління ризиками регламентована у гл. 52 МКУ. Відповідно до ч. 2 ст. 361 МКУ “митні органи застосовують систему управління ризиками для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, форм митного контролю, що застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю”.

Джерелом для МКУ у цьому разі був Загальний додаток до Конвенції Кіото, а саме Розд. 6 “Митний контроль”, Стандартне правило 6.3 якого вказує, що “при застосуванні митного контролю використовується система управління ризиками”; митна служба застосовує метод аналізу ризиків для визначення осіб та товарів, у тому числі транспортних засобів, що підлягають перевірці, та ступеня такої перевірки (Стандартне правило 6.4);

для підтримки системи управління ризиками митна служба приймає стратегію, яка базується на системі засобів оцінки імовірності недотримання законодавства (Стандартне правило 6.5).

Митний контроль згідно з Кодексом можливий і після завершення процедури митного оформлення. Із ч. 2 коментованої статті можна зробити висновок, що вона містить виняток із загального правила, передбаченого ч. 1 ст. 320 МКУ. Форма й обсяг такого контролю визначаються потребою забезпечити у підсумку дотримання законодавства з питань митної справи.

Після завершення митного оформлення за чинним митним законодавством можливе проведення митного контролю у формі документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, зокрема своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати митних платежів (ст. 345 МКУ). Відповідно до ч. 1 ст. 345 МКУ документальна перевірка – це сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості й у достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати митних платежів. Згідно з ч. 2 ст. 345 МКУ документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, зокрема своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати митних платежів, проводяться митними органами з урахуванням строків давності, визначених ст. 102 Податкового кодексу України.

На вимогу власника товарів, щодо яких визначено форму й обсяг митного контролю після завершення митного оформлення, або уповноваженої ним особи митні органи обов'язково письмово повідомляють про це протягом години, якщо іншого строку повідомлення не визначено Кодексом.

Затвердження сучасних методів роботи, таких як система аналізу ризиків і методу контролю, який базується на аудиті, а також максимальне практичне використання інформаційних технологій – одна із передумов розроблення й підписання Конвенції Кіото (див. преамбулу).

Система управління митними ризиками покликана створити умови для практичної реалізації принципу вибіркової митного контролю, що дає можливість здійснити пропуск товару чи транспортного засобу комерційного призначення без пред'явлення їх митному органу та (або) без проведення митного огляду.

Стаття 321

Тривалість перебування під митним контролем

1. Товари, транспортні засоби комерційного призначення перебувають під митним контролем з моменту його початку і до закінчення згідно із заявленим митним режимом.

2. У разі ввезення на митну територію України товарів, транспортних засобів комерційного призначення митний контроль розпочинається з моменту перетинання ними митного кордону України.

3. У разі вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення за межі митної території України митний контроль розпочинається з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування в установленому цим Кодексом порядку.

4. Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем не може перевищувати 180 календарних днів, крім митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

5. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають під митним контролем і за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничного строку, встановленого цією статтею, набувають статусу таких, що зберігаються на складі митного органу.

6. Митний контроль закінчується:

- 1) у разі ввезення на митну територію України – після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму;
- 2) у разі вивезення за межі митної території України – після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення перебувають під митним контролем від моменту його початку і до закінчення згідно із заявленим митним режимом. Тобто визначальним, як впливає з ч. 1 коментованої статті, для встановлення періоду здійснення митного контролю є заявлений декларантом митний режим (див., наприклад, ч. 4 ст. 321

МКУ). Водночас коментована стаття встановлює загальні правила визначення початку митного контролю (ч. 2 і ч. 3) та його завершення (ч. 6).

Відповідно до ч. 2 ст. 73 МКУ питання, пов'язані з виконанням необхідних митних формальностей та здійсненням митного контролю товарів, поміщених у відповідний митний режим, регулюються Кодексом.

Частина друга коментованої статті вказує на момент, коли розпочинається митний контроль щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення, які ввозяться на митну територію України: з моменту перетинання ними митного кордону України.

Під “перетинанням митного кордону” слід розуміти фактичний перетин товаром або транспортним засобом лінії державного митного кордону. Законним вважається перетин митного кордону у відповідних пунктах пропуску або поза ними, але з офіційного дозволу митного органу, наданого в установленому митним законодавством порядку. Тому необхідно відрізнити термін “перетинання” від терміна “ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України, вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України” – сукупності дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку (п. 4 ч. 1 ст. 4 МКУ) та “пропуск товарів через митний кордон України”, яким позначається процедура надання митним органом відповідній особі дозволу на переміщення товарів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення (п. 49 ч. 1 ст. 4 МКУ).

У разі вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення за межі митної території України митний контроль розпочинається з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування в установленому Кодексом порядку. Зауважимо, ч. 3 коментованої статті вказує на одночасне виконання двох умов – пред'явлення товарів митному органу і їх декларування.

За ч. 1 ст. 322 МКУ товари, що переміщуються через митний кордон України, разом із їх упаковкою та маркуванням, транспортні засоби комерційного призначення, якими вони переміщуються через митний кордон України, пред'являються у незмінному стані для митного контролю не пізніше ніж через три години після прибуття зазначених товарів у пункт пропуску через державний кордон України або інше визначене митними органами місце. Засвідчення митним органом прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення здійснюється шляхом проставляння відбитків відповідних митних забезпечень (зокрема за допомогою інформаційних технологій),

інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних і товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

Згідно з ч. 1 ст. 263 МКУ митна декларація подається митному органу, який здійснює митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, протягом 10 робочих днів із дати доставлення цих товарів, транспортних засобів до зазначеного органу. Строк декларування може бути продовжений за наявності передбачених Кодексом підстав.

Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем не може перевищувати 180 календарних днів, крім митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Обмеження певним строком часу, коли товари й транспортні засоби комерційного призначення можуть перебувати під митним контролем, спрямоване на те, щоб їх власники або уповноважені ними особи не зволікали із прийняттям рішення щодо юридичної долі об'єктів транскордонного переміщення.

Як виняток із загального правила ч. 4 коментованої статті передбачає можливість перебування товарів і транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем довше ніж 180 днів, якщо вони були заявлені в певні митні режими: транзиту, тимчасове ввезення, тимчасового вивезення, митного складу тощо.

4. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають під митним контролем і по які власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничного строку, встановленого ч. 4 ст. 321 Кодексу, набувають статусу таких, що зберігаються на складі митного органу.

Відповідно до п. 4.1.4 Порядку роботи складу митного органу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 627 4.1, обов'язковому переданню на склад митного органу (крім валютних цінностей і дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння) підлягають товари, транспортні засоби комерційного призначення, граничний строк перебування яких під митним контролем на території зони митного контролю, установлений ст. 321 Кодексу, закінчився, а також товари, що переміщуються через митний кордон України в міжнародних експрес-відправленнях, які зберігаються під митним контролем протягом строків, установлених ст. 233 Кодексу (за загальним правилом – 30 днів).

Крім того, відповідно до п. 8.10 указанного Порядку товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені в пп. 4.2.11 п. 4.2 розд. IV цього Порядку, зберігаються на складі митного органу до закінчення гранич-

ного строку перебування під митним контролем, визначеного ч. 4 ст. 321 Кодексу (згідно із пп. 4.2.11 на складах митного органу можуть зберігатися товари, які відповідно до ст. 263 Кодексу набули статусу таких, що зберігаються на складі митного органу, а саме товари, котрі протягом 30 днів із дня доставлення їх у митний орган призначення не поміщені у митний режим або не розміщені на складі тимчасового зберігання чи складі митного органу).

Згідно з ч. 6 коментованої статті митний контроль закінчується: 1) у разі ввезення на митну територію України – після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму; 2) у разі вивезення за межі митної території України – після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення і перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Момент закінчення митного контролю визначається по-різному – з урахуванням напрямку переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон, а також конкретного митного режиму, в який вони задекларовані. Щодо першого, то, на відміну від увезення, у разі вивезення товарів і транспортних засобів комерційного призначення за межі митної території України важливим є факт перетину митного кордону. До митних режимів, що передбачають перебування під митним контролем протягом усього періоду дії цих режимів, належать так звані незавершені митні режими: транзит, тимчасове ввезення, тимчасове вивезення, митний склад, вільна митна зона, безмитна торгівля, переробка на митній території, переробка за межами митної території.

Стаття 322

Строки пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України

1. Товари, що переміщуються через митний кордон України, разом з їх упаковкою та маркуванням, транспортні засоби комерційного призначення, якими вони переміщуються через митний кордон України, пред'являються у незмінному стані для митного контролю, а документи на ці товари, транспортні засоби подаються митним органам у пунктах пропуску через державний кордон України та в інших місцях на митній

території України, встановлених митними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення, не пізніше ніж через три години після прибуття зазначених товарів у пункт пропуску через державний кордон України або інше визначене митними органами місце.

2. Особа, яка доставила товари, транспортні засоби комерційного призначення у місце, визначене митними органами, зобов'язана повідомити про це відповідний митний орган у мінімально можливий строк, а в разі прибуття поза робочим часом, встановленим для митного органу, – у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу.

3. Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, в яких перевозяться пасажирів, у разі в'їзду на митну територію України декларуються митному органу не пізніше ніж через три години з моменту прибуття у пункт пропуску через державний кордон України, а в разі виїзду за межі митної території – не пізніше ніж за три години до перетинання митного кордону України.

У коментованій статті законодавець визначає строки пред'явлення митному органу товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Положення цієї статті зобов'язують перевізника або іншу, належним чином уповноважену особу, пред'явити товари і транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у незмінному стані для митного контролю, а також документи на ці товари і транспортні засоби представникам митних органів у зоні митного контролю, визначеній відповідно до положень ст. 329 Кодексу, протягом трьох годин із моменту прибуття на територію пункту пропуску на митному кордоні України (територію зони митного контролю митниці призначення). Декларант має враховувати положення ч. 4 ст. 200 Кодексу, згідно з якою у місці доставки товари і транспортні засоби пред'являються, а документи на них передаються митному органу у мінімально можливий строк після їх прибуття, а в разі прибуття поза робочим часом, установленим для митного органу, – у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу.

Заява перевізника або особи, яка переміщує товари через митний кордон України, про пред'явлення митним органам товарів і транспортних засобів, а також щодо подання документів на них для митного контролю можлива в усній або письмовій формі. За письмову заяву може правити реєстр документів, який подається митному органу під час доставляння товарів у місце призначення, визначене митним органом у пункті пропуску, або інше місце.

Установлений ч. 1 цієї статті строк, як виняток, може збільшуватися у порядку й на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України. Порядок збільшення строку пред'явлення й продовження строків декларування митному органу товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.03.2003 № 377. Відповідно до цього нормативно-правового акта строки пред'явлення або декларування митному органу товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, зазначені у ст. 322 МКУ, можуть бути збільшені або продовжені у разі: 1) хвороби особи, відповідальної за переміщення товарів і транспортних засобів, що підтверджується відповідним медичним документом за формою, установленною для установ і організацій, які входять до сфери регулювання Міністерства охорони здоров'я України; 2) якщо процедура контролю, який здійснюється іншими органами державної влади під час переміщення товарів через митний кордон України, потребує додаткового часу, що підтверджується довідкою відповідного органу державної влади; 3) настання обставин чи подій, які перешкоджають руху транспортного засобу, що підтверджується документами, належним чином засвідченими відповідними органами.

Такими обставинами чи подіями вважаються: стихійне лихо (пожежа, повінь, інше стихійне лихо чи сезонне природне явище, зокрема замерзання моря, проток портів, закриття залізничних колій тощо); воєнні дії чи надзвичайний стан у регіоні, в якому розташовано пункт пропуску або зона митного контролю; страйк; злочинні дії третіх осіб, спрямовані проти перевізника, транспортного засобу чи товару, що перевозиться цим транспортним засобом; пригода за участю транспортного засобу, що перевозить товар, яка спричинила повне чи часткове пошкодження транспортного засобу або повну чи часткову втрату товару; неможливість подальшого руху транспортного засобу, якщо зсув, пошкодження або розпакування товару створюють небезпеку чи загрозу дорожньому руху, життю чи здоров'ю громадян або навколишньому середовищу; інші схожі за характером обставини чи події.

Залежно від виду обставин чи подій документи, що підтверджують їх наявність і строк дії, можуть видаватися місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, власником підприємства, на якому відбувається страйк, чи вповноваженим ним органом (представником), об'єднаннями, торгово-промисловими палатами, відповідним державним органом із безпеки дорожнього руху, органами Міністерства внутрішніх справ України, іншими спеціально вповноваженими на це держав-

ними органами, а також міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади тощо.

Строки пред'явлення митному органу товарів і транспортних засобів можуть бути продовжені митним органом на термін, достатній для ліквідації причин, які стали перешкодою для їх своєчасного пред'явлення.

Питання збільшення граничних строків пред'явлення митному органу товарів і транспортних засобів вирішуються у кожному окремому випадку керівником митного органу або його заступником на підставі відповідної заяви про це особи, що переміщує товари й транспортні засоби, або перевізника та відповідних документів.

Особа, яка доставила товари, транспортні засоби комерційного призначення у місце, визначене митними органами, зобов'язана повідомити про це відповідний митний орган у якнайкоротший строк. У разі, якщо прибуття відбулося після закінчення або до початку робочого часу митного органу, особа повинна сповістити відразу після початку роботи цього органу.

Митним законодавством встановлено місця ввезення товарів на митну територію. Так, ст. 195 Кодексу визначає, що переміщення товарів через митний кордон України здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон, але переміщення окремих видів товарів може відбуватися у спеціально визначених Кабінетом Міністрів України пунктах пропуску.

Факт увезення товарів на митну територію зумовлює зобов'язання перевізника доставити їх без зволікання безпосередньо до визначеного митного органу або в інше місце, встановлене митною службою, рухаючись, де це потрібно, встановленим маршрутом. Не допускаються зміни стану товарів або порушення їхнього упакування, а також ушкодження митного забезпечення.

Якщо доставка товарів із місця їхнього ввезення на митну територію до визначеного митного органу або в інше встановлене місце припиняється через аварію або форс-мажорні обставини, перевізник зобов'язаний вжити всіх запобіжних заходів для недопущення недозволеного використання товарів й інформування митної служби або інших компетентних органів про характер аварії чи інших обставин, які є причиною припинення доставки товарів. Митна служба визначає запобіжні заходи, що мають бути вжиті перевізником для уникнення недозволеного використання товарів на митній території у разі їхнього прибуття до митного органу у неробочий час. На прохання перевізника та з причин, визнаних митною службою обґрунтованими, вона зобов'язана, настільки, наскільки це можливо, дозволити виконання митних формальностей, які передують наданню декларації на товари, у неробочий час митного органу.

Частина третя статті встановлює строки декларування порожніх транспортних засобів і транспортних засобів, які перевозять пасажирів. Особливі терміни декларування встановлюються для транспортних засобів, що перевозять пасажирів, і порожніх транспортних засобів: не пізніше як через три години після перетину митного кордону в разі в'їзду транспортних засобів і не пізніше як за три години до перетинання митного кордону для транспортних засобів, що виїжджають. Такі скорочені терміни подання митної декларації мають на меті, крім іншого, звести до мінімуму незручності, що виникають при пасажирських перевезеннях через необхідність проведення митного оформлення і здійснення митного контролю, а також зменшити час перебування транспортних засобів на транспортних вузлах (відкритих для міжнародного й міждержавного сполучення аеропортах, морських і річкових портах, залізничних станціях, пунктах пропуску автомобільного транспорту).

Стаття 323

Доступ посадових осіб митних органів на територію чи в приміщення підприємств для здійснення митного контролю

1. Посадові особи митних органів у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами України, з метою здійснення митного контролю мають право безперешкодного доступу на територію чи в приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та сфери управління, де знаходяться або можуть знаходитися товари, що підлягають митному контролю.

Коментована стаття передбачає право доступу посадових осіб митних органів на територію чи в приміщення підприємств для здійснення митного контролю.

Посадові особи митних органів із метою здійснення митного контролю мають право в межах наданої їм Кодексом та іншими законами України компетенції безперешкодного доступу на територію чи в приміщення будь-якого підприємства, незалежно від форми власності й сфери управління, де розміщуються або можуть розміщуватися товари, що підлягають митному контролю.

Право доступу посадових осіб митних органів на територію чи в приміщення підприємств надається з єдиною, чітко визначеною метою – здійснення митного контролю. Під час його здійснення посадові особи митних органів мають право доступу також на будь-яку територію, у будь-які споруди й приміщення, де можуть розміщуватися товари й транспортні засо-

би, що підлягають митному контролю, документи, необхідні для такого контролю, або проводиться діяльність, контроль за якою відповідно до чинного законодавства покладено на Державну митну службу України.

Право доступу посадових осіб митних органів на територію і в приміщення підприємств під час здійснення ними митного контролю реалізується на підставі службового посвідчення. Підприємства, на яких встановлено окремий спеціальний режим перебування, переміщення та обліку співробітників, не повинні створювати перешкод або ускладнювати процедуру пропуску на свою територію посадових осіб митних органів.

Митний контроль здійснюється у визначених ст. 336 Кодексу формах.

Окремими формами митного контролю є перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, а також огляд територій і приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі й інших місць, де можуть розміщуватись товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи проводиться діяльність, контроль за якою відповідно до Кодексу та інших законів України покладено на митні органи. Це передбачає проведення митними органами на підприємствах дій щодо встановлення відповідності документації на зазначені товари і транспортні засоби комерційного призначення.

Необхідні форми й обсяг митного контролю визначають посадові особи митних органів (відповідно до затверджених технологічних схем митного контролю, правил, порядків тощо), хоча водночас достатність окремих форм митного контролю може бути передбачена міжнародними договорами з участю України, окремими законодавчими та нормативно-правовими актами.

Під визначенням обсягу митного контролю слід розуміти як обсяг операцій, пов'язаних із здійсненням митного контролю (митних процедур), так і обсяг (необхідну кількість) предметів такого контролю.

У низці випадків митний контроль може здійснюватись у межах перевірки документів або огляду транспортних засобів, товарів, що в них містяться, без відкриття вантажних приміщень, тари й упаковки (наприклад, під час огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, магазинів безмитної торгівлі й інших місць, де містяться або можуть міститися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи проводиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи).

У виборі форм і обсягів митного контролю митні органи виходять із потреби забезпечення виконання основних своїх завдань; під час митного контролю не повинні порушуватися основні права й свободи людини.

Перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів відповідно до ст. 474 Кодексу вважається порушенням митних правил.

Для забезпечення доступу в приміщення або на територію, де розміщуються товари і транспортні засоби, що перебувають під митним контролем, посадові особи митної служби України під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати фізичну силу (ст. 582 Кодексу).

Стаття 324

Використання для здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів і службових собак

1. З метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності митні органи можуть використовувати технічні та спеціальні засоби, а також службових собак.

2. Застосування для здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів повинно бути безпечним для життя і здоров'я людини, тваринного та рослинного світу і не завдавати шкоди товарам, транспортним засобам.

Частина перша цієї статті передбачає можливість використання митними органами спеціальних і технічних засобів, а також службових собак із метою вдосконалення процедури митного контролю шляхом підвищення ефективності й скорочення тривалості останньої. Необхідність такого вдосконалення визнана як міжнародними договорами (наприклад, Розд. 6 Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 р.), так і національним законодавством (зокрема концепцією реформування митної діяльності в Україні "Обличчям до людей" від 29.10.2010, відповідно до якої митні формальності мають провадитися законно, просто, безпечно, чесно і швидко).

На важливість використання технічних засобів митного контролю і службових собак указують ч. 4 та ч. 18 ст. 544 Кодексу. Відповідно до зазначених норм здійснення митного контролю, зокрема за допомогою технічних засобів, та кінологічне забезпечення діяльності митної служби є одними з основних завдань останньої.

Технічні й спеціальні засоби митного контролю (ТСЗМК) відповідно до Концепції інтегрування системотвірних компонентів технічних та спеці-

альних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення Державної митної служби України, затвердженої наказом ДМС України від 28.03.2012 № 191 (далі – Концепція), є комплексом технічних і спеціальних засобів і систем, що застосовуються митними органами безпосередньо в процесі оперативного митного контролю всіх видів об'єктів контролю, які переміщуються через митний кордон, із метою виявлення серед них предметів, матеріалів і речовин, заборонених до ввезення та вивезення, або таких, що не відповідають відомостям, зазначеним у деклараціях або інших митних документах.

Зокрема, до технічних і спеціальних засобів відносять:

- а) оглядову рентгенотелевізійну техніку: рентгенівські й рентгенотелевізійні апарати (наприклад, рентгенапарат для контролю ручної поклажі й багажу пасажирів типу “HI-SCAN” 5170 20TS). За допомогою цієї техніки можна швидко виявити приховані вкладення у контрольованих об'єктах. До використання цих засобів допускаються особи, які пройшли відповідну підготовку і допущені до такої роботи начальником митного органу;
- б) засоби пошуку: доглядові дзеркала, лупи, доглядові освітлювачі, металошукачі, що використовуються для пошуку предметів контрабанди, а також заборонених для ввезення та вивезення чи не зазначених у декларації або інших митних документах матеріалів і речовин;
- в) технічні засоби контролю носіїв аудіо-, відеоінформації (плеєри, магнітофони, відеоманітофони, телевізори тощо).

Також до технічних і спеціальних засобів відносять засоби ідентифікації, інспекційно-доглядові комплекси, технічні засоби митного контролю матеріалів, що діляться, і радіоактивних матеріалів, засоби нанесення і зчитування спеціальних міток, доглядовий інструмент, технічні засоби поверхневого зондування, а також низку інших технічних засобів.

Зберігання, використання, облік ТСЗМК у митних органах регламентується відповідними підзаконними актами. Зокрема, Порядком використання, забезпечення та обліку технічних засобів митного контролю у регіональних митницях, митницях, затверджених наказом ДМС України від 20.09.2007 № 780. Згідно з ним рішення про використання технічних засобів приймається посадовими особами, які за штатним розкладом митного органу вповноважені здійснювати митний контроль самостійно, якщо іншого не передбачено нормативно-правовими актами ДМС України. Після використання технічних засобів інформація про це заноситься в електронному вигляді до журналу обліку. Контроль за ефективністю використанням ТСЗМК у митних органах здійснює відділ організації митного контролю.

Відповідно до Концепції ТСЗМК мають використовуватися не лише як прилади, що допомагають посадовій особі митного органу провести митний огляд на належному рівні забезпечення протидії контрабанді й порушенням митних правил. Сьогодні системотвірні компоненти ТСЗМК, тобто окремі засоби (підсистеми) системи, які складаються з комплексу технічних і спеціальних засобів, ураховуючи засоби зв'язку й телекомунікації, та забезпечують продукування, збір, накопичення, збереження, передачу тощо первинної інформації, необхідної для виконання завдань митного оформлення і контролю, вирішують цілком автономні завдання. Метою Концепції є подальше підвищення рівня митної безпеки шляхом формування інформаційної автоматизованої системи митного оформлення нового покоління на базі системотвірних компонентів ТСЗМК.

Згідно з Порядком організації використання службових собак у митних органах, затвердженим наказом ДМС України від 06.02.2004 № 86, начальники митних органів мають, зокрема, забезпечувати посилення чергових змін митних органів кінологічними командами для здійснення цілодобового контролю із використанням службових собак, посилювати контроль за станом обліку, утриманням службових собак, їх доставкою до місць митного контролю й використанням у роботі. Ці приписи свідчать, що використання службових собак під час митного контролю задля його ефективності є необхідним і має бути цілодобовим.

Спеціальну підготовку інспекторів-кінологів зі службовими собаками для потреб митних органів здійснює спеціалізований митний орган: Центр підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та кінології ДМС України. Відповідно до п. 2.1 затвердженого наказом ДМС України 11.10.2012 № 534 Положення про Центр одним із його завдань є кінологічне забезпечення діяльності митної служби України, зокрема: проведення спеціальної підготовки інспекторів-кінологів митних органів зі службовими собаками щодо виявлення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, зброї, боєприпасів і вибухових речовин тощо; розведення й селекція службових собак із робочими якостями, придатними для використання в митних органах України; організація і проведення на конкурсній основі добору для митних органів ремонтного поголів'я службових собак; ветеринарне супроводження кінологічної діяльності; участь у межах компетенції у службових (відомчих, міжвідомчих та міжнародних) заходах, зокрема з використанням службових собак, які спрямовані на запобігання, виявлення і припинення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів, прекурсорів, зброї, боєприпасів та вибухових речовин; співпраця з навчальними закладами, міжнародними організаціями, державними установами й органами вико-

навчої влади, митними органами й організаціями, кінологічними службами України та зарубіжних країн, у тому числі й на договірній основі.

Отже, на відміну від ТСЗМК, що забезпечують виявлення будь-яких предметів контрабанди, службові собаки, зважаючи на їхні біологічні особливості, використовуються передусім для виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, зброї, боєприпасів, вибухових речовин. Та це аж ніяк не применшує ролі службових собак під час здійснення митного контролю, адже вони, завдяки їхнім пошуковим інстинктам, є одним із найдієвіших і найшвидших засобів виявлення окремих предметів контрабанди.

Використання спеціальних і технічних засобів, а також службових собак є однією з форм митного контролю автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску (п. 8 постанови КМУ “Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними” від 21.05.2012 № 451).

Частину другу цієї статті необхідно тлумачити у контексті п. 3, п. 7 ч. 1 ст. 8 Кодексу, де визначається, що митна справа, зокрема і митний контроль із застосуванням технічних і спеціальних засобів, службових собак, має здійснюватися на принципах законності й презумпції невинуватості, додержання прав і охоронюваних законом інтересів осіб. Саме тому будь-яке небезпечне для життя і здоров'я людини, тваринного й рослинного світу застосування для здійснення митного контролю технічних і спеціальних засобів та завдання шкоди цим застосуванням товарам і транспортним засобам є неприпустимим. Згідно із ч. 2 ст. 30 Кодексу шкода, заподіяна особам та їх майну неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю митних органів, організацій або їх посадових осіб чи інших працівників при виконанні ними своїх службових (трудових) обов'язків, відшкодовується цими органами, організаціями у порядку, визначеному законом.

Стаття 325

Операції з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, митне оформлення яких не закінчено

1. За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи та з дозволу митного органу можуть здійснюватися навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепакування, зважування та визначення інших істотних характеристик товарів, що перебувають під митним контролем, взяття проб та зразків таких товарів, зміна ідентифікаційних

знаків чи маркування на цих товарах або їх упакувці, транспортних засобах комерційного призначення, а також заміна транспортного засобу комерційного призначення. Зазначені операції здійснюються за рахунок власника товарів, що переміщуються через митний кордон України, або уповноваженої ним особи. У разі відмови у наданні дозволу на здійснення зазначених операцій митний орган зобов'язаний невідкладно письмово повідомити особу, яка звернулася із заявою про надання такого дозволу, про причини і підстави відмови.

2. У встановлених цим Кодексом випадках митні органи з власної ініціативи або з ініціативи правоохоронних органів мають право у письмовій формі вимагати від осіб, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України, проведення операцій, передбачених частиною першою цієї статті. У такому разі витрати на проведення зазначених операцій відшкодовуються органом, з ініціативи якого вони проводилися. Якщо в результаті проведення таких операцій виявлено порушення законодавства України, витрати на проведення зазначених операцій відшкодовуються власником товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженими ними особами.

3. Користування та розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення, які перебувають під митним контролем, забороняються, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами України.

Коментована стаття регламентує порядок проведення операцій із товарами і транспортними засобами комерційного призначення, митне оформлення яких не закінчене. Таким чином, усі операції, із зазначеними товарами і транспортними засобами комерційного призначення виконуються під час перебування останніх під митним контролем.

Відповідно до ст. 321 товари, транспортні засоби комерційного призначення перебувають під митним контролем від моменту його початку й до закінчення згідно із заявленим митним режимом. Митний контроль закінчується: у разі ввезення на митну територію України – після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України; у разі вивезення за межі митної території України – після митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення і перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Частина перша коментованої статті визначає, що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності (власники товарів і транспортних засобів комерційного призначення або уповноважені ними особи) під час перебування під митним контролем, коли митне оформлення не закінчене, з дозволу

митного органу мають право здійснювати деякі операції з товарами і транспортними засобами, а саме: навантаження; вивантаження; перевантаження; усунення пошкодженого упакування; розпакування; упакування; перепаккування; зважування; взяття проб і зразків таких товарів; ідентифікаційних знаків чи маркування; заміна транспортного засобу комерційного призначення.

Зазначені операції здійснюються за рахунок власників товарів і транспортних засобів комерційного призначення посадовими особами митного органу у зв'язку з проведенням митного огляду, ідентифікації товарів тощо.

Здійснення названих вантажних операцій, як правило, зумовлене необхідністю проведення митного огляду товарів і транспортних засобів, їх ідентифікації, визначення точної кількості, найменування тощо.

Крім того, з товарами й транспортними засобами, які перебувають під митним контролем і митного оформлення яких не закінчено, з дозволу митних органів можуть бути проведені й інші операції.

Такі операції визначаються Кодексом залежно від митного режиму, у який заявлено товари й транспортні засоби комерційного призначення, митного оформлення яких не закінчено, митним органом (тимчасове зберігання, митний склад, вільна митна зона, безмитна торгівля тощо).

Киотська конвенція 1973 р. встановлює: щодо товарів, які перебувають на тимчасовому зберіганні, дозволяється з причин, визнаних митною службою обґрунтованими, здійснювати звичайні операції, необхідні для забезпечення їхнього збереження у незмінному вигляді. Ці операції мають на меті забезпечити схоронність товарів. Здебільшого до звичайних операцій, необхідних для забезпечення зберігання товарів у незмінному вигляді, входять, наприклад: чищення, вибивання, збирання пилу, сортування, ремонт чи заміна ушкодженого упакування.

Згідно з Киотською конвенцією 1973 р. щодо товарів, які перебувають на тимчасовому зберіганні, має дозволятися з причин, визнаних митною службою обґрунтованими, проведення звичайних операцій, необхідних для прискорення їхнього вивезення з тимчасового складу і подальшого транспортування (Спеціальний додаток А розд. 2, Рекомендоване правило 8).

З огляду на це можуть проводитися звичайні операції, спрямовані на прискорення митного оформлення товарів і транспортних засобів у повному обсязі (сортування, складування, зважування, маркірування, поставання бирками, об'єднання партій вантажів для транспортування за одним транспортним документом).

Стаття 356 Кодексу визначає порядок узяття проб і зразків товарів для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення.

Відповідно до ст. 319 Кодексу товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному й радіологічному контролю до закінчення митного оформлення шляхом проведення необхідних операцій.

Митні органи з власної ініціативи або з ініціативи правоохоронних органів мають право вимагати від осіб, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон України, проведення операцій, передбачених ч. 1 цієї статті. Тобто лише митні органи мають право вимагати від осіб проведення відповідних операцій. А власники вантажів чи їх уповноважені представники виконують вимоги тільки митних органів стосовно вантажів, які перебувають під митним контролем. Це зумовлено тим, що від початку й до закінчення процедур митного контролю і митного оформлення власники товарів вступають у врегульовані законодавством відносини (мають обумовлені законодавством права й відповідні зобов'язання) саме з митними органами, а будь-які операції з товарами, що перебувають під митним контролем, здійснюються тільки з дозволу митних органів.

За таких умов усі інші контрольні й правоохоронні органи на стадії здійснення митного контролю і митного оформлення вантажів мають не лише узгоджувати свої заходи з митними органами, а й діяти тільки через участь у відповідних заходах митних органів. Своєю чергою, митні органи на підставі відповідного подання (звернення) уповноваженого органу стосовно доцільності (необхідності) виконання тієї чи іншої операції приймають остаточне рішення щодо її проведення, а тому несуть юридичну відповідальність перед суб'єктом за наслідки прийнятого рішення. Взаємовідносини між митними й іншими органами державної влади, причетними до процесу митного контролю та оформлення зовнішньоекономічних вантажів, не повинні обмежувати законних інтересів їхніх власників.

Згідно з положеннями ч. 2 цієї статті витрати на проведення операцій здійснюються за рахунок власників товарів або уповноважених ними осіб у тому разі, якщо в результаті цих операцій буде виявлено порушення законодавства України.

Коли на вимогу правоохоронних органів проводяться певні операції, затратні для суб'єкта підприємницької діяльності, і при цьому не виявляється порушень законодавства України, вважається, що рішення про проведення таких операцій приймалося відповідним правоохоронним органом без достатніх на те підстав, а отже, останній має відшкодувати суму необґрунтованих витрат.

За загальним правилом, забороняється користуватися й розпоряджатися товарами і транспортними засобами, митне оформлення яких не за-

кінчене. Але законодавець, в окремих випадках, беручи до уваги специфічні властивості переміщуваних через митний кордон товарів, надає право власникам товарів і транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженим ними особам виконувати звичайні операції з обробки товарів (групування, упакування, дроблення партій тощо).

Стаття 469 Кодексу встановлює юридичну відповідальність за неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчене, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, за операції, не передбачені коментованою статтею, або проведення операцій, передбачених нею, але без дозволу митного органу.

Стаття 326

Забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, приміщень та інших місць під час здійснення митного контролю

1. До товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, приміщень, де знаходяться товари, що підлягають митному контролю, або провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи, а також до приладів обліку енергоносіїв, електричної, теплової та інших видів енергії митними органами можуть застосовуватися засоби забезпечення ідентифікації.

2. Забезпечення ідентифікації здійснюється шляхом накладення митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставляння штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо. При цьому накладення одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток на транспортні засоби комерційного призначення може здійснюватися без проведення митного огляду товарів, що переміщуються зазначеними транспортними засобами через митний кордон України, про що робиться відповідна відмітка в товаросупровідних документах.

3. Крім засобів, визначених у частині другій цієї статті, для забезпечення ідентифікації товарів, що поміщуються у митний режим, можуть використовуватися маркування, у тому числі у вигляді мікро- або інших електронних пристроїв, або серійні номери, проставлені на товарах або їх частинах виробником, інші комерційні способи ідентифікації; експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких митним орга-

ном було здійснено випуск товарів у попередній митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товари; інші подібні документи.

4. У випадках, передбачених міжнародними договорами, укладеними відповідно до закону, митні органи України визнають митні забезпечення митних служб інших держав, а також визнають як митні забезпечення ідентифікаційні пристрої та інші забезпечення, зазначені в частинах другій і третій цієї статті, якщо визнають їх достатньо надійними.

5. Засоби забезпечення ідентифікації можуть змінюватися чи знищуватися тільки митними органами або з їх дозволу іншими органами, крім випадків, коли існує реальна загроза знищення, безповоротної втрати чи істотного псування товарів, транспортних засобів комерційного призначення. У такому разі митний орган терміново сповіщається про зміну, вилучення чи знищення засобів забезпечення ідентифікації з наданням документальних доказів існування зазначеної загрози.

Попри назву коментована стаття поширюється на випадки, коли з метою здійснення контрольної функції митними органами можуть застосовуватися засоби забезпечення ідентифікації, по-перше, щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення, які перебувають під митним контролем, по-друге, приміщень, де розміщуються товари, що підлягають митному контролю, або провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи, по-третє, приладів обліку енергоносіїв, електричної, теплової та інших видів енергії.

Пункт 22 ч. 1 ст. 4 Кодексу визначає, що митне забезпечення – це одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного цифрового підпису та інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення й закріплення результатів митного контролю і митного оформлення.

Ідентифікація здійснюється посадовою особою митного органу шляхом накладання митних забезпечень: одноразових номерних індикаторних запірно-пломбових пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, представлення штампів, узяття проб і зразків, складання опису товарів і транспортних засобів, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо.

У випадках, коли митна служба вимагає документи у зв'язку з наданням їй товарів, інформація, що міститься у цих документах, обмежується лише даними, необхідними для ідентифікації товарів і транспортного засобу (Спеціальний додаток А, розділ 1, Стандартне правило 8 Кіотської конвенції 1973 р.).

Митні органи мають право застосовувати засоби ідентифікації до товарів, які перебувають під митним контролем.

До інших засобів ідентифікації належать електронні ваги, детектори дорогоцінних металів, індикатори дорогоцінних металів, детектори діамантів, наркотиків, валюти, дозиметри, каратоміри, комплекти хімічних реактивів тощо.

Засоби ідентифікації мають відповідати певним вимогам: неможливість підробки відбитків (стосовно печаток, штампів, підписів, маркувань); неможливість порушення без видимих слідів цілісності атрибутів (щодо пломб, клейких стрічок, замків); стійкість штемпельних і відтискових матеріалів та засобів письма (паст, чорнила, пломб, клейових покриттів) до зовнішніх кліматичних впливів.

Засобів ідентифікації не може бути змінено або знищено ніким, крім митних органів України або з їх дозволу, крім випадків, коли існує реальна загроза знищення, втрати або псування товарів і транспортних засобів комерційного призначення.

Товари ідентифікуються як митним органом відправлення, так і митним органом призначення. Ідентифікація проводиться з метою недопущення випадків вилучення товарів без дозволу митних органів.

Ідентифікація транспортних засобів. До міжнародних перевезень вантажів під митними печатками і пломбами можуть допускатися тільки ті транспортні засоби, вантажні відділення яких сконструйовано й облаштовано так, щоб не було можливості вилучити вантаж з опечатаної частини транспортного засобу без залишення помітних слідів зламу або пошкодження митних печаток і пломб; митні печатки й пломби могли накладатися простим і надійним способом; у них не було місць для приховування вантажів; усі місця, в які можуть поміщатися вантажі, були легкодоступні для митного огляду.

Транспортні засоби може бути допущено до міжнародних перевезень за однією із зазначених процедур: в індивідуальному порядку або за типом конструкції (серія транспортних засобів). На кожний допущений до перевезень транспортний засіб видається Свідоцтво про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезень вантажів під митними печатками і пломбами (далі – Свідоцтво) відповідного зразка. Свідоцтво видається митницею, у зоні діяльності якої зареєстрований як учасник зовнішньоекономічної діяльності власник транспортного засобу або його користувач (далі – митниця реєстрації), і має бути надруковане українською й англійською мовами. Коли митниця реєстрації вважає це необхідним, вона може вимагати додання до Свідоцтва фотокарток або креслень (малюнків) транспортного засобу, які засвідчуються цією митницею.

Усі записи в Свідоцтві робляться друкарським способом українською й англійською мовами. Свідоцтво не потрібне для транспортних засобів, що перевозять великовагові або громіздкі вантажі.

Оригінал Свідоцтва має супроводжувати транспортний засіб. Термін дії Свідоцтва встановлюється ДМС України. Після закінчення цього терміну транспортні засоби подаються у митницю реєстрації або, якщо транспортний засіб не підлягає реєстрації, у митницю країни, у якій живе його власник чи користувач, для перевірки або для поновлення Свідоцтва.

Митний орган має право не визнавати дійсності Свідоцтва транспортного засобу у тих випадках, коли він більше не відповідає вимогам, передбаченим у додатку № 3 до Конвенції МДП 1975 р. Для подальшого використання у перевезеннях вантажів із застосуванням книжки МДП транспортний засіб має бути приведено до стану, який відповідав би цим вимогам. Але недоцільно затримувати перевезення, якщо виявлено незначні несправності, що не створюють можливостей для контрабанди.

Коли транспортні засоби одного й того самого типу конструкції виготовляються серійно, завод-виробник може звернутися до митної адміністрації країни, в якій вони виробляються, із проханням про їх допущення за типом конструкції. Завод-виробник повинен зазначити у своїй заяві розпізнавальні цифри або літери, які він присвоює типу транспортного засобу, що є предметом його заяви. До цієї заяви мають додаватися креслення й детальний опис типу конструкції транспортного засобу, який підлягає допущенню. Завод-виробник письмово зобов'язується у разі прийнятого рішення: подати для огляду транспортні засоби; інформувати митний орган про будь-які, навіть незначні, зміни в кресленнях або детальному описі конструкції перед тим, як ці зміни буде здійснено; на видному місці наносити на транспортні засоби розпізнавальні цифри або літери типу конструкції, а також порядковий номер кожного серійно виготовленого транспортного засобу даного типу (заводський номер); вести облік транспортних засобів, які виробляються відповідно до допущеного типу. Митний орган, за необхідності, зазначає зміни, які треба внести до передбаченого типу конструкції для допущення до перевезення. Жоден транспортний засіб не може бути допущено за типом конструкції, якщо митниця не надала висновку, на підставі огляду одного або декількох виготовлених за цим типом транспортних засобів, що транспортні засоби цього типу відповідають технічним вимогам, зазначеним у додатку № 2 до Конвенції МДП 1975 р.

Транспортні засоби, де містяться або можуть міститись товари, які підлягають митному контролю, а також товари й транспортні засоби, що перебувають під митним контролем, можуть ідентифікуватися митними органами України.

Ідентифікація проводиться шляхом накладення пломб, печаток, нанесення цифрового, літерного та іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставлення штампів, узяття проб і зразків, опису товарів і транспортних засобів, проставлення креслень, виготовлення масштабних зображень, фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної та іншої документації й інших засобів ідентифікації.

Під час перевезення вантажів із використанням книжки МДП у разі пошкодження накладених митними органами пломб і печаток, а також пропажі або пошкодження товарів на шляху прямування, водій автотранспортного засобу зобов'язаний негайно повідомити про це митний орган країни, у зоні діяльності якого перебуває транспортний засіб, якщо такий розміщений поблизу, або інші державні органи, що мають право скласти протокол про нещасний випадок (місцеві органи влади, міліція, ДАІ та ін.).

Печаток і пломб не накладають на вантажні відділення транспортних засобів, що доставляють живих тварин та інші товари, до яких потрібен доступ під час доставки.

Товари й інші предмети, які перебувають під митним контролем, можуть розміщуватися у спеціально призначених приміщеннях (митні ліцензійні склади, склади тимчасового зберігання тощо).

Приміщення, у яких зберігаються підконтрольні митному органу товари, мають бути ідентифіковані й відповідати таким вимогам: обов'язкова наявність охоронної та протипожежної сигналізації, виведеної на пульт організації, що здійснює охорону приміщення; обов'язкова наявність обладнаних засобами зв'язку службових місць, призначених для посадових осіб митної служби; за наявності вікон у приміщенні – обов'язкове обладнання їх із внутрішнього боку металевими ґратами. При цьому у приміщенні мають бути: а) документи, що підтверджують право володіння або користування приміщенням; б) плани приміщення, призначеного для митного ліцензійного складу, з позначенням приміщень для працівників митниці; в) плани (схеми) охоронної та протипожежної сигналізації, узгоджені уповноваженими службами; г) дозволи органів санітарного й екологічного контролю (для складів, що призначені для зберігання товарів, підконтрольних цим органам). В обов'язковому порядку на склади має накладатися митне забезпечення.

З метою проведення фактичного митного контролю за транскордонним переміщенням енергоносіїв відбувається їх ідентифікація, що має певні особливості. Так, засоби ідентифікації (пломби митного органу) накладаються на клемні зборки ланцюгів обліку й коробки зажимів приладів розрахункового (комерційного) обліку електроенергії у місцях установки пломб органами державного енергетичного нагляду. Під час митного кон-

тролю дані Журналу первинного запису показань лічильників обліку, який зберігається на енергооб'єкті, засвідчуються підписом і особистою номерною печаткою співробітника митного органу. Відповідає за зберігання митних засобів ідентифікації персонал енергооб'єкта згідно з посадовими інструкціями.

Накладення засобів ідентифікації здійснюється співробітником митного органу в присутності відповідних осіб енергооб'єкта й енергозбуту шляхом накладення пломб, печаток, штампів та інших засобів митної ідентифікації. Під час накладення пломб на клемні зборки ланцюгів обліку і короби зажимів приладів розрахункового (комерційного) обліку електроенергії або їх заміни працівники енергооб'єкта виконують підготовку місць пломбування. Співробітник митного органу встановлює пломби митниці з оформленням акта у двох примірниках. Один примірник акта зберігається у митному органі, другий – на енергооб'єкті.

За необхідності заміни приладів обліку, проведення перевірки засобів розрахункового (комерційного) обліку електроенергії або інших робіт, виконання яких потребує порушення цілісності митних пломб, особи, відповідальні за зберігання митних пломб, завчасно повідомляють митний орган, у зоні діяльності якого вони перебувають, про проведення зазначених робіт із повідомленням дати їх початку й закінчення. Зняття пломби співробітником митного органу проводиться у присутності відповідних осіб енергооб'єкта і енергозбуту з оформленням відповідного акта.

Окрім засобів, визначених у ч. 2 коментованої статті, для забезпечення ідентифікації товарів, що поміщуються у митний режим, можуть використовуватися комерційні способи ідентифікації; експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких митним органом було здійснено випуск товарів у попередній митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товари; інші подібні документи. Зазначені у ч. 3 цієї статті засоби ідентифікації використовуються як окремо, так і в поєднанні із зазначеними у ч. 2 статті.

Міжнародні договори, які укладаються в установленому законом порядку, можуть передбачати можливість визнання митними органами України митного забезпечення митних служб інших держав, а також визначати як митні забезпечення ідентифікаційні пристрої та інші забезпечення, визнаючи, таким чином, їхню надійність.

Прикладом такого міжнародного договору є Протокол між Державною митною службою України та Федеральною митною службою (Російська Федерація) про взаємне визнання окремих результатів митного контролю товарів і транспортних засобів під час здійснення митних операцій при перетині українсько-російського державного кордону від 18.10.2011. За ст. 2

цього Протоколу кожна Сторона на основі взаємності визнає результати митного контролю товарів і транспортних засобів, проведеного іншою Стороною (відомості про найменування, вартість, кількість, вагу, результати сканування, накладені митними органами засоби митної ідентифікації), і використовує їх у проведенні митного контролю зазначених товарів і транспортних засобів, переміщуваних через українсько-російський державний кордон.

Результати митного контролю, проведеного однією зі Сторін, визнаються іншою стороною з урахуванням принципу достатності для забезпечення дотримання законодавства держави другої Сторони у разі надання під час переміщення через українсько-російський державний кордон товарів і транспортних засобів оригінальних примірників митних та інших документів, оформлених відповідно до порядку, встановленого законодавством держав Сторін.

Законодавством заборонено змінювати чи знищувати засоби забезпечення ідентифікації. Це може бути здійснено тільки митними органами або з їх дозволу іншими органами, крім випадків, коли існує реальна загроза знищення, безповоротної втрати чи суттєвого псування товарів, транспортних засобів комерційного призначення. У такому разі митний орган терміново сповіщає про зміну, вилучення чи знищення засобів забезпечення ідентифікації з наданням документальних доказів існування такої загрози.

Загроза знищення, безповоротної втрати чи суттєвого псування товарів, транспортних засобів комерційного призначення має бути реальною і суттєвою, щоб бути визнаною достатньою підставою для зміни чи знищення засобів забезпечення ідентифікації.

Крім того, ст. 338 Кодексу передбачає відповідальність за пошкодження або втрату митного забезпечення. Таким чином, пошкодження або втрата пломб, печаток чи інших засобів митного забезпечення, зазначених у товаросупровідних документах, кваліфікується як порушення митних правил.

Стаття 327

Залучення спеціалістів та експертів для участі у здійсненні митного контролю

1. У разі потреби для участі у здійсненні митного контролю можуть залучатися спеціалісти та експерти.
2. Залучення спеціалістів та експертів здійснюється керівником митного органу або його заступником за погодженням з керівником підприємства, установи, організації, де працює спеціаліст чи експерт.

3. Спеціалісти та експерти, які залучаються до участі у здійсненні митного контролю, мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з їхньою участю у здійсненні митного контролю, за ними зберігається середня заробітна плата за місцем роботи на час такої участі.

4. Виплати, пов'язані із залученням митним органом спеціалістів та експертів, включаючи витрати на проїзд, добові за час перебування у відрядженні для участі у здійсненні митного контролю та винагороду за виконану спеціалістами та експертами роботу, здійснюються за рахунок коштів державного бюджету в порядку, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

5. У разі необхідності за власним бажанням залучення спеціалістів та експертів може здійснювати декларант (власник товару та/або транспортного засобу). У такому разі відшкодування витрат, пов'язаних з участю спеціалістів та експертів у здійсненні митного контролю, здійснюється декларантом (власником товару та/або транспортного засобу) на підставі укладеної угоди.

Коментована стаття регламентує порядок залучення спеціалістів та експертів для участі у здійсненні митного контролю.

У ч. 1 цієї статті митні органи наділяються правом залучати для надання сприяння у проведенні митного контролю спеціалістів інших органів державної влади, підприємств і організацій незалежно від форм власності й підпорядкованості, а також експертів.

Відповідно до п. 9 наказу Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку взаємодії митних органів із Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи при проведенні митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) та форми акта про взяття проб (зразків) товарів" від 31.05.2012 № 654 у разі прийняття рішення про проведення повторного дослідження (аналізу, експертизи) в іншій експертній установі митний орган зобов'язаний поінформувати про це Управління, зазначивши при цьому причини, що зумовлюють необхідність проведення такого дослідження (аналізу, експертизи), та найменування експертної установи, яка буде його проводити.

Проведення експертиз при здійсненні митного контролю можливе у таких випадках: під час митного оформлення товарів – проведення досліджень із застосуванням обмежень нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (визначення товарів подвійного призначення, небезпечних, отруйних речовин, уточнення хімічного складу, якості товарів);

при виникненні сумнівів щодо правильності декларування (найменування товарів та їх якісних характеристик); у разі потреби у спеціальних знаннях і проведенні досліджень (або лабораторних аналізів) об'єктів порушень митних правил чи речових доказів; при оцінюванні конфіскованого майна; відборі проб і зразків. Міжнародною Конвенцією з спрощення та гармонізації митних процедур (Киотська Конвенція, 1973 р.) у п. 3.42 визначено, що у випадках, коли митна служба приймає рішення про необхідність проведення лабораторного аналізу зразків/проб товарів, подання докладної технічної документації або експертного висновку, вона випускає товари до одержання результатів відповідних досліджень.

Спеціаліст – це особа, яка має необхідні спеціальні знання і яку залучають за потреби до участі, для прикладу, до контролю переміщуваних через митний кордон товарів військового призначення. Відповідно до постанови КМУ “Про затвердження Положення про порядок проведення експертизи в галузі державного експортного контролю” від 15.07.1997 № 767 експерт – це висококваліфікований спеціаліст, який має вищу освіту, відповідну кваліфікацію і професійні знання з досліджуваних питань, виконує службові обов'язки, пов'язані з провадженням діяльності у відповідній галузі, безпосередньо проводить експертизу й персонально відповідає за достовірність і повноту аналізу, обґрунтованість висновків відповідно до завдання на проведення експертизи. Спеціальні знання експерта чи спеціаліста мають бути посвідчені документом про освіту. Експерт або спеціаліст дає вичерпну відповідь на певні питання тільки у межах своєї спеціалізації.

Постановою КМУ “Про затвердження Порядку проведення контрольного аналізу сировини, матеріалів і продуктів переробки, контрольного запуску у виробництво сировини та матеріалів” від 21.05.2012 № 429 закріплено процедуру призначення уповноважених експертів для проведення контрольного аналізу та/або контрольного запуску: у разі коли під час проведення контрольного аналізу та/або контрольного запуску необхідно дослідити обставини й умови, для вивчення яких необхідне володіння спеціальними знаннями, керівник митного органу має право призначити уповноважених експертів для проведення таких заходів або їх окремих етапів (п. 12); керівник митного органу або його заступник надсилає лист підприємству, установі чи організації, де працює уповноважений експерт, із пропозицією щодо залучення уповноваженого експерта до проведення контрольного аналізу та/або контрольного запуску. У такому листі, зокрема, зазначаються конкретні обставини й умови, для вивчення яких необхідні спеціальні знання (п. 13). Контрольний аналіз та/або контрольний запуск із залученням уповноваженого експерта проводиться митним органом за погодженням із підприємством, установою чи організацією, де працює такий

експерт. Залучення уповноваженого експерта здійснюється окремим наказом митного органу, в якому, зокрема, зазначаються прізвище, ініціали й посада відповідного експерта (п. 14); уповноважені експерти і посадові особи митних органів під час проведення контрольного аналізу та/або контрольного запуску мають однакові права й обов'язки (п. 15); відшкодування витрат на залучення уповноважених експертів до проведення контрольного аналізу та/або контрольного запуску здійснюється відповідно до ч. 3 і 4 ст. 327 МКУ (п. 16).

Саму можливість проведення контрольного аналізу і (або) контрольного запуску передбачено ст. 347 МКУ "Права та обов'язки посадових осіб митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок", у якій п. 5 ч. 1 посадовим особам митних органів під час проведення документальної виїзної перевірки для з'ясування питань, пов'язаних із перевіркою, надається право: проводити у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, контрольні аналізи сировини, матеріалів і готової продукції, контрольні запуски у виробництво сировини й матеріалів, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися підприємством, що перевіряється, у виробництві готової продукції, виготовленої із сировини і матеріалів, поміщених у відповідний митний режим, або призначати проведення зазначених дій уповноваженими експертами; призначати проведення уповноваженими експертами контрольних обмірів обсягів будівельних, монтажних, ремонтних та інших робіт.

Можливість залучення експертів і спеціалістів може бути обмежена чітким переліком спеціалізованих установ. Наприклад, наказом Міністерства культури і мистецтв України від 15.11.2002 № 647 з метою забезпечення проведення державної експертизи культурних цінностей і посилення професійного контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України затверджено Перелік державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей (окремо по кожному з видів культурних цінностей: археологічні пам'ятки, нумізматичні пам'ятки, філателістичні пам'ятки, холодна та вогнепальна зброя, природничі пам'ятки, письмові пам'ятки, документальні пам'ятки, пам'ятки образотворчого мистецтва, пам'ятки декоративно-ужиткового мистецтва, меморіальні пам'ятки, фото-, кіно- (відео-), фонопам'ятки, музичні інструменти, транспортні засоби), або перелік осіб, уповноважених на експертизу (на підставі зазначеного наказу керівники державних установ, закладів культури, інших організацій затвердили персональний склад працівників, яким надано право проводити державну експертизу певних видів культурних цінностей).

Повноваження щодо залучення спеціалістів і експертів у здійсненні митного контролю покладаються на керівника митного органу та його заступника. У разі потреби залучити експерта посадова особа митного органу надсилає запит до установи, організації, підприємства, де працює спеціаліст. У випадку неможливості виконання запиту керівник підприємства, установи, організації, де працює спеціаліст чи експерт, надає обґрунтовану відповідь митному органу, пояснюючи причини відмови. Таким чином, залучення спеціалістів та експертів до митного контролю відбувається на підставі двосторонньої письмової угоди, укладеної між митним органом і підприємством, де він працює.

Частина третя коментованої статті стосується відшкодування витрат, які здійснили спеціалісти чи експерти внаслідок залучення їх до проведення митного контролю. Відповідно до Порядку відшкодування витрат, пов'язаних із залученням митними органами спеціалістів та експертів для участі в здійсненні митного контролю, та у справі про порушення митних правил, затвердженого ПКМУ від 23.04.2003 № 574, у письмовій угоді, що укладається між митним органом і підприємством, де працює спеціаліст чи експерт, визначаються умови відшкодування витрат, пов'язаних із його роботою і розмір винагороди за виконану роботу.

На час, необхідний для участі спеціаліста й експерта у здійсненні митного контролю, за ними зберігається середня заробітна плата за місцем основної роботи. За результатами виконаної роботи складається двосторонній акт про виконання робіт і висновок спеціаліста чи експерта. Митні органи відшкодовують підприємствам, де працюють спеціалісти й експерти, витрати, пов'язані із залученням їх для участі у здійсненні митного контролю, на підставі акта про виконання робіт.

До виплат, пов'язаних із залученням спеціалістів і експертів для участі у здійсненні митного контролю, входять витрати у розмірах, передбачених законодавством, на проїзд до митного органу й у зворотному напрямку і проживання відряджених працівників, добові за час перебування у відрядженні та винагороду за виконану ними роботу. Митні органи відшкодовують підприємствам витрати на підставі рахунка на оплату і документів, що ці витрати підтверджують. Відповідно до п. 11 Порядку відшкодування витрат, пов'язаних із залученням митними органами спеціалістів та експертів для участі в здійсненні митного контролю, та у справі про порушення митних правил, затвердженого постановою КМУ від 23.04.2003 № 574 (далі – Порядок), виплати, пов'язані із залученням спеціалістів і експертів для участі у здійсненні митного контролю, відшкодовуються за рахунок коштів, які передбачені в державному бюджеті на утримання митних органів згідно з кошторисами. Розмір винагороди спеціалістам чи експертам, за-

лученим для участі у здійсненні митного контролю, визначено у межах від 5 до 10 % неоподаткованого мінімуму доходів громадян за годину роботи залежно від кваліфікації спеціаліста чи експерта і складності завдання (п. 10 Порядку).

Експертиза може проводитися з ініціативи суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, заявників. У такому разі власник товару або транспортного засобу, декларант, укладає зі спеціалістом чи експертом договір про надання експертних послуг і сам оплачує послуги експерта. Так, листом ДМС України "Про митне оформлення культурних цінностей" від 21.06.2012 № 12/1-12.1/1995-ЕП повідомляється, що у разі необхідності встановлення належності товарів до предметів, які мають художню, історичну чи археологічну цінність, а також визначення року виготовлення культурних цінностей для прийняття рішення про звільнення їх від оподаткування митними платежами, відповідно до п. 2 ч. 10 ст. 374 Кодексу, законодавством передбачено залучення для участі у здійсненні митного контролю спеціалістів і експертів на умовах, установлених ст. 327 Кодексу. При цьому, відповідно до ч. 5 цієї статті, у разі необхідності залучати за власним бажанням спеціалістів і експертів може декларант (власник товару). У такому разі витрати, пов'язані з участю спеціалістів і експертів у здійсненні митного контролю, відшкодовує декларант (власником товару) на підставі укладеної угоди.

Стаття 328

Спільний митний контроль

1. На підставі міжнародних договорів України, укладених відповідно до закону, у пунктах пропуску через державний кордон України може здійснюватися спільний митний контроль з митними органами суміжних держав.

У міру участі у митних формальностях посадових осіб митних служб суміжних держав митний контроль поділяють на три види: односторонній, двосторонній, спільний.

Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) у розд. 3 Загального додатка, що має назву "Митне оформлення та інші митні формальності", передбачає Стандартне правило 3.3 ("У випадках, коли митні органи розташовані на пункті перетину спільного кордону, відповідні митні служби узгоджують години роботи та повноваження таких митних органів") і Стандартне правило з перехідним терміном 3.4 ("На пунктах перетину спільного кордону відповідні митні

служби у всіх випадках, коли це можливо, здійснюють спільний митний контроль”).

Такий контроль характеризується сукупністю погоджених за метою, місцем і часом заходів щодо застосування форм і методів митного контролю або відмови від його здійснення у зв'язку зі здійсненням митними органами дій стосовно осіб і транспортних засобів, що перетинають міждержавний кордон, та товарів, які переміщуються через нього, а також здійснення обміну інформацією між митними органами суміжних держав про результати проведеного контролю. Його можна означити як здійснення контролю відповідними контрольними органами Договірних Сторін спільно в пунктах пропуску на території однієї та (або) іншої держави без розриву у часі між діями, аж до його закінчення. Таким чином, спільний митний контроль може бути елементом запровадження спільного прикордонно-митного контролю, що помітно спрощує процедуру перетину кордону, – коли прикордонний та митний контроль громадян і транспортних засобів, які прямують через митний кордон, здійснюється тільки на території одного пункту пропуску (як правило, країни в'їзду (увезення)).

Коментована стаття Кодексу закріплює правову можливість на підставі укладених відповідно до Закону України “Про міжнародні договори України” від 29.06.2004 № 1906-IV міжнародних договорів України у пунктах пропуску через державний кордон здійснювати спільний митний контроль із митними органами суміжних держав.

На практиці впровадженню спільного митного контролю зазвичай передує укладання міжурядової угоди, яку згодом ратифікують вищі законодавчі органи договірних сторін. Так, ратифікації парламентами України та Російської Федерації передувало підписання між Кабінетом Міністрів України й Урядом Російської Федерації двосторонньої Угоди про співробітництво під час здійснення спільного контролю осіб, транспортних засобів і товарів на українсько-російському державному кордоні.

Практична реалізація подібних угод (до того ж міжурядовим Протоколом має визначатися перелік пунктів пропуску для впровадження спільного контролю) дає змогу створити найкомфортніші умови для громадян суміжних країн, а також інших країн при перетині ними державного митного кордону, бо передбачає лише одну зупинку для митно-прикордонного контролю відповідними службами обох країн на території однієї з держав. Як наслідок, значно скорочується час перетину кордону.

Міжурядовою угодою про спільний контроль визначається, зокрема, чи в повному обсязі він відбуватиметься, у пункті пропуску якої з держав, механізм унормування місця й обсягу такого контролю, обсяг повноважень і юридичної відповідальності посадових осіб митних служб, порядок

оформлення митного правопорушення, використання спеціальних засобів і службових собак, переміщення через кордон прийнятих на зберігання, затриманих чи вилучених товарів тощо.

Крім Російської Федерації, існує правова можливість провадити спільний митний контроль із Республікою Білорусь (Угода між Урядом України і Урядом Республіки Білорусь щодо організації спільного контролю в пунктах пропуску на українсько-білоруському державному кордоні набрала чинності 11.04.1997), Республікою Молдова (Угоду між Урядом України і Урядом Республіки Молдова про організацію спільного контролю в пунктах пропуску через українсько-молдовський державний кордон від 11.03.1997 ратифіковано Законом України від 11.09.1998 № 106-XIV). Триває переговорний процес і щодо співробітництва під час здійснення контролю осіб і транспортних засобів, які перетинають спільний державний кордон України з країнами – членами ЄС (див. розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 № 2214-р).

ЗОНИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 329

Місця розташування зон митного контролю

1. З метою забезпечення здійснення митними органами митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, проведення заходів, пов'язаних з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди і порушень митних правил, у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до цього Кодексу, створюються зони митного контролю.

Відповідно до п. 14 ст. 4 МКУ зона митного контролю – місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності, тобто “сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи” (п. 29 ст. 4 МКУ).

Водночас стаття прямо вказує на мету створення зони митного контролю: “забезпечення здійснення митними органами митного контролю”. Ужиття заходів щодо виявлення, попередження й припинення контрабанди та порушень митних правил теж є метою створення й функціонування зони митного контролю.

“В інших місцях, визначених відповідно до цього Кодексу” означає, що зони митного контролю створюються, наприклад, на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги (ч. 3 ст. 201 МКУ), у приміщенні магазину безмитної торгівлі створюється зона митного контролю (ч. 3 ст. 421 МКУ), а також інших місцях, що відповідають вимогам, встановле-

ним до зон митного контролю щодо порядку створення (наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку створення зон митного контролю” від 22.05.2012 № 583) і функціонування.

Стаття 330

Порядок створення зон митного контролю

1. Порядок створення зони митного контролю визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

2. Межі зон митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України визначаються митними органами за погодженням з відповідними органами охорони державного кордону та адміністраціями морських (річкових) портів, аеропортів, залізничних станцій. В інших місцях на митній території України митні органи у зонах своєї діяльності самостійно визначають межі зон митного контролю.

3. Зони митного контролю можуть бути постійними, у разі регулярного розміщення на їх території товарів, що підлягають митному контролю, або тимчасовими, які утворюються на час здійснення митного контролю.

Порядок створення зони митного контролю закріплено наказом Міністерства фінансів України від 22.05.2012 № 583 (далі – Наказ). Порядок розроблено відповідно до ч. 1 ст. 330 МКУ, він визначає механізм створення зон митного контролю (ЗМК), а також позначення ЗМК на місцевості та їх меж. У цьому Порядку терміни і поняття вживаються у значеннях, наведених у МКУ. Згідно з п. 4.2. Порядку доступ у ЗМК надається тільки посадовим особам митного органу, які безпосередньо беруть участь у здійсненні митних формальностей, посадовим особам органів державної влади, які здійснюють передбачені ч. 1 ст. 319 МКУ види контролю під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, та декларантам на час здійснення митними органами митних формальностей щодо товарів і транспортних засобів, які пред’являються ними для митного контролю.

Рішення про створення ЗМК приймається за встановленою додатком до Наказу формою й містить відомості про найменування митного органу, місце й адресу, а також мету і підстави (причини) створення зони, її тип (постійна/тимчасова) та строк, на який вона створюється, межі зони й засоби, що використовуються для її позначення, назву підрозділу митного органу, відповідального за дотримання режиму зони, особливі приписи,

заборони, обмеження, встановлені іншими нормативно-правовими актами, план-схему ЗМК і погодження на її створення.

Створюватися ЗМК можуть у пунктах пропуску, на територіях портів, залізничних станцій, підприємств, митних зон і складів, а також в інших місцях, що визначаються відповідно до вимог МКУ. Зазвичай при цьому вимагається узгодження із відповідним органом охорони державного кордону, з адміністрацією портів, аеропортів, залізничних станцій та підприємств, проте, якщо така зона створюється “на будь-якій ділянці місцевості в межах митної території України”, – узгодження не потрібне (див. п. 2.1 Наказу).

ЗМК можуть бути постійними або тимчасовими. Постійні ЗМК створюються у разі регулярного перебування на їх території товарів, що підлягають митному контролю (п. 2.2 Наказу), тимчасові – на час здійснення митного контролю (п. 2.3 Наказу). Наприклад, у внутрішніх пунктах пропуску, відкритих для міжнародного авіаційного сполучення, у прикордонних пунктах пропуску для забезпечення безперервної роботи зі здійснення митних формальностей у випадку проведення реконструкції або ремонтних робіт, на територіях підприємств – суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності та ін.

Стаття 331

Розміщення споруд та об’єктів у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску через державний кордон України

1. Споруди та об’єкти, що належать державним органам, уповноваженим здійснювати види контролю, зазначені у частині першій статті 319 цього Кодексу, розміщуються у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску через державний кордон України, з дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

2. У разі відмови у видачі дозволу орган, що прийняв таке рішення, у місячний строк письмово або в електронній формі повідомляє про це відповідний державний орган із зазначенням причини відмови.

Частина перша коментованої статті передбачає дозвільний порядок розміщення у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску, споруд і об’єктів, що належать органам державної влади, уповнова-

женим на здійсненні санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного й радіологічного контролю. Важливо звернути увагу, що суб'єктом надання дозволів є центральні органи виконавчої влади, а не їхні територіальні підрозділи.

За загальним правилом, у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску на митному кордоні України, споруди й об'єкти інфраструктури, що належать іншим органам, уповноваженим здійснювати види контролю, зазначені у ст. 319 Кодексу, розміщуються з дозволу центрального органу виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері митної справи (Державна митна служба України), центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону (Держкомкордону України), та центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері транспорту (Міністерство інфраструктури України).

ДМС України разом із Держкомкордоном та Мінінфраструктури визначають пункти пропуску через державний кордон, у межах яких створено зони митного контролю, де розміщуються споруди й об'єкти інфраструктури, що належать іншим, ніж митні, органам державної влади, які здійснюють переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

На законодавчому рівні закріплено необхідність присутності фахівців ветеринарного, фітосанітарного, санітарно-епідеміологічного й інших видів контролю не лише в пункті пропуску через митний кордон України, а й у митницях призначення. Їх завдання передбачають перевірку підконтрольних вантажів, проведення будь-яких лабораторних дослідів, взяття проб і зразків тощо. Таким чином, для проведення зазначених дій потрібна наявність будь-яких спеціальних споруд, місць для проведення цих заходів. Як правило, це лабораторії, службові приміщення, карантинні зони та ін.

Основна вимога, яка ставиться до розташування в зонах митного контролю складських та інших функціональних приміщень, – унеможливлення будь-якого офіційно не дозволеного вилучення товарів, що перебувають під митним контролем. Конструкції й обладнання приміщень повинні сприяти збереженню товарів – передбачати, наприклад, відокремлені запірні пристрої (один із них – у віданні митного органу), подвійне контрольне забезпечення тощо.

Для здійснення заходів митного контролю інфраструктура зон митного контролю переважно потребує наявності таких основних елементів: службові приміщення для працівників митниці; місця для розвантаження, пере-

вантаження і навантаження вантажів; місце для проведення митного огляду з наявністю технічних засобів контролю; майданчик для стоянки транспортних засобів; склади тимчасового зберігання (у разі зміни транспорту або непрямого перевантаження, наприклад, складування на причалах порту в очікуванні підходу судна); майданчик для стоянки затриманих транспортних засобів; відповідна інфраструктура транспортного руху (залізничні колії, автомобільні дороги тощо) або пасажиропотоку (“зелений” і “червоний” коридори) та ін.

За необхідності у зонах митного контролю передбачається створення окремих транспортних смуг, що зумовлено можливістю блокування провідного руху на період проведення митного контролю вантажу або транспортного засобу і прийняття рішення щодо пропуску вантажів через митний кордон.

Для надання дозволу на розміщення в зоні митного контролю у межах пункту пропуску через державний кордон споруд і об’єктів територіальні органи або підрозділи органів державної влади подають до відповідних митних органів та органів охорони державного кордону клопотання з обґрунтуванням доцільності розміщення і функціонування цих споруд та об’єктів у зоні митного контролю і копію проектної документації на їх будівництво. Рішення про надання дозволу оформляється спільним наказом митного органу й органу охорони державного кордону. У разі відмови у видачі дозволу орган, що прийняв таке рішення, повідомляє відповідний територіальний орган або підрозділ органу державної влади із зазначенням причин відмови.

Стаття 332

Режим зони митного контролю.

Забезпечення законності та правопорядку в зоні митного контролю

1. Режим зони митного контролю – це встановлені законодавством України з питань державної митної справи приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об’єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт.

2. Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митний кордон України, а також посадових осіб державних органів, які не здійснюють види контролю, зазначені у частині першій статті 319 цього Кодексу, відбуваються з дотриманням режиму зони митного контролю і допускаються

тільки з письмового дозволу керівника відповідного митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, а в зонах митного контролю, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, – крім того, за погодженням з начальником відповідного органу охорони державного кордону.

3. Забезпечення схоронності товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму зони митного контролю, забезпечення безпеки громадян, законності та правопорядку у зоні митного контролю покладаються на відповідні митні органи.

У коментованій статті законодавець дає визначення режиму зони митного контролю і вирішує питання щодо забезпечення законності і правопорядку у зоні митного контролю.

Приписи у комплексі з обмеженнями й заборонами – звичний набір елементів будь-якого правового режиму, зокрема й урегульованого Кодексом режиму зони митного контролю, яку слід розуміти як місце, визначене митними органами у пунктах пропуску через митний кордон України або у інших місцях митної території України, у межах якого митні органи здійснюють митні формальності (це можуть бути й території митних і вільних митних складів, магазинів безмитної торгівлі, а також інші місця митного оформлення і контролю, спеціально виділені та позначені на місцевості).

Режимні правила у зонах митного контролю встановлюються з метою заборони доступу осіб, не причетних до здійснення прикордонного і митного контролю, гарантування безпеки громадян, а також схоронності предметів, що переміщуються через митний кордон України.

Приписи, обмеження й заборони, що діють для забезпечення наведених цілей, стосуються й перебування товарів і транспортних засобів у зоні митного контролю, доступу туди осіб, розташування будівель чи споруд, проведення господарських робіт.

Прикладом обмежень, застосовуваних до підконтрольних товарів і транспортних засобів, може бути п. 19 Типової технологічної схеми здійснення митного контролю автомобільних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, затвердженої постановою КМУ від 21.05.2012 № 451: за згодою перевізника або експедитора чи уповноваженої особи митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів може здійснюватися у ЗМК вантажних митних комплексів відповідно до передбачених п. 15 цієї Типової технологічної схеми етапів; переміщення автомобільних транспортних засобів і товарів із ЗМК пункту пропуску в ЗМК вантажного митного комплексу або у зворотному напрямку здійснюється під контролем митного органу з повідомленням про це органу охорони державного кордону.

Прикладом заборони як засобу забезпечення дії режиму зони митного контролю може бути заборона перебування у зонах митного контролю товарів і транспортних засобів, щодо яких здійснено митні процедури й надано дозвіл митного органу на пропуск їх через митний кордон України відповідно до заявленої мети переміщення.

Крім того, відповідно до ч. 4 ст. 11 Закону України “Про морські порти України” від 17.05.2012 № 4709-VI, у морських портах (морських терміналах) утворюють зони прикордонного і митного контролю, у яких не дозволяється виконувати сертифікації товарів та інших операції, що не стосуються безпосередньо пропуску через державний кордон України пасажирів, транспортних засобів і вантажів.

Частина друга коментованої статті вимагає наявності письмового дозволу керівника митного органу або особи, яка виконує його обов’язки, проводити господарські роботи у зоні митного контролю, переміщувати через межі зони митного контролю й у її межах товари й транспортні засоби, а також дозволу на пересування (у межах) зоною митного контролю осіб, безпосередньо не причетних до транскордонного переміщення. Означене, якщо це відбувається у зонах митного контролю, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон, потребує ще й погодження такого дозволу із начальником органу охорони державного кордону.

Відповідно до п. 4.2 наказу Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку створення зон митного контролю” від 22.05.2012 № 583 (далі – Порядок) доступ у ЗМК надається тільки посадовим особам митного органу, які безпосередньо беруть участь у здійсненні митних формальностей, посадовим особам органів державної влади, які здійснюють передбачені ч. 1 ст. 319 МКУ види контролю під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, декларантам на час здійснення митними органами митних формальностей щодо товарів і транспортних засобів, які пред’являються ними для митного контролю.

Згідно із п. 4.3 Порядку допуск у ЗМК іншим особам надається митним органом, у зоні діяльності якого її утворено, з дотриманням вимог МКУ та інших нормативно-правових актів. Посадові особи, яким надається доступ у ЗМК, можуть перебувати в ній тільки у межах, необхідних для виконання своїх прямих службових обов’язків. Такі посадові особи не повинні мати при собі товарів, вивезення або ввезення яких на митну територію України заборонено чи обмежено законодавством України (п. 4.4 Порядку). Доступ у зони митного контролю й перебування у них посадових осіб правоохоронних органів і органів прокуратури дозволяються у випадках та у порядку, передбачених законодавством.

Для посадових осіб органів державної влади, уповноважених здійснювати ветеринарно-санітарний, санітарно-епідеміологічний та інші передбачені ч. 1 ст. 319 МКУ види контролю щодо доступу в зони митного контролю, як випливає із ч. 2 коментованої статті, зроблено виняток із метою сприяння у виконанні ними відповідних функцій і завдань.

У ч. 3 коментованої статті на відповідні митні органи покладено завдання забезпечення схоронності товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму зони митного контролю, гарантування безпеки громадян, законності й правопорядку у зоні митного контролю. Під терміном “відповідні митні органи” слід розуміти митні органи, у зоні діяльності яких утворено такі зони митного контролю (п. 4.1 Порядку).

Для забезпечення режиму зони митного контролю посадові особи митних органів зобов’язані організовувати пропускний режим до зони митного контролю; охороняти місця проведення митного контролю з метою гарантування безпеки службових осіб митниці, які його проводять, а також майна митниці, громадян і організацій; вживати заходів із локалізації й нейтралізації дій чи подій негативного характеру в місцях проведення митного контролю, у необхідних випадках – у взаємодії зі службовими особами прикордонних військ і органів внутрішніх справ; надавати необхідну допомогу спеціальним підрозділам із боротьби зі злочинністю під час проведення оперативно-розшукових заходів у зоні митного контролю.

Посадові особи митного органу мають право: встановлювати додаткові режимні правила в тимчасових зонах митного контролю; перевіряти документи на право доступу до тимчасових зон митного контролю; вимагати від організацій, підприємств, установ, громадян і службових осіб суміжних служб дотримання вимог режиму зон митного контролю; застосовувати примусові заходи до порушників режиму зони митного контролю (ст. 333 МКУ); у примусовому порядку зупиняти, повертати в зони митного контролю транспортні засоби й громадян, які без дозволу митних органів увійшли із зони митного контролю на митну територію України, а також морські, річкові судна, які без дозволу митних органів вийшли із зони митного контролю за межі митної території України і не перебувають у територіальних водах інших держав.

Особи, винні в порушенні режиму в зонах митного контролю, у незаконному переміщенні через зони митного контролю вантажів, товарів та інших предметів, несуть кримінальну, адміністративну або іншу відповідальність згідно з чинним законодавством України. У разі виявлення на території ЗМК факту порушення митного законодавства посадова особа зупиняє процес митного оформлення, повідомляє про встановлені факти на-

чальника або особу, яка виконує його обов'язки, відбирає у причетних осіб пояснення, згідно зі ст. 490 МКУ складає протокол про порушення митних правил, надсилає документи до служби боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил. До порушників режиму зони митного контролю згідно зі ст. 468 МКУ застосовується адміністративно-правова санкція – попередження або накладення штрафу розміром у 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 333

Права митних органів щодо забезпечення режиму зони митного контролю

1. Митні органи у межах своїх повноважень, визначених цим Кодексом, мають право застосовувати примусові заходи до порушників режиму зони митного контролю.

2. Митні органи мають право у примусовому порядку зупиняти і повертати в зони митного контролю транспортні засоби та громадян, які без дозволу митних органів увійшли із зони митного контролю на митну територію України, а також морські та річкові судна, які без дозволу митних органів вийшли із зони митного контролю за межі митної території України і не перебувають у територіальних водах інших держав.

3. Перелік примусових заходів, а також порядок їх застосування встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Забезпечення схоронності товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму зони митного контролю, гарантування безпеки громадян, законності й правопорядку у зоні митного контролю покладаються на відповідні митні органи (ч. 3 ст. 332 МКУ).

Із ч. 1 ст. 332 МКУ випливає, що порушником режиму зони митного контролю є особа, дії якої суперечать приписам, заборонам та/або обмеженням щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення й громадян, розташування у ній споруд і об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт. Тому диспозицією ст. 468 МКУ "Порушення режиму зони митного контролю" до таких порушень віднесено дії, вчинені з порушенням встановленого ст. 332 МКУ порядку проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, перетинання меж зони митного контролю громадянами, які не перетинають митного кордону України, та посадовими особами державних органів, які не здійснюють видів контролю, зазначе-

них у ч. 1 ст. 319 МКУ, пересування в межах цієї зони з порушенням установлених правил. Останні вимагають дотримання режиму зони митного контролю й допускаються згідно із ч. 2 ст. 332 МКУ лише з письмового дозволу керівника відповідного митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, а в зонах митного контролю, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, – крім того, за погодженням із начальником відповідного органу охорони державного кордону.

Частина перша статті закріплює право митних органів (їхніх посадових осіб) застосовувати примусові заходи до порушників режиму зони митного контролю тільки у визначених для них Кодексом межах (наприклад, ч. 3 ст. 180, ч. 1 ст. 323, ч. 3 ст. 365, ч. 1 ст. 433, ст. 582, ст. 583 тощо).

Передбачене ч. 1 коментованої статті право застосовувати примусові заходи може бути реалізоване винятково у межах повноважень, установлених Кодексом. Одне з них прямо передбачене ч. 2 коментованої статті. Водночас заходами щодо зупинення й повернення у зону митного контролю транспортних засобів, громадян, морських і річкових суден, як впливає зі змісту коментованої статті, не вичерпується перелік примусових заходів до осіб – порушників режиму зони митного контролю. Спираючись на принцип адекватності таких заходів учиненому правопорушенню, посадові особи митного органу, в зоні діяльності якого функціонує зона митного контролю, можуть застосовувати й інші заходи примусу.

Відповідно до ч. 3 коментованої статті перелік примусових заходів, а також порядок їх застосування встановлюються Кодексом та іншими законами України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 583 МКУ “Застосування спеціальних засобів” посадові особи митної служби України під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати наручники, гумові кийки, сльозогінні речовини, обладнання для відкриття приміщень, засоби для примусової зупинки транспортних засобів та інші спеціальні засоби.

Примусові заходи, застосовувані у процесі здійснення митної справи, можна поділити: за характером впливу на заходи фізичного і психічного (психологічного) впливу; за способом охорони митно-правових відносин на заходи попередження, припинення й стягнення; за суб'єктом: на такі, що їх застосовують окремо щодо фізичних, юридичних осіб, змішані; за юридично-фактичними підставами – на пов'язані із порушенням митних правил і не пов'язані з ними; за характером обмежень – на особисті, майнові, організаційні; за змістом і метою застосування – на профілактичні, правоохоронні, поновлювальні тощо¹.

¹ Коломоєць Т. О. Державно-правовий примус у митній справі: орієнтири сучасного дослідження / Т. О. Коломоєць // Митна справа. – 2003. – № 1. – С. 31.

Попри невизначеність офіційного статусу адміністративного примусу в митному праві як у вітчизняній митно-правовій науці, так і у митному законодавстві, митним органам надаються досить широкі повноваження щодо застосування адміністративно-примусових заходів: 1) не пов'язані з правопорушенням, тобто адміністративно-запобіжні; 2) пов'язані з правопорушеннями, які поділяються на заходи адміністративного припинення (вимога припинення протиправної поведінки; анулювання дозволу чи ліцензії на право зайняття певним видом діяльності; доставлення порушника, застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї), заходи забезпечення провадження у справах про порушення митних правил та заходи відповідальності за порушення митних правил як різновиду адміністративних правопорушень¹.

¹ Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Т. О. Коломоєць. – Х. : НУВС, 2005. – С. 23–24.

ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 334

Документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю

1. Митні органи вимагають від осіб, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою цим Кодексом покладено на митні органи, тільки ті документи та відомості, які необхідні для здійснення митного контролю та встановлені цим Кодексом.

2. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, зобов'язані надавати митним органам документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю, в усній, письмовій та/або електронній формі.

3. Відомості з офіційних документів, наданих для митного контролю та/або митного оформлення, не потребують додаткового підтвердження.

4. Правоохоронні органи, фінансові установи, податкові та інші контролюючі органи України відповідно до законодавства на письмові запити митних органів або з власної ініціативи інформують митні органи про наявні відомості, необхідні для здійснення митного контролю.

5. З метою здійснення митного контролю після випуску товарів митні органи мають право направляти письмові запити та отримувати документи або їх засвідчені копії, інформацію (у тому числі в електронній формі), що стосуються переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, випуску товарів та їх використання на митній території України або за її межами.

6. Документи та відомості, у тому числі в електронній формі, що надавалися митним органам декларантами або уповноваженими ними особами для здійснення митного контролю, зберігаються митними органами не менш як протягом 1095 днів з дня завершення митних процедур.

Коментовану статтю законодавець присвячує документам і відомостям, необхідним для здійснення митного контролю. У ч. 1 визначено, що особи, які переміщують товари і транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою Кодексом покладено на митні органи, зобов'язані подавати митним органам документи й відомості, необхідні для здійснення митного контролю. Таким чином, на осіб, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон України, покладається обов'язок подавати посадовим особам митних органів документи й відомості, необхідні для здійснення митного контролю. Ідеться не про будь-які документи і відомості, а лише про ті, що, по-перше, потрібні для здійснення митного контролю, по-друге, встановлені Кодексом, а саме ст. 335. У ній перелік документів, необхідних для подання митним органам, устанавлюється залежно від виду транспорту, яким переміщуються товари (автомобільний, повітряний, залізничний, водний, трубопровідний), та залежно від вибраного митного режиму.

Особи, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою Кодексом покладено на митні органи, зобов'язані надавати митним органам документи й відомості, необхідні для здійснення митного контролю, в усній, письмовій та/або електронній формі.

Митна декларація та інші документи подаються митному органу в електронному вигляді з дотриманням вимог Кодексу або на паперових носіях. Митна декларація на паперовому носії супроводжується її електронною копією. Разом із митною декларацією митному органу подається рахунок або інший документ, що визначає вартість товару, та, у випадках, установлених Кодексом, – декларація митної вартості. Відомості про документи, визначені ч. 3 ст. 335 Кодексу, вказуються декларантом або уповноваженою ним особою у встановленому порядку в митній декларації. На вимогу митного органу декларант або уповноважена ним особа зобов'язані надати митному органу оригінали таких документів або засвідчені в установленому порядку їх копії, якщо законодавством не передбачено подання оригіналів.

Дата і час подання митної декларації фіксуються митним органом шляхом її реєстрації, зокрема з використанням інформаційних технологій. Митний орган не має права відмовити в реєстрації митної декларації.

Митний орган зобов'язаний надати декларанту або уповноваженій ним особі можливість самостійного фіксування в електронній системі митного оформлення факту і часу подання митному органу митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, на паперовому носії, а в разі електронного декларування – можливість одержання від митного органу повідомлення про дату і час отримання цим органом електронної митної де-

кларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює. Ненадання митним органом такої можливості є бездіяльністю, яка може бути оскаржена відповідно до гл. 4 Кодексу.

При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії.

Електронне декларування здійснюється із використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках.

Митна декларація й інші документи, подання яких митним органам передбачено Кодексом, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу.

Відомості, що подаються особами, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою Кодексом покладено на митні органи, з офіційних документів, наданих для митного контролю та/або митного оформлення, не потребують додаткового підтвердження, якщо такі документи відповідають вимогам, встановленим у державі, в якій видано той чи інший документ, – сертифікат походження товару, TIR carnet, ATA carnet тощо.

Правоохоронні органи, фінансові установи, податкові й інші контролюючі органи України відповідно до законодавства інформують митні органи про наявні відомості, необхідні для здійснення митного контролю. Таке інформування митних органів можливе як письмові запити митних органів, що надсилаються в установленій законодавством України формі й порядку, або з власної ініціативи відповідних органів. Так, відповідно до ч. 4 ст. 558 Кодексу правоохоронні органи зобов'язані письмово повідомляти митні органи про наявність оперативної інформації щодо можливих випадків переміщення товарів із порушенням норм законодавства України. У разі наявності такої оперативної інформації від правоохоронних органів митний контроль і митне оформлення здійснюються за письмовим рішенням керівника митного органу, який отримав цю оперативну інформацію, або особи, яка виконує його обов'язки, в обсягах та у формах, передбачених Кодексом.

Прикладом співпраці митних і податкових органів може бути інформаційна взаємодія щодо експортних операцій з окремими видами товарів, урегульована наказом ДМС України і ДПА України "Про затвердження Порядку взаємодії митних і податкових органів при здійсненні державного контролю за експортом окремих видів товарів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності" від 12.07.2004 № 512/387.

Митні органи мають право здійснювати митний контроль після випуску товарів, і з цією метою вони мають право надсилати письмові запити й отримувати документи або їх засвідчені копії, інформацію (зокрема в елек-

тронній формі), що стосуються *переміщення* товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, *випуску* товарів та їх *використання* на митній території України або за її межами. Митний контроль після випуску товарів і транспортних засобів можна звести до двох основних різновидів – плановий і позаплановий.

Не менш як 1095 днів від дня завершення митних процедур митними органами зберігаються документи й відомості, зокрема в електронній формі, що надавалися митним органам декларантами або уповноваженими ними особами для здійснення митного контролю. Тож важливо точно визначити момент, коли митні формальності завершено.

Порядок завершення митного оформлення визначається ст. 255 Кодексу. Так, за загальним правилом, воно закінчується протягом чотирьох робочих годин із моменту пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо згідно з Кодексом товари, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред'явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей, передбачених статтями 257 і 335 Кодексу.

Цей строк може бути перевищений на час виконання відповідних формальностей, визначених у ч. 2 ст. 255 Кодексу.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання всіх митних формальностей, визначених Кодексом відповідно до заявленого митного режиму, що засвідчується митним органом шляхом проставлення митних забезпечень (зокрема за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних і товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

Стаття 335

Подання документів та відомостей, необхідних для митного контролю

1. Під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України декларант, уповноважена ним особа або перевізник залежно від виду транспорту, яким здійснюється перевезення товарів, надають митному органу в паперовій або електронній формі такі документи та відомості:

1) при перевезенні автомобільним транспортом:

а) документи на транспортний засіб, зокрема ті, що містять відомості про його державну реєстрацію (національну належність);

- б) транспортні (перевізні) документи (міжнародні товарно-транспортні накладні);
 - в) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);
 - г) комерційні документи (за наявності) на товари, що перевозяться, які містять відомості, зокрема, про найменування та адресу перевізника, найменування країни відправлення та країни призначення товарів, найменування та адреси відправника (або продавця) та отримувача товарів;
 - г) відомості про кількість вантажних місць та вид упаковки;
 - д) найменування товарів;
 - е) вага бруто товарів (у кілограмах) або об'єм товарів (у метрах кубічних), крім великогабаритних вантажів;
- 2) при перевезенні водним транспортом:
- а) генеральна декларація, що містить, зокрема, найменування та опис судна, відомості про його реєстрацію та національну належність, прізвище капітана, прізвище та адресу судового агента;
 - б) декларація про вантаж, яка містить, зокрема, відомості про найменування портів відправки, портів заходу судна, завантаження та вивантаження товарів, першого порту відправки товарів, порту вивантаження товарів, що залишаються на борту, перелік коносаментів або інших документів, що підтверджують наявність та зміст договору морського (річкового) перевезення, кількість вантажних місць товару, опис та вид упаковки товарів, які підлягають вивантаженню у даному порту;
 - в) декларація про припаси (суднові припаси), яка містить, зокрема, відомості про найменування судових припасів, що є в наявності на судні, та їх кількість;
 - г) декларація про особисті речі екіпажу судна;
 - г) суднова роль, що містить відомості про кількість і склад членів екіпажу під час прибуття і відправлення судна, зокрема, прізвища, імена, громадянство, звання або посаду, дату і місце народження, вид і номер документа, що посвідчує особу;
 - д) список пасажирів, що містить відомості про пасажирів під час прибуття і відправлення судна, зокрема, кількість пасажирів на судні, прізвища, імена, громадянство, дату і місце народження, порти посадки і висадки;
 - е) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);
 - е) транспортні (перевізні) документи на товари (за наявності), які містять, зокрема, відомості про загальну кількість товарів, кількість вантажних місць, найменування товарів, вид упаковки;
 - ж) комерційні документи (за наявності) на товари та відомості про розміщення товарів на борту судна;

- з) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;
 - и) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;
- 3) при перевезенні повітряним транспортом:
- а) стандартний документ перевізника, передбачений укладеними відповідно до закону міжнародними договорами в галузі цивільної авіації (генеральна декларація);
 - б) документи, що містять відомості про товари, які перевозяться на борту (вантажні відомості, авіаційні вантажні накладні);
 - в) документ, що містить відомості про припаси (бортові припаси) та про кількість припасів (бортових припасів), завантажених на борт судна та вивантажених з нього;
 - г) транспортні (перевізні) документи;
 - ґ) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;
 - д) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);
 - е) відомості про знаки національної належності та реєстраційні знаки судна, номер рейсу, маршрут польоту, пункт вильоту та пункт прибуття судна;
 - є) відомості про найменування підприємства (організації, установи), що експлуатує судно, та кількість членів екіпажу;
 - ж) список пасажирів із зазначенням їх кількості на судні, прізвищ та ініціалів, пунктів посадки та висадки; відомості щодо багажу пасажирів (пасажирська відомість);
 - з) найменування товарів, номери вантажних накладних, кількість місць за кожною накладною, пунктів завантаження та пунктів вивантаження товарів;
 - и) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;
 - і) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;
- 4) при перевезенні залізничним транспортом:
- а) транспортні (перевізні) документи;
 - б) передатну відомість на залізничний рухомий склад;
 - в) документ, що засвідчує наявність припасів (за наявності припасів);

- г) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);
 - г) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;
- 5) при переміщенні трубопровідним транспортом та лініями електропередачі:
- а) зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;
 - б) акт прийому-передачі товарів або довідка, що підтверджує кількість товарів;
 - в) комерційні та супровідні документи (за наявності їх у власника трубопровідного транспорту, лінії електропередачі) на товари, що переміщуються через митний кордон України, а на момент митного оформлення – рахунок-фактуру;
 - г) найменування та адреса відправника товарів;
 - г) найменування та адреса отримувача товарів;
 - д) документи (дозволи, сертифікати), що підтверджують показники товару.

2. Незалежно від виду транспорту, яким здійснюється переміщення товарів, під час прибуття товарів у пункт пропуску через державний кордон України надаються документи (відомості) або їх реквізити, у тому числі засобами інформаційних технологій (або у вигляді електронного документа), які підтверджують дотримання заборон та/або обмежень згідно із законами України щодо пропуску товарів через митний кордон України, крім тих, що необхідні виключно для поміщення товарів у митний режим.

3. Разом з митною декларацією митному органу подаються рахунок або інший документ, який визначає вартість товару, та, у випадках, встановлених цим Кодексом, декларація митної вартості. У встановленому цим Кодексом порядку в митній декларації декларантом або уповноваженою ним особою зазначаються відомості про:

- 1) документи, що підтверджують повноваження особи, яка подає митну декларацію;
- 2) зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;
- 3) транспортні (перевізні) документи;
- 4) комерційні документи, наявні у особи, яка подає декларацію;
- 5) у разі необхідності – документи, що підтверджують дотримання заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- 6) документи, що підтверджують дотримання обмежень, які виникають у зв'язку із застосуванням захисних, антидемпінгових та компенсаційних заходів (за наявності таких обмежень);
- 7) у випадках, передбачених цим Кодексом, – документи, що підтверджують країну походження товару;

- 8) у разі необхідності – документи, що підтверджують сплату та/або забезпечення сплати митних платежів;
- 9) у разі необхідності – документи, що підтверджують право на пільги із сплати митних платежів, на застосування повного чи часткового звільнення від сплати митних платежів відповідно до обраного митного режиму;
- 10) у разі необхідності – документи, що підтверджують зміну термінів сплати митних платежів;
- 11) у разі необхідності – документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів та обраний метод її визначення відповідно до статті 53 цього Кодексу.

4. Під час надання митному органу попереднього повідомлення про намір здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України митному органу надаються такі документи та/або відомості, у тому числі засобами інформаційних технологій:

- 1) для ввезення товарів на митну територію України:
 - а) заява встановленої форми про намір здійснити ввезення товарів на митну територію України (попереднє повідомлення або попередня митна декларація);
 - б) відомості про найменування, обсяг (кількість) та вартість товарів, які плануються ввезти на митну територію України;
 - в) вид транспорту, яким планується здійснити ввезення товарів на митну територію України;
 - г) назва пункту пропуску через державний кордон України (митного органу), через який планується ввезення товарів;
 - ґ) відомості про документи, що підтверджують дотримання встановлених відповідно до закону заборон та/або обмежень щодо пропуску товарів через митний кордон України;
- 2) для вивезення товарів з митної території України – митна декларація на товари або супровідні документи на товари у випадках, встановлених цим Кодексом, які подаються митному органу для митного контролю.

У коментованій статті законодавець надає перелік документів, необхідних для проведення митного контролю, залежно від виду транспорту, яким здійснюється перевезення товарів. Такі документи подаються до митного органу на паперовому або електронному носії.

Подання митним органам документів і відомостей, необхідних для здійснення митного контролю, покладається на осіб, які переміщують товари й транспортні засоби через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою покладено на митні органи.

Залежно від способу переміщення товарів, їх характеру, кількісних і вартісних розмірів, мети переміщення й інших факторів митним органам

можуть подаватись різні документи. Основне правило, яке при цьому діє, полягає в тому, що такому поданню підлягають усі документи і відомості, необхідні для здійснення у передбаченому обсязі митного контролю.

Якщо товари підлягають попередньому документальному контролю, то, відповідно до ст. 7 Типової технологічної схеми пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, затвердженої постановою КМУ “Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними” від 21.05.2012 № 451, після здійснення попереднього документального контролю посадова особа митного органу проставляє відповідні відмітки у формі відбитків штампів і печатки на товаросупровідних (товарно-транспортних) документах і вносить інформацію про проведення такого контролю до Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМС України.

1. Пункт 1 ст. 1 Закону України “Про автомобільний транспорт” від 05.04.2001 № 2344-III дає визначення такого транспорту:

“Автомобільний транспорт – галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів і вантажів автомобільними транспортними засобами”.

Автомобільним транспортним засобом вважається колісний транспортний засіб (автобус, вантажний та легковий автомобілі, причіп, напівпричіп), який використовується для перевезення пасажирів, вантажів або виконання спеціальних робочих функцій. Автомобілем є колісний транспортний засіб, який приводиться в рух джерелом енергії, має не менш як чотири колеса, призначений для руху безрейковими дорогами і використовується для перевезення людей та (чи) вантажів, буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт.

- а) До документів, що містять реєстраційні відомості про транспортний засіб, може належати реєстраційний документ на транспортний засіб (для транспортних засобів Збройних сил України – технічний талон), а у разі відсутності в транспортному засобі його власника, крім того, – свідоцтво про право спільної власності на цей транспортний засіб чи тимчасовий реєстраційний талон. Назви й види документів можуть різнитися залежно від країни реєстрації транспортного засобу.
- б) Міжнародна товарно-транспортна накладна (CMR) – це товарно-транспортна накладна міжнародного зразка, яка застосовується при здійсненні міжнародного товарообміну, й, відповідно, є основним і обов’язковим документом при здійсненні міжнародних

перевезень. Вона містить відомості щодо місця, дати складання; імені й адреси відправника; імені й адреси транспортного агента; місця і дати прийняття вантажу до перевезення та місця його доставки; імені й адреси одержувача; прийнятого позначення характеру вантажу і типу його упаковки та, у разі перевезення небезпечних вантажів, їх загальноприйнятого позначення; кількості вантажних місць, їх особливої розмітки і номера; ваги вантажу брутто, кількості вантажу; пов'язаних із перевезенням витрат (вартість перевезення, додаткові витрати, мито і митні збори, а також інші витрати з моменту укладення договору до здавання вантажу); інструкції, необхідні для проходження митного контролю; вказівки, що перевезення провадиться згідно з вимогами, встановленими Конвенцією про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ). У разі потреби СМР може містити дані про заборону перевантаження вантажу; витрати, які відправник приймає на свій рахунок; суму накладеного на вантаж платежу, що підлягає відшкодуванню при здаванні вантажу; заявлену вартість вантажу й суму додаткової цінності його при доставленні; інструкцію відправника перевізнику щодо страхування вантажу; додаткові терміни виконання перевезення; перелік документів, переданих перевізнику. Перевізник стає відповідальним за вантаж від моменту підписання накладної СМР до моменту його передачі вантажоодержувачу. Транспортні (перевізні) документи оформлюються згідно з положеннями Правил оформлення перевізних документів, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 21.11.2000 № 644. Накладна за цими Правилами може оформлятися і надаватися в електронному вигляді (із накладенням електронного цифрового підпису).

- в) Якщо цим автомобільним транспортом здійснюється перевезення міжнародних поштових відправлень, має бути подано такі документи: митну декларацію CN 23, використання якої обов'язкове під час переміщення (пересилання) посилок, міжнародних згрупованих поштових відправлень із позначкою "Консигнація" і відправлень "EMS" та можливе у разі переміщення (пересилання) відправлень з оголошеною цінністю; митну декларацію CN 22, використання якої обов'язкове під час переміщення (пересилання) дрібних пакетів, мішків "М" і відправлень "EMS" із вкладенням письмової кореспонденції та можливе у разі пересилання бандеролей.

- г) За наявності подаються також комерційні документи на товари. Це документи, які дають вартісну, якісну й кількісну характеристику товару. Їх оформляє на своєму бланку продавець, а покупець на підставі їх здійснює оплату. Вартісна характеристика товару надається в рахунку і проформі-рахунку. Окрім рахунків, до комерційних документів належать специфікація, пакувальний лист, сертифікат якості, вагове свідчення тощо. Основним із комерційних документів є комерційний рахунок, або рахунок-фактура, у якому вказується сума, що виставляється до сплати. Комерційні рахунки, якщо немає інших вказівок, виставляються продавцем на покупця. Опис товару в комерційному рахунку має бути точним і повним, у всіх інших документах – у загальних виразах.
- г) Відомості про кількість вантажних місць і вид упаковки вказуються, як правило, у графі 31 вантажної митної декларації (далі – ВМД) “Вантажні місця й опис товарів – Маркування і кількість – Нумери контейнерів – Кількість та розпізнавальні особливості”, а також у графі 6, що вказує загальну кількість місць товарів.
- д) Під найменуванням товару мається на увазі слово, поєднання слів або слова і цифровий код, які відображають споживчі ознаки товару й однозначно ідентифікують товар у документообігу суб’єкта підприємницької діяльності. Ці відомості подаються у відповідній графі ВМД та інвойсі, а також використовуються в інших товаросупровідних документах.
- е) Вага брутто – загальна вага товару, до якої входить вага всієї упаковки (разом із піддонами), за винятком контейнерів та іншого транспортного обладнання.

Об’єм – місткість геометричного тіла, тобто частини простору, обмеженої однією або декількома замкнутими поверхнями. Місткість, або ємність, виражається числом кубічних одиниць, що поміщаються в об’ємі.

Відомості про вагу брутто або об’єм товарів подаються у ВМД (графі 35), а також товаросупровідних документах (інвойсі, пакувальному листі, CMR).

2. Водний транспорт треба розуміти як вид транспортного засобу, що перевозить вантажі та/або пасажирів водними шляхами сполучення, як природними (океани, моря, річки, озера), так і штучними (канали, водосховища, водойми). Основним транспортним засобом є судно. За видом використання акваторій водний транспорт поділяється на річковий і морський. Документи, необхідні для митного контролю, подає капітан судна або інша особа, що входить до командного складу судна і належним чином уповноважена на це капітаном.

- а) Генеральна декларація – документ, що містить відомості про морське судно, наявність чи відсутність на його борту вогнепальної зброї, боєприпасів, наркотичних (психотропних) лікарських засобів, які є в судновій аптечці, а також про судову касу. Вона пред'являється тільки після прибуття морського судна з-за кордону. Для проведення митного оформлення каса повинна мати такі дані: найменування і опис судна, відомості про його реєстрацію та національну належність, прізвище капітана, прізвище й адресу судового агента.
- б) Декларація про вантаж – документ установленого зразка, який містить транспортні характеристики вантажу й умови його безпечного морського перевезення, а також заяви вантажовідправника про належну підготовку вантажу до транспортування. Декларація про вантаж і додаткові документи оформлюються державною, російською, англійською мовами, зрозумілими учасникам транспортного процесу. Її визначення дається у п. 3 Положення про порядок підготовки та подання інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення, затвердженого наказом Міністерства транспорту України від 14.12.1998 № 497. Порядок її заповнення затверджується тим самим Положенням.
- в) Декларація про судові припаси є основним документом, що містить відомості про товари, призначені для споживання на судні. До неї входять відомості про: продовольчі товари, наявні на судні й призначені для забезпечення команди; товари, для продажу на судні пасажиром і членам екіпажу; паливо; мастильні матеріали; воду; матеріально-технічне оснащення для потреб судна. Окремою графою в декларації про судові припаси мають бути виділені кількість і найменування тютюнових та алкогольних виробів, що знаходяться на борту судна, а також кількість і найменування тютюнових і алкогольних виробів, необхідних для забезпечення потреб членів екіпажу на час стоянки в порту. Декларація про судові припаси підписується капітаном судна або особою, ним уповноваженою.
- г) Декларація про особисті речі членів екіпажу судна – це документ, що використовується для митного оформлення суден закордонного плавання, де наводяться відомості про наявність у членів екіпажу товарів, валюти й цінностей. Згідно зі ст. 2.5.2 Додатка до Конвенції про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р., як правило, державній владі слід вимагати відомос-

тей лише про такі особисті речі екіпажу, які підлягають накладенню мита, забороні або обмеженням.

- г) Суднова роль – документ, у якому зазначаються відомості про кількість і склад екіпажу: прізвище та ім'я члена екіпажу, громадянство, звання або посада, дата і місце народження, тип і номер документа, що посвідчує особу, порт і дата вибуття (прибуття), а також назва судна, держава й порт реєстрації (ст. 1 Закону України “Про прикордонний контроль” від 05.11.2009 № 1710-VI).
- д) Список пасажирів повинен містити перелік пасажирів, які перебувають на судні. Це документ, у якому для здійснення митного контролю мають бути вказані такі дані, як загальна кількість пасажирів на судні, прізвища, імена, громадянство, дата і місце їх народження, порти посадки і висадки цих пасажирів.
- е) Див. підпункт “в” п. 1 ч. 1 коментованої статті.
- є) При перевезенні водним транспортом товарів основним перевізним документом є накладна. Вона підписується вантажовідправником, супроводжує вантаж на всьому шляху його прямуювання і видається вантажоодержувачу в пункті призначення разом із вантажем. На підставі накладної порт або причал відправлення складає дорожню відомість, яка також рухається разом із вантажем і після видачі вантажу в пункті призначення залишається у перевізника. Для посвідчення приймання вантажу до перевезення вантажовідправнику видається квитанція. Дата приймання вантажу до перевезення посвідчується календарним штемпелем порту або причалу відправлення на накладній, квитанції та дорожній відомості. Ще одним товарно-транспортним документом, який може використовуватися у цьому разі, є коносамент. Це документ для морських перевезень, аналогічний товарно-транспортній накладній. Коносамент випикується морським перевізником. У ньому зазначаються такі дані: найменування судна (якщо вантаж прийнято до перевезення визначеним судном); найменування перевізника, місце приймання вантажу до перевезення, найменування відправника; місце призначення або направлення судна, найменування одержувача вантажу (коносамент на пред'явника, іменний коносамент, ордерний коносамент); найменування, маркування, стан, зовнішній вигляд і властивості вантажу; кількість місць та/або вага та/або об'єм вантажу; дані про фрахт та інші належні перевізникові платежі; кількість складених примірників коносамента; підпис представника перевізника. Перевізник, згідно зі ст. 137 Кодексу торговельного мореплавства України, може видати не коно-

- самент, а інший документ на підтвердження отримання вантажу для перевезення.
- ж) Див. пп. "г" п. 1 ч. 1 коментованої статті. Відомість є документом вільної форми про розміщення товарів на борту судна і повинна встановлювати наявність товарів на борту та їх точне місцезнаходження.
- з) Відомість про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, повинна вказувати на наявність чи відсутність у членів екіпажу, а також на судні валютних цінностей, лікарських засобів, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні й отруйні речовини, у зв'язку з тим, що до цих товарів встановлено особливий режим контролю. Ввезення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, а також їх вивезення можливе лише за умови наявності спеціального дозволу, обумовленого Порядком видачі дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженим постановою КМУ від 03.02.1997 № 146. Режим ввезення й вивезення валютних цінностей, а також обмеження такого ввезення або вивезення встановлюються постановою Національного банку України "Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України" від 11.06.2008 № 520/15211.
- и) Відомість про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів необхідна для подання митним органам з огляду на особливий режим переміщення цих товарів через митний кордон України. Зброя й інші небезпечні товари підпадають під обмеження, встановлені ст. 197 МКУ. Порядок реєстрації і умови переміщення через державний кордон України зброї визначено Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів (далі – Інструкція), затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622, зареєстрованою у Міністерстві юстиції України 07.10.1998 за № 637/3077. Відповідно до п. 12.14 Інструкції вогнепальна зброя,

крім зброї армійських зразків, заряджені патрони до неї, пневматична та холодна зброя громадянами України перевозяться через державний кордон на підставі дозволів МВС, ГУМВС, УМВС України, а іноземними громадянами – тільки за дозволом МВС України.

3. Повітряний транспорт є одним із видів транспорту, що переміщується у повітряному просторі. Згідно з п. 81 ст. 1 Повітряного кодексу України повітряний простір України – частина повітряної сфери, розташована над суходолом і водною територією України, зокрема над її територіальними водами (територіальним морем), і обмежена вертикальною поверхнею, що проходить по лінії державного кордону України. Повітряні перевезення здійснюють повітряні судна – апарати, що підтримуються в атмосфері у результаті їх взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні (п. 79 ст. 1 Повітряного кодексу України). Документи, необхідні для митного контролю, подає командир повітряного судна. За відсутності на борту повітряного судна товарів за рішенням посадової особи (старшого зміни) підрозділу митного органу, який здійснює митний контроль і митне оформлення повітряного судна, митний контроль повітряного судна може здійснюватися документально без присутності посадових осіб митного органу на борту цього повітряного судна. Про таке рішення зазначена посадова особа (старший зміни) повідомляє представнику міжнародного аеропорту або перевізнику й органу охорони державного кордону. Документи на повітряне судно передаються представником перевізника для оформлення у підрозділ митного органу, який здійснює митний контроль і митне оформлення повітряного судна.

- а) Генеральна декларація повітряного судна – це документ, форму якого визначено Міжнародними стандартами та рекомендованою практикою “Спрощення формальностей” (додаток 9 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію) і який містить відомості про власника повітряного судна або про виконавця рейсу, а також реєстраційний номер повітряного судна чи його військовий знак, номер і дату виконання рейсу, назви аеропортів відправлення, проміжних посадок, призначення, час прибуття тощо. Якщо судно використовується тільки для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України, його декларування здійснюється без подання вантажної митної декларації, про що зазначається у генеральній декларації.
- б) Вантажна відомість (каргоманіфест) – документ, у якому зазначаються номери авіаційних вантажних накладних, кількість вантажних місць, вага товарів, що завантажуються на борт, вивантажу-

ються з борту повітряного судна, яке перебуває під митним контролем, та інші відомості, що використовуються під час переміщення товарів (п. 2 ст. 4 Типової технологічної схеми здійснення митного контролю повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, затвердженої постановою КМУ “Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними” від 21.05.2012 № 451). Авіаційна вантажна накладна (або транспортна накладна) – документ, оформлений вантажовідправником чи від імені вантажовідправника, зокрема його електронна копія (у разі застосування), який є свідченням укладання договору перевезення і прийняття вантажу до перевезення на умовах, визначених у ньому (далі – авіавантажна накладна). Авіавантажна накладна еквівалентна повідомленню про відправлення і може використовуватися при перевезенні. У більшості випадків під терміном “авіаційна вантажна накладна” мається на увазі також квитанція на отримання вантажу. (п. 1 розд. 3 Правил повітряних перевезень вантажів, затверджених наказом Державіаслужби “Про затвердження Правил повітряних перевезень вантажів” від 14.03.2006 № 186).

- в) Наказ Укравіатрансу та МВС України “Про затвердження Правил супроводження в контрольованих зонах авіапідприємств матеріальних цінностей і пасажирів” від 11.06.1996 № 168/397 дає таке визначення бортових припасів: це предмети, які надані експлуатантом для використання або продажу на борту повітряного судна під час польоту, в тому числі бортове харчування. Бортові припаси до вантажу не належать, саме тому вимагається окремий документ, що має відповідні дані.
- г) Див. коментар до пп. “б” п. 1 ч. 1 коментованої статті.
- г) Див. коментар до пп. “г” п. 1 ч. 1 коментованої статті.
- д) Див. коментар до пп. “в” п. 1 ч. 1 коментованої статті.
- е) Відповідно до Правил реєстрації державних повітряних суден України та Правил сертифікації екземпляра державного повітряного судна України реєстраційним (розпізнавальним) знаком повітряного судна є знак, який складається з групи символів і надається Укравіацією конкретному повітряному судну, що реєструється у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України. Державний знак повітряного судна – знак, який складається з групи символів та визначає національну належність повітряного

судна. Надається державі реєстрації Міжнародною організацією цивільної авіації (ІКАО). Цей знак надається Укрaviaцією повітряним суднам, що реєструються у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України. Розпізнавальні знаки наносяться на поверхню повітряного транспортного засобу. Польоти без таких знаків, окрім випробувальних польотів, забороняються. Відповідні дані заносяться до реєстраційного посвідчення державного повітряного судна. Відомості про маршрут польоту вказуються у плані польоту.

- є) Відомості про експлуатанта повітряного судна вказуються у Свідоцтві експлуатанта, що видається Державіаслужбою України. При декларуванні запасів, призначених для споживання, відомості про експлуатанта вказуються у графі 8 ВМД.
- ж) Див. коментар до пп. “д” п. 2 ч. 1 коментованої статті. Пасажирська відомість (пасажирський маніфест) є документом установленого зразка, у якому вказуються загальна кількість пасажирів, їх прізвища та повні імена і по батькові, відомості про документ, що посвідчує особу, маршрут руху, відомості про ручну поклажу, а також ставиться відмітка (у вигляді особистого підпису) про ознайомлення з правилами техніки безпеки. Цей документ підписується командиром повітряного судна.
- з) Для митного контролю товарів, що перевозяться на борту повітряного судна, подаються вантажні накладні, які є документами, оформленими вантажовідправником чи від імені вантажовідправника, котрі є свідченням укладання договору перевезення і прийняття вантажу до перевезення на умовах, визначених у них. Це комплект документів на перевезення матеріальних цінностей повітряним транспортом, який складається з 3 примірників (оригіналів) і 9 копій (у тому разі, якщо це типова авіаційна вантажна накладна) або з 3 примірників і від 6 до 11 копій (у тому разі, якщо це основна авіаційна вантажна накладна). Поняття “авіаційна накладна” було закріплене у 1961 р. переглянутою Варшавською конвенцією. Нинішня форма застосовується незалежно від того, чи була ратифікована ця конвенція тією чи іншою країною. Авіаційна вантажна накладна містить усі дані, необхідні кожному з учасників доставлення вантажу повітряним транспортом. Наприклад, у ній зазначаються найменування відправника й одержувача товару, перевізника, їх адреси, тариф на доставку продукції. Також передбачені графи для проставлення відміток кінцевим одержувачем про точність виконання вказівок, зазначених у документі, поля

для внесення інформації про прийняття вантажу до відправки. Ще в обов'язковому порядку в накладній фіксуються характеристики товару – його вага, габарити, маркування, кількість, описи, вказівки про спосіб навантаження і вивантаження, заявлена цінність відправлення, інформація про сплату зборів і їх платника.

и) Див. коментар до пп. “з” п. 2 ч. 1 коментованої статті.

і) Див. коментар до пп. “и” п. 2 ч. 1 коментованої статті.

4. Відповідно до п. 1 ст. 1 Закону України “Про залізничний транспорт” від 04.07.1996 № 273/96-ВР залізничний транспорт – виробничо-технологічний комплекс організацій і підприємств залізничного транспорту загального користування, призначений для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому і міжнародному сполученнях та надання інших транспортних послуг усім споживачам без обмежень за ознаками форми власності й видів діяльності тощо. Це вид транспорту, що здійснює перевезення пасажирів і вантажів у колісних екіпажах, що рухаються залізничною колією. Відповідно до Типової технологічної схеми здійснення митного контролю залізничних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, затвердженої постановою КМУ від 21.05.2012 № 451, декларування залізничного рухомого складу (зокрема порожнього), що використовується для перевезення у міжнародному сполученні товарів, пасажирів і для технічного обслуговування ділянок залізниць України, які проходять територією інших держав, здійснюється шляхом подання митному органу в пункті пропуску (пункті контролю) або на прикордонній передавальній станції, або в митному органі за місцем розташування власника транспортного засобу інформації про такі залізничні транспортні засоби і мету їх переміщення (під навантаження, повернення, технічне обслуговування ділянок залізниць України тощо), зазначені у передатній відомості, перевізних документах чи натурному листі. Митний контроль за переміщенням через митний кордон України залізничного рухомого складу (зокрема порожнього) здійснюється посадовими особами митних органів шляхом перевірки відомостей, зазначених у документах, що подаються для здійснення митних процедур. Для цілей митного контролю використовується інформація, що міститься в автоматизованому банку даних Укрзалізниці. Порядок надання такої інформації встановлюється наказами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів, і центрального органу виконавчої влади у галузі транспорту. Для здійснення митного контролю працівники прикордонної передавальної станції подають посадовим особам митного органу відповідні документи. Посадова особа митного органу

реєструє подані для здійснення митного контролю документи, перевіряє відповідність даних, зазначених у них, даним, що містяться у передатній відомості, а також комплектність необхідних товаросупровідних документів.

- а) Див. коментар до пп. “б” п. 1 ч. 1 коментованої статті.
- б) Відповідно до п. 1.4 Інструкції про взаємодію посадових осіб митних органів, що здійснюють митні процедури з товарами (вантажами), переміщуваними залізничними вантажними поїздами, і працівників залізниць України, затвердженої спільним наказом ДМСУ й Міністерства транспорту та зв'язку України “Про затвердження інструкцій про взаємодію посадових осіб митних органів, що здійснюють митні процедури в міжнародному залізничному сполученні, і працівників залізниць України” від 18.09.2008 № 1019/1143, передатна відомість – документ, який засвідчує факт передання товару (вантажу) однією залізницею іншій і складений за формою, наведеною в додатку 3б до Службової інструкції до Угоди про міжнародне залізничне вантажне сполучення.
- в) Подається декларація про припаси, у якій зазначається факт наявності припасів на потязі, їх назви й кількість. Пункт 48 ст. 1 МКУ до припасів відносить такі категорії товарів: а) товари, призначені для споживання пасажирами і членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, продаються ці товари чи ні; б) товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які знаходяться у транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території; в) товари, які призначаються для продажу на винос пасажиром та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і знаходяться у цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території.
- г) Див. коментар до пп. “в” п. 1 ч. 1 коментованої статті.
- г) Див. коментар до пп. “г” п. 1 ч. 1 коментованої статті.

5. Систему трубопровідного транспорту України становлять: магістральний трубопровідний транспорт, що функціонує як єдиний технологічний комплекс з усіма об'єктами й спорудами, за допомогою якого здійснюють транзитні, міждержавні, міжрегіональні поставки продуктів транспортування споживачам; промисловий трубопровідний транспорт – весь

інший немагістральний транспорт у межах виробництв, а також нафтогазові внутрішньопромислові нафто-, газо- і продуктопроводи, міські газо-, водо-, теплопровідні, каналізаційні мережі, меліоративні системи тощо. Правові, економічні й організаційні принципи діяльності трубопровідного транспорту визначає Закон України “Про трубопровідний транспорт” від 15.05.1996 № 192/96-ВР. Лінія електропередавання (ЛЕП) – один із компонентів електричної мережі, споруда, призначена для передачі електроенергії за допомогою електричного струму, а також електрична лінія у складі такої системи, що виходить за межі електростанції або підстанції.

- а) Відповідно до Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), затвердженого наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України № 201 від 06.09.2001, зовнішньоекономічний договір (контракт) – матеріально оформлена угода двох або більше суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав і обов’язків у зовнішньоекономічній діяльності. Договір (контракт) укладається за Законом України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 № 959-ХІІ та інших законів України з урахуванням міжнародних договорів України. Суб’єкти підприємницької діяльності при складанні тексту договору (контракту) мають право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації міжнародних органів і організацій, якщо це не заборонено прямо та у винятковій формі Законом України “Про зовнішньоекономічну діяльність” й іншими законами України. Зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб’єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій письмовій формі, якщо іншого не передбачено міжнародним договором України чи законом. У цьому документі зазначаються такі дані: повне найменування сторін – учасників зовнішньоекономічної операції; який товар (роботи, послуги) один із контрагентів зобов’язаний поставити (здійснити) іншому із зазначенням точного найменування, марки, сорту або кінцевого результату виконуваної роботи; кількість і якість товару; вид транспорту й базові умови поставки; ціна одиниці виміру товару та загальна вартість товарів; умови платежів; упаковка й маркування товару тощо.
- б) Актом приймання-передачі оформляється передача товару від постачальника покупцеві, при цьому форми такого документа чинним законодавством не встановлено. Зазвичай у акті приймання-передачі товару вказуються інформація про товар, його загальна

кількість і якість, вартість товару, місце й дата передачі товару, наявність чи відсутність претензій щодо кількості і якості товару тощо. Акт підписується уповноваженими представниками поставальника й покупця і, за умови узгодження цього в договорі поставки, скріплюється печатками сторін. Також може використовуватися довідка-підтвердження, що фіксує кількість товарів. У наказі Міністерства фінансів України “Про митні формальності на трубопроводному транспорті та лініях електропередачі” 30.05.2012 № 629 для різних видів товарів указуються окремі види документів, що є актами приймання-передачі товарів.

- в) Щодо комерційних документів див. коментар до пп. “г” п. 1 ч. 1 коментованої статті. Рахунок-фактура – у комерційній практиці документ, що надається продавцем покупцеві і вміщує перелік товарів, їх кількість і ціну, за якою вони будуть поставлені покупцеві, формальні особливості товару (колір, вага і т. ін.), умови постачання і зведення про відправника й одержувача. Рахунок-фактура є основним документом, згідно з яким оплачуються отримані товари чи послуги відповідно до вказаних умов. У міжнародній практиці використовується інвойс, який є аналогом рахунка-фактури.
- г) Відомості про найменування й адреси відправника можуть указуватися у різних документах, наприклад, у документі поставальника, акті приймання-передачі товару або у графі 1 Сертифіката про походження товарів форми СТ-1. Документ із зазначенням таких відомостей вибирається на розсуд декларанта. До таких відомостей входять повна назва суб’єкта, його юридична і фактична адреси.
- г) Відомості щодо найменування й адреси одержувача можуть указуватися у різних документах, наприклад, акті приймання-передачі товару або у графі 2 Сертифіката про походження товарів форми СТ-1. До таких відомостей входять повна назва суб’єкта, його юридична і фактична адреси.
- д) Сертифікат якості – це письмовий документ, складений у довільній формі й виданий виробником товару (продукції), щоб підтвердити відповідність виробленого ним товару (продукції) вимогам, які ставляться до якості такого товару (продукції). Сертифікат якості зазвичай складається в декількох примірниках, один із яких прямує разом із вантажем, а другий надсилається разом із рахунком і документами, необхідними для оплати. При імпорті товарів митниця розглядає сертифікат якості як довідковий документ, що дає інформацію про якісні й кількісні характеристики імпортова-

ного товару. Сертифікат якості може бути необхідним для отримання сертифіката відповідності. До дозволів, що підтверджують якість товарів, як правило, відносять дозвіл на торгівлю, а також різного роду санітарні й інші дозволи, які видаються відповідними державними органами. Різновиди дозволів, що вимагаються до подання, залежать від конкретного переміщуваного товару.

Перелік документів, які підтверджують дотримання обмежень і заборон щодо переміщення товарів через митний кордон України, визначено постановою КМУ “Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України” від 21.05.2012 № 436. Прикладами таких документів є: Дозвіл на право ввезення (вивезення) чи на право транзиту наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин; ліцензія на експорт товарів; ліцензія на імпорт товарів; сертифікат про походження лісоматеріалів і виготовлених із них пиломатеріалів для здійснення експортних операцій; свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей тощо. Види документів, що подаються, залежать від характеру переміщення товарів. Повний перелік таких документів заявлено у розд. 5 Класифікатора документів ДМСУ. Такі документи подаються незалежно від того, який транспортний засіб використовується у конкретному випадку.

Митна декларація (далі – декларація) – письмова заява громадянина (уповноваженої особи), що подається митному органу й містить відомості про предмети, які переміщуються громадянами через митний кордон України, необхідні для їх митного контролю і митного оформлення. Форма декларації затверджена постановою КМУ “Про перелік відомостей, що оголошуються громадянами за встановленою формою у разі переміщення ними через митний кордон України товарів та інших предметів” від 15.07.1997 № 748 (зі змінами). У разі подання декларації разом із нею подаються: документи, що визначають вартість товару. До них згідно зі ст. 53 МКУ можна віднести інвойс або рахунок-фактуру чи рахунок-проформу (якщо товар не є об’єктом купівлі-продажу), а також зовнішньоекономічний договір (контракт) чи документ, який його замінює, та додатки до нього у разі їх наявності; якщо рахунок сплачено – банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару; за наявності – інші платіжні та/або бухгалтерські документи, які підтверджують вартість товару й містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару; транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не входять у вартість товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів; копію ім-

портної ліцензії, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню; якщо здійснювалося страхування – страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування. Рахунок-фактура – у комерційній практиці документ, який надається продавцем покупцеві і вміщує перелік товарів, їх кількість і ціну, за якою вони будуть поставлені покупцеві, формальні особливості товару (колір, вага і т. ін.), умови постачання і зведення про відправника й одержувача. Рахунок-фактура є основним документом, згідно з яким оплачуються отримані товари чи послуги відповідно до вказаних умов. У міжнародній практиці використовується інвойс, який вважається аналогом рахунка-фактури. Рахунок-проформа – комерційний документ, що містить відомості про ціну товару, але не використовується для здійснення розрахунків за товар.

Декларація митної вартості – заява особи митному органу за встановленою формою відомостей про митну вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України чи щодо яких змінюється митний режим. ч. 5 ст. 52 МКУ передбачає три випадки, коли подання декларації митної вартості при імпорті є обов'язковим, а саме: 1) якщо до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, входять витрати, зазначені в ч. 10 ст. 58 Кодексу, і якщо вони не були закладені в ціну (ч. 2 ст. 267 МКУ); 2) якщо з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, вилучені витрати, зазначені в ч. 11 ст. 58 Кодексу (ч. 3 ст. 267 МКУ); 3) якщо покупець і продавець пов'язані між собою. У інших випадках декларація митної вартості подається за власним бажанням декларанта або уповноваженої ним особи. Декларація митної вартості не подається, зокрема, у випадках, передбачених частиною шостою цієї статті, у разі декларування партій товарів, митна вартість яких не перевищує 5000 євро. У декларації митної вартості наводяться відомості про метод визначення митної вартості товарів, числове значення митної вартості товарів та її складових, умови зовнішньоекономічного договору, причетні до визначення митної вартості товарів, та надані документи, які підтверджують зазначене (ст. 52 МКУ).

У митній декларації, що подається до митного органу, мають бути вказані відомості: 1) котрі підтверджують повноваження особи, яка подає митну декларацію: прізвище, ім'я та по батькові особи, відомості про документ, що засвідчує особу (паспорт), адреса і телефон, а також відомості про кваліфікаційне свідоцтво особи, уповноваженої на декларування; 2) про договір (контракт) вказуються у графі 44 “Додаткова інформація / подані документи”, а саме: код і номер документа, дата видачі й термін дії документа; 3) про усі товаросупровідні, а також інші документи, необхідні для проведення митного контролю, – у графі 44 декларації.

Попереднє повідомлення про намір ввезти або вивезти товар на або з митної території України є відповідною заявою суб'єкта ЗЕД, разом із якою подаються передбачені МКУ документи й відомості. Попереднє повідомлення про намір ввезти товари на митну територію України здійснюється шляхом надання митному органу, в зоні діяльності якого товари будуть пред'явлені для митного оформлення, попередньої митної декларації або іншого документа, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до ст. 94 МКУ. Це документ, що оформлюється згідно з вимогами розд. 4 Положення про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення, затвердженого наказом Держмитслужби України від 08.12.1998 № 771 і зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 22.01.1999 за № 42/3335, та наказу ДМС України "Про затвердження Порядку заповнення та використання попереднього повідомлення" від 24.04.1999 № 240, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 14.05.1999 за № 306/3599.

1. Для ввезення товарів на митну територію України при наданні попереднього повідомлення подаються такі документи:

- а) попереднє повідомлення або попередня митна декларація. Попереднє повідомлення – це документ, який складається на бланку уніфікованого адміністративного документа форми МД-2 (МД-3) і містить відомості про товари, які мають бути переміщені через митний кордон України. Заповнене згідно з установленим порядком ПП та його електронна копія до моменту ввезення товарів подаються безпосередньо до відповідного структурного підрозділу митного органу за місцем державної реєстрації або розташування підприємства, на адресу якого ввозяться товари. Надання митному органу попереднього повідомлення здійснюється декларантом. Попередня митна декларація – документ, який подається до ввезення в Україну товарів (транспортних засобів) або після їх увезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України. Попередня митна декларація подається декларантом або уповноваженою ним особою митному органу, в зоні діяльності якого товари, транспортні засоби комерційного призначення будуть пред'явлені для митного оформлення, з метою проведення аналізу ризиків і прискорення виконання митних формальностей. Особливості оформлення й подання попередньої митної декларації визначені у ст. 259 МКУ;
- б) дані про товар указуються у відповідних графах ПП, а також може подаватися інвойс, що містить відповідні дані;

- в) дані про вид транспорту вказуються у графі 26 попереднього повідомлення;
- г) у графі 29 “Митниця на кордоні” зазначаються найменування митного органу, через який передбачається переміщення товарів, і його п'ятизначний цифровий код відповідно до Класифікатора митних органів та їх структурних підрозділів, спеціалізованих митних установ та організацій, затвердженого наказом ДМС України від 26.04.2006 № 335.
- г) Див. коментар до ч. 2 коментованої статті. Відомості про такі документи вказуються у попередньому повідомленні.

2. Для вивезення товарів із митної території України подаються митна декларація або супровідні документи у випадках, встановлених МКУ, залежно від виду переміщуваних товарів та інших особливостей такого переміщення.

Стаття 336

Форми митного контролю

1. Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом:

- 1) перевірки документів та відомостей, які відповідно до статті 335 цього Кодексу надаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;
- 2) митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);
- 3) обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;
- 4) усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;
- 5) огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до цього Кодексу та інших законів України покладено на митні органи;
- 6) перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;
- 7) проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

- 8) направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу.

Ознака безпосередності важлива для розуміння того факту, що посадові особи митних органів не мають права уповноважувати або делегувати у будь-який спосіб виконання своїх контрольних функцій і завдань іншим особам, зокрема посадовим особам органів державної влади, з якими митні органи взаємодіють, а саме податковим, охорони державного кордону, санітарно-епідеміологічного контролю тощо.

1. Відповідно до ч. 1 ст. 337 МКУ перевірка документів і відомостей, які відповідно до ст. 335 Кодексу подаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснюється візуально, із застосуванням інформаційних технологій (шляхом проведення: а) форматологічного контролю; б) контролю зіставлення; в) контролю із застосуванням системи управління ризиками) та в інші способи, передбачені Кодексом.

Передбачена п. 1 ст. 336 Кодексу перевірка документів і відомостей застосовується й тоді, коли товари чи транспортні засоби звільняються від окремих форм митного контролю в порядку ст. 358 Кодексу.

2. За ст. 338 МКУ огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених митному органу (зокрема для перерахунку й зважування), проводиться в якнайкоротший строк після прийняття рішення про його проведення; за результатами застосування системи управління ризиками огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може бути а) ідентифікаційним, б) частковим, в) повним.

Відповідно до ч. 4 ст. 338 МКУ переогляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення проводиться у разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на зазначені товари, транспортні засоби, чи за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем. Витрати, пов'язані з проведенням такого переогляду, несе власник зазначених товарів, транспортних засобів або уповноважена ним особа.

Згідно з ч. 1 ст. 339 МКУ якщо є підстави вважати, що в ручній поклажі або багажі громадянина переміщуються через митний кордон України, зокрема транзитом, товари, які підлягають обліку і відповідним видам контролю, зазначеним у ч. 1 ст. 319 Кодексу, чи товари, при митному оформленні яких справляються митні платежі, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено, митний орган має право провести огляд, а в разі необхідності – і переогляд ручної поклажі та багажу з їх розпакуванням.

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовим рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або у транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил чи заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України або транзиту через її територію (ч. 1 ст. 340 МКУ).

3. Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється на підставі митних декларацій на товари та національних реєстраційних документів транспортних засобів (ч. 2 ст. 341 МКУ). Порядок здійснення митними органами обліку товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та форми документів для здійснення такого обліку, зокрема в електронній формі, визначаються Міністерством фінансів України (ч. 4 ст. 341 МКУ).

4. Усне опитування громадян і посадових осіб підприємств під час здійснення митного контролю як форма митного контролю – це отримання посадовою особою митного органу інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією (ч. 2 ст. 342 МКУ). У разі необхідності під час проведення усного опитування складається протокол, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів (ч. 3 ст. 342 МКУ).

5. Огляд територій і приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи (крім житла громадян), може здійснюватися посадовими особами митного органу за письмовим рішенням керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки, з метою: 1) перевірки законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України, дотримання порядку їх увезення, а також правильності нарахування й повноти сплати митних платежів; 2) перевірки відповідності фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям, заявленим у митній декларації; 3) перевірки дотримання встановлених Кодексом та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи (ч. 1 ст. 343 МКУ).

6. Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебу-

вають під митним контролем, – це проведення митними органами дій щодо встановлення відповідності документації про зазначені товари, транспортні засоби комерційного призначення вимогам, установленим цим Кодексом та іншими законами України з питань державної митної справи (ч. 1 ст. 344 МКУ).

7. Документальна перевірка (див. ст. 345–355 МКУ) – це сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості й у достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування й сплати митних платежів (ч. 1 ст. 345 МКУ).

8. Надсилання запитів до інших державних органів, установ і організацій, уповноважених органів іноземних країн для встановлення автентичності документів, поданих митному органу, – єдина визначена ст. 336 МКУ форма митного контролю, якій у Кодексі не присвячено окремої статті, втім, передбачена ним (див. ч. 1 ст. 45, ч. 2 ст. 47, ч. 4 й ч. 5 ст. 334, п. 2 ч. 2 ст. 351).

На відміну від МКУ 2002 р., тепер перелік форм митного контролю є вичерпним, проте можливе його доповнення, наприклад, у частині введення такої форми митного контролю, як митне спостереження (гласне й цілеспрямоване аудіовізуальне спостереження посадовими особами митних органів за перевезенням товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, проведенням із ними вантажних та інших операцій, а також за об'єктами митної інфраструктури, посадовими особами митних органів і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у зоні митного контролю), – одного із способів реалізації Концепції інтегрування системотвірних компонентів технічних і спеціальних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення ДМС України (наказ від 28.03.2012 № 191).

Стаття 337

Перевірка документів та відомостей, які подаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України

1. Перевірка документів та відомостей, які відповідно до статті 335 цього Кодексу подаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснюється візуально, із застосу-

ванням інформаційних технологій (шляхом проведення формато-логічного контролю, контролю співставлення, контролю із застосуванням системи управління ризиками) та в інші способи, передбачені цим Кодексом.

2. Формато-логічний контроль – це автоматизована перевірка правильності заповнення даних митних декларацій та повернення результатів перевірки; перевірка митних декларацій та інших документів на достовірність та законність; здійснення статистичного, валютного контролю, контролю нарахованих митних платежів, контролю правильності застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

3. Контроль співставлення – це автоматизоване порівняння даних, які містяться в митних деклараціях або інших документах, поданих для митного контролю або митного оформлення, з даними, які містяться в електронних копіях митних декларацій та інших документах, що надходять з митних та правоохоронних органів суміжних держав; в уніфікованих електронних дозвільних документах, що надходять з інших державних органів, інших електронних документах, пов'язаних з перевіркою достовірності даних, що перевіряються.

4. Контроль із застосуванням системи управління ризиками – це оцінка ризику шляхом аналізу (у тому числі з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України з метою обрання форм та обсягу митного контролю, достатніх для забезпечення додержання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Методика перевірки документів і відомостей, переміщуваних через митний кордон України, передбачає візуальний спосіб сприйняття інформації (ознайомлення зі змістом поданих митному органу документів), із застосуванням інформаційних технологій (зазначені у ч. 1 ст. 337). Водночас це не вичерпний перелік способів перевірки необхідної для здійснення митного контролю інформації, адже коментована стаття передбачає можливість застосування й так званих інших способів, але лише тих, що передбачені МКУ. Скажімо, відповідно до ч. 1 ст. 45 у разі виникнення сумнівів щодо справжності документів про походження товару чи достовірності відомостей, що в них містяться, враховуючи відомості про країну походження товару, митний орган може звернутися до компетентного органу, який видав документ, або до компетентних організацій країни, зазначеної як країна походження товару, із запитом про проведення перевірки цих документів про походження товару чи надання додаткових відомостей. А згідно із ч. 4 ст. 47 МКУ із метою встановлення достовірності даних, зазначених у сертифікаті про походження товару з України, митні органи можуть у

порядку, встановленому Кодексом, проводити дослідження (аналіз, експертизу) проб (зразків) такого товару.

Формато-логічний контроль – це автоматизована перевірка правильності заповнення даних митних декларацій і повернення результатів перевірки; перевірка митних декларацій та інших документів на достовірність і законність; здійснення статистичного, валютного контролю, контролю на рахованих митних платежів, контролю правильності застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

З метою формування єдиних критеріїв і алгоритмів контролю правильності заповнення граф вантажної митної декларації та документів контролю за переміщенням товарів, підвищення достовірності відомостей, які заявляються митному органу при оформленні товарів і транспортних засобів відповідно до правил, установлених МКУ та нормативними документами ДМС України, наказом Державної митної служби України від 25.11.2010 № 1424 були затверджені описи алгоритмів системи формато-логічного контролю правильності заповнення граф вантажної митної декларації та документів контролю за переміщенням товарів.

Приєм електронних повідомлень до ЄАІС ДМС України складається з декількох операцій, з-поміж яких вхідний формато-логічний контроль електронної копії ВМД, що міститься в повідомленні; прийняття рішення за результатами форматно-логічного контролю про занесення електронної копії ВМД до ЄАІС або про відмову в прийомі; формато-логічний контроль електронної копії ВМД здійснюється спеціальним програмним забезпеченням за відповідними алгоритмами. Формато-логічний контроль, реалізований на Центральному сервері ЄАІС ДМС України, слугує форматній і логічній перевірці правильності оформлення граф електронної копії ВМД.

Наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 631 затверджено Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа. Відповідно до п. 3.1 цього Порядку в разі подання митної декларації (МД) на паперовому носії введення до автоматизованої системи митного оформлення (АСМО) електронної копії митної декларації (ЕК МД) та електронної копії декларації митної вартості (ЕК ДМВ) здійснюється за допомогою інформаційного термінала, ним же робиться формато-логічний контроль ЕК МД та ЕК ДМВ і відображення списку помилок на екрані монітора. Згідно із п. 3.3 у разі виявлення за результатами здійснення формато-логічного контролю помилок у заповненні ЕК МД та/або ЕК ДМВ декларант має можливість відмовитись від введення цієї ЕК МД до АСМО шляхом вибору відповід-

ної позначки на сенсорному екрані інформаційного терміналу. Після проведення за допомогою програмного забезпечення інформаційного терміналу формато-логічного контролю ЕК МД, ЕК ДМВ декларант має можливість за допомогою вбудованого принтера інформаційного терміналу роздрукувати квитанцію, що містить відомості, передбачені абз. 7 п. 3.2 цього розділу (п. 3.4).

Формато-логічний контроль може бути запроваджений ДМС України з метою забезпечення дотримання міжурядової угоди (наприклад, листом “Про формато-логічний контроль правильності заповнення граф вантажної митної декларації при імпорті шин походженням з Республіки Білорусь” від 25.03.2011 № 11/3-10.18/4984-ЕП повідомляється, що відповідно до Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про умови поставок в Україну шин пневматичних гумових нових для легкових автомобілів поставка шин походженням із Республіки Білорусь, які надходять на митну територію України із Республіки Білорусь та інших країн, здійснюється лише за наявності сертифіката походження та відповідної ліцензії; відповідно з метою забезпечення дотримання вимог вказаної Угоди ДМС України з 01.04.2011 запроваджено формато-логічний контроль за правильністю заповнення граф ВМД ІМ40, ІМ40Г при імпорті шин походженням із Республіки Білорусь за алгоритмом, наведеним у додатку до цього листа).

Формато-логічний контроль ЕК МД та ЕК ДМВ з можливістю відображення списку помилок на екрані монітора – одна з функцій програмно-технічного модуля “Інформаційний термінал” (інформаційні термінали розміщені в приміщеннях для декларантів за місцем розташування підрозділів митного оформлення й використовуються для самостійного введення декларантами в автоматизовану систему митного оформлення електронних копій митних декларацій зі використанням змінних носіїв інформації), Методичні рекомендації щодо використання якого затверджено наказом ДМС України від 12.04.2012 № 216. Запровадження програмно-технічного модуля “Інформаційний термінал” є кроком, спрямованим на автоматизацію процесів митного контролю і митного оформлення та зменшення впливу суб’єктивних чинників під час прийняття рішень посадовими особами митних органів.

Означене в ч. 3 коментованої статті поняття “контроль зіставлення” дає підстави для твердження, що цей різновид контролю є можливим в умовах електронного документообігу. Це підтверджує п. 4.5.3 наказу Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 631, що відносить контроль зіставлення (автоматизоване порівняння) даних, які містяться в ЕК МД (ЕМД), та інших документів, поданих для митного оформлення, до митних формаль-

ностей, виконуваних під час здійснення митного оформлення МД. Полягає цей вид контролю у:

- 1) зіставленні реквізитів уповноваженого банку, зазначеного у графі 28 МД, з даними, що містяться у переліку вповноважених банків України в ЄАІС митних органів України;
- 2) зіставленні курсу валюти України з іноземною валютою, що міститься у графі 23 МД, з офіційним курсом валюти України до іноземної валюти, у якій складені рахунки й відомості, зазначені в лівому підрозділі графі 22 МД, на день подання МД до оформлення;
- 3) перевірці наявності чинних (не скасованих) спеціальних санкцій, застосованих до українського суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності і/або іноземного суб'єкта господарської діяльності згідно зі ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991 № 959-ХІІ;
- 4) зіставленні з картками відмови та МД, в оформленні яких відмовлено;
- 5) зіставленні відомостей, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон і обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України, з інформацією, яка міститься в уніфікованих електронних дозвільних документах, котрі надходять з інших державних органів;
- 6) зіставленні відомостей про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування їх сплати з інформацією, що міститься в електронних гарантійних документах, виданих гарантами й розміщених в ЄАІС митних органів України, та з інформацією про наявність і суму коштів авансових платежів (передоплати), внесених платником податків згідно зі ст. 299 Кодексу на рахунки, відкриті на ім'я митного органу, як попереднє грошове забезпечення сплати майбутніх митних платежів;
- 7) зіставленні з інформацією, що надходить із митних та правоохоронних органів іноземних країн.

Контроль із застосуванням системи управління ризиками – це оцінювання ризику шляхом аналізу (зокрема з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України з метою обрання форм і обсягу митного контролю, достатніх для забезпечення дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

З визначення одного із способів перевірки документів і відомостей, зафіксованого у ч. 4 коментованої статті, можна зробити висновок про те, що ця перевірка є провідною формою митного контролю, бо слугує меті об-

рання потрібних для забезпечення додержання вимог митного законодавства форм і обсягу такого контролю.

Контроль із застосуванням системи управління ризиками, зокрема оцінювання ризику за МД шляхом аналізу ЕК МД та ЕК ДМВ (ЕМД і ЕДМВ) за допомогою АСАУР (автоматизованої системи аналізу й управління ризиками), визначено п. 4.5.4 Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа (наказ Міністерства фінансів від 30.05.2012 № 631) як одну з митних формальностей, що її виконують під час здійснення митного оформлення митної декларації.

Відповідно до п. 1.12 наказу Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України” від 24.05.2012 № 597 контроль із застосуванням системи управління ризиками, що здійснюється відповідно до ст. 337 МКУ, може бути реалізований автоматизованим, неавтоматизованим і комбінованим способами із використанням інструментів, зазначених у п. 1.10: а) індикатори ризику; б) профілі ризику; в) орієнтування; г) методичні рекомендації щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення й оцінки ризиків за певними напрямками контролю під час митного контролю та оформлення; г) випадковий відбір.

Стаття 338

Огляд та переогляд товарів, транспортних засобів

1. Огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред’явлених митному органу (у тому числі для перерахунку та зважування), проводиться в можливий короткий строк після прийняття рішення про його проведення.

2. За результатами застосування системи управління ризиками огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може бути ідентифікаційним – без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу, частковим – з розкриттям до 20 відсотків пакувальних місць і вибірковою обстеженням транспортного засобу та повним – з розкриттям до 100 відсотків пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу.

3. За письмовим рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов’язки, огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може також проводитися, якщо:

- 1) митна декларація не подана декларантом протягом строку, встановленого статтею 263 цього Кодексу, за наявності достатніх підстав вважати, що ці товари пе-

реміщуються через митний кордон України з порушенням норм цього Кодексу та інших законів з питань державної митної справи;

- 2) товари виявлено (знайдено) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і їх власник невідомий;
- 3) декларантом не виконуються обов'язки, встановлені статтею 266 цього Кодексу.

4. Перегляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення проводиться у разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на зазначені товари, транспортні засоби, чи за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем. Витрати, пов'язані з проведенням такого перегляду, несе власник зазначених товарів, транспортних засобів або уповноважена ним особа.

5. Крім випадків, зазначених у частинах другій – четвертій цієї статті, огляд (перегляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення може проводитися за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, у тому числі в разі отримання відповідної офіційної інформації від правоохоронних органів. Вичерпний перелік відповідних підстав визначається Кабінетом Міністрів України. З метою проведення огляду (перегляду) товарів посадові особи митних органів самостійно вживають заходів, передбачених цим Кодексом, на всій митній території України, у тому числі в межах контролюваного прикордонного району. Такий огляд (перегляд) проводиться за рахунок органу, з ініціативи або на підставі інформації якого прийнято рішення про його проведення. Якщо в результаті проведення огляду (перегляду) виявлено факт незаконного переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, витрати, пов'язані з проведенням огляду (перегляду), відшкодовуються власником зазначених товарів, транспортних засобів або уповноваженою ним особою.

6. Огляд (перегляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється у присутності особи, яка переміщує ці товари, транспортні засоби через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем, а у разі її відсутності – за умови залучення не менше ніж двох понятих. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду (перегляду). Працівники митних органів не можуть бути понятими.

7. Порядок проведення огляду та перегляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

8. За результатами митного огляду (перегляду) складається акт огляду (перегляду) у двох примірниках, в якому зазначаються відомості про:

- 1) посадових осіб митного органу, які здійснювали огляд (переогляд), та осіб, які були присутні під час його проведення;
- 2) підстави проведення огляду (переогляду) за відсутності особи, яка переміщує товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем;
- 3) обсяг здійснення огляду (переогляду) та результати його проведення;
- 4) інші відомості, що стосуються товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляд (переогляд) яких проводився.

9. Акт огляду (переогляду) засвідчується відбитком особистої номерної печатки посадової особи митного органу, яка проводила огляд (переогляд).

10. Один примірник акта передається (надсилається) особі, яка переміщує товари через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем.

11. Форма акта огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Частина перша коментованої статті визначає, що огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення проводиться в якнайкоротший строк після прийняття рішення про його проведення. З цього випливає, що огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення не є обов'язковою процедурою, а здійснюється у разі необхідності встановлення законності їх переміщення через митний кордон України і лише після прийняття рішення про його проведення. Це положення корелюється із положеннями ст. 320 Кодексу "Вибірковість митного контролю", яка визначає, що під час проведення митного контролю митні органи самостійно визначають форму й обсяг контролю, достатні для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи і міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, контроль за дотриманням яких покладено на митні органи. При цьому Державна митна служба України може визначати перелік товарів (насамперед, високоліквідних), при переміщенні яких через митний кордон України проведення огляду є обов'язковим.

Ця стаття визначає загальний підхід до проведення огляду й переогляду як форми митного контролю у торговому обороті, тобто при переміщенні товарів і транспортних засобів комерційного призначення – п. 2 ст. 336 Кодексу. Відповідно до Стандартного правила 6.2. Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур 1973 р., ч. 3 ст. 318 Кодексу митний контроль обмежується мінімумом митних формальностей, необхідних для за-

безпечення дотримання митного законодавства. Необхідні форми і достатній обсяг митного контролю визначають посадові особи митних органів (відповідно до затверджених Кабінетом Міністрів України технологічних схем митного контролю, правил, порядків).

Водночас достатність застосування окремих форм митного контролю може бути передбачена міжнародними договорами за участю України, окремими законодавчими й нормативно-правовими актами, а також наказами і розпорядженнями центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи. Рішення про доцільність застосування таких форм митного контролю, як митний огляд та переогляд товарів і транспортних засобів комерційного призначення, приймається, як правило, у ході перевірки документів або їх зовнішнього огляду.

У ч. 2 коментованої статті підставою для проведення огляду товарів визначено результати застосування системи управління ризиками. Відповідно до Стандартних правил 6.3–6.5 Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур 1973 р. при застосуванні митного контролю використовується система управління ризиками. Митна служба застосовує метод аналізу ризиків для визначення осіб і товарів, зокрема транспортних засобів, що підлягають перевірці, й ступеня такої перевірки. Для підтримки системи управління ризиками митна служба приймає стратегію, яка базується на системі засобів оцінки ймовірності недотримання законодавства України з питань державної митної справи. Відповідно до п. 1.7–1.9 наказу Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України” від 24.05.2012 № 597 управління ризиками в митних органах здійснюється на стратегічному, тактичному й оперативному рівнях. На стратегічному рівні управління ризиками ДМС України за результатами аналізу, виявлення й оцінювання ризиків визначає пріоритетні напрями реалізації заходів з управління ризиками і затверджує Реєстр ризиків. На тактичному рівні управління ризиками митні органи відповідно до Реєстру ризиків розробляють заходи з управління ризиками. У ч. 2 коментованої статті йдеться про реалізацію системи управління ризиками на оперативному рівні, що полягає у застосуванні митними органами зазначених у п. 1.10 наказу Міністерства фінансів України № 597 від 24.05.2012 інструментів з управління ризиками при здійсненні такої форми митного контролю, як огляд товарів для визначення форм і обсягу митного контролю.

До інструментів управління ризиками належать: а) індикатори ризику; б) профілі ризику; в) орієнтування; г) випадковий відбір; г) методичні рекомендації щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлен-

ня й оцінювання ризиків за певними напрямками контролю під час митного контролю та оформлення.

Відповідно до п. 5.1. зазначеного наказу право на розроблення цих рекомендацій надається структурним підрозділам ДМС України і спеціалізованим митним органам, які координують роботу митних органів за певними напрямками контролю. Методичні рекомендації можуть розроблятися, зокрема, за напрямками контролю: правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД; правильності визначення країни походження товарів; правильності визначення митної вартості товарів; контролю дотримання встановлених до задекларованих товарів заходів нетарифного регулювання, заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України; дотримання законодавства з питань захисту прав інтелектуальної власності.

Згідно з ч. 2 коментованої статті як практичний захід з управління ризиками передбачається можливість проведення митними органами трьох видів огляду товарів і транспортних засобів комерційного призначення – ідентифікаційного, часткового та повного. Ідентифікаційний огляд полягає у перевірці зовнішнього вигляду транспортних засобів комерційного призначення, товарів, що у них знаходяться, без розкриття пакувальних місць і обстеження транспортного засобу. Стосовно двох інших видів огляду встановлено орієнтовні показники щодо частки відібраних для контролю товарів і транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених митному органу. Зокрема, при частковому огляді товарів дозволяється проводити вибіркове обстеження транспортного засобу з розкриттям до 20 % пакувальних місць. Повний огляд передбачає поглиблене обстеження транспортного засобу з розкриттям до 100 % пакувальних місць.

У ч. 3 як підставу для огляду товарів і транспортних засобів визначено рішення керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, що має бути обов'язково письмово оформлене актом управління відповідної посадової особи митного органу. Приймаючи таке рішення, керівник митного органу або особа, що виконує його обов'язки, має посилатись на наявність однієї з трьох визначених у цій статті обставин. До них належать: 1) неподання митної декларації декларантом протягом строку, встановленого ст. 263 Кодексу, за наявності достатніх підстав вважати, що пред'явлені товари переміщуються через митний кордон України з порушенням норм Кодексу та інших законів із питань державної митної справи; 2) виявлення (знахідка) товарів під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або транспортних засобах комерційного призначення, що перетинають митний кордон України, і їх власник невідомий; 3) невиконання декларантом обов'язків, покладених на нього згідно зі ст. 266 Кодексу.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, мають бути ідентифіковані митним органом відправлення і митним органом призначення. Ідентифікація проводиться для унеможливлення випадків вилучення товарів без дозволу митних органів. Відповідно до ч. 5 ст. 326 Кодексу засоби ідентифікації можуть змінюватися або знищуватися тільки митними органами України або з їх дозволу, за винятком випадків, коли існує реальна загроза знищення, втрати або псування товарів і транспортних засобів. Таким чином, втрата митного забезпечення чи його пошкодження, а також будь-які інші ознаки несанкціонованого доступу до товарів безпосередньо засвідчують факт порушення законодавства України з питань державної митної справи і є правомірною підставою для проведення переогляду. Витрати, пов'язані з проведенням переогляду за наявності зазначених ознак несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем, покладаються на власника товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноважену ним особу.

У ч. 5 встановлено, що огляд (переогляд) товарів може проводитися також за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, зокрема в разі отримання відповідної інформації від правоохоронних органів. Вичерпний перелік цих підстав затверджений постановою КМУ "Про затвердження вичерпного переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами України" від 23.05.2012 № 467:

1. Відсутність або непідтвердження відомостей про здійснення в повному обсязі митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Виявлення цієї підстави можливе у процесі перевірки посадовими особами митних органів документів і відомостей, які відповідно до ч. 2 ст. 355 Кодексу надаються митним органам під час переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, незалежно від виду транспорту, яким здійснюється переміщення. Зокрема, відсутність документів, які підтверджують сплату та/або забезпечення сплати митних платежів безпосередньо засвідчуватиме той факт, що здійснення митних формальностей стосовно зазначених товарів реалізовано не в повному обсязі.

2. Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та/або межі зони митного контролю поза робочим часом, установленим для митного органу. Питання щодо прийняття рішення про проведення огляду товарів, транспортних засобів

комерційного призначення поза робочим часом, установленим для митного органу, врегульовано наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку справляння плати за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них” від 28.05.2012 № 610. Згідно з п. 1.2 цього наказу робочий час, установлений для митного органу, – це тривалість робочого дня і режим роботи, встановлені відповідно до законодавства України про працю, правилами внутрішнього трудового розпорядку й графіками змінності для митного органу; робота поза робочим часом, установленим для митного органу, – це робота посадових осіб митного органу, що здійснюється в надурочний час (понад тривалість робочого дня, установленого для митного органу), нічний час, вихідні, святкові та неробочі дні.

Рішення про здійснення митного оформлення товарів і транспортних засобів поза робочим часом, установленим для митного органу, приймається керівником митного органу на підставі письмової заяви (довільної форми) юридичної (фізичної) особи, що переміщує товари і транспортні засоби, шляхом видання відповідного наказу митного органу.

3. Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення в межах контрольованого прикордонного району, прикордонної смуги поза місцем розташування митного органу або поза зонами митного контролю. Терміни, що використовуються, слід розуміти так:

- контрольований прикордонний район – ділянка місцевості, яка визначена у межах території району і міста, прилеглої до державного кордону або до узбережжя моря, що охороняється Державною прикордонною службою, а також у межах територіального моря, внутрішніх вод, частини вод прикордонних річок, озер та інших водойм і розташованих у цих водах островів;
- прикордонна смуга – ділянка місцевості, яка встановлюється безпосередньо уздовж державного кордону на його сухопутних ділянках або уздовж берегів прикордонних річок, озер та інших водойм у межах територій селищних і сільських рад, прилеглих до державного кордону, але не може бути меншою від ширини смуги місцевості, що розташована в межах від лінії державного кордону до лінії прикордонних інженерних споруджень;
- місце розташування митного органу – адреси, зазначені у положенні про митницю та положенні про митний пост, що затверджені у порядку, визначеному Кодексом.

Відповідно до п. 1.6. зазначеного наказу рішення про виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу у робочий час

приймається посадовою особою цього митного органу, уповноваженою на це наказом керівника митниці, на підставі письмової заяви декларанта або уповноваженої ним особи шляхом проставлення на заяві резолюції.

4. Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення маршрутом або у спосіб, не характерний для переміщення такого виду товару, транспортного засобу.

5. Переміщення товарів за маршрутом або у спосіб, що є типовим для переміщення предметів контрабанди чи товарів, які є безпосередніми предметами порушення митних правил. Спосіб вчинення контрабанди – це детермінована система дій злочинця щодо підготовки, виконання і приховування незаконного переміщення контрабанди через митний кордон. Найтипівішими способами вчинення контрабанди є: а) переміщення поза митним контролем; б) переміщення шляхом приховування від митного контролю. Переміщення поза митним контролем передбачає ввезення або вивезення товарів та інших предметів через митний кордон України поза визначеними митними органами України місцями (митниці, митні пости) або поза встановленим часом для проведення митного контролю. Переміщення товарів поза митним контролем найчастіше здійснюється шляхом об'їзду митних постів легковими й вантажними автомобілями з використанням нетрадиційних магістралей транспортного руху (польових, степових, міжселищних), об'їзних доріг. Значно рідше на практиці відбувається переміщення контрабанди шляхом обходу місць митного контролю пішоходами.

6. Переміщення громадянами товарів в обсязі, що не є обґрунтованим у разі переміщення особистих речей. При застосуванні цієї обставини як підстави для проведення огляду (переогляду) товарів митні органи мають керуватися ст. 370 Кодексу, що встановлює перелік товарів, які можуть бути віднесені до особистих речей громадян, а також допустимі обсяги в разі їх переміщення через митний кордон України.

7. Наявність ознак облаштування товарів, транспортних засобів комерційного призначення спеціально виготовленими сховищами (тайниками) або використання інших засобів чи способів, що утруднюють виявлення товарів.

8. Наявність ознак надання одним товарам вигляду інших. Встановлення таких ознак є підставою для припущення митними органами про намір вчинення їх власником або уповноваженою ним особою незаконного переміщення через митний кордон України.

9. Припущення за результатами використання технічних засобів митного контролю про те, що переміщені через митний кордон України то-

вари заборонені або обмежені до такого переміщення згідно із законодавством.

10. Виявлення в результаті використання технічних засобів митного контролю місць у товарах, транспортних засобах комерційного призначення, які можуть використовуватися для приховування товарів від митного контролю.

11. Невідповідність даних, отриманих під час використання технічних засобів митного контролю, даним, що містяться у товаросупровідних та інших документах (відомостях), які подаються для митного контролю.

Пункти 7–11 постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження вичерпного переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами України” від 23.05.2012 № 467 як підстави для проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів комерційного призначення визначають один із видів порушення митних правил – переміщення товарів шляхом приховування від митного контролю (ст. 483 Кодексу). Переміщення товарів із приховуванням від митного контролю – це їх переміщення через митний кордон різними шляхами, зокрема: 1) із використанням сховищ, тайників або інших засобів і способів “фізичного приховування”, що ускладнюють їх виявлення; 2) шляхом надання одним предметам вигляду інших; 3) шляхом подання до митного органу України підроблених документів або таких, які одержані незаконним шляхом, містять неправдиві дані чи є підставою для переміщення інших предметів. Терміни, що містяться у диспозиції цієї статті, слід розуміти таким чином:

- тайники – спеціально виготовлені, обладнані або пристосовані сховища, а також конструктивні порожнини, ємності транспортних засобів, багажу тощо;
- використання інших засобів, що утруднюють виявлення предметів (“фізичне” приховування) – приховування останніх у валізах, одязі, взутті, головних уборах, речах особистого користування, на тілі або в організмі людини чи тварини;
- надання одним предметам вигляду інших – це зміна їх зовнішніх ознак (форми і стану, упаковки, ярликів, етикеток тощо). Наприклад, зброя, спеціально пристосована для стрільби, може бути закамуфльована під різноманітні предмети побуту – авторучку, запальничку, пачку сигарет. У таких випадках камуфляж є конструктивним оформленням такого виду зброї, при якому істотно змінюються її зовнішні характерні ознаки, що дають змогу віднести зброю до побутових предметів.

12. Подання митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, *одержаних незаконним шляхом, або виявлення у поданих документах недостовірних даних*. Необхідно врахувати, що підставою для переміщення предметів через митний кордон є визначені нормативними актами документи, без яких неможливо одержати дозвіл митниці на пропуск предметів через митний кордон. Законодавчими актами встановлено, зокрема, що це можуть бути митна декларація, контракт, коносамент, товаросупровідні документи, дозвіл відповідних державних органів тощо.

Терміни, що містяться у диспозиції цієї статті, треба розуміти так:

- підроблені документи, як фальшиві, так і справжні, – такі, до яких внесено неправдиві відомості чи окремі зміни, що перекручують зміст інформації, яка ними посвідчується, а також документи з підробленими відбитками печаток, штампів, підписами тощо;
- незаконно одержані документи – документи, які особа отримала за відсутності законних підстав або з порушенням установленого порядку, тобто документи, видані на підставі поданих свідомо неправдивих даних, або на підставі підроблених документів;
- документи, що містять неправдиві дані, – документи, в яких відомості щодо суті угоди, найменування, асортименту, ваги, кількості чи вартості предметів, їх відправника чи одержувача, держави, з якої вони вивезені чи в яку переміщуються, тощо, не відповідають дійсності.

13. Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок використання службового становища посадовими особами митного органу. Відповідно до ст. 358 Кодексу звільнення від окремих форм митного контролю має бути передбачене чинним законодавством України з питань державної митної справи, а тому право особи, що хоче здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, на звільнення від митного контролю обов'язково має бути документально підтверджене. Виявлення такої підстави можливе у разі неподання власником товарів або уповноваженою ним особою на вимогу митного органу документів, що підтверджують права на митні пільги.

14. Одержання в установленому порядку від правоохоронних органів інформації про переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення з порушенням вимог законодавства з питань державної митної справи. Відповідно до ч. 4 ст. 558 Кодексу правоохоронні органи зобов'язані письмово повідомляти митні органи про наявність оперативної інформації щодо можливих випадків переміщення товарів із порушен-

ням норм законодавства України. У разі наявності такої оперативної інформації від правоохоронних органів митний контроль і митне оформлення здійснюються за письмовим рішенням керівника митного органу, який отримав цю оперативну інформацію, або особи, що виконує його обов'язки, в обсягах і формах, передбачених Кодексом. Відповідно до п. 7.7 наказу Міністерства фінансів України "Про затвердження Положення про склади тимчасового зберігання" від 28.05.2012 № 613, до підстав для проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів комерційного призначення віднесено також виявлення утримувачем СТЗ під час прийняття товарів на тимчасове зберігання невідповідності відомостей, вказаних у товаросупровідних документах на товари, самим товарам; пошкодження товарів; пошкодження упаковки товарів та/або пошкодження маркування цих товарів. У разі виявлення однієї з цих обставин утримувач СТЗ негайно інформує про це митний орган, посадова особа якого прийняла рішення про розміщення товарів на СТЗ. За наявності підстав, передбачених ст. 338 Кодексу та постановою КМУ "Про затвердження вичерпного переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами України" від 23.05.2012 № 467, за письмовим рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, здійснюється огляд товарів, за результатами якого складається Акт огляду (переогляду). При прийнятті рішення про проведення огляду (переогляду) необхідно враховувати положення ст. 358 Кодексу, яка визначає можливість звільнення від окремих форм митного контролю. Зокрема, відповідно до ст. 359, не підлягають митному огляду: ручна поклажа та супроводжуваний багаж Президента України, Голови Верховної Ради, народних депутатів, Прем'єр-міністра, Першого віце-прем'єр-міністра, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів Конституційного Суду України, міністра закордонних справ, генерального прокурора та членів їхніх сімей, які прямують разом із ними; засоби залізничного та повітряного транспорту, які перевозять офіційні державні делегації.

Відповідно до ч. 5 коментованої статті огляд (переогляд) можуть проводити будь-які посадові особи митних органів, якщо це входить до їх посадових обов'язків і якщо вони виконують технологічні операції митного контролю й оформлення, які передбачають здійснення огляду. Огляд (переогляд) з ініціативи митного органу або правоохоронних органів проводиться за рахунок органу, з ініціативи або на підставі інформації якого прийнято рішення про його проведення. Якщо у підсумку порушення законодавства України не виявлено, витрати на проведення огляду (переогляду) відшкодовуються власникам товарів, транспортних засобів або

уповноваженими ними особами. Виняток із цього правила матиме місце у разі проведення розвантажувальних, навантажувальних, перевантажувальних та інших операцій, необхідних для здійснення митного контролю і митного оформлення товарів – він здійснюється підприємствами залізниці за свій рахунок (ч. 2 ст. 218 Кодексу). Водночас, відповідно до ч. 3 п. 119 та п. 120 Статуту залізниць України (затверджений постановою КМУ від 06.04.1998 № 457), у разі затримки вагонів (контейнерів), пов'язаної з митним оформленням, плата за простій рухомого складу стягується з вантажовідправника чи вантажоодержувача, залежно від напрямку переміщення товару. Таким чином, залізниця виконує всі визначені митним органом вантажні операції, але згодом, за неможливості укладання мирової угоди щодо компенсації витрат, у судовому порядку стягує певні суми з резидентів – вантажовідправників, вантажоодержувачів чи експедиторів.

Відповідно до ч. 6 статті огляд, переогляд товарів і транспортних засобів комерційного призначення здійснюються тільки в присутності особи, яка їх переміщує через митний кордон України чи зберігає під митним контролем. Такими особами є: при переміщенні через митний кордон товарів і транспортних засобів – перевізник (п. 37 ст. 1 Кодексу) або інша уповноважена особа (п. 63 ст. 1 Кодексу); при зберіганні товарів під митним контролем – особа, яка зберігає товари під митним контролем (надала відповідне зобов'язання митному органу).

Згідно з ч. 7 коментованої статті повноваження щодо визначення порядку проведення огляду й переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення покладено на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів.

У ч. 8 коментованої статті зазначається, що результати огляду (переогляду) фіксуються у документі встановленої форми – акті митного огляду, в якому зазначаються відомості про: 1) ініціатора проведення митного огляду (переогляду); 2) посадових осіб митного органу, які здійснювали огляд (переогляд) та осіб, які були присутні під час його проведення; 3) підстави проведення огляду (переогляду); 4) обсяг здійснення огляду (переогляду): ідентифікаційний, частковий або повний; 5) підрозділ, що здійснює огляд (переогляд); 6) місце, час проведення огляду (переогляду); 7) отримувача товару, відправника товару, власника товару (для громадян); 8) засоби ідентифікації, при наявності яких оцінюється їх цілісність; 9) виконані завдання і виявлені невідповідності.

Якщо в процесі здійснення митного огляду (переогляду) було відібрано проби й зразки, здійснено фотографування про це робиться відповідна відмітка в акті митного огляду.

Частиною дев'ятою коментованої статті встановлюється обов'язок посадової особи митного органу, яка здійснювала огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення, засвідчувати результати проведеного огляду в акті митного огляду відбитком особистої номерної печатки.

Відповідно до ч. 10 один примірник акта митного огляду має бути переданий (надісланий) особі, яка переміщує товари через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем.

Згідно з ч. 11 форма акта огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів. Форму акта митного огляду затверджено наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження форми акта про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу" від 30.05.2012 № 636.

Стаття 339

Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу

1. Якщо є підстави вважати, що в ручній поклажі або багажі громадянина переміщуються через митний кордон України, у тому числі транзитом, товари, які підлягають обліку і відповідним видам контролю, зазначеним у частині першій статті 319 цього Кодексу, чи товари, при митному оформленні яких справляються митні платежі, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено, митний орган має право провести огляд, а в разі необхідності – переогляд ручної поклажі та багажу з їх розпакуванням.

2. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу громадянина здійснюються в присутності цього громадянина чи уповноваженої ним особи.

3. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу за відсутності громадянина чи уповноваженої ним особи здійснюються:

- 1) якщо є підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, тварин та рослин, а також довілля;
- 2) якщо громадянин або уповноважена ним особа не з'явилися протягом одного місяця з дня надходження до митниці призначення несупроводжуваного багажу;
- 3) у разі залишення на території України ручної поклажі, багажу з порушенням зобов'язання про їх транзит через територію України.

4. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу за відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються в присутності представників підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

5. Про здійснення огляду та переогляду складається акт, форму якого встановлює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

6. Один примірник акта огляду (переогляду) передається громадянину або уповноваженій ним особі або представнику підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

Стаття регламентує випадки й порядок проведення огляду і переогляду, як форми митного контролю при переміщенні ручної поклажі та багажу громадян (крім особистого огляду – див. ст. 340 Кодексу).

Частиною першою визначено, що огляд і переогляд ручної поклажі або багажу громадянина може проводитися лише у випадках, якщо є підстави вважати, що у них переміщуються через митний кордон України товари, котрі підлягають обліку і відповідним видам контролю, зазначеним у ч. 1 ст. 319 Кодексу, при митному оформленні яких справляються митні платежі, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено.

Відповідно до ч. 1, якщо є підстави вважати, що у ручній поклажі або багажі громадянина переміщуються через митний кордон України, зокрема транзитом, товари, які підлягають обліку і відповідним видам контролю органів державної влади (митному, санітарно-епідеміологічному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей), чи товари, при митному оформленні яких справляються податки і збори, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено, митний орган має право провести огляд, а у разі потреби й переогляд ручної поклажі та багажу з їх розпакуванням.

Тобто ця форма митного контролю не є обов'язковою процедурою, а необхідність її здійснення встановлюється згідно з положеннями ст. 320 Кодексу "Вибірковість митного контролю", яка визначає, що під час проведення митного контролю митні органи самостійно визначають форму й обсяг контролю, достатні для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи та міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку, контроль за дотриманням яких покладено на митні органи та які при митному оформленні вибираються на підставі результатів системи управління ризиками.

Крім того, приймаючи рішення про проведення огляду й переогляду необхідно враховувати положення ст. 358 Кодексу, яка визначає можливість звільнення від окремих форм митного контролю, а також ст. 359, яка передбачає звільнення від проведення митного огляду (див. коментар).

За ч. 2 ст. 359 Кодексу митному огляду не підлягають засоби залізничного й повітряного транспорту, які перевозять офіційні державні делегації. Підставою для звільнення транспортного засобу від митного огляду є подання митному органу офіційного повідомлення Міністерства закордонних справ України.

За загальним правилом огляд і переогляд ручної поклажі та багажу громадянина здійснюються у присутності цього громадянина чи уповноваженої ним особи, крім випадків, визначених у ч. 3 коментованої статті.

У цьому разі уповноважена особа повинна розумітися на понятті, викладеному у п. 63 ч. 1 ст. 4 Кодексу: уповноважена особа (представник) – особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого декларантом, наділена правом вчиняти дії, пов'язані з проведенням митних формальностей, щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта.

Відповідно до ч. 3 коментованої статті огляд і переогляд ручної поклажі та багажу за відсутності громадянина чи уповноваженої ним особи здійснюються посадовими особами митних органів у таких випадках:

- якщо є підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, тварин та рослин, а також довкілля (огляд і переогляд у такому випадку здійснюються або за повідомленням органів державної влади чи правоохоронних органів, а також на підставі інформації, отриманої митними органами, – як оперативної, так і аналітичної, одержаної на підставі аналізу та/або перевірки супровідних документів);
- якщо громадянин або уповноважена ним особа не з'явилися протягом одного місяця з дня надходження до митниці призначення несупроводжуваного багажу (цей випадок є найтипівішим, коли несупроводжуваний багаж надходить на залізничну станцію (порт, аеропорт) призначення; вантаж поміщується на склад залізниці (порту, аеропорту), де повинен зберігатися до закінчення митного оформлення; у випадку, коли громадянин не звертається до митних органів, цей вантаж зберігатиметься на складі, аж доки буде визнаний безхазяйним; поняття визнання товарів такими, по які не звернувся власник (безхазяйним) та порядок його обліку, зберігання, оцінювання зафіксовано у постанові КМУ “Про порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним” від 25.08.1998 № 1340 (із змінами й доповненнями);

важливим при цьому є строк перебування таких товарів під митним контролем – пп. 3 п. 1 зазначеного Порядку);

- у разі залишення на території України ручної поклажі, багажу з порушенням зобов'язання про їх транзит через територію України (огляд або переогляд проводиться у межах справи про порушення митних правил; об'єктом порушення у цьому випадку буде ручна поклажа або багаж, суб'єктом – перевізник).

Огляд і переогляд ручної поклажі й багажу за відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються посадовими особами митних органів у присутності представників підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання. Якщо перевезення здійснюється автомобільним або залізничним транспортом, а також поштою і експрес-перевізником, питання щодо представника перевізника не виникатиме.

У разі перевезення морським (річковим) та авіаційним транспортом ручна поклажа і багаж зберігатиметься на складі порту (аеропорту), який у переважній більшості не є перевізником, виникатиме проблема з представником перевізника. Необхідно, щоб у цьому разі порт (аеропорт) вимагав від відправника доручення (або обумовлював у договорі на обслуговування) на представлення інтересів перевізника за вантажами, що передаються на склад порту (аеропорту).

Частина п'ята встановлює, що за підсумками огляду або переогляду у випадках, передбачених п. 1 та 2 ч. 3 статті, складається акт, форму якого встановлює Міністерство фінансів України. Форма акта про проведення огляду (переогляду) ручної поклажі й багажу в разі відсутності громадянина чи вповноваженої ним особи й форма додаткового аркуша до нього встановлені наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження форми акта про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу” від 30.05.2012 № 636.

За результатами проведеного огляду (переогляду) один примірник акта огляду (переогляду) передається громадянину, або уповноваженій ним особі, або представнику підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі й багажу чи їх зберігання.

Стаття 340

Особистий огляд

1. Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовим рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон

України чи перебуває в зоні митного контролю або у транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України.

2. Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянину письмове рішення керівника митного органу чи особи, яка виконує його обов'язки, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно видати приховані та/або не задекларовані товари.

3. Факт ознайомлення громадянина з рішенням про проведення особистого огляду засвідчується посадовою особою митного органу відповідним написом на рішенні про проведення такого огляду. У разі відмови громадянина від добровільної видачі прихованих та/або не задекларованих товарів на рішенні про проведення особистого огляду робиться відповідний запис, завірений підписом посадової особи митного органу, яка пред'являла зазначене рішення громадянину.

4. Громадянин, стосовно якого здійснюється особистий огляд, має право:

- 1) до початку проведення особистого огляду ознайомитися з рішенням про проведення особистого огляду та порядком його проведення;
- 2) ознайомитися із своїми правами та обов'язками під час проведення особистого огляду;
- 3) надавати пояснення та заявляти клопотання;
- 4) добровільно видати товари, що переміщуються ним через митний кордон України з порушенням вимог законодавства з питань державної митної справи;
- 5) робити заяви з обов'язковим внесенням їх посадовою особою митного органу, яка проводить особистий огляд, до протоколу проведення такого огляду;
- 6) користуватися рідною мовою та послугами перекладача;
- 7) ознайомитися з актом проведення особистого огляду після його складення та зробити заяву, яка підлягає внесенню до акта;
- 8) оскаржувати рішення, дії митного органу щодо проведення такого огляду.

5. Особистий огляд проводиться в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, посадовою особою митного органу однієї статі з громадянином, стосовно якого проводиться особистий огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї самої статі. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, та працівники митних органів. Доступ до приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі в ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає особистому огляду, проводиться виключно медичним працівником.

6. Під час проведення особистого огляду складається протокол за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

7. Протокол підписується посадовою особою митного органу, яка проводила огляд, громадянином, який пройшов особистий огляд, понятими, які були присутні під час огляду, а в разі обстеження медичним працівником – і цим працівником. Громадянин, який пройшов особистий огляд, має право зробити заяву з обов'язковим занесенням її до протоколу.

8. Копія протоколу надається громадянинуві.

9. Особистому огляду не підлягають Президент України, Голова Верховної Ради України, народні депутати України, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, Голова та судді Верховного Суду України, Голова та судді Конституційного Суду України, Міністр закордонних справ України, Генеральний прокурор України та члени їхніх сімей, які прямують разом з ними.

Із ч. 1 коментованої статті можна зробити висновок, що така форма митного контролю, як особистий огляд, по-перше, має винятковий характер і застосовується, коли інші форми митного контролю виявилися не ефективними; по-друге, підставою для неї може бути як оперативна інформація, так і суб'єктивний висновок посадової особи митного органу з огляду на власний досвід, знання психології комунікації тощо (на відміну від об'єктивних чинників, до яких, наприклад, належать результати аналізу й управління митними ризиками). Водночас екстраординарність цієї особливої форми митного контролю полягає ще й у межуванні цього заходу припинення митних правопорушень із реальною небезпекою порушення посадовою особою митного органу основних конституційних прав і свобод громадянина¹.

У ч. 2 статті визначено, що перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянинуві письмове рішення керівника митного органу чи особи, яка виконує його обов'язки, ознайомити громадянина з його правами й обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно видати приховані та/або не задекларовані товари.

Винятковість особистого митного огляду забезпечується також застосуванням посадовими особами митних органів засобів переконання, спрямованих на те, щоб особа добровільно видала приховані та (або) не

¹ Мазур А. В. Особистий огляд як виняткова форма митного контролю / А. В. Мазур // Митна справа. – 2002. – № 2. – С. 27.

задекларовані товари, й таким чином щоб відпала потреба у проведенні огляду. У тому разі, коли уникнути особистого митного огляду неможливо, відповідальна за її проведення посадова особа митного органу зобов'язана виконати встановлені ч. 2 вимоги: пред'явити письмове рішення керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, про проведення особистого огляду саме цього громадянина, а також інформувати про його права й обов'язки як обстежуваної особи. Перші унормовано в ч. 4 коментованої статті, другі – випливають із правового статусу фізичної особи як суб'єкта митного права й передбачені МКУ.

Рішення про проведення особистого митного огляду приймається у вигляді постанови за формою, встановленою наказом ДМС України “Про затвердження форм постанови про проведення особистого огляду та протоколу особистого огляду” від 21.04.2003 № 262. У ній, зокрема, зазначається особа, яка виносить постанову та якій доручається проведення особистого огляду, а також особа, щодо якої застосовується ця форма контролю. Як правова підстава вказується ст. 340 МКУ.

Відповідно до ч. 3 коментованої статті факт ознайомлення громадянина з рішенням про проведення щодо нього особистого огляду засвідчує посадова особа митного органу відповідним написом на рішенні. Постанова встановленої ДМС України форми містить окрему графу, в якій фіксується факт ознайомлення із цією постановою особи, щодо котрої прийнято рішення про проведення особистого огляду.

У разі відмови громадянина від добровільної видачі прихованих та/або не задекларованих товарів на рішенні про проведення особистого огляду робиться відповідний запис, засвідчений підписом посадової особи митного органу, яка пред'являла зазначене рішення громадянинові. У такий спосіб фіксується факт, що має або може мати (залежно від результатів особистого огляду) значення для вирішення питання про притягнення особи до юридичної відповідальності за митне правопорушення.

Частина четверта містить перелік прав особи, стосовно якої здійснюється особистий огляд: 1) до початку проведення особистого огляду ознайомитися з відповідним рішенням і порядком його проведення; 2) ознайомитися зі своїми правами й обов'язками під час проведення особистого огляду; 3) давати пояснення й заявляти клопотання; 4) добровільно видати товари, які він переміщує через митний кордон України з порушенням вимог законодавства з питань державної митної справи; 5) робити заяви з обов'язковим внесенням їх посадовою особою митного органу, яка проводить особистий огляд, до протоколу проведення такого огляду; 6) користуватися рідною мовою й послугами перекладача; 7) ознайомитися з актом проведення особистого огляду після його складення і зробити заяву, яка

підлягає внесенню до акта; 8) оскаржувати рішення, дії митного органу щодо проведення такого огляду.

Частина п'ята коментованої статті встановлює вимоги до місця проведення особистого огляду, його межі й послідовність.

Особистий огляд проводиться в ізольованих приміщеннях аеропортів, вокзалів, приміщеннях транспортних організацій або в ізольованих приміщеннях транспортних засобів (каютах, купе та ін.), які відповідають вимогам санітарії та гігієни. Приміщення, в якому має проводитися особистий огляд, повинно до початку огляду бути обстежене службовими особами митного органу. Двері в суміжні приміщення, вікна, ілюмінатори й ін. мають бути зачиненими, предмети, що можуть бути використані як засоби нападу, – вилучені.

Особистий огляд здійснює посадова особа митного органу однієї статі з громадянином, який підлягає особистому огляду.

Огляд провадиться за умови обов'язкової присутності двох понять однієї статі з громадянином, який підлягає огляду. Понятими можуть бути не заінтересовані в результатах особистого огляду повнолітні громадяни: службові особи транспортних організацій, пасажирки, службові особи інших (окрім митних) органів державної влади й інші, окрім родичів обстежуваної особи.

Під час особистого огляду не має бути доступу у ці приміщення осіб, які не беруть участі в огляді, й можливості вести спостереження за його перебігом. Забороняється проводити особистий огляд кількох осіб одночасно в одному приміщенні.

Обстеження органів тіла громадянина здійснює тільки медичний працівник з обов'язковим дотриманням усіх норм і правил гігієни й санітарії.

Під час особистого огляду складається протокол за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів. Такий протокол складається незалежно від результатів особистого огляду. У ньому мають зазначатися особа, яка проводила огляд, особи понять і перекладача (якщо він залучався), час, коли було розпочато й завершено особистий огляд, відображатися відомості про видані добровільно або виявлені в перебігу особистого огляду предмети тощо.

Протокол підписує посадова особа митного органу, яка проводила огляд, громадянин, який пройшов особистий огляд, поняті, присутні під час огляду, а в разі обстеження медичним працівником – і цей працівник. Громадянин, який пройшов особистий огляд, має право зробити заяву з обов'язковим внесенням її до протоколу.

Відповідно до ч. 8 ст. 340 МКУ копія протоколу особистого митного огляду видається громадянинуві.

Згідно з ч. 9 коментованої статті особистому огляду не підлягають Президент України, Голова Верховної Ради, народні депутати, Прем'єр-міністр, Перший віце-прем'єр-міністр, Голова та судді Верховного Суду України, Голова та судді Конституційного Суду України, міністр закордонних справ, генеральний прокурор та члени їхніх сімей, які прямують разом із ними (за аналогією відповідно до ч. 1 ст. 359 МКУ звільнено від митного огляду ручну поклажу та супроводжуваний багаж цих осіб).

Стаття 341

Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України

1. Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється митним органом з метою проведення їх митного контролю.
2. Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється на підставі митних декларацій на товари та національних реєстраційних документів транспортних засобів.
3. Облік товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, здійснюється з використанням відповідних приладів обліку.
4. Порядок здійснення митними органами обліку товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та форми документів для здійснення такого обліку, у тому числі в електронній формі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється з метою проведення митного контролю таких товарів і транспортних засобів. Будь-яка інша діяльність обліково-реєстраційного характеру, яка не має на меті забезпечення дотримання вимог митного законодавства, повинна вважатися такою, що не належить до цієї форми митного контролю, й на неї не поширюються правила ст. 341.

Митний орган обліковує товари й транспортні засоби на підставі відомостей із митної декларації, з національних реєстраційних документів на транспортний засіб. Митна декларація згідно з п. 20 ст. 4 МКУ є заявою встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відо-

мости про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури. До реєстраційних документів на транспортний засіб чинним законодавством віднесено: 1) свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, що посвідчує право власності на автомобіль; 2) тимчасовий реєстраційний талон – видається особі, якій власник передав право користування і (або) розпорядження автомобілем (на підставі документа, який підтверджує право користування і (або) розпорядження транспортним засобом) (п. 1.1 Інструкції про порядок здійснення підрозділами Державтоінспекції МВС державної реєстрації, перереєстрації та обліку транспортних засобів, оформлення і видачі реєстраційних документів, номерних знаків на них, затвердженої наказом МВС України від 11.08.2010 № 379).

Відповідно до ч. 3 коментованої статті облік товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом і лініями електропередачі, здійснюється з використанням відповідних приладів обліку.

Останні уможливають митний контроль специфічних товарів, якими є енергоносії (опис у групі 27 УКТ ЗЕД), і є приводом для появи специфічного терміна “фактичний контроль”, під яким слід розуміти комплекс заходів із визначення фактичного обсягу й фізико-хімічних показників товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, які здійснюються посадовими особами митних органів України шляхом перевірки показань приладів обліку і даних документів обліку обсягів цих товарів як у місцях митного контролю, розташованих на митній території України, так і отриманих з аналогічних пунктів, розташованих за межами митної території України (п. 1.2 Порядку та строків митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом).

Щодо електроенергії так само провадиться фактичний контроль як комплекс заходів із визначення фактичних обсягів електроенергії, що переміщується через митний кордон України лініями електропередачі, які здійснюються посадовими особами митних органів України шляхом перевірки показань приладів обліку, даних документів обліку електроенергії як у місцях митного контролю електроенергії, розташованих на митній території України, так і отриманих із місць митного контролю, розташованих за межами митної території України (п. 1.2 Порядку та строків митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються лініями електропередачі). Під час фактичного контролю електроенергії

визначається її фактичний обсяг, перевіряються показання приладів обліку, дані документів обліку обсягів електроенергії та проводиться накладення митного забезпечення, інших засобів ідентифікації (п. 3.4). За результатами здійснення фактичного контролю складаються акт про реєстрацію показань приладів обліку електроенергії, яка переміщується через митний кордон України, та акт про обсяги електроенергії, переміщеної через митний кордон України, у двох примірниках, за формами, наведеними у додатках 3, 4 до цього Порядку. Один із примірників акта про реєстрацію показань приладів обліку електроенергії, яка переміщується через митний кордон України, чи акта про обсяги електроенергії, переміщеної через митний кордон України, зберігається в Київській регіональній митниці, другий – на об’єкті електроенергетики (п. 3.9). Митний контроль за переміщенням товарів через митний кордон України лініями електропередачі на об’єктах електроенергетики, що використовують автоматизовані системи обліку електроенергії, здійснюється на основі показань цих систем. Облікові дані з таких об’єктів електроенергетики надаються митним органам відповідними енергосистемами (п. 3.11). Тип і номер лічильника електроенергії, наприклад, указують у разі заповнення акта про зняття митного забезпечення з приладів обліку електроенергії. Саму можливість застосування до приладів обліку енергоносіїв, електричної, теплової та інших видів енергії засобів забезпечення ідентифікації передбачено ч. 1 ст. 326 МКУ.

Порядок здійснення митними органами обліку товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та форми документів для здійснення такого обліку, зокрема в електронній формі, відповідно до ст. 231, 232, 247 МКУ визначено центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів: наказом Міністерства фінансів України “Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі” від 30.05.2012 № 629, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 22.06.2012 за № 1036/21348. Цим актом затверджено Порядок і строки митного контролю й митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом, Порядок і строки митного контролю й митного оформлення товарів, що переміщуються лініями електропередачі, Перелік місць митного контролю товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом і лініями електропередачі, а також форму актів, у яких відображається процес здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті та лініях електропередач.

Стаття 342

Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств

1. Для забезпечення митного контролю посадовими особами митного органу може проводитися усне опитування громадян та посадових осіб підприємств.

2. Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств під час здійснення митного контролю – це отримання посадовою особою митного органу інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією.

3. У разі необхідності під час проведення усного опитування складається протокол, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Про складення протоколу особа, яка опитується, попереджається перед початком опитування.

Стаття визначає одну із можливих форм митного контролю і регламентує підставу й порядок її застосування митними органами України. Підставою для застосування цієї форми митного контролю є відсутність необхідної інформації, здатної забезпечити ефективний митний контроль. Усне опитування громадян і посадових осіб підприємств є правом, а не обов'язком для посадової особи митного органу, яка може самостійно вирішувати, чи здійснювати усне опитування.

Відповідно до ч. 2 статті усне опитування громадян і посадових осіб підприємств під час здійснення митного контролю – це отримання посадовою особою митного органу інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією.

Інформація, що має значення для здійснення митного контролю, – це дані, що їх отримує посадова особа митного органу до чи після застосування інших форм контролю, передбачених ст. 336 Кодексу. Отже, ця інформація може бути первинною або давати можливість уточнити і з'ясувати уже відомі факти. Наприклад, поширені випадки здійснення усного опитування у купе пасажирського потяга, аеропорті, де посадова особа митних органів може запитувати про приховування заборонених до переміщення товарів чи таких із них, при митному оформленні яких справляються митні платежі або товари, переміщення яких через митний кордон України обмежено митним законодавством, тощо.

Отримана в такий спосіб інформація може бути підставою для використання інших форм митного контролю, інформаційним приводом для

застосування системи управління ризиками з метою визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, власне тих чи інших форм митного контролю, застосовуваних до таких товарів, транспортних засобів, а також обсягу митного контролю.

Особами, що надають запитувану усно інформацію, є безпосередньо особи, що переміщують товари і транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України, а також особи, яким відома інформація, необхідна для здійснення митного контролю.

Усне опитування можливе й тоді, коли відбувається письмове або усне декларування. Тож інформація (її види й обсяг) напряму залежить від цього. У ч. 1 ст. 257 МКУ передбачено, що декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. ч. 8 ст. 257 МКУ передбачає вичерпний перелік відомостей, які вносяться до митної декларації. Це відомості про: товари, декларанта, уповноважену особу, яка склала декларацію, відправника, одержувача тощо. Отже, за письмового декларування обсяг інформації, яка отримується під час усного опитування, незначний. За ст. 334 МКУ особи подають митним органам лише документи й відомості, необхідні для здійснення митного контролю та встановлені МКУ.

При усному декларуванні усне опитування має неабияке значення: посадова особа митного органу має право отримувати інформацію щодо кількісних, вартісних, якісних характеристик товарів і транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України, й іншу необхідну інформацію.

Детального переліку, які саме питання можуть бути порушені під час усного опитування, чинним законодавством не встановлено. Проте можна навести приклад інформації, що не має значення для здійснення митного контролю: про мету приїзду особи, час її перебування на території України тощо.

У разі необхідності під час проведення усного опитування складається протокол, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів. Така необхідність постає у випадку, коли отримана від особи інформація має бути зафіксована документально задля подальшого проведення митного контролю тощо. Про складення протоколу особа, яка опитується, попереджається перед початком опитування.

Стаття 343

Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи

1. Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи (крім житла громадян), може здійснюватися посадовими особами митного органу за письмовим рішенням керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки, з метою:

- 1) перевірки законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності нарахування та повноти сплати митних платежів;
- 2) перевірки відповідності фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям, заявленим у митній декларації;
- 3) перевірки дотримання встановлених цим Кодексом та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи.

2. Огляд проводиться після пред'явлення особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, утримувачеві складу тимчасового зберігання, митного складу, магазину безмитної торгівлі, вільної митної зони або уповноваженій ним особі відповідного рішення та службового посвідчення посадової особи митного органу.

3. Огляд повинен здійснюватися не більш як протягом одного дня, якщо інше не встановлено законодавством.

4. За результатами огляду складається акт, один примірник якого вручається відповідно особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, утримувачеві складу тимчасового зберігання, митного складу, магазину безмитної торгівлі або уповноваженій ним особі, керівникові чи заступнику керівника органу управління відповідної спеціальної (вільної) економічної зони. Форма такого акта затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Частина перша коментованої статті вказує на два випадки проведення огляду окремих територій, приміщень, зон та інших місць, як однієї з форм митного контролю. Перший із них стосується товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному контролю, бо у зв'язку із заявленим щодо них митним режимом перебувають у ньому протягом дії цього режиму. Другий випадок безпосередньо пов'язаний із контролем за окремими видами діяльності, здійснюваним митними органами відповідно до гл. 58 МКУ. Стаття 404 МКУ до таких видів діяльності відносить: 1) митну брокерську діяльність; 2) відкриття й експлуатацію магазину безмитної торгівлі; 3) відкриття й експлуатацію митного складу; 4) відкриття й експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу; 5) відкриття й експлуатацію складу тимчасового зберігання; 6) відкриття й експлуатацію вантажного митного комплексу. Якщо юридична особа, що займається одним із зазначених видів діяльності, зареєстрована у житловому приміщенні, то митні органи не мають права провадити огляд на підставі коментованої статті.

У будь-якому випадку митний огляд за цією статтею може здійснюватися посадовими особами митного органу за письмовим рішенням керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки. Метою такого огляду є перевірка дотримання митного законодавства в разі увезення через митний кордон: законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності нарахування і повноти сплати митних платежів; перевірка відповідності фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям, заявленим у митній декларації. Метою огляду за цією статтею є і перевірка дотримання встановлених МКУ та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи (гл. 58 МКУ).

За аналогією з термінологією, унормованою наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку надання складським об'єктам статусу "митний склад" і позбавлення такого статусу" від 16.07.2012 № 835, під поняттям "територія" слід розуміти огорожену або позначену на місцевості (щитами з написами, стрічкою, розміткою незмивною фарбою тощо) територію, що прилягає до приміщення і призначена для стоянки транспортних засобів, проведення навантажувально-розвантажувальних робіт, зважування тощо; натомість "приміщення" – частина внутрішнього об'єму будівлі, обмежена будівельними елементами, з можливістю входу і виходу.

Огляд територій і приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призна-

чення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи, проводиться після пред'явлення особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, утримувачеві складу тимчасового зберігання, митного складу, магазину безмитної торгівлі, вільної митної зони або уповноваженій ним особі відповідного рішення, підписаного керівником митного органу чи особою, яка його заміщує, та службового посвідчення посадової особи митного органу.

Передбачений коментованою статтею огляд має здійснюватися не довше як протягом одного дня, якщо іншого не встановлено законодавством. Відповідно акт, що складається за результатами такого огляду, має бути датовано, за загальним правилом, тим самим днем, у який він був розпочатий.

За результатами огляду складається акт, один примірник якого вручається відповідно особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, утримувачеві складу тимчасового зберігання, митного складу, магазину безмитної торгівлі або уповноваженій ним особі, керівникові чи заступнику керівника органу управління відповідної спеціальної (вільної) економічної зони.

Форму такого акта затверджено центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів, а саме наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження форми Акта про проведення огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи” від 28.05.2012 № 615.

У акті вказуються відомості про об'єкт огляду, його місцезонашування, склад комісії (за потреби посади, прізвища, ініціали спеціалістів чи експертів), мету огляду (це може бути перевірка: а) законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності нарахування й повноти сплати митних платежів; б) відповідності фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям, заявленим у митній декларації; в) дотримання встановлених МКУ та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи), результати огляду.

Акт за такою формою складається й за підсумками огляду території або складу, де передбачається створення вільної митної зони в процесі розгляду митним органом заяви на провадження діяльності з відкриття й експлу-

атації вільної митної зони (п. 2.4 наказу Міністерства фінансів України “Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу” від 30.05.2012 № 633).

Крім того, за встановленою наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 615 формою складається акт, у якому фіксуються результати перевірки відомостей про складські об’єкти, їх розташування та облаштування митниці протягом десяти робочих днів із дня реєстрації заяви про надання дозволу на відкриття складу тимчасового зберігання. Відповідно до п. 3.6 Положення про склади тимчасового зберігання, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 613, відбуваються такий огляд і фотографування складських об’єктів, прилеглої території й перевірка відповідності складських об’єктів відомостям, зазначеним у доданих до заяви про надання дозволу документах. У акті огляду не допускаються виправлення цифрових показників, дат та інших даних. Його копія надається утримувачу складу тимчасового зберігання (у разі якщо утримувачем складу є фізична особа – підприємець – цій фізичній особі).

Стаття 344

Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем

1. Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, – це проведення митними органами дій щодо встановлення відповідності документації про зазначені товари, транспортні засоби комерційного призначення вимогам, встановленим цим Кодексом та іншими законами України з питань державної митної справи.

2. Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, як форма митного контролю здійснюється стосовно:

- 1) підприємств, які здійснюють види діяльності, зазначені у статті 404 цього Кодексу;
- 2) підприємств, до яких застосовуються спеціальні спрощення відповідно до цього Кодексу;
- 3) підприємств, які здійснюють операції з товарами, поміщеними у митний режим, що передбачає ведення обліку таких товарів.

3. За результатами перевірки обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, посадовими особами митного органу складається акт, один примірник якого надається керівнику підприємства, що перевірялося.

Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, – це проведення митними органами дій щодо встановлення відповідності облікової документації на зазначені товари, транспортні засоби комерційного призначення вимогам, затвердженим Кодексом та іншими законами України з питань державної митної справи.

Як впливає зі змісту п. 4 ч. 3 ст. 13 МКУ, система обліку товарів повинна давати змогу порівнювати відомості, надані митним органам при здійсненні митного контролю та митного оформлення, з відомостями про проведення господарської діяльності.

Прикладом вимог, що їх Кодекс передбачає для облікової документації, може бути ч. 5 ст. 143, яка вказує: облік товарів, що постачаються магазинами безмитної торгівлі на повітряні (водні) транспортні засоби комерційного призначення, які виконують міжнародні рейси, і повертаються з цих транспортних засобів до магазинів, котрі постачали ці товари, ведеться утримувачами магазинів безмитної торгівлі окремо від обліку інших товарів, що реалізуються цими магазинами. Або, наприклад, ч. 2 ст. 201, якою встановлено, що товари гуманітарної допомоги для їх тимчасового зберігання з дозволу відповідного митного органу можуть розміщуватися на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги; при цьому керівник організації – отримувача гуманітарної допомоги забезпечує ведення обліку товарів, що розміщуються на складі цієї організації й випускаються з нього, в порядку, передбаченому для складів тимчасового зберігання, щоквартальне подання митному органу звіту про рух товарів на складі за формою, яка встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів.

Перевірку обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, слід відрізнити від іншої форми митного контролю, передбаченої ст. 341 МКУ – облік товарів, транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Пунктом 1 ч. 2 статті обмежено коло підприємств, щодо яких може застосовуватися коментована форма митного контролю, а саме тими з них, для яких основним видом діяльності є: 1) митна брокерська діяльність;

2) відкриття й експлуатація магазину безмитної торгівлі; 3) відкриття й експлуатація митного складу; 4) відкриття й експлуатація вільної митної зони комерційного або сервісного типу; 5) відкриття й експлуатація складу тимчасового зберігання; 6) відкриття й експлуатація вантажного митного комплексу.

У п. 2 ч. 2 коментованої статті перевірку обліку товарів і транспортних засобів комерційного призначення як форму митного контролю поширено на підприємства, до яких застосовуються спеціальні спрощення відповідно до МКУ (ідеться про уповноважених економічних операторів – див. гл. 2 МКУ).

Згідно із п. 3 ч. 2 ст. 344 Кодексу під означену форму митного контролю підпадають і підприємства, які здійснюють операції з товарами, поміщеними у митний режим, що передбачає ведення обліку таких товарів: митний склад, безмитна торгівля.

За результатами перевірки обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які перебувають під митним контролем, посадовими особами митного органу складається акт, один примірник якого надається керівнику підприємства, що перевірялося.

Акт про проведення перевірки – службовий документ, який підтверджує факт проведення перевірки, відображає її результати, зокрема виявлені й систематизовані за тематичною однорідністю порушення законодавства України з питань митної справи (п. 1.2 затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 21.03.2012 № 377 Порядку оформлення результатів проведення митними органами перевірок). Акт перевірки має складатися з трьох частин: вступної, описової, висновку й інформативних додатків (за їх наявності) (п. 3.1 зазначеного наказу).

Стаття 345

Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів

1. Документальна перевірка – це сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів.

2. Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, проводяться митними органами з урахуванням строків давності, визначених статтею 102 Податкового кодексу України.

3. Митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи щодо:

- 1) правильності визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;
- 2) обґрунтованості та законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування;
- 3) правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД товарів, щодо яких проведено митне оформлення;
- 4) відповідності фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення та/або відповідності фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів (контрактів), калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості, за якими проведено митне оформлення товарів у відповідному митному режимі;
- 5) законності переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

4. Під час проведення документальної перевірки посадові особи митного органу повинні реалізовувати визначені цим Кодексом повноваження виключно в обов'язі, необхідному для з'ясування питань перевірки.

5. Відшкодування збитків та/або шкоди, заподіяних посадовими особами митного органу підприємству під час проведення перевірки, здійснюється у порядку, встановленому законом.

6. Результати перевірки оформлюються актом (довідкою) та є підставою для самостійного визначення митним органом суми податкового зобов'язання підприємства щодо сплати митних платежів, застосування заходів, передбачених законами України.

7. У разі виявлення митним органом під час проведення перевірки ознак порушень митних правил або контрабанди посадові особи митного органу вживають передбачених законом заходів.

8. У разі скасування, зміни за результатами документальної перевірки рішень щодо класифікації товарів для митних цілей, прийнятих митними органами відповідно до статті 69 цього Кодексу, або рішень про коригування заявленої митної вартості товарів, прийнятих митними органами відповідно до розділу III цього Кодексу, дії, вчинені під-

приємством на виконання таких рішень, не тягнуть за собою застосування штрафних (фінансових) санкцій, нарахування пені, накладення адміністративних стягнень, крім випадків, якщо зазначені рішення були прийняті на підставі поданих підприємством недостовірних документів, недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання підприємством всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначених рішень, що суттєво вплинуло на характер цих рішень.

Напрямом діяльності митних органів України, що найбільш прогресує, є проведення документальних перевірок суб'єктів ЗЕД. Здійснюючи їх, митні органи мають на меті переконатися у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості й достовірності зазначених у них даних.

Правовою основою для проведення таких перевірок є положення цієї статті, а також ст. 346, 348, 350, 353 МКУ, якими передбачена перевірка системи обліку й звітності товарів, що переміщуються через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати податків та зборів саме на етапі після закінчення операцій митного контролю й митного оформлення.

Така форма митного контролю дає змогу перенести акцент митного контролю на етап "після митного оформлення", тим самим спрощуючи саму процедуру митного оформлення і зменшуючи обсяг митних процедур. Так званий митний пост-аудит запроваджений на виконання Кіотської конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур і на теперішній час є основною формою митного контролю в Європейському Співтоваристві.

Податковий кодекс України вказує, що контролюючими органами й органами стягнення є: органи державної податкової служби та митні органи – стосовно акцизного податку, мита, податку на додану вартість, а також інших податків, які, згідно з податковим законодавством, справляються при ввезенні або пересиланні предметів і товарів із митної території України.

Порядок проведення перевірок та їх види визначені Кодексом, ПК України, наказом ДМС України "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю правильності визначення митної вартості товарів" від 13.07.2012 № 362, наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку планування митними органами документальних виїзних перевірок та Порядку проведення митними органами зустрічних звірок" від 22.05.2012 № 582.

Пункт 4 розд. 1 Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю правильності визначення митної вартості товарів закріплює, що при здійсненні контролю правильності визначення митної вартості посадові особи, які здійснюють такий контроль, застосовують положення Методичних рекомендацій з метою аналізу, виявлення й оцінки ризиків щодо заявлення декларантом або уповноваженою ним особою неповних та/або недостовірних відомостей про митну вартість товарів, зокрема неправильне визначення митної вартості товарів. До роботи з аналізу, виявлення й оцінки ризиків можуть входити інші заходи, передбачені законодавством України з питань державної митної справи. Контроль правильності визначення митної вартості товарів після завершення їх митного контролю й митного оформлення шляхом проведення документальних перевірок здійснюється в порядку, визначеному ст. 345–354 МКУ.

Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи проводяться митними органами з урахуванням строків давності, визначених ст. 102 ПК України.

Стаття 102 ПК України встановлює граничні строки давності щодо сплати грошових зобов'язань платника податків, умови їх застосування і права платників податків у зв'язку із застосуванням таких строків. У п. 102.1 встановлено загальний строк визначення контролюючим органом суми грошових зобов'язань платника податків у випадках, визначених ПК України. Так, контролюючий орган, крім випадків, визначених п. 102.2, має право самостійно визначити суму грошових зобов'язань платника податків у випадках, визначених, не пізніше від закінчення 1095-го дня, що настає за останнім днем граничного строку подання податкової декларації та/або граничного строку сплати грошових зобов'язань, нарахованих контролюючим органом, а якщо така податкова декларація була надана пізніше, – за днем її фактичного подання. Якщо протягом цього строку контролюючий орган не визначає суми грошових зобов'язань, платник податків вважається вільним від такого грошового зобов'язання, а спір стосовно такої декларації та/або податкового повідомлення не підлягає розгляду в адміністративному або судовому порядку.

За правилами визначення сум податкових і грошових зобов'язань, встановленими ст. 54 ПК України, контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму грошових зобов'язань, якщо, наприклад, платник податків не подає в установлені строки податкової (митної) декларації або даних перевірок результатів діяльності платника податків свідчать про зниження чи завищення суми його податкових зобов'язань, заявлених у податкових (митних) деклараціях, уточнювальних розрахунках.

У разі якщо протягом зазначеного строку контролюючий орган не визначає суми грошових зобов'язань, платник податків вважається вільним від такого грошового зобов'язання, а спір стосовно такої декларації та/або податкового повідомлення не підлягає розгляду в адміністративному або судовому порядку. Крім того, відповідно до п. 54.5 ст. 54 ПК України, якщо сума грошового зобов'язання розраховується контролюючим органом, платник податків не несе відповідальності за своєчасність, достовірність і повноту нарахування такої суми, проте несе відповідальність за своєчасну і повну сплату нарахованого узгодженого грошового зобов'язання і має право оскаржити визначену суму в порядку, встановленому ПК України.

Відповідно до п. 102.3 ПК України відлік строку давності зупиняється на будь-який період, протягом якого: контролюючому органу, згідно з рішенням суду, заборонено проводити перевірку платника податків; платник податків перебуває поза межами України, якщо таке перебування є безперервним і дорівнює чи є більшим за 183 дні.

Положенням п. 102.4 ПК України встановлені строки давності щодо застосування уповноваженим державним органом заходів стягнення податкового боргу. Так, коли грошове зобов'язання нараховане контролюючим органом до закінчення строку давності, визначеного у п. 102.1, і податковий борг виник у зв'язку з відмовою у самостійній сплаті цього грошового зобов'язання, такий податковий борг платника податків може бути стягнений протягом наступних 1095 календарних днів із дня виникнення такого податкового боргу. Якщо податковий борг платника податків стягується за рішенням суду, строки застосування заходів стягнення встановлюються до повної сплати такого податкового боргу або визнання його безнадійним у порядку, встановленому ПК України. Стягнення податкового боргу за рішенням суду здійснюється державною виконавчою службою відповідно до норм Законів України "Про виконавче провадження" від 21.04.1999 № 606-XIV, "Про державну виконавчу службу" від 24.03.1998 № 202/98-ВР.

Документальні перевірки, які проводяться митними органами, можуть бути як виїзні (планові або позапланові), так і невиїзні щодо дотримання законодавства України з питань державної митної справи.

Документальна планова виїзна перевірка передбачається в плані-графіку на відповідний квартал і проводиться за місцезнаходженням підприємства, що перевіряється. Документальна позапланова виїзна перевірка не передбачена планами роботи митного органу і може проводитися тільки за наявності підстав, визначених ст. 346 Кодексу.

Документальна невиїзна перевірка – перевірка, предметом якої є дані про своєчасність, достовірність, повноту нарахування і сплати митних платежів при переміщенні товарів через митний кордон України.

Під час документальних перевірок здійснюються: перевірка правильності визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати митних платежів; перевірка обґрунтованості й законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування; перевірка правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД товарів, оформлених у митному плані; перевірка відповідності фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення та/або відповідності фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів (контрактів), калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості, за якими проведено митне оформлення товарів у відповідному митному режимі; перевірка законності переміщення товарів через митний кордон України, зокрема ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

Згідно з п. 4.6 наказу Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа” від 30.05.2012 № 631 митне оформлення нехарчової продукції, що ввозиться на митну територію України для вільного обігу, за результатами документальної перевірки та/або вибіркового обстеження зразків продукції у разі виявлення обставин, визначених ч. 1 ст. 38 Закону України “Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції” від 02.12.2010 № 2735-VI, може бути призупинене у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку здійснення державного контролю нехарчової продукції” від 26.12.2011 № 1403.

Під час проведення документальної перевірки посадові особи митного органу повинні реалізовувати визначені Кодексом повноваження тільки в обсязі, необхідному для з'ясування питань перевірки.

Так, права й обов'язки посадових осіб митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок передбачені ст. 347. Крім того, ст. 350 визначає права й обов'язки посадових осіб підприємства, що перевіряється, під час проведення документальних перевірок.

Проведення перевірок митними органами потребує обов'язкового дотримання порядку, встановленого наказом ДМС України “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю правильності визначення митної вартості товарів” від 13.07.2012 № 362, наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку плану-

вання митними органами документальних виїзних перевірок та Порядку проведення митними органами зустрічних звірок” від 22.05.2012 № 582.

Згідно із п. 1.5 наказу ДМСУ “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю правильності визначення митної вартості товарів” від 13.07.2012 № 362 аналіз, виявлення й оцінювання ризиків, розроблення і реалізація практичних заходів з управління ризиками, аналіз результатів і коригування вжитих заходів проводяться митними органами та їх структурними підрозділами у межах компетенції, зокрема підрозділами, які здійснюють або організують, координують здійснення, у тому числі, документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

У разі якщо під час проведення перевірок митними органами підприємству було заподіяно шкоди або збитків, їх відшкодування здійснюється в обов’язковому порядку митними органами.

Поняття шкоди охоплює будь-яке зменшення особистого або майнового блага особи, якій вона заподіюється. Шкода може бути моральною, фізичною та матеріальною.

Результати перевірки оформлюються або актом, або довідкою. Оформлений митними органами акт є підставою для самостійного визначення митним органом суми податкового зобов’язання підприємства щодо сплати митних платежів, застосування заходів, передбачених законами України.

Наказом Міністерства фінансів України від 21.03.2012 № 377 затверджено Порядок оформлення результатів проведення митними органами перевірок. За результатами перевірки оформляється акт перевірки, який має складатися з трьох частин: вступної, описової, висновку та інформативних додатків (за їх наявності). Акт перевірки складається у трьох примірниках для виїзної перевірки або у двох примірниках для невиїзної документальної перевірки. Один примірник акта перевірки надається платнику податків.

У разі виявлення митним органом під час проведення перевірки ознак порушень митних правил або контрабанди посадові особи митного органу вживають передбачених законом заходів.

Порядком оформлення результатів проведення митними органами перевірок у п. 3.3.2 закріплено, що у разі виявлення перевіркою порушень законодавства України з питань митної справи необхідно: порівняти відповідність даних, які містяться в документах, поданих платником податків під час митного оформлення, фактичним даним, виявленим під час перевірки, на підставі первинних документів платника податків (у разі проведення виїзної перевірки); чітко викласти зміст порушення з поси-

ланням на конкретні норми законодавства, порушені платником податків; вказати первинні документи, що свідчать про наявність порушення, з подальшим відображенням зазначених у них операцій (навести кореспонденцію рахунків операцій) у реєстрах, відомостях, Головній книзі, балансі тощо (у разі проведення виїзної перевірки); зазначити перелік документів, не наданих під час проведення виїзної перевірки (у разі відмови платника податків надати посадовим особам митного органу письмові пояснення щодо причин ненадання документів факт відмови відображається в акті перевірки).

Рішення щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, митної вартості й країни походження товарів, підстави для звільнення від оподаткування митними платежами окремими документами не оформляються, а зазначаються в акті перевірки.

За результатами документальної перевірки можуть бути скасовані або внесені зміни до рішень щодо класифікації товарів для митних цілей або рішень про коригування заявленої митної вартості товарів, прийнятих митними органами відповідно до розд. III Кодексу. Згідно з п. 23 наказу Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку роботи відділу митних платежів, підрозділу митного оформлення митного органу та митного поста при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України” від 30.05.2012 № 650 у разі виявлення після митного оформлення товарів порушення правил класифікації товарів митний орган має право самостійно класифікувати такі товари за результатами проведення документальної перевірки з дотриманням вимог законодавства України з питань державної митної справи в порядку, визначеному ст. 345–354 Кодексу. Рішення не виносяться, а в разі наявності прийнятого рішення воно відкликається відповідно до положень, визначених п. 20–22 цього Порядку, до завершення документальної перевірки.

Стаття 346

Підстави та порядок проведення митними органами документальних виїзних перевірок

1. Документальні виїзні перевірки проводяться за наказом відповідного митного органу з урахуванням обставин і підстав, установлених цим Кодексом.
2. Документальною плановою виїзною перевіркою вважається перевірка, яка передбачена в плані-графіку митного органу та проводиться за місцезнаходженням підприємства, що перевіряється. У разі відсутності на підприємстві належних умов для

роботи посадових осіб митного органу перевірка такого підприємства, за згодою його керівника, може проводитися у приміщенні митного органу.

3. Проведення документальних планових виїзних перевірок здійснюється митними органами на підставі кварталних планів, які формуються ними самостійно, виходячи з результатів аналізу зовнішньоекономічних операцій підприємств із застосуванням системи управління ризиками. Порядок планування митними органами виїзних перевірок визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

(Частина третя статті 346 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

4. Документальна планова виїзна перевірка одного й того самого підприємства може проводитися не частіше одного разу на 12 місяців, а підприємства, яке отримало статус уповноваженого економічного оператора, – не частіше одного разу на 30 місяців.

5. У разі планування митними та іншими контролюючими органами проведення планової виїзної перевірки одного й того самого підприємства така перевірка проводиться зазначеними органами одночасно. Порядок координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням і сплатою митних платежів, визначається Кабінетом Міністрів України.

6. Право на проведення документальної планової перевірки підприємства надається лише за умови, що керівнику цього підприємства або уповноваженій ним особі не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення копію наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки.

7. Документальною позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка підприємства, яка не передбачена планами роботи митного органу і може проводитися за наявності хоча б однієї з таких обставин:

- 1) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку контролю здійснено перевірку матеріалів документальної перевірки, проведеної митним органом, і виявлено невідповідність висновків акта перевірки вимогам законодавства або неповне з'ясування під час перевірки питань, що повинні бути з'ясовані під час перевірки для винесення об'єктивного висновку щодо дотримання підприємством вимог законодавства з питань державної митної справи. Проведення такої позапланової документальної виїзної перевірки може ініціюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, тільки за умови, що стосовно поса-

дових осіб митного органу, які проводили таку перевірку, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу. У такому разі центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, визначає митний орган, що проводитиме таку перевірку;

- 2) виявлено факти або отримано документальну інформацію, які свідчать про порушення підприємством вимог законодавства з питань державної митної справи, якщо підприємство не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит митного органу протягом 10 робочих днів з дня отримання такого запиту;
- 3) підприємством не подано в установлений строк митну декларацію;
- 4) розпочато процедуру припинення підприємства (крім перетворення), порушено провадження у справі про визнання підприємства банкрутом;
- 5) підприємством подано в установленому порядку митному органу заперечення до акта перевірки або скаргу на прийняте за її результатами податкове повідомлення-рішення, в яких вимагається повний або частковий перегляд результатів відповідної перевірки чи скасування прийнятого за її результатами податкового повідомлення-рішення і зазначаються обставини, які не були досліджені під час перевірки та об'єктивний розгляд яких неможливий без проведення перевірки. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали предметом оскарження.

8. Тривалість документальної виїзної перевірки не повинна перевищувати 30 робочих днів. У зазначений строк не включаються:

- 1) період часу між врученням керівнику підприємства, що перевіряється, або уповноваженій ним особі письмової вимоги про надання документів та відомостей, необхідних для з'ясування питань перевірки, та наданням таких документів та відомостей;
- 2) час, необхідний для відновлення втрачених, пошкоджених або достроково знищених документів, необхідних для з'ясування питань перевірки, у випадках, передбачених Податковим кодексом України;
- 3) час, необхідний для відновлення бухгалтерського обліку, у разі виявлення невідповідності показників у документах бухгалтерського обліку та/або фінансової звітності;
- 4) час, необхідний для складення акта (довідки) про результати перевірки.

9. Строк проведення документальної виїзної перевірки може бути продовжений наказом відповідного митного органу, але не більше ніж на 15 робочих днів. Підставами для продовження строку проведення планової виїзної перевірки є:

- 1) заява підприємства (у разі необхідності подання ним документів, що стосуються питань перевірки);

- 2) змінний режим роботи або підсумований облік робочого часу підприємства та/або його господарських об'єктів;
- 3) випадки, передбачені абзацом третім пункту 44.7 статті 44 Податкового кодексу України;
- 4) випадки, коли в період проведення документальної виїзної перевірки на письмовий запит посадової особи митного органу, уповноваженої на проведення перевірки, підприємством, яке перевіряється, не надані документи, необхідні для з'ясування питань такої перевірки.

10. Встановлені цією статтею строки, підстави та порядок проведення документальних виїзних перевірок підприємств не поширюються на перевірки, що проводяться за заявою самого підприємства, уповноважених економічних операторів (у тому числі на підприємствах, які звернулися для отримання такого статусу), а також на перевірки, що проводяться відповідно до кримінально-процесуального законодавства у разі порушення кримінальної справи або у процесі провадження в адміністративній справі про порушення митних правил стосовно посадової особи цього підприємства.

11. Документальну виїзну (планову чи позапланову) перевірку підприємства може бути зупинено наказом відповідного митного органу, копія якого не пізніше наступного робочого дня надсилається підприємству рекомендованим листом з повідомленням про вручення або вручається під розписку керівнику підприємства чи уповноваженій ним особі, з подальшим поновленням її проведення на невикористаний строк за наявності хоча б однієї з таких підстав:

- 1) необхідність відновлення підприємством втрачених документів або обґрунтованої потреби в додатковому часі для надання документів, визначених у запиті посадової особи митного органу;
- 2) необхідність проведення митної експертизи;
- 3) необхідність проведення зустрічної звірки;
- 4) необхідність отримання інформації від інших державних органів України або уповноважених органів іноземних держав.

12. Зупинення документальної виїзної (планової чи позапланової) перевірки перериває перебіг строку проведення перевірки за умови вручення під розписку керівнику підприємства чи уповноваженій ним особі або надіслання підприємству рекомендованим листом з повідомленням про вручення копії наказу про зупинення такої перевірки. При цьому перевірка може бути зупинена на загальний строк, що не перевищує 30 робочих днів, а в разі необхідності проведення митної експертизи, отримання інформації від інших державних органів України або уповноважених органів іноземних держав, завершення розгляду судом позовів з питань, пов'язаних з предметом перевірки, відновлення підприємством втрачених документів перевірка може бути зупинена на строк, необхідний для завершення таких процедур.

13. Рішення про зупинення та поновлення документальної перевірки підприємства приймає керівник митного органу або особа, яка виконує його обов'язки, за письмовим поданням посадової особи, яка проводить таку перевірку, або за обґрунтованим зверненням підприємства, що перевіряється.

14. Посадовим особам митного органу, уповноваженим на проведення перевірки, забороняється перебувати на території підприємства в період зупинення перевірки, крім випадків, коли виникає необхідність зняття або заміни митного забезпечення, накладеного відповідно до пункту 14 частини першої статті 347 цього Кодексу.

Митними органами, за наказом яких проводяться документальні виїзні перевірки, є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спеціалізовані митні органи, митниці, митні пости. Документальні виїзні перевірки можуть бути як плановими, так і позаплановими. Підставою для планової перевірки є квартальний план, який формується цими ж митними органами, а позапланової – одна з обставин, передбачена ч. 7 ст. 346 МКУ.

Відповідно до наказу Міністерства фінансів “Про затвердження Порядку оформлення результатів проведення митними органами перевірок” № 377 (далі – Порядок) перевірки проводяться на підставі наказу митного органу. Наказ про проведення перевірки повинен містити такі відомості: номер, дату наказу, найменування митного органу, що здійснює перевірку; посади, прізвища, імена та по батькові посадових осіб, уповноважених на проведення документальної перевірки, з обов'язковим визначенням керівника групи з проведення перевірки у разі проведення перевірки більше ніж однією посадовою особою митного органу; найменування платника податків; код за ЄДРПОУ / реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію і номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті); місцезнаходження платника податків, щодо якого здійснюється перевірка; підставу для проведення перевірки; період, за який проводитиметься перевірка; строк проведення перевірки; строк, у який керівник групи з проведення перевірки повинен доповісти керівництву митного органу про результати перевірки.

Для здійснення виїзних перевірок посадовій особі митного органу на підставі наказу митного органу видається посвідчення на право проведення такої перевірки, форму якого наведено в додатку 1 до Порядку. Це посвідчення засвідчується підписом керівника митного органу й гербовою печаткою. Воно реєструється в журналі обліку видачі посвідчень на право

проведення виїзної перевірки посадовими особами митного органу, форму якого наведено в додатку 2 до Порядку.

Проведенню виїзної перевірки передують підготовка, вивчення матеріалів про діяльність платника податків, отриманих від правоохоронних, податкових та інших органів, а також інформації, отриманої від структурних підрозділів митного органу, а саме: даних про зовнішньоекономічну діяльність, претензійно-позовну роботу, застосовані санкції, наявність фактів порушення вимог законодавства при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, зокрема порушення митних правил.

На підставі вивчення цих матеріалів посадовою особою, уповноваженою на проведення виїзної перевірки, розробляється програма проведення перевірки, яка затверджується керівником митного органу. Під час виїзної перевірки в разі потреби до програми проведення перевірки можуть вноситися зміни й доповнення за погодженням із керівником митного органу. Якщо виїзну перевірку здійснює одна посадова особа митного органу, робочий план її проведення не складається.

Планові перевірки – це заходи обстеження й вивчення окремого напрямку діяльності (зовнішньоекономічної діяльності) об'єкта контролю (підприємства), визначені у відповідних планах проведення таких заходів.

Не підлягають внесенню до Загального плану перевірки підприємства, дати актів останніх документальних планових виїзних перевірок яких припадають на попередні 12 місяців, а підприємства, які отримали статус уповноважених економічних операторів, – на попередні 30 місяців.

Заміна підприємств у планах або внесення до планів інших підприємств і внесення змін до термінів проведення перевірок допускаються тільки у разі наявності об'єктивних обставин (ліквідація, банкрутство підприємства, припинення його діяльності на тривалий час, обставини непереборної сили).

До плану-графіка вносяться підприємства, щодо яких є сумніви відносно їх спроможності сплачувати митні платежі, дотримання ними положень законодавства України, контроль за виконанням якого покладено на органи митної служби, тощо.

Документальні виїзні перевірки здійснюються посадовими особами митного органу за місцезнаходженням підприємства, що перевіряється. Проте за відсутності належних умов для роботи посадовців митних органів (належними умовами проведення документальної перевірки є приміщення, що відповідає санітарним вимогам, можливість доступу до документації тощо), такі перевірки за згодою керівника підприємства, що перевіряється, можуть проводитися у приміщенні митного органу.

Квартальний план – заздалегідь окреслена програма заходів перевірки підприємств митними органами, що передбачає порядок і термін здійснення їх; текст, документ із викладом такої програми заходів. Формується він митним органом з урахуванням результатів аналізу ризиків учинення митного правопорушення.

Відповідно до наказу Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку планування митними органами документальних виїзних перевірок та Порядку проведення митними органами зустрічних звірок” від 22.05.2012 № 582 формування квартального плану проведення митницями планових документальних виїзних перевірок підприємств здійснюється відповідно до пріоритетних напрямів контрольно-перевірочної роботи, які доводяться до відома митниць уповноваженим митним органом, що координує діяльність митних органів при плануванні, проведенні перевірок та реалізації їх матеріалів.

Сформований проект плану за формою, наведеною у додатку 1 до цього Порядку, у строк до 1-го числа другого місяця кварталу, що передує кварталу, на який здійснюється формування плану, надсилається до ДМС України (далі – Уповноваженого митного органу).

Проект плану супроводжується пояснювальною запискою, що обов’язково порядку містить такі відомості за попередніх три роки зовнішньоекономічної діяльності підприємства, яке пропонується внести до плану: 1) інформацію про попередні перевірки (документальні планові виїзні, документальні позапланові виїзні, документальні невиїзні); 2) дані стосовно кількості й характеру зовнішньоекономічних операцій за період, який підлягає перевірці (кількість митних декларацій із зазначенням загальної фактурної та митної вартості, умов поставки, характеру угоди (у розрізі митних режимів), податкових пільг, типових товарів, стосовно яких здійснювалися зовнішньоекономічні операції); 3) обґрунтування необхідності проведення перевірки підприємства в цьому кварталі, внесення підприємства до плану тощо.

За результатами опрацювання проекту плану цим органом приймається рішення про погодження проекту плану, надісланого митницями, або з урахуванням змін, внесених цим органом. Про погодження проекту плану митниці повідомляються Уповноваженим митним органом у строк до 1-го числа місяця, що передує кварталу, на який здійснюється формування плану.

З метою узгодження плану щодо одночасного проведення перевірок погоджений Уповноваженим митним органом проект плану у строк до 5-го числа місяця, що передує кварталу, на який здійснюється формування плану, надсилається митницями до органів державної податкової служби для узгодження.

Органи державної податкової служби інформують митниці про необхідність проведення одночасних планових перевірок щодо підприємств, внесених до проекту плану, до 20-го числа останнього місяця поточного кварталу.

Погоджені органами державної податкової служби проекти планів, складених за формою, наведеною у додатку 2 до цього Порядку, у строк до 25-го числа місяця, що передує кварталу, на який здійснюється формування плану, надсилаються митницями до Уповноваженого митного органу для затвердження загального плану проведення митницями документальних планових виїзних перевірок.

Щоб документальні планові виїзні перевірки були дієвим інструментом запобігання порушенням митного законодавства, а не інструментом тиску на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, ч. 4 коментованої статті обмежено періодичність їх проведення. Тож для забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання й запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи, документальна планова виїзна перевірка одного й того самого підприємства проводиться один раз на 12 місяців, а підприємства, яке отримало статус уповноваженого економічного оператора, – підприємство, створене відповідно до законодавства України, яке відповідає умовам, встановленим ст. 14 МКУ, і має право користуватися спеціальними спрощеннями за ст. 15 МКУ, – один раз на 30 місяців.

Крім митних органів, планові виїзні перевірки одного і того самого підприємства можуть проводити органи Державної податкової служби України. Відповідно до наказу Міністерства фінансів України від 22.05.2012 № 582 з метою узгодження плану на предмет одночасного проведення перевірок погоджений Уповноваженим митним органом проект плану у строк до 5-го числа місяця, що передує кварталу, на який здійснюється формування плану, подається митницями до органів державної податкової служби для узгодження.

Органи державної податкової служби інформують митниці про необхідність проведення одночасних планових перевірок щодо підприємств, внесених до проекту плану, до 20-го числа останнього місяця поточного кварталу.

Погоджені органами державної податкової служби проекти планів, складених за формою, наведеною у додатку 2 до цього Порядку планування митними органами документальних виїзних перевірок, у строк до 25-го числа місяця, що передує кварталу, на який здійснюється формування плану, подаються митницями до Уповноваженого митного органу для за-

твердження загального плану проведення митницями документальних планових виїзних перевірок.

Порядок координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням і сплатою митних платежів, визначено постановою КМУ “Про затвердження Порядку координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням і сплатою податків та зборів” від 27.12.2010 № 1234.

Відповідно до ч. 6 коментованої статті документальна планова виїзна перевірка підприємства проводиться митними органами за умови, що митні органи нададуть керівнику підприємства, яке перевірятиметься, або уповноваженій ним особі не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення такої перевірки копію наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення, в якому буде зазначено дату початку проведення такої перевірки.

Копія наказу про проведення документальної планової перевірки підприємства і письмове повідомлення із зазначенням дати перевірки вручаються керівнику підприємства або уповноваженій ним особі під розписку або надсилається рекомендованим листом, для однозначного інформування про сам факт перевірки, дату проведення тощо.

Не завжди в перебігу планової виїзної документальної перевірки є можливість досягти передбачених законодавством цілей такої перевірки. Причини, що унеможливають виконання ч. 7 коментованої статті, є водночас підставами для проведення документальної позапланової виїзної перевірки: недбале ставлення посадових осіб митного органу, які проводили планову перевірку; виявлення факту або отримання документальної інформації про вчинення підприємством порушення митного законодавства й ненадання протягом передбаченого цією частиною ст. 346 строку відповідних пояснень; неподання митному органу в установлений строк митної декларації; початок процедури припинення підприємства (крім перетворення), порушення провадження у справі про визнання його банкрутом; подання підприємством заперечення на акт перевірки або скарги на прийняте за її результатами податкове повідомлення-рішення.

Тривалість документальної виїзної перевірки, тобто час від її початку і до закінчення, не повинна перевищувати 30 днів, але відповідно до ч. 8 коментованої статті МКУ встановлено час, який не зараховується до тривалості такої перевірки: 1) час, протягом якого очікується надання документів і відомостей, які потрібні для конкретної перевірки (вимога про це має бути у письмовій формі); 2) час, необхідний для відновлення документів, які допоможуть з'ясувати питання перевірки (відповідно до п. 44.3 ПК

України платники податків зобов'язані забезпечити зберігання документів, визначених у п. 44.1 цієї статті), а також тих, що пов'язані з виконанням вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, не менш як 1095 днів із дня подання податкової звітності, для складення якої використовуються ці документи, а у разі її неподання – з передбаченого ПК України граничного терміну подання такої звітності; 3) час, необхідний для відновлення бухгалтерського обліку, якщо виявлено невідповідність показників у документах бухгалтерського обліку та (або) фінансової звітності (бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання й передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Його об'єктами є майно підприємств, їх зобов'язання і господарські операції, здійснювані у процесі господарської діяльності; фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності й рух коштів підприємства за звітний період); 4) час, необхідний для складання акта чи довідки про результати перевірки.

Строк проведення перевірки – проміжок часу між датою початку і датою закінчення перевірки. Датою закінчення перевірки є дата підписання посадовими особами митного органу, уповноваженими на проведення перевірки, акта перевірки. Такий строк може бути продовжений на 15 днів, відповідно до наказу керівника певного митного органу.

Підставами для продовження строку є:

- 1) заява підприємства, якщо від перевірюваного підприємства треба подати документи, що стосуються цієї перевірки;
- 2) змінний режим роботи або підсумований облік робочого часу підприємства та/або його господарських об'єктів (сезонність роботи, робота змін працівників тощо);
- 3) випадки, передбачені абзацом третім п. 44.7 ст. 44 ПК України. У разі якщо під час проведення перевірки платник податків надає документи менше ніж за три дні до дня її завершення або коли надіслані у передбаченому абзацом першим цього пункту порядку документи надійшли до контролюючого органу менше ніж за три дні до дня завершення перевірки, проведення перевірки продовжується на строк, визначений ст. 82 ПК України;
- 4) випадки, коли в період проведення документальної виїзної перевірки на письмовий запит посадової особи митного органу, уповноваженої на проведення перевірки, підприємством, яке перевіряється, не надані документи, необхідні для з'ясування питань такої перевірки.

Частина десята коментованої статті містить виняток із загального правила – вказує на три випадки, коли не застосовуються норми Кодексу щодо строків, підстав і порядку проведення документальних виїзних перевірок.

На підприємства, уповноважених економічних операторів (зокрема підприємства, що звернулися по отримання такого статусу), які самостійно подали заявку про проведення перевірки, не поширюються строки, підстави й порядок проведення такої перевірки, встановлені ч. 10 ст. 346 МКУ. Також вони не поширюються на перевірки підприємств, проти посадових осіб яких порушено кримінальну справу, й така перевірка проводиться відповідно до кримінально-процесуального законодавства, а також на перевірки підприємств, щодо посадових осіб яких порушено провадження у справі про порушення митних правил.

За наказом відповідного митного органу планова чи позапланова документальна виїзна перевірка може бути зупинена. Копія такого наказу повинна бути надіслана не пізніше наступного робочого дня підприємству, яке перевіряється, рекомендованим листом із повідомленням про вручення або вручається під розписку керівнику підприємства чи уповноваженій ним особі. Далі така перевірка поновлюється і триває невикористаний строк.

Підставами для зупинення є необхідність: 1) відновлення втрачених документів підприємством, потрібних для проведення перевірки, або за наявності обґрунтованої потреби додаткового часу для надання документів, які визначені у запиті посадової особи митного органу; 2) проведення митної експертизи – спеціального науково-практичного дослідження експертом із метою вирішення завдань митної справи; 3) здійснення зустрічних звірок (полягають у зіставленні й дослідженні інформації, що міститься у митних деклараціях, деклараціях митної вартості й доданих до них комерційних та інших документах, з метою підтвердження виду й обсягу операцій із товарами і транспортними засобами комерційного призначення та здійснених розрахунків для з'ясування їх реальності й достовірності; підставою для зустрічної звірки є потреба у перевірці відомостей, отриманих від особи, безпосередньо або опосередковано залученої до операцій із товарами, переміщеними через митний кордон України, зокрема ввезеними на територію вільної митної зони або вивезеними з цієї території, чи від будь-якої іншої особи, яка може володіти документами і даними, необхідними для прийняття рішення за результатами перевірки, якщо така особа не надасть пояснень і необхідних документальних підтверджень на письмовий запит митного органу протягом трьох робочих днів із дати отримання запиту); 4) отримання інформації від інших державних органів (наприклад, від ДПС України стосовно платника податків) або від уповнова-

жених органів іноземних країн (від митних органів іноземних країн стосовно експортно-імпорتنих операцій підприємства, що перевіряється).

Частина дванадцята ст. 346 МКУ визначає строк, на який може бути зупинено документальну виїзну (планову чи позапланову) перевірку, – 30 робочих днів (робочий день – це тривалість робочого часу в годинах і хвилинах протягом доби), не враховуючи святкових і вихідних днів. А в разі проведення експертизи чи відновлення втрачених документів, отримання інформації від державних органів України чи уповноважених органів іноземних держав – на строк, необхідний для завершення таких процедур. Таким чином, є загальний строк зупинення перевірки (30 днів) і спеціальний строк (чітко не визначений період часу, необхідний для виконання певних процедур під час перевірки).

Керівник митного органу або уповноважена ним особа, яка виконує його обов'язки, приймає рішення про зупинення й поновлення документальної перевірки підприємства. Таке рішення приймається на підставі: а) письмового подання посадової особи митного органу, яка проводить таку перевірку, або б) обґрунтованого звернення підприємства, що перевіряється, до керівника митного органу або уповноваженої ним особи, яка виконує його обов'язки.

Під час зупинення перевірки посадовим особам митного органу, уповноваженим на проведення перевірки, забороняється перебувати на території підприємства. Але є випадки, коли виникає необхідність зняття або заміни митного забезпечення: накладати на час з'ясування питань, які підлягають перевірці, митне забезпечення на комп'ютери, сейфи (шафи), архіви та інші місця, де зберігаються документи, зокрема в електронній формі, потрібні для проведення перевірки, а також на складські, виробничі, торговельні приміщення, якщо існує ймовірність несанкціонованого вилучення, знищення, підміни, зміни стану або якісних характеристик товарів, які знаходяться у цих приміщеннях, що може мати вплив на прийняття рішення за результатами перевірки.

Стаття 347

Права та обов'язки посадових осіб митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок

1. Посадовим особам митних органів під час проведення документальної виїзної перевірки для з'ясування питань, пов'язаних з перевіркою, надається право:

- 1) здійснювати перевірку грошових, фінансових і бухгалтерських документів, звітів, контрактів, декларацій, калькуляцій, інших документів, які можуть бути

пов'язані з операціями із ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони чи вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або території вільної митної зони, у тому числі інформації, необхідної для з'ясування питань перевірки, яка є в розпорядженні підприємства, що перевіряється, в електронному вигляді;

- 2) отримувати безоплатно від підприємств, що перевіряються, інформацію, пояснення, письмові довідки з питань, що виникають під час проведення перевірки, копії документів, засвідчені підписом керівника підприємства або уповноваженою ним особою та скріплені печаткою (за наявності);
- 3) проводити огляд виробничих, складських, торговельних та інших приміщень підприємства, що перевіряється, з відображенням результатів такого огляду у відповідному акті;
- 4) відбирати проби та/або зразки товарів, якщо є така можливість;
- 5) проводити у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, контрольні аналізи сировини, матеріалів і готової продукції, контрольні запуски у виробництво сировини та матеріалів, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися підприємством, що перевіряється, у виробництві готової продукції, виготовленої із сировини та матеріалів, поміщених у відповідний митний режим, або призначати проведення зазначених дій уповноваженими експертами; призначати проведення уповноваженими експертами контрольних обмірів обсягів будівельних, монтажних, ремонтних та інших робіт;
- 6) проводити зустрічні звірки на підприємствах;
- 7) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємства, що перевіряється, припинення дій, що перешкоджають здійсненню повноважень посадовими особами митних органів;
- 8) вимагати від керівників підприємства, що перевіряється, проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися цим підприємством разом із товарами, які були поміщені у відповідний митний режим, бути присутніми при її проведенні, а в разі відмови від проведення такої інвентаризації – звертатися до суду в установленому законом порядку з вимогою зобов'язати підприємство, що перевіряється, до проведення зазначеної інвентаризації;
- 9) у разі недопущення посадових осіб митних органів до проведення огляду територій та виробничих, складських, торговельних чи інших приміщень, здійснення контрольних аналізів, визначених у цій статті, звертатися до суду із поданням про зупинення видаткових операцій підприємства на рахунках такого підприємства шляхом накладення арешту на кошти та інші цінності такого підприємства, що знаходяться у банку (крім операцій з видачі заробітної плати, сплати митних платежів та інших податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'яз-

кове державне соціальне страхування, а також визначених контролюючим органом грошових зобов'язань підприємства);

- 10) складати протоколи про порушення митних правил у порядку, визначеному цим Кодексом;
- 11) визначати суми податкових зобов'язань підприємства в порядку, визначеному цим Кодексом;
- 12) отримувати від страхових компаній та банківських установ інформацію в порядку та обсязі, визначених законом;
- 13) користуватися у службових справах засобами зв'язку, які належать підприємствам, що перевіряються, з дозволу посадових осіб цих підприємств;
- 14) накладати на час з'ясування питань, які підлягають перевірці, митне забезпечення на комп'ютери, сейфи (шафи), архіви та інші місця, де зберігаються документи, у тому числі в електронній формі, необхідні для проведення перевірки, а також на складські, виробничі, торговельні приміщення, якщо існує вірогідність несанкціонованого вилучення, знищення, підміни, зміни стану або якісних характеристик товарів, які знаходяться в цих приміщеннях, що може мати вплив на прийняття рішення за результатами перевірки;
- 15) інші права, передбачені цим Кодексом та законами України.

2. Посадові особи митних органів під час проведення документальної виїзної перевірки підприємства зобов'язані:

- 1) проводити перевірку відповідно до її програми, що затверджується наказом відповідного митного органу про призначення перевірки;
- 2) поважати права та законні інтереси працівників підприємства, що перевіряється, не допускати заподіяння підприємству шкоди неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю;
- 3) не порушувати нормального режиму роботи підприємства, що перевіряється;
- 4) використовувати будь-яку інформацію, отриману під час проведення перевірки, виключно у митних цілях;
- 5) не розголошувати інформацію, яка була отримана під час проведення перевірки і становить державну, банківську або комерційну таємницю, що охороняється законом;
- 6) надавати на вимогу посадових осіб підприємства, що перевіряється, необхідну інформацію щодо положень законодавства, які стосуються питань перевірки;
- 7) забезпечувати збереження документів, отриманих та складених у ході перевірки, не розголошувати їх зміст без згоди підприємства, що перевіряється, крім випадків, передбачених цим Кодексом;
- 8) інформувати посадових осіб підприємства, що перевіряється, про їхні права та обов'язки під час проведення митного контролю після випуску товарів, про призначення та проведення експертизи (дослідження), взяття проб та зразків;

- 9) видавати керівнику підприємства, що перевіряється, або особі, яка виконує його обов'язки, примірник акта або довідки, складених за результатами перевірки;
- 10) виконувати інші обов'язки, передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

Покладання на органи митної служби завдання контролювати сплату митних платежів і водночас відсутність права самостійно проводити виїзні документальні перевірки суб'єктів господарювання потребували синхронного врегулювання на рівні закону. З прийняттям нового Митного кодексу України механізм планування контрольно-перевірочної роботи в митних органах і самостійного проведення виїзних документальних перевірок суб'єктів господарювання урегульовано відповідними статтями кодифікованого законодавчого акта. Так, права й обов'язки посадових осіб митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок унормовано ст. 347 МКУ.

Відповідно до ч. 1 ст. 347 МКУ посадовим особам митних органів під час проведення документальної виїзної перевірки для з'ясування питань, пов'язаних із перевіркою, надаються певні права.

1. Здійснення перевірки грошових, фінансових і бухгалтерських документів, звітів, контрактів, декларацій, калькуляцій, інших документів, які можуть бути пов'язані з операціями із ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони чи вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або території вільної митної зони, зокрема інформації, необхідної для з'ясування питань перевірки, яка є в розпорядженні підприємства, що перевіряється, в електронному вигляді.

Відповідно до ч. 3 ст. 345 МКУ митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) і документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи. У цій частині ст. 345 МКУ визначена мета здійснення документальних виїзних перевірок. Безпосередня ж реалізація цієї мети напряму залежить від перевірки зазначених документів. Здійснення цього права посадовими особами митних органів забезпечується відповідним обов'язком посадових осіб підприємства, що перевіряється, не пізніше першого робочого дня, за днем початку документальної перевірки, надати у повному обсязі необхідні для перевірки документи, їх копії, інформацію, зокрема, за наявності – в електронній формі (п. 1 ч. 2 ст. 350, ч. 2 ст. 353 МКУ).

Посадові особи підприємства повинні вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність відповідно до Закону України "Про бухгалтер-

ський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 № 996-XIV та постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку подання фінансової звітності” від 28.02.2000 № 419.

2. Отримувати безоплатно від підприємств, що перевіряються, інформацію, пояснення, письмові довідки з питань, що виникають під час проведення перевірки, копії документів, засвідчені підписом керівника підприємства або уповноваженою ним особою та скріплені печаткою (за наявності).

Для того щоб отримати від підприємств, які перевіряються, документи (їх копії), інформацію, пояснення, письмові довідки з питань, котрі виникають під час проведення перевірки, посадові особи митного органу повинні подати керівнику підприємства або уповноваженій ним особі письмові запити під особистий підпис на другому примірнику таких запитів із зазначенням переліку документів (їх копій), пояснень, довідок, необхідних для перевірки, та строку їх надання. Такі запити можуть бути подані не пізніше ніж за п'ять робочих днів до закінчення строку перевірки (ч. 4 ст. 353 МКУ).

Документи, що містять комерційну таємницю або є конфіденційними, передаються посадовій особі митного органу окремо від інших документів. Передача таких документів для їх огляду, вивчення та їх повернення оформлюється актами довільної форми, які підписує посадова особа митного органу й уповноважена посадова особа підприємства, що перевіряється (ч. 3 ст. 353 МКУ).

Порядок отримання копій документів, які стосуються предмета перевірки, посадовими особами митного органу, має особливості. Так, згідно з ч. 10. ст. 353 МКУ отримання копій документів оформляється описом. Копія опису, складеного посадовими особами митного органу, вручається під особистий підпис керівнику підприємства, що перевіряється, або уповноваженій ним особі. Якщо керівник підприємства або уповноважений ним представник відмовляється від підпису про отримання копії опису, посадові особи митного органу, які отримують копії, роблять в описі відмітку про відмову від підпису.

Згідно з ч. 11 ст. 353 МКУ якщо до початку або під час проведення перевірки оригінали первинних документів, облікових та інших реєстрів, фінансової і статистичної звітності, інших документів із питань обчислення й сплати митних платежів, а також з інших питань, що стосуються державної митної справи, були вилучені правоохоронними та іншими органами, ці органи зобов'язані надати для проведення перевірки митному органу копії зазначених документів. Такі копії повинні бути надані протягом трьох робочих днів з дня отримання письмового запиту митного органу й засвід-

чені печаткою і підписами посадових осіб правоохоронних та інших органів, якими здійснено вилучення оригіналів документів.

3. Проводити огляд виробничих, складських, торговельних та інших приміщень підприємства, що перевіряється, з відображенням результатів такого огляду у відповідному акті.

Посадовим особам митного органу, які здійснюють перевірку, забезпечується у робочий час безперешкодний доступ на об'єкти підприємства, що перевіряється. У результаті цього огляду складається відповідний акт, який долучається до результатів перевірки, необхідних для оформлення кінцевого висновку про проведену перевірку підприємства у формі акта або довідки.

4. Відбирати проби та/або зразки товарів, якщо є така можливість.

Посадові особи митного органу мають право відбирати проби (зразки) товарів, після чого вони повинні скласти акт за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів. Узяті проби (зразки) під митним забезпеченням разом з актом про їх взяття доставляються поштою або посадовою особою митного органу з питань експертного забезпечення до іншої експертної установи (організації) для проведення досліджень (аналізів, експертизи). Порядок взяття проб (зразків) товарів і операції, що проводяться з ними, регулюються гл. 50 МКУ та наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку взаємодії митних органів із Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи при проведенні митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) та форми акта про взяття проб (зразків) товарів" від 31.05.2012 № 654.

Необхідно звернути увагу на те, що посадові особи митного органу мають право відбирати проби (зразки) товарів, *якщо є така можливість*, тобто допускаються випадки, коли з об'єктивних причин не видається можливим провести певну процедуру (одиничний товар, обмежена кількість товару тощо).

5. Проводити у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, контрольні аналізи сировини, матеріалів і готової продукції, контрольні запуски у виробництво сировини й матеріалів, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися підприємством, що перевіряється, у виробництві готової продукції, виготовленої із сировини й матеріалів, поміщених у відповідний митний режим, або призначати проведення зазначених дій уповноваженими експертами; призначати

проведення уповноваженими експертами контрольних обмірів обсягів будівельних, монтажних, ремонтних та інших робіт.

Порядок проведення контрольного аналізу сировини, матеріалів і продуктів переробки, контрольного запуску у виробництво сировини й матеріалів затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 429. Ця постанова визначає дії посадових осіб митних органів і підприємств під час проведення контрольного аналізу сировини, матеріалів і продуктів переробки, контрольного запуску у виробництво сировини й матеріалів, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися підприємством, що перевіряється, у виробництві продуктів переробки, виготовленої із сировини й матеріалів, розміщених у відповідному митному режимі, або механізм призначення проведення зазначених заходів уповноваженими експертами.

Відповідно до затвердженого Порядку:

- *контрольний аналіз сировини, матеріалів і продуктів переробки* – це перевірка кількісних і якісних показників матеріалів, сировини, продуктів переробки шляхом їх зіставлення із відомостями, заявленими підприємством під час або після митного оформлення таких сировини, матеріалів, продуктів переробки;
- *контрольний запуск у виробництво сировини й матеріалів* – це перевірка відомостей, заявлених підприємством під час або після митного оформлення, шляхом дослідження процесу виробництва однієї одиниці (груп одиниць) або партії (у разі неможливості дослідження одиниці товару) сировини, матеріалів і продуктів переробки з фіксацією кількісних та/або якісних показників, отриманих у результаті такого дослідження.

До проведення контрольного аналізу та/або контрольного запуску залучаються посадові особи митних органів і представники підприємства, на якому проводиться відповідний захід. У разі необхідності до участі у проведенні контрольного аналізу та/або контрольного запуску можуть залучатися спеціалісти й уповноважені експерти. Участь у проведенні контрольного запуску посадової особи митного органу є обов'язковою. Акт про результати контрольного аналізу та/або контрольного запуску складається в довільній формі у двох примірниках, підписується посадовими особами митного органу, які здійснювали відповідний захід, та керівником підприємства (уповноваженою ним особою). Уповноважені експерти, що були залучені до проведення контрольного аналізу та/або контрольного запуску, зобов'язані підписати обидва примірники акта.

6. Проводити зустрічні звірки на підприємствах.

Посадові особи митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок підприємств із метою з'ясування питань перевірки мають

право проводити зустрічні звірки. Порядок проведення митними органами зустрічних звірок регламентований наказом Міністерства фінансів України від 22.05.2012 № 582. Згідно з ним зустрічна звірка полягає у зіставленні й дослідженні інформації, яка міститься у митних деклараціях, деклараціях митної вартості й доданих до них комерційних та інших документах, з метою підтвердження виду й обсягу операцій з товарами і транспортними засобами комерційного призначення та здійснених розрахунків для з'ясування їх реальності й достовірності. За результатами зустрічної звірки складається довідка, яка у десятиденний строк після завершення звірки надається для підписання керівнику підприємства, на якому проводилася звірка (ч. 6 ст. 348 МКУ).

7. Вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємства, що перевіряється, припинення дій, що перешкоджають здійсненню повноважень посадовими особами митних органів.

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 350 МКУ посадові особи підприємства, що перевіряється, зобов'язані не перешкоджати законній діяльності посадових осіб митного органу під час проведення перевірки й виконувати законні вимоги зазначених осіб. У разі недотримання вказаного обов'язку така особа буде притягнута до адміністративної відповідальності й на неї можуть бути накладені певні види адміністративних стягнень згідно з митним законодавством.

8. Вимагати від керівників підприємства, що перевіряється, проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися цим підприємством разом із товарами, які були поміщені у відповідний митний режим, бути присутніми при її проведенні, а в разі відмови від проведення такої інвентаризації – звертатися до суду в установленому законом порядку з вимогою зобов'язати підприємство, що перевіряється, до проведення зазначеної інвентаризації.

Під час здійснення посадовими особами митного органу документальної виїзної перевірки їм надається право вимагати від керівників підприємства проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися цим підприємством разом із товарами, які були поміщені у відповідний митний режим. Під час такої інвентаризації необхідно керуватися Інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 11.08.1994 № 69, Інструкцією з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ, затвердженою нака-

зом Головного управління Державного казначейства України від 30.10.1998 № 90 та відповідними положеннями Податкового кодексу України (пп. 20.1.5 п. 20.1 ст. 20). За результатами інвентаризації посадовими особами митного органу складається відповідний акт.

У разі відмови керівника підприємства, що перевіряється, від проведення інвентаризації посадові особи митного органу можуть звернутися до суду з метою спонукання до проведення зазначеної інвентаризації, який ухвалює відповідне рішення.

9. У разі недопущення посадових осіб митних органів до проведення огляду територій та виробничих, складських, торговельних чи інших приміщень, здійснення контрольних аналізів, визначених у цій статті, звертатися до суду із поданням про зупинення видаткових операцій підприємства на рахунках такого підприємства шляхом накладення арешту на кошти й інші цінності такого підприємства, що знаходяться у банку (крім операцій з видачі заробітної плати, сплати митних платежів та інших податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також визначених контролюючим органом грошових зобов'язань підприємства).

Посадові особи підприємства, що перевіряється, зобов'язані не перешкоджати законній діяльності посадових осіб митного органу під час проведення перевірки, виконувати законні вимоги зазначених осіб, забезпечувати у робочий час безперешкодний доступ посадових осіб митного органу на об'єкти підприємства, забезпечувати умови виконання ними своїх обов'язків тощо. У разі порушення посадовими особами підприємства, що перевіряється, зазначених обов'язків застосовуються заходи, передбачені ст. 94 ПК України.

10. Складати протоколи про порушення митних правил у порядку, визначеному Кодексом.

Згідно з п. 7 ст. 345 МКУ у разі виявлення митним органом під час проведення перевірки ознак порушень митних правил або контрабанди посадові особи митного органу вживають передбачених законом заходів. Проведення у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до розділів 18 та 19 МКУ, а в частині, що не регулюється ним, – відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення. З моменту складення протоколу про порушення митних правил провадження вважається розпочатим.

11. Визначати суми податкових зобов'язань підприємства в порядку, встановленому Кодексом.

Грошове зобов'язання платника податків, відповідно до пп. 14.1.39 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України, – сума коштів, яку платник податків повинен сплатити до відповідного бюджету як податкове зобо-

в'язання та/або штрафну (фінансову) санкцію, що справляється із платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, а також санкції за порушення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Посадові особи митного органу визначають суми податкових зобов'язань відповідно до розд. IX МКУ та розд. V і VI ПК України.

12. Отримувати від страхових компаній та банківських установ інформацію в порядку й обсязі, визначених законом.

Посадові особи митного органу, що здійснюють документальну виїзну перевірку підприємства, мають право отримувати від страхових компаній та банківських установ необхідну інформацію в порядку й обсязі, визначених Законами України “Про страхування” від 07.03.1996 № 85/96-ВР та “Про банки та банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III.

13. Користуватися у службових справах засобами зв'язку, які належать підприємствам, що перевіряються, з дозволу посадових осіб цих підприємств.

У п. 3 ч. 2 ст. 350 МКУ зазначено, що посадові особи підприємства, яке перевіряється, зобов'язані забезпечувати у разі необхідності посадових осіб митного органу робочим місцем на підприємстві, комп'ютерною та іншою оргтехнікою (за наявності). Тобто відповідно до цього обов'язку посадові особи митного органу можуть із дозволу посадових осіб користуватися засобами зв'язку, які належать підприємству, але лише у службових справах, а не в особистих.

14. Накладати на час з'ясування питань, які підлягають перевірці, митне забезпечення на комп'ютери, сейфи (шафи), архіви й інші місця, де зберігаються документи, зокрема в електронній формі, необхідні для проведення перевірки, а також на складські, виробничі, торговельні приміщення, якщо є ймовірність несанкціонованого вилучення, знищення, підміни, зміни стану або якісних характеристик товарів, які знаходяться в цих приміщеннях, що може мати вплив на прийняття рішення за результатами перевірки.

Відповідно до п. 22 ст. 4 МКУ митне забезпечення – це одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, штампи, голографічні мітки, записи електронного цифрового підпису й інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення та закріплення результатів митного контролю і митного оформлення.

15. Інші права, передбачені Кодексом та законами України.

Перелік прав посадових осіб митних органів під час проведення документальної виїзної перевірки підприємства, визначений ч. 1 ст. 347 МКУ,

не є вичерпним на тій підставі, що ч. 15 цієї статті відсилає до інших прав, передбачених МКУ та законами України. Наприклад, посадові особи митного органу мають право вимагати забезпечення збереження документів, необхідних для з'ясування питань перевірки, протягом строків, передбачених п. 44.3 ст. 44 ПК України, та їх відновлення у разі втрати чи передчасного знищення (п. 6 ч. 2 ст. 350 МКУ).

Відповідно до ч. 2 ст. 347 МКУ посадові особи митних органів під час проведення документальної виїзної перевірки підприємства зобов'язані:

1. Проводити перевірку згідно з її програмою, що затверджується наказом відповідного митного органу про призначення перевірки.

Посадові особи митного органу мають право почати проведення документальної (планової чи позапланової) виїзної перевірки підприємства за наявності підстав, визначених ст. 346 МКУ, та за умови пред'явлення керівнику відповідного підприємства або уповноваженій ним особі під розписку посвідчення на право проведення перевірки, в якому зазначаються дата його видачі, назва митного органу, мета проведення перевірки, вид (планова чи позапланова) та підстави її проведення, дати початку та закінчення перевірки, посади, спеціальні звання й прізвища посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку, а також копії наказу митного органу про проведення перевірки і службових посвідчень посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку (ч. 1 ст. 349 МКУ).

2. Поважати права й законні інтереси працівників підприємства, що перевіряється, не допускати заподіяння підприємству шкоди неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю.

Під час документальної виїзної перевірки посадові особи митного органу мають реалізовувати надані їм повноваження тільки в обсязі, необхідному для з'ясування питань перевірки (ч. 4 ст. 345 МКУ). При цьому вони не повинні допускати порушення прав і законних інтересів працівників підприємства, що перевіряється, а також заподіяння шкоди самому підприємству своїми неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю. За неправомірні рішення, дії або бездіяльність посадові особи митного органу несуть кримінальну, цивільну, дисциплінарну й адміністративну відповідальність згідно із законами (КК України, ЦК України, КУпАП, Закони України "Про Дисциплінарний статут митної служби України" від 06.09.2005 № 2805-IV, "Про засади запобігання і протидії корупції" від 07.04.2011 № 3206-VI, зокрема стосовно відповідальності за корупційні правопорушення, тощо).

У разі заподіяння шкоди підприємству посадовими особами митного органу посадові особи підприємства мають право скласти розрахунок збитків та/або шкоди, заподіяних підприємству у зв'язку з проведенням

перевірки, та вимагати в установленому законом порядку відшкодування таких збитків та/або шкоди, а також долучати зазначений розрахунок до акта, що складається за результатами перевірки, як його невід'ємний додаток (ч. 5 ст. 345; п. 10 ч. 1 ст. 350 МКУ).

3. Не порушувати нормального режиму роботи підприємства, що перевіряється.

Відповідно до ч. 2 ст. 350 МКУ на посадових осіб підприємства, що перевіряється, покладаються певні обов'язки, які полягають у забезпеченні нормальної роботи посадових осіб митного органу для з'ясування питань перевірки. Однак при цьому посадові особи митного органу не повинні зловживати своїм службовим становищем, що може призвести до порушення нормального режиму роботи підприємства або прав і законних інтересів працівників цього підприємства.

4. Використовувати будь-яку інформацію, отриману під час проведення перевірки, лише у митних цілях.

Посадові особи митного органу під час проведення перевірки мають право отримувати від підприємства необхідну інформацію. Ця інформація може використовуватися *тільки* у митних цілях.

Відповідно до ч. 1 ст. 5 МКУ можна визначити цілі державної митної політики у сфері державної митної справи як забезпечення національних митних інтересів і безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі й захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграція до світової економіки, наповнення державного бюджету.

5. Не розголошувати інформації, яка була отримана під час проведення перевірки, і становить державну, банківську або комерційну таємницю, що охороняється законом.

У ст. 1 Закону України “Про державну таємницю” від 21.01.1994 № 3855-ХІІ визначено, що державна таємниця – це вид таємної інформації, який охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки й охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України і які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею й підлягають охороні державою.

Відповідно до Закону України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-ІІІ банківською таємницею є інформація про діяльність і фінансовий стан клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин із ним чи третіми особами при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту.

Комерційна таємниця – інформація, секретна в тому розумінні, що вона загалом чи у певній формі й сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність і була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого й іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці (постанова Кабінету Міністрів України “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці” від 09.08.1993 № 611).

У разі розголошення посадовими особами державної, банківської або комерційної таємниць настає кримінально-правова відповідальність згідно зі ст. 232, 328 КК України.

6. Надавати на вимогу посадових осіб підприємства, що перевіряється, необхідну інформацію щодо положень законодавства, які стосуються питань перевірки.

Посадові особи підприємства відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 350 МКУ мають право запитувати у посадових осіб митного органу й отримувати від них інформацію про положення законодавства, що стосуються питань перевірки.

7. Забезпечувати збереження документів, отриманих і складених у ході перевірки, не розголошувати їх змісту без згоди підприємства, що перевіряється, крім випадків, передбачених Кодексом.

Посадові особи митного органу повинні забезпечувати збереження документів, отриманих і складених у ході перевірки, які можуть бути використані згодом для підготовки висновків за результатами перевірки. Також у разі отримання від посадових осіб підприємства письмових зауважень або заперечень до акта перевірки у разі незгоди з викладеними в ньому фактами або обставинами посадові особи митного органу зможуть аргументувати той чи інший свій висновок, спираючись на зазначені документи.

Посадовим особам митного органу розголошувати зміст документів, отриманих і складених у ході перевірки, без згоди на те підприємства, не дозволяється, крім випадків, передбачених МКУ (наприклад, виявлення митним органом під час проведення перевірки ознак порушень митних правил або контрабанди – ч. 7 ст. 345).

8. Інформувати посадових осіб підприємства, що перевіряється, про їхні права й обов'язки під час проведення митного контролю після випуску товарів, про призначення та проведення експертизи (дослідження), взяття проб і зразків.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 350 МКУ посадові особи підприємства, що перевіряється, мають право запитувати й отримувати від посадових осіб митного органу інформацію щодо положень законодавства, які стосуються питань перевірки. Тобто посадові особи митного органу зобов'язані інформувати посадових осіб підприємства про їхні права й обов'язки під час проведення митного контролю після випуску товарів, про призначення і проведення експертизи (дослідження), взяття проб і зразків тощо. Наприклад, у разі призначення й проведення експертизи посадова особа митного органу зобов'язана ознайомити посадових осіб підприємства з рішенням керівника цього митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, про проведення експертизи, а після закінчення експертизи – з висновком експерта (ч. 2 ст. 356 МКУ, п. 3 ст. 84 ПК України).

9. Видавати керівнику підприємства, що перевіряється, або особі, яка виконує його обов'язки, примірник акта чи довідки, складених за результатами перевірки.

Результати перевірок оформлюються у вигляді акта або довідки, які підписують посадові особи митного органу та керівник підприємства, що перевірялося, або уповноважена ним особа. У разі встановлення під час перевірки порушень складається акт. Якщо таких порушень немає, складається довідка. Акт (довідка) про результати перевірки складається у двох примірниках, підписується посадовими особами митного органу, які проводили перевірку, й реєструється у митному органі протягом 10 робочих днів із дня, що настає за днем закінчення встановленого для проведення перевірки строку. Такий акт (довідка) після реєстрації в митному органі протягом трьох робочих днів вручається для підписання керівнику підприємства або уповноваженій ним особі чи надсилається підприємству в порядку, встановленому ст. 58 ПК України для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень.

10. Виконувати інші обов'язки, передбачені Кодексом та іншими законами України.

Перелік обов'язків, як і прав, посадових осіб митних органів під час документальної виїзної перевірки підприємства, визначений ч. 2 ст. 347 МКУ, не є вичерпним. У ч. 10 відповідної статті зазначено, що посадові особи митних органів можуть виконувати інші обов'язки, передбачені МКУ та іншими законами України.

Наприклад, посадові особи митних органів під час документальної виїзної перевірки підприємства зобов'язані: вручати під розписку або надсилати рекомендованим листом із повідомленням про вручення копії наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки керівнику

цього підприємства або уповноваженій ним особі не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки (ч. 6 ст. 346 МКУ; п. 5 постанови КМУ “Про затвердження Порядку координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням і сплатою податків та зборів” від 27.12.2010 № 1234); продовжувати строк проведення документальної виїзної перевірки у зв’язку з підставами, визначеними у ч. 9 ст. 346 МКУ.

Стаття 348

Проведення зустрічних звірок

1. Посадові особи митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок підприємств з метою з’ясування питань перевірки мають право проводити зустрічні звірки.

2. Підставою для проведення зустрічної звірки є потреба у перевірці відомостей, отриманих від особи, безпосередньо або опосередковано залученої до операцій з товарами, переміщеними через митний кордон України, у тому числі ввезеними на територію вільної митної зони або вивезеними з цієї території, чи від будь-якої іншої особи, яка може володіти документами та даними, необхідними для прийняття рішення за результатами перевірки, якщо така особа не надасть пояснень та необхідних документальних підтверджень на письмовий запит митного органу протягом трьох робочих днів з дати отримання запиту.

3. Під час зустрічної звірки перевіряються дотримання вимог законодавства при здійсненні зовнішньоторговельних операцій, інформація, яка міститься у митній декларації, декларації митної вартості, а також вид та обсяг операцій з товарами і здійснених розрахунків за них для з’ясування їх реальності та достовірності.

4. Результати зустрічної звірки можуть бути використані виключно для підтвердження або спростування інформації, що міститься у митній декларації, декларації митної вартості, а також доданих до них комерційних та інших документах.

5. Зустрічні звірки не є перевітками і проводяться в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

6. За результатами зустрічної звірки складається довідка, яка у десятиденний строк після завершення звірки надається для підписання керівнику підприємства, на якому проводилася звірка.

У зв’язку з приєднанням України до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) нагальним

для митних органів є питання вдосконалення, розвитку та ще ефективнішого впровадження, передбаченої п. 7 ст. 336 Кодексу такої форми митного контролю, як проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, зокрема своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати митних платежів.

Пунктом 3 ст. 346 Кодексу передбачено, що порядок планування митними органами виїзних перевірок визначається міністерством, керівник якого спрямовує і координує діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів.

Статтею 348 Кодексу визначено, що посадові особи митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок підприємств із метою з'ясування питань перевірки мають право проводити зустрічні звірки.

Порядок проведення митними органами зустрічних звірок, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 22.05.2012 № 582, передбачає, що посадові особи митних органів під час проведення документальної виїзної перевірки підприємства з метою з'ясування питань перевірки мають право проводити зустрічні звірки (п. 1.2).

Пункт 1.3. Порядку закріплює, що зустрічна звірка полягає у зіставленні й дослідженні інформації, яка міститься у митних деклараціях, деклараціях митної вартості та доданих до них комерційних та інших документах, з метою підтвердження виду й обсягу операцій із товарами і транспортними засобами комерційного призначення та здійснених розрахунків для з'ясування їх реальності й достовірності.

Таким чином, зустрічні звірки (метод документального підтвердження обсягу і якості операцій та розрахунків, що здійснювалися між підприємством, установою чи організацією, яка мала договірні взаємовідносини з об'єктом контролю, на прохання контрольного органу для з'ясування їх реальності – повноти відображення в обліку об'єкта контролю). Так, нове поняття цілком логічно передбачає звіряння відомостей, якими володіють певні користувачі, а не проведення контрольного заходу – ревізії чи перевірки.

Порядок проведення митними органами зустрічних звірок визначає, що підставою для проведення зустрічної звірки є потреба у перевірці відомостей, отриманих від особи, безпосередньо або опосередковано залученої до операцій із товарами, переміщеними через митний кордон України, зокрема ввезеними на територію вільної митної зони або вивезеними з цієї території, чи від будь-якої іншої особи, яка може володіти документами й даними, необхідними для прийняття рішення за результатами перевірки (далі – Особа), якщо Особа не надасть пояснень і потрібних документаль-

них підтверджень на письмовий запит митного органу протягом трьох робочих днів із дати отримання запиту (п. 1.4).

Зустрічні звірки проводяться у суб'єктів господарювання, які мали правові відносини з підконтрольною установою. Тобто не передбачено обмежень щодо форми власності суб'єктів господарювання, де може бути проведено звіряння.

Інформація, викладена в акті зустрічної звірки, порівнюється з даними, які надані підконтрольною установою.

З метою проведення зустрічної звірки митний орган, що її ініціює (Ініціатор), надсилає митному органу, до зони діяльності якого належить податкова адреса Особи (Виконавець), Запит про проведення зустрічної звірки (п. 2.1. Порядку проведення митними органами зустрічних звірок). Такий Запит реєструється як вихідна кореспонденція у загальному порядку.

Зустрічна звірка може бути проведена Ініціатором самостійно у разі, коли податкова адреса Особи знаходиться у зоні діяльності такого Ініціатора.

За ч. 1 ст. 349 Кодексу посадові особи митного органу мають право почати проведення документальної (планової чи позапланової) виїзної перевірки підприємства чи зустрічної звірки на підприємстві за наявності підстав для їх проведення, визначених Кодексом, та за умови пред'явлення керівнику відповідного підприємства або уповноваженій ним особі під розписку посвідчення на право проведення перевірки, в якому зазначаються дата його видачі, назва митного органу, мета проведення перевірки, вид (планова чи позапланова) і підстави її проведення, дати початку та закінчення перевірки, посади, спеціальні звання й прізвища посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку, а також копії наказу митного органу про проведення перевірки і службових посвідчень посадових осіб митних органів, які здійснюватимуть перевірку.

Виконавець зобов'язаний провести зустрічну звірку Особи, якій надіслано Запит про надання пояснень і необхідних документальних підтверджень, у разі виявлення неповноти або недостовірності відомостей, зазначених такою Особою у її поясненнях та підтвердних документах. Із цією метою Виконавцю надаються два робочих дні для оцінювання й дослідження повноти і достовірності відомостей, зазначених Особою у її поясненнях та підтвердних документах.

У разі встановлення фактів, що не дають змоги провести зустрічну звірку, зокрема у зв'язку із встановленням відсутності Особи за податковою адресою, Відповідальний підрозділ не пізніше як через два робочі дні від дати надходження Запиту складає акт про неможливість проведення зустрічної звірки, реєструє його у Журналі реєстрації довідок про результати

проведення зустрічних звірок (актів про неможливість проведення зустрічних звірок, актів про неявку для підписання, актів відмови від підписання довідки про результати проведення зустрічної звірки).

Пункт 3.1. Порядку проведення митними органами зустрічних звірок передбачає, що за результатами їх проведення складається довідка довільної форми про результати проведення зустрічної звірки (Довідка) у двох примірниках, яка реєструється в Журналі реєстрації довідок/актів. Така довідка у десятиденний строк після завершення звірки надається для підписання Особі або її уповноваженому представнику.

Результати зустрічної звірки можуть бути використані тільки для підтвердження або спростування інформації, що міститься у митних деклараціях, деклараціях митної вартості, а також у доданих до них комерційних та інших документах. Результати проведеної зустрічної звірки підлягають урахуванню Ініціатором при формуванні висновків документальної виїзної перевірки платника податків і долучаються до матеріалів такої перевірки.

Оскільки зустрічні звірки проводяться з метою документального підтвердження виду, обсягу і якості операцій та розрахунків, що здійснювалися між суб'єктами господарювання, для з'ясування їх реальності й повноти відображення в обліку підконтрольної установи, то треба вказати, що це поняття цілком логічно передбачає звіряння відомостей, якими володіють певні користувачі, а не проведення контрольного заходу – ревізії чи перевірки.

Проведення зустрічних звірок регламентується Кодексом і Порядком проведення митними органами зустрічних звірок, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 22.05.2012 № 582.

За результатами зустрічної звірки складається довідка, яка у десятиденний строк після завершення звірки надається для підписання керівнику підприємства, де проводилася звірка (п. 3.1. Порядку проведення митними органами зустрічних звірок).

Електронні копії підписаного керівником або заступником керівника Виконавця супровідного листа про результати проведення зустрічної звірки, складеної Довідки, інших документів та наданих Особою матеріалів не пізніше наступного робочого дня від дати підписання Довідки (відмови від підписання, неявки для підписання) надсилаються до Ініціатора.

У разі неможливості проведення Виконавцем зустрічної звірки він надсилає Ініціатору належним чином засвідчені копії наявних матеріалів, що підтверджують цей факт, матеріалів щодо вжитих заходів із метою проведення зустрічної звірки, а також інших наявних у Виконавця матеріалів, що стосуються або можуть стосуватися питань, визначених у Запиті, і підтверджують відомості або не підтверджують їх щодо платника податків, які наведені у цьому Запиті.

Стаття 349

Умови допуску посадових осіб митних органів до проведення документальних (планових чи позапланових) виїзних перевірок та зустрічних звірок

1. Посадові особи митного органу мають право приступити до проведення документальної (планової чи позапланової) виїзної перевірки підприємства чи зустрічної звірки на підприємстві за наявності підстав для їх проведення, визначених цим Кодексом, та за умови пред'явлення керівнику відповідного підприємства або уповноваженій ним особі під розписку посвідчення на право проведення перевірки, в якому зазначаються дата його видачі, назва митного органу, мета проведення перевірки, вид (планова чи позапланова) та підстави для її проведення, дати початку та закінчення перевірки, посади, спеціальні звання та прізвища посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку, а також копії наказу митного органу про проведення перевірки та службових посвідчень посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку.

2. Посвідчення на право проведення перевірки є дійсним за умови наявності підпису керівника митного органу, скріпленого печаткою митного органу.

3. Непред'явлення керівнику підприємства або уповноваженій ним особі копії наказу митного органу про проведення перевірки, службових посвідчень посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку, посвідчення на право проведення перевірки або їх пред'явлення з порушенням вимог, установлених частинами першою та другою цієї статті, є підставою для недопущення посадових осіб митного органу до проведення перевірки.

4. Недопущення посадових осіб митного органу до проведення перевірки з інших підстав, ніж ті, що визначені у частині третій цієї статті, не дозволяється.

5. При пред'явленні посвідчення на право проведення перевірки керівник підприємства або уповноважена ним особа розписується у посвідченні із зазначенням свого прізвища, ім'я, по батькові, посади, дати і часу ознайомлення.

6. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи розписатися в посвідченні на право проведення перевірки посадовими особами митного органу складається акт, який засвідчує факт відмови. Акт про відмову від підпису в посвідченні на право проведення перевірки є підставою для початку проведення такої перевірки.

7. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи у допуску посадових осіб митного органу до проведення перевірки складається акт.

Право на проведення документальних (планових чи позапланових) виїзних перевірок чи зустрічних звірок виникає у посадових осіб митних ор-

ганів (див. наказ ДМС України “Про затвердження Примірного положення про відділ (сектор) митного аудиту регіональної митниці, митниці” від 05.01.2012 № 16, яким визначено правовий статус відділу (сектору) митного аудиту регіональної митниці, митниці, а саме його компетенцію (права, завдання, функції) й організаційну структуру) за наявності чітко визначених підстав.

Так, підставою для проведення зустрічної звірки є потреба у перевірці відомостей, отриманих від особи, якщо така особа не надасть пояснень і необхідних документальних підтверджень на письмовий запит митного органу протягом трьох робочих днів із дати отримання запиту (ч. 2 ст. 348 МКУ).

Позапланова виїзна документальна перевірка, на підставі п. 1, п. 2 ч. 7 ст. 346 МКУ, проводиться у разі, коли підприємство не надає пояснень про порушення на письмовий запит митного органу, що виявив таке порушення, а також у разі неповного з’ясування під час перевірки питань, які мали бути з’ясовані під час перевірки для винесення об’єктивного висновку щодо дотримання підприємством вимог законодавства з питань державної митної справи.

Відповідно до ч. 3, 6 ст. 346 МКУ формальними підставами для проведення планової виїзної документальної перевірки є наявність підприємства у кварталному плані, сформованому відповідно до критеріїв ризику, проведення перевірок; надсилання підприємству не пізніше ніж за десять календарних днів до початку перевірки, рекомендованим листом, повідомлення про час початку перевірки, її тривалість; копія наказу про призначення проведення планової перевірки.

Наказ про призначення проведення планової перевірки містить перелік посадових осіб, що уповноважені проводити перевірку, термін перевірки, програму перевірки, підставу для проведення перевірки, період, за який проводитиметься перевірка. Під програмою перевірки мається на увазі комплекс питань, із яких буде здійснена перевірка. Посадові особи митних органів не мають права перевіряти питання, що не входять до програми перевірки.

У день проведення документальної планової перевірки посадова особа митного органу з’являється на підприємство, вручає його керівнику копію наказу про проведення перевірки, своє службове посвідчення для того, щоб керівник підприємства міг упевнитися, що перевірку здійснюватиме саме особа, вказана в наказі, посвідчення на право проведення перевірки підписане керівником митного органу, в якому зазначаються дата його видачі, назва митного органу, мета проведення перевірки, вид (планова чи позапланова) та підстави для її проведення, дати початку й закінчення пе-

ревірки, посади, спеціальні звання і прізвища посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку. За цих умов перевірка вважається законною, тому керівник зобов'язаний допустити перевіряльника до проведення перевірки.

Для проведення документальної (планової чи позапланової) виїзної перевірки посадовій особі митного органу, на підставі наказу митного органу, видається посвідчення на право проведення такої перевірки. Форму такого посвідчення затверджено наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку оформлення результатів проведення митними органами перевірок" від 21.03.2012 № 377. Форма посвідчення передбачає зазначення відомостей про особу, якій доручається проведення перевірки, підставу для проведення перевірки, строк дії посвідчення. Таке посвідчення вважається дійсним, якщо воно підписане керівником митного органу й скріплене печаткою митного органу. Посвідчення реєструється у Журналі обліку видачі посвідчень на право проведення виїзної перевірки посадовими особами митного органу.

Підставами для недопущення посадових осіб митних органів до проведення перевірки є непред'явлення копії наказу митного органу, затвердженої форми, на проведення перевірки, а також посвідчення на право проведення такої перевірки. Посадова особа митного органу не може бути допущена до проведення перевірки і у разі пред'явлення відповідних наказу і посвідчення, що не відповідають установленим формам.

Посадова особа митного органу може бути недопущена керівником підприємства до проведення перевірки на підставі непред'явлення нею наказу про призначення перевірки, посвідчення на право проведення перевірки чи пред'явлення їх із порушенням відповідних вимог. Якщо такі підстави відсутні, посадова особа митного органу в обов'язковому порядку має бути допущена до проведення перевірки.

У пред'явленому посвідченні на право проведення перевірки керівник підприємства або уповноважена ним особа розписується й зазначає своє прізвище, ім'я, по батькові, посаду, дату й час ознайомлення.

У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи розписатися в посвідченні на право проведення перевірки посадовими особами митного органу складається акт, який засвідчує факт відмови. Акт про відмову від підпису в посвідченні на право проведення перевірки є підставою для початку проведення такої перевірки за правилами ст. 345 Кодексу.

У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи у допуску посадових осіб митного органу до проведення перевірки складається акт. Форма акта про відмову в допуску до проведення виїзної пере-

вірки затверджено наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку оформлення результатів проведення митними органами перевірок” від 21.03.2012 № 377 і передбачає зазначення найменування платника податків, місцезнаходження платника податків, посадової особи, що відмовила в допуску уповноважених на проведення перевірки посадових осіб митного органу, підставу для проведення перевірки. Акт про відмову в допуску до проведення перевірки підписується посадовими особами митного органу, уповноваженими на проведення перевірки. Він складається у двох примірниках: перший примірник акта залишається в митному органі, посадові особи якого уповноважені на проведення перевірки платника податків; другий примірник акта надається платнику податків, посадовими особами якого відмовлено в допуску до проведення перевірки.

Акт про відмову в допуску до проведення перевірки вручається платнику податків в один із таких способів: а) через канцелярію (загальний відділ) із зазначенням на копії акта номера й дати реєстрації в журналі вхідної кореспонденції платника податків та з підписом посадової особи канцелярії (загального відділу), яка здійснила реєстрацію; б) рекомендованим поштовим відправленням із повідомленням про вручення.

У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи у допуску посадових осіб митного органу до проведення перевірки, крім складення акта, митниця має право звернутися до суду з позовом про зупинення видаткових операцій на рахунках відповідного підприємства.

Стаття 350

Права та обов’язки посадових осіб підприємства, що перевіряється, під час проведення документальних перевірок

1. Посадові особи підприємства, що перевіряється, мають право:
 - 1) вимагати від посадових осіб митного органу повідомлення підстав для проведення перевірки, а також пред’явлення посвідчення на право проведення перевірки, копії наказу митного органу про проведення перевірки, службових посвідчень посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку;
 - 2) надавати посадовим особам митного органу, які проводять перевірку, письмові заяви, зауваження, пояснення з питань, що стосуються перевірки;
 - 3) запитувати у посадових осіб митного органу та отримувати від них інформацію щодо положень законодавства, що стосуються питань перевірки;
 - 4) надавати посадовим особам митного органу всі наявні у їх розпорядженні документи та відомості, що підтверджують процедури декларування та митного

оформлення товарів до відповідного митного режиму, а також дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи;

- 5) вимагати від посадових осіб митного органу перевірки відомостей та фактів, що можуть свідчити на користь підприємства;
- 6) звертатися до митного органу, посадові особи якого проводять перевірку, з клопотанням про продовження строку подання документів, строку проведення перевірки;
- 7) подавати письмові зауваження або заперечення до акта перевірки у разі незгоди з викладеними в ньому фактами та обставинами, вимагати розгляду цих зауважень або заперечень посадовими особами митного органу по суті та долучати їх до акта, що складається за результатами перевірки;
- 8) отримувати у посадових осіб митного органу після закінчення перевірки примірник акта (довідки), що складається за результатами перевірки;
- 9) оскаржувати рішення, прийняте митним органом за результатами перевірки;
- 10) складати розрахунок збитків та/або шкоди, заподіяних підприємству у зв'язку з проведенням документальної перевірки, та вимагати в установленому законом порядку відшкодування таких збитків та/або шкоди, а також долучати зазначений розрахунок до акта, що складається за результатами перевірки, як його невід'ємний додаток;
- 11) користуватися іншими правами, що передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

2. Посадові особи підприємства, що перевіряється, зобов'язані:

- 1) не перешкоджати законній діяльності посадових осіб митного органу під час проведення перевірки та виконувати законні вимоги зазначених осіб, у тому числі отримані в письмовій формі, які стосуються надання до перевірки документів, їх копій, інформації, у тому числі, за наявності – в електронній формі, проведення інвентаризацій, оглядів та реалізації інших прав посадових осіб митних органів, передбачених цим Кодексом та Податковим кодексом України;
- 2) забезпечувати у робочий час безперешкодний доступ посадових осіб митного органу, які здійснюють перевірку, на об'єкти підприємства, що перевіряється, та забезпечувати умови для виконання ними своїх обов'язків;
- 3) забезпечувати у разі необхідності посадових осіб митного органу робочим місцем на підприємстві, що перевіряється, комп'ютерною та іншою оргтехнікою (за наявності);
- 4) робити запис про ознайомлення на посвідченні про проведення перевірки;
- 5) визначати осіб, відповідальних за надання інформації посадовим особам митного органу, які здійснюють перевірку, не пізніше двох робочих днів з дня початку перевірки;

- 6) забезпечувати збереження документів, необхідних для з'ясування питань перевірки, протягом строків, передбачених пунктом 44.3 статті 44 Податкового кодексу України, та їх відновлення у разі втрати чи передчасного знищення;
- 7) виконувати інші обов'язки, передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

На відміну від ст. 347 Кодексу, що встановлює права й обов'язки посадових осіб митних органів під час проведення документальних виїзних перевірок, коментована стаття визначає правовий статус посадових осіб підприємств, що піддаються документальній перевірці будь-якого виду (виїзна, невиїзна).

Згідно з ч. 1 ст. 350 Кодексу посадові особи підприємства, що перевіряється, мають право:

- 1) вимагати від посадових осіб митного органу повідомлення про підстави для проведення перевірки (див., зокрема, ст. 346 Кодексу), а також пред'явлення посвідчення на право проведення перевірки, копії наказу митного органу про проведення перевірки, службових посвідчень посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку, – тобто виконання умов допуску посадових осіб митних органів до проведення документальних (планових чи позапланових) виїзних перевірок та зустрічних звірень, прямо передбачених ч. 1 ст. 349 Кодексу.
- 2) подавати посадовим особам митного органу, які проводять перевірку, письмові заяви, зауваження, пояснення з питань, що стосуються перевірки;
- 3) запитувати у посадових осіб митного органу й отримувати від них інформацію щодо положень законодавства, які стосуються питань перевірки (див. відповідний обов'язок посадової особи митного органу у п. 6 ч. 2 ст. 347 Кодексу);
- 4) надавати посадовим особам митного органу всі наявні у їх розпорядженні документи й відомості, що підтверджують процедури декларування і митного оформлення товарів до відповідного митного режиму, а також дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи (у цьому пункті, очевидно, не йдеться про документи, які посадова особа підприємства, що перевіряється, так чи інакше зобов'язана надати – див. ч. 2 ст. 353 Кодексу);
- 5) вимагати від посадових осіб митного органу перевірки відомостей і фактів, що можуть свідчити на користь підприємства (див. аналогічний припис у п. 17.1.8 ст. 17 ПК України; лише за таких умов можна

досягти цілей документальної перевірки, зазначених у ч. 1 ст. 345 Кодексу);

- 6) звертатися до митного органу, посадові особи якого проводять перевірку, з клопотанням про продовження строку подання документів (ч. 6 ст. 353 Кодексу), строку проведення перевірки;
- 7) подавати письмові зауваження або заперечення до акта перевірки у разі незгоди з викладеними в ньому фактами й обставинами, вимагати розгляду цих зауважень або заперечень посадовими особами митного органу по суті і долучати їх до акта, що складається за результатами перевірки (див. ч. 8 ст. 354 Кодексу);
- 8) отримувати у посадових осіб митного органу після закінчення перевірки примірник акта (довідки), що складається за результатами перевірки (див. п. 9 ч. 2 ст. 347, ч. 5 ст. 354 Кодексу);
- 9) оскаржувати рішення, прийняте митним органом за результатами перевірки (відповідно до ч. 1 ст. 24 Кодексу “Право на оскарження” кожна особа має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників, якщо вважає, що цими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси; предметом оскарження, зокрема, може бути й рішення митного органу як окремий акт, яким митний орган, організація або їх посадові особи приймають рішення з питань, передбачених митним законодавством України);
- 10) складати розрахунок збитків та/або шкоди, заподіяних підприємству у зв'язку з проведенням документальної перевірки, і вимагати в установленому законом порядку відшкодування таких збитків та/або шкоди, а також долучати зазначений розрахунок до акта, що складається за результатами перевірки, як його невід'ємний додаток (ч. 5 ст. 345 Кодексу вказує, що відшкодування збитків та/або шкоди, заподіяних посадовими особами митного органу підприємству під час проведення перевірки, здійснюється в порядку, встановленому законом);
- 11) користуватися іншими правами, що передбачені цим Кодексом та іншими законами України (для прикладу, можливістю звернутися до керівника митного органу, яким призначено перевірку, з письмовою заявою щодо продовження строку надання документів або їх копій (ч. 6 ст. 353 Кодексу).

2. Відповідно до ч. 2 ст. 350 Кодексу посадові особи підприємства, що перевіряється, зобов'язані:

- 1) не перешкоджати законній діяльності посадових осіб митного органу під час проведення перевірки і виконувати законні вимоги зазна-

- чених осіб, зокрема отримані в письмовій формі, які стосуються надання до перевірки документів, їх копій, інформації, у тому числі, за наявності, – в електронній формі, проведення інвентаризацій, оглядів і реалізації інших прав посадових осіб митних органів, передбачених цим Кодексом та Податковим кодексом України (див., наприклад, права посадових осіб митних органів у ст. 347 Кодексу);
- 2) забезпечувати в робочий час безперешкодний доступ посадових осіб митного органу, які здійснюють перевірку, на об'єкти підприємства, що перевіряється, та забезпечувати умови для виконання ними своїх обов'язків;
 - 3) забезпечувати в разі необхідності посадових осіб митного органу робочим місцем на підприємстві, що перевіряється, комп'ютерною й іншою оргтехнікою (за наявності);
 - 4) робити запис про ознайомлення на посвідченні про проведення перевірки;
 - 5) визначати осіб, відповідальних за надання інформації посадовим особам митного органу, які здійснюють перевірку, не пізніше двох робочих днів із дня початку перевірки;
 - 6) забезпечувати збереження документів, необхідних для з'ясування питань перевірки, протягом строків, передбачених п. 44.3 ст. 44 ПК України, та їх відновлення у разі втрати чи передчасного знищення (вказана норма ПК України містить правило, згідно з яким платники податків зобов'язані забезпечити зберігання документів, визначених у п. 44.1 (тобто документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів), а також документів, пов'язаних із виконанням вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контрольні органи (зокрема на митні органи), не менш як 1095 днів із дня подання податкової звітності, для складення якої використовуються зазначені документи, а в разі її неподання – з передбаченого ПК України граничного терміну подання такої звітності).
 - 7) виконувати інші обов'язки, передбачені Кодексом та іншими законами України (наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 353 підприємство, що перевіряється, зобов'язане не пізніше першого робочого дня, який іде за днем початку документальної перевірки, надати у повному обсязі посадовим особам митного органу, які проводять перевірку, всі документи, зокрема в електронній формі, що належать до предмета перевірки або пов'язані з ним, можуть стосуватися переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення із цієї території).

Стаття 351

Документальні невіїзні перевірки

1. Предметом документальних невіїзних перевірок є дані про своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати митних платежів при переміщенні товарів через митний кордон України підприємствами, а також при переміщенні товарів через митний кордон України громадянами з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств.

2. Документальна невіїзна перевірка проводиться у разі:

- 1) виявлення ознак, що свідчать про можливе порушення законодавства України з питань державної митної справи, за результатами аналізу електронних копій митних декларацій, інформації, що стосується товарів, митне оформлення яких завершено, отриманої від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та виробників таких товарів, з висновків акредитованих відповідно до законодавства експертів;
- 2) надходження від уповноважених органів іноземних держав документально підтвердженої інформації про непідтвердження автентичності поданих митному органу документів щодо товарів, митне оформлення яких завершено, недостовірність відомостей, що в них містяться, а також запитів стосовно надання інформації про зовнішньоекономічні операції, які здійснювалися за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – резидентів України.

3. Документальна невіїзна перевірка проводиться на підставі наказу митного органу.

4. Документальна невіїзна перевірка проводиться посадовими особами митного органу в приміщенні цього органу за умови направлення керівнику відповідного підприємства або відповідному громадянину рекомендованим листом з повідомленням про вручення або особистого вручення зазначеним особам чи уповноваженим ними представникам під розписку письмового повідомлення про дату початку та місце проведення перевірки.

5. Присутність уповноважених посадових осіб підприємства або громадянина, що перевіряється, під час проведення невіїзної документальної перевірки не обов'язкова.

6. Тривалість проведення перевірки визначається у відповідному наказі митного органу та не може перевищувати строки, встановлені частиною восьмою статті 346 цього Кодексу для проведення документальних віїзних перевірок. Продовження строку проведення перевірки можливе на строк та з підстав, визначених частиною дев'ятою статті 346 цього Кодексу.

7. Про продовження строків проведення перевірки митний орган інформує підприємство (громадянина) в порядку, визначеному частиною четвертою цієї статті.

8. Посадові особи митного органу під час проведення перевірки не мають права:

- 1) перевіряти дані, які не є предметом перевірки;
- 2) вимагати від підприємства, що перевіряється, надання документів або інформації, що не стосуються предмета перевірки;
- 3) розголошувати відомості про підприємство, що перевіряється, які становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю та стали відомі під час виконання такими особами службових обов'язків.

9. Оформлення результатів невиїзної документальної перевірки здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом.

Відповідно до ст. 345 МКУ документальні перевірки – це сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості й у достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати митних платежів. Під документальними невиїзними перевірками маються на увазі перевірки, які проводяться у митному органі, предметом яких є дані про своєчасність, достовірність, повноту нарахування і сплати податків і зборів, контроль за справлянням яких покладено законом на митні органи.

Слід зазначити, що положення цієї статті не стосуються громадян, оскільки вони не є суб'єктами підприємницької діяльності чи підприємством, але стосуються громадян – приватних підприємців без створення юридичної особи.

Під час проведення перевірки посадові особи митного органу аналізують і порівнюють відомості, що містяться у митних деклараціях, а також належних до таких декларацій комплектах товаросупровідних документів, приймають рішення щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, їх митної вартості й країни походження, підстав для звільнення від оподаткування тощо, роблять висновки про своєчасність, достовірність, повноту нарахування і сплату митних платежів.

Частина друга коментованої статті вказує на дві групи підстав для проведення документальної невиїзної перевірки: 1) виявлення ознак, що свідчать про можливе порушення законодавства України з питань державної митної справи (за результатами аналізу електронних копій митних декларацій; інформації, що стосується товарів, митне оформлення яких завер-

шене, отриманої від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й виробників таких товарів; із висновків акредитованих відповідно до законодавства експертів); 2) надходження від уповноважених органів іноземних країн документально підтвердженої інформації про непідтвердження автентичності поданих митному органу документів щодо товарів, митне оформлення яких завершено, недостовірність відомостей, що в них містяться, а також запитів стосовно надання інформації про зовнішньоекономічні операції, які здійснювалися з участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – резидентів України.

Документальна невиїзна перевірка проводиться на підставі наказу митного органу – основного розпорядчого акта, що готується структурним підрозділом митного органу, до повноважень якого належить установити або спростувати відомості й інформацію, отриману з джерел, передбачених ч. 2 коментованої статті.

Документальна невиїзна перевірка проводиться посадовими особами митного органу за умови надсилання керівнику відповідного підприємства рекомендованого листа із повідомленням про вручення або вручення йому чи його уповноваженому представнику під розписку копії наказу про проведення документальної невиїзної перевірки і письмового повідомлення про дату початку та місце проведення такої перевірки. Таким чином, керівник підприємства чи відповідний громадянин в обов'язковому порядку мають бути повідомлені у встановлений законом спосіб про сам факт проведення документальної невиїзної перевірки, певне місце й певний час її проведення. У противному разі перевірки не може бути розпочато.

Під час проведення документальних невиїзних перевірок присутність керівників підприємств, уповноважених осіб чи громадян є не обов'язковою. Їх відсутність під час перевірки не може бути підставою для невизнання її результатів, оформлених відповідним чином.

Тривалість таких перевірок передбачається в наказі митного органу, відповідно до якого проводиться перевірка, а якщо строку таких дій не вказано, треба керуватися ч. 8 ст. 346, де визначено, що тривалість документальної перевірки не повинна перевищувати 30 робочих днів. А ще у ч. 9 ст. 346 є чотири підстави, за наявності яких подовжується (але не більш ніж на 15 робочих днів) строк проведення документальної невиїзної перевірки.

Щодо продовження строків проведення документальної невиїзної перевірки митний орган повідомляє керівника підприємства чи уповноважену особу рекомендованим листом із повідомленням.

Посадові особи мають право перевіряти лише ті дані, що є предметом перевірки, а саме дані про своєчасність, достовірність, повноту нарахуван-

ня і сплати митних платежів при переміщенні товарів через митний кордон України підприємствами й громадянами – приватними підприємцями.

Відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України “Про державну службу” від 16.12.1993 № 3723-ХІ державні службовці (якими є і посадові особи митної служби) під час виконання посадових обов’язків діють у межах повноважень, визначених законодавством, і відповідно до посадових інструкцій. В аспекті п. 2 ч. 8 коментованої статті посадова особа митного органу не має права виходити за межі предмета перевірки, у проведенні якої бере участь.

Згідно із ч. 1 ст. 11 Кодексу інформація, отримана митними органами, може використовуватися ними тільки для митних цілей і не може розголошуватися без дозволу суб’єкта, осіб чи органу, що надав таку інформацію, зокрема передаватися третім особам, у тому числі іншим органам державної влади, крім випадків, визначених Кодексом та іншими законами України. Відповідно до ч. 3 вказаної статті за розголошення такої інформації посадові особи митних органів несуть відповідальність згідно із законом.

Тож за аналогією із документальною виїзною перевіркою (п. 5 ч. 2 ст. 347 МКУ) посадові особи митного органу не мають права розголошувати відомості про підприємство, що перевіряється, які становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю і стали відомі під час виконання службових обов’язків. У разі розголошення комерційної таємниці посадова особа митного органу притягається до кримінальної відповідальності за ст. 232 КК України.

За результатами перевірки складається відповідний акт у двох примірниках, що підписується посадовими особами митного органу, які її проводили, та керівником підприємства або уповноваженою ним особою. Рішення щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, їх митної вартості й країни походження, підстав для звільнення від оподаткування тощо окремими документами не оформляються, а зазначаються в акті про проведення перевірки. Інформація, що міститься в акті про проведення перевірки, не підлягає розголошенню, крім випадків, установлених законодавством.

У разі виявлення перевіркою порушень законодавства України з питань митної справи порівнюють відповідність даних, які містяться в документах, поданих підприємством, із фактичними даними, виявленими під час перевірки; чітко викладають зміст порушення із посиланням на конкретні норми законодавства, порушені підприємством; зазначають первинні документи, що свідчать про наявність порушення, з подальшим відображенням вказаних у них операцій; зазначають перелік документів, не наданих під час проведення перевірки (у разі відмови надати посадовим особам

митного органу письмові пояснення щодо причин ненадання документів факт відмови відобразити в акті перевірки).

У тих випадках, коли за виявленими фактами порушень необхідно вжити термінових заходів щодо їх усунення, у період перевірки, не чекаючи на її закінчення, складається проміжний акт перевірки. Він має довільну форму і є складовою акта перевірки. Інші деталі оформлення результатів перевірок визначено ст. 354 МКУ.

Стаття 352

Матеріали, які можуть бути використані для підготовки висновків за результатами перевірок

1. Посадовими особами митних органів під час проведення перевірок можуть бути використані:

- 1) документи, визначені цим Кодексом;
- 2) податкова інформація;
- 3) експертні висновки;
- 4) судові рішення;
- 5) отримані від уповноважених органів іноземних держав документально підтвержені відомості щодо вартісних, кількісних або якісних характеристик, країни походження, складу та інших характеристик, які мають значення для оподаткування товарів, їх ввезення (пересилання) на митну територію України або на територію вільної митної зони чи вивезення (пересилання) за межі митної території України або території вільної митної зони, які відрізняються від задекларованих під час митного оформлення;
- 6) інші матеріали, отримані в порядку та спосіб, передбачені цим Кодексом або іншими законами України.

За результатами документальної перевірки дотримання законодавства з питань державної митної справи готується висновок, що оформлюється у визначений Кодексом спосіб (згідно із ч. 1 ст. 354 результати документальних перевірок оформлюються у формі акта або довідки, які підписуються посадовими особами митного органу і керівником підприємства, що перевірялося, або уповноваженою ним особою. У разі встановлення під час перевірки порушень складається акт. Якщо таких порушень немає, складається довідка. За результатами зустрічної звірки складається довідка).

Коментована стаття містить відкритий перелік документальних матеріалів, відомості з яких посадові особи митних органів використовують під час підготовки висновків за результатами документальних перевірок до-

тримання митного законодавства. Йдеться про документи, визначені Кодексом (ст. 43, 53, 100, 202, 335 та ін.), податкову інформацію, експертні висновки, судові рішення, отримані від уповноважених органів іноземних держав документальні відомості про товар, інші матеріали, одержані в порядку і спосіб, передбачені МКУ та іншими законами України.

Стаття 353

Надання документів посадовими особами підприємства, що перевіряється

1. Забороняється витребування документів від посадових осіб підприємства будь-якими посадовими особами митного органу у випадках, не передбачених цим Кодексом.

2. Підприємство, що перевіряється, зобов'язане не пізніше першого робочого дня, наступного за днем початку документальної перевірки, надати у повному обсязі посадовим особам митного органу, які проводять перевірку, всі документи, у тому числі в електронній формі, що належать до предмета перевірки або пов'язані з ним, можуть мати відношення до переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі до ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

3. Документи, що містять комерційну таємницю або є конфіденційними, передаються посадовій особі митного органу окремо від інших документів. Передача таких документів для їх огляду, вивчення та їх повернення оформлюються актами довільної форми, які підписує посадова особа митного органу та уповноважена посадова особа підприємства, що перевіряється. Забороняється вилучення оригіналів первинних фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, крім випадків, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом України.

4. Під час проведення перевірки посадові особи митного органу, які проводять перевірку, для отримання документів (їх копій), пояснень, довідок подають керівнику підприємства або уповноваженій ним особі письмові запити під особистий підпис на другому примірнику таких запитів із зазначенням переліку документів (їх копій), пояснень, довідок, необхідних для перевірки, та строку їх надання. Такі запити можуть бути подані не пізніше ніж за п'ять робочих днів до закінчення строку перевірки (у тому числі продовженого).

5. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи надати зазначені у запиті матеріали посадовій особі митного органу, уповноваженій на проведення перевірки, така особа складає акт у довільній формі, що засвідчує факт відмови, із зазначенням посади, прізвища, імені, по батькові керівника підприємства або уповноваженої ним особи та переліку документів, які йому запропоновано подати, а та-

кож причин такої відмови стосовно кожного документа. Зазначений акт підписується посадовою особою митного органу та керівником підприємства або уповноваженою ним особою. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи від підписання зазначеного акта в ньому робиться відповідний запис.

6. Керівник підприємства або уповноважена ним особа має право звернутися до керівника митного органу, яким призначено перевірку, з письмовою заявою щодо продовження строку надання документів (їх копій), зазначених у письмовому запиті посадової особи митного органу, але не більше ніж на 15 робочих днів.

7. За наявності об'єктивних обставин керівник підприємства або уповноважена ним особа має право подавати таку заяву стосовно кожного письмового запиту посадової особи митного органу.

8. Керівник митного органу протягом двох робочих днів від дати отримання заяви підприємства щодо продовження строку надання документів (їх копій) зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення за результатами її розгляду.

9. У разі прийняття рішення про продовження строку надання відповідних документів (їх копій) підприємству надсилається відповідь.

10. Посадова особа митного органу, уповноважена на проведення перевірки, у випадках, передбачених цим Кодексом, має право отримувати від підприємства копії документів, що стосуються предмета перевірки. Такі копії повинні бути засвідчені підписом керівника підприємства або уповноваженої ним особи та скріплені печаткою (за наявності). Отримання копій документів оформляється описом. Копія опису, складеного посадовими особами митного органу, вручається під особистий підпис керівнику підприємства, що перевіряється, або уповноваженій ним особі. Якщо керівник підприємства або уповноважений ним представник відмовляється від підпису про отримання копії опису, то посадові особи митного органу, які отримують копії, роблять в описі відмітку про відмову від підпису.

11. Якщо до початку або під час проведення перевірки оригінали первинних документів, облікових та інших реєстрів, фінансової та статистичної звітності, інших документів з питань обчислення і сплати митних платежів, а також з інших питань, що стосуються державної митної справи, були вилучені правоохоронними та іншими органами, ці органи зобов'язані надати для проведення перевірки митному органу копії зазначених документів. Такі копії повинні бути надані протягом трьох робочих днів з дня отримання письмового запиту митного органу та засвідчені печаткою і підписами посадових осіб правоохоронних та інших органів, якими здійснено вилучення оригіналів документів.

Забороняється витребування документів від посадових осіб підприємства будь-якими посадовими особами митного органу у випадках, не пе-

редбачених Кодексом. Таким чином, відповідно до ч. 1 коментованої статті витребувати документи (слід відрізнити від процесуальної дії у справі про порушення митних правил – “витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил, або належним чином завірених їх копій чи витягів з них”, ч. 2 ст. 508 МКУ) від посадових осіб підприємств, що перевіряється, митний орган має право тільки у випадках, передбачених МКУ. Із ч. 1 ст. 345 випливає, що йдеться про документи, які є або можуть бути предметом документальної перевірки: митні декларації, декларації митної вартості, документи, що підтверджують достовірність зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати митних платежів.

Згідно з ч. 2 коментованої статті підприємство, що перевіряється, зобов'язане не пізніше першого робочого дня, що йде за днем початку документальної перевірки, надати в повному обсязі посадовим особам митного органу, які проводять перевірку, всі документи, зокрема в електронній формі, що належать до предмета перевірки або пов'язані з ним, можуть стосуватися переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території. Така норма покликана створити належні умови проведення документальної перевірки, до предмета якої слід зараховувати документи, яким властиві ознаки, зазначені у цій частині статті.

Документи, що містять комерційну таємницю або є конфіденційними, передаються посадовій особі митного органу окремо від інших документів. Передача таких документів для їх огляду, вивчення та повернення оформлюється актами довільної форми, які підписує посадова особа митного органу й уповноважена посадова особа підприємства, що перевіряється. Забороняється вилучення оригіналів первинних фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, крім випадків, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом України (з-поміж них ті, що передбачені ч. 1 ст. 159 КПК України, яка регламентує процедуру доступу до речей і документів, полягає в наданні стороні кримінального провадження особою, котра володіє такими речами й документами, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії й у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею судом вилучити їх – здійснити їх виїмку).

Частина четверта коментованої статті унормовує відносини з приводу надання посадовою особою підприємства, що перевіряється, необхідних документів та їх копій посадовій особі митного органу: під час проведення

перевірки посадові особи митного органу, які проводять перевірку, для отримання документів (їх копій), пояснень, довідок подають керівникові підприємства або уповноваженій ним особі письмові запити під особистий підпис на другому примірнику таких запитів із зазначенням переліку документів (їх копій), пояснень, довідок, необхідних для перевірки, та строку їх надання. Такі запити можуть бути подані не пізніше ніж за п'ять робочих днів до закінчення строку перевірки (їдеться, зокрема, і про продовжений в установленому ПК України порядку строк).

Відповідно до ч. 7 коментованої статті за наявності об'єктивних обставин керівник підприємства або уповноважена ним особа має право подавати заяву щодо продовження строку надання документів (їх копій), зазначених у письмовому запиті посадової особи митного органу стосовно кожного такого запиту.

Посадова особа митного органу, уповноважена приймати рішення щодо продовження строку надання документів або їх копій, що є предметом документальної перевірки, відповідно до ч. 9 коментованої статті у письмовій формі повідомляє про це рішення підприємство.

Частина десята статті деталізує процедуру отримання копій документів, що є предметом документальної перевірки, а також документальної фіксації цього факту посадовою особою митного органу у відповідному опису. Так, посадова особа митного органу, уповноважена на проведення перевірки, у випадках, передбачених Кодексом (наприклад, ч. 5 ст. 334 встановлює, що з метою здійснення митного контролю після випуску товарів митні органи мають право направляти письмові запити й отримувати документи або їх засвідчені копії, інформацію (зокрема в електронній формі), що стосуються переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, випуску товарів та їх використання на митній території України або за її межами), має право отримувати від підприємства копії документів, що стосуються предмета перевірки. Такі копії повинні бути засвідчені підписом керівника підприємства або уповноваженої ним особи, скріплені печаткою (за наявності), внесені до відповідного опису, копія якого вручається керівнику підприємства, що перевіряється.

Частина одинадцята коментованої статті встановлює обов'язок правоохоронних органів, інших органів державної влади, що вилучили документи, які є предметом документальної перевірки митного органу, надати у стислий термін (протягом трьох робочих днів із дня отримання відповідного запиту митного органу) копії зазначених документів. Ці копії мають офіційно засвідчуватися печаткою й підписами посадових осіб правоохоронних та інших органів, що вилучили оригінали документів.

Стаття 354

Оформлення результатів перевірок

1. Результати перевірок оформлюються у формі акта або довідки, які підписуються посадовими особами митного органу та керівником підприємства, що перевірялося, або уповноваженою ним особою. У разі встановлення під час перевірки порушень складається акт. Якщо такі порушення відсутні, складається довідка. За результатами зустрічної звірки складається довідка.

2. Акт (довідка) про результати перевірки складається у двох примірниках, підписується посадовими особами митного органу, які проводили перевірку, та реєструється в митному органі протягом 10 робочих днів з дня, що настає за днем закінчення встановленого для проведення перевірки строку. Такий акт (довідка) після реєстрації в митному органі протягом трьох робочих днів вручається для підписання керівнику підприємства або уповноваженій ним особі чи надсилається підприємству в порядку, встановленому Податковим кодексом України для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень.

3. Строк складення акта (довідки) про результати перевірки не зараховується до строку проведення перевірки, встановленого цим Кодексом.

4. Керівник підприємства, що перевірялося, або уповноважена ним особа протягом п'яти робочих днів з дня, що настає за днем отримання акта (довідки), зобов'язані повернути митному органу підписаний примірник акта (довідки). Другий примірник акта (довідки) залишається на підприємстві.

5. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи від підписання акта або довідки про результати документальної перевірки посадовими особами митного органу складається відповідний акт, що засвідчує факт такої відмови. Один примірник акта або довідки у день їх складення вручається або надсилається керівникові підприємства, що перевірялося.

6. У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи від отримання примірника акта або довідки про результати перевірки чи неможливості його вручення та підписання у зв'язку з відсутністю підприємства за місцезнаходженням такий акт або довідка надсилається зазначеному підприємству в порядку, визначеному Податковим кодексом України для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень. У таких випадках митним органом складається відповідний акт.

7. Відмова керівника підприємства, що перевірялося, або уповноваженої ним особи від підписання акта про результати перевірки або від отримання його примірника не звільняє підприємство від обов'язку сплатити суми коштів відповідно до грошових зобов'язань, визначених митним органом за результатами перевірки.

8. У разі незгоди керівника підприємства або уповноваженої ним особи з висновками перевірки чи фактами та даними, викладеними в акті або довідці про результати перевірки, вони зобов'язані підписати акт або довідку з запереченнями, які вони мають право подати протягом п'яти робочих днів з дня отримання акта або довідки. Такі заперечення є невід'ємною частиною акта або довідки про результати перевірки. Заперечення розглядаються митним органом протягом п'яти робочих днів, що настають за днем їх отримання (днем завершення перевірки, проведеної у зв'язку з необхідністю з'ясування обставин, що не були досліджені під час перевірки та зазначені у зауваженнях). За результатами розгляду підприємству надсилається відповідь у порядку, визначеному Податковим кодексом України для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень. Керівник підприємства або уповноважена ним особа має право брати участь у розгляді заперечень. Про своє бажання взяти участь у розгляді заперечень ці особи зазначають у запереченнях.

9. Якщо керівник підприємства або уповноважена ним особа виявили бажання взяти участь у розгляді заперечень до акта або довідки про результати перевірки, митний орган зобов'язаний повідомити зазначених осіб про місце і час проведення такого розгляду. Таке повідомлення надсилається керівнику підприємства або уповноваженій ним особі не пізніше наступного робочого дня з дня отримання заперечень, але не пізніше ніж за два робочих дні до дня їх розгляду.

10. Участь керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, у розгляді заперечень підприємства до акта або довідки про результати перевірки є обов'язковою.

11. Рішення про визначення грошових зобов'язань підприємства, що перевірялося, приймається керівником митного органу або особою, яка виконує його обов'язки, з урахуванням результатів розгляду заперечень підприємства (у разі їх наявності). Керівник підприємства або уповноважена ним особа можуть бути присутні під час прийняття такого рішення.

12. Податкове повідомлення-рішення приймається керівником митного органу або особою, яка виконує його обов'язки, з урахуванням розгляду заперечень до акта (у разі їх наявності) протягом десяти робочих днів з дня, наступного за днем вручення або надіслання підприємству акта про результати перевірки у порядку, передбаченому Податковим кодексом України для надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень, а за наявності заперечень підприємства до акта про результати перевірки – приймається з урахуванням висновку за результатами розгляду заперечень до акта про результати перевірки протягом трьох робочих днів, наступних за днем розгляду заперечень і надання (надіслання) письмової відповіді підприємству.

13. У разі якщо грошове зобов'язання розраховується митним органом за результатами перевірки, призначеної відповідно до кримінально-процесуального закону,

податкове повідомлення-рішення за результатами такої перевірки не виноситься до дня набрання законної сили відповідним вироком суду. Матеріали перевірки разом з висновками митного органу передаються правоохоронному органу, що призначив перевірку, для використання матеріалів відповідно до вимог кримінально-процесуального закону. Статус матеріалів перевірки та висновків митного органу визначається кримінально-процесуальним законом.

14. В акті перевірки зазначаються факти заниження і факти завищення податкових зобов'язань підприємства. Рішення щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, їх митної вартості та країни походження, підстав для звільнення від оподаткування окремими документами не оформляються, а зазначаються в акті про результати перевірки.

15. Доводи стосовно незгоди з рішеннями митного органу щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, їх митної вартості та країни походження, підстав для звільнення від оподаткування викладаються підприємством під час апеляційного оскарження податкових повідомлень-рішень про визначення суми грошового зобов'язання, винесених за результатами документальної перевірки, у порядку, передбаченому статтею 56 Податкового кодексу України.

16. Положення цієї статті поширюються також на громадян, щодо яких проводилася документальна невізна перевірка відповідно до статті 351 цього Кодексу.

Залежно від встановлення під час перевірки порушень норма коментованої статті передбачає дві форми затвердження результатів перевірки – акт і довідка. Акт складається у разі встановлення порушень під час перевірки, довідка – у разі відсутності порушень. Довідка також складається у разі зустрічної звірки, яка полягає у зіставленні й дослідженні інформації, що міститься у митних деклараціях, деклараціях митної вартості і доданих до них комерційних та інших документах, з метою підтвердження виду, обсягу операцій із товарами і транспортними засобами комерційного призначення та здійснених розрахунків для з'ясування їх реальності й достовірності (наказ Міністерства фінансів України “Порядок проведення митними органами зустрічних звірок” від 22.05.2012 № 582).

Акт про проведення перевірки – службовий документ, який підтверджує факт проведення перевірки, відображає її результати, зокрема виявлені й систематизовані за тематичною однорідністю порушення законодавства України з питань митної справи.

Довідка про проведення перевірки – службовий документ, який підтверджує факт проведення перевірки і відображає її результати.

Акт або довідка повинні складатися з трьох частин: вступної, описової, висновку та інформативних додатків (за їх наявності) й підписуватися по-

садовими особами митного органу і керівником підприємства, що перевірялося, або уповноваженою ним особою.

З наступного дня після завершення проведення перевірки протягом 10 робочих днів посадовими особами митних органів підписується і реєструється акт або довідка, що складається з двох примірників. Акт (довідка) після реєстрації у митному органі протягом трьох робочих днів вручається в обох примірниках для підписання керівнику підприємства або уповноваженій ним особі чи надсилається підприємству. Акт (довідка) вважається надісланим (врученим) підприємству, якщо його передано посадовій особі під розписку або надіслано листом із повідомленням про вручення. Однак, якщо пошта не може вручити акта (довідки) через відсутність за місцезнаходженням посадових осіб, їх відмовою прийняти акт (довідку), незнаходженням фактичного місця розташування (місцезнаходження) підприємства або з інших причин, акт (довідка) вважаються врученими у день, зазначений поштовою службою в повідомленні про вручення із зазначенням причин невручення.

Це питання також регулюється наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку оформлення результатів проведення митними органами перевірок” від 21.03.2012 № 377, у якому передбачено такі способи вручення акта (довідки) керівнику або уповноваженому ним органу: а) особисто під розписку; б) через канцелярію (загальний відділ) із зазначенням на копії супровідного листа номера й дати реєстрації у журналі вхідної кореспонденції платника податків і з підписом посадової особи канцелярії (загального відділу) платника податків, яка здійснила реєстрацію; в) рекомендованим поштовим відправленням із повідомленням про вручення.

У супровідному листі за підписом керівника групи із проведення перевірки зазначається кількість примірників акта (довідки) перевірки, переданих для ознайомлення та підписання платнику податків, із зазначенням кількості аркушів акта перевірки й додатків до нього, дати передачі акта перевірки для ознайомлення і підписання, строку підписання, способу передачі підписаних примірників акта перевірки до митного органу, посадовими особами якого здійснено перевірку.

Нормою ч. 3 цієї статті передбачено, що строк складання акта (довідки) не зараховується до строку проведення перевірки, який визначений ч. 8 ст. 346 Кодексу і за загальним правилом становить 30 робочих днів.

Протягом п'яти робочих днів із дня, що настає за днем отримання акта (довідки), керівник підприємства, яке перевірялося, або уповноважена ним особа підписує обидва примірники акта (довідки). Після підписання акта

(довідки) один примірник має бути повернутий митному органу, а другий залишається на підприємстві.

Керівник підприємства або уповноважена ним особа може відмовитися від підписання акта (довідки) про результати документальної перевірки, у такому разі посадовими особами митних органів складається акт про відмову від підписання акта перевірки, який реєструється у журналі реєстрації актів про відмову від підписання акта перевірки або про відмову у допуску до проведення виїзної перевірки, форму якого наведено в додатку 6 до наказу Міністерства фінансів “Про затвердження Порядку оформлення результатів проведення митними органами перевірок”. Один примірник акта або довідки у день їх складення вручається або надсилається керівникові підприємства, що перевірялося.

Якщо керівник підприємства або уповноважена ним особа відмовляється від отримання акта або довідки про результати перевірки, а також у випадках, якщо пошта не може вручити акта (довідки) через відсутність за місцезнаходженням посадових осіб, їх відмовою прийняти акт (довідку), незнаходженням фактичного місця розташування (місцезнаходження) підприємства, або з інших причин, акт (довідка) вважаються врученими у день, указаний поштовою службою в повідомленні про вручення із зазначенням причин невручення, тоді митним органом складається відповідний акт.

Відмова керівника підприємства, що перевірялося, або уповноваженої особи від підписання акта перевірки або отримання його примірника не звільняє в подальшому від обов'язку сплатити грошову суму відповідно до зобов'язань митного органу за результатами перевірки.

Керівник підприємства або уповноважена ним особа має право не погодитися з висновками перевірки або фактами і даними, що наведені в акті або довідці про результати перевірки, у такому разі вони зобов'язані підписати акт або довідку із запереченнями, які повинні подати протягом п'яти робочих днів із дня отримання акта або довідки. Ці заперечення є частиною акта або довідки про результати перевірки. Після отримання такого заперечення митні органи розглядають їх протягом п'яти робочих днів. Після розгляду заперечень підприємству надсилається відповідь у порядку, зазначеному в п. 2 цієї статті. Законодавець не обмежив права керівника підприємства або уповноваженої особи брати участь у розгляді, про що зазначені особи вказують у поданих запереченнях.

Керівник підприємства або уповноважена ним особа має право брати участь у розгляді заперечень до акта або довідки про результати перевірки, відповідно у митного органу виникає обов'язок повідомити зазначених осіб про місце і час проведення такого розгляду. Таке повідомлення повин-

но бути надіслане керівнику або уповноваженій ним особі не пізніше наступного робочого дня із дня отримання заперечень, але не пізніше ніж за два дні до дня розгляду заперечень.

Обов'язковою стороною у розгляді заперечень підприємства до акта або довідки є керівник митного органу або особа, яка виконує його обов'язки.

Керівник митного органу або особа, що виконує його обов'язки, приймає рішення про визначення грошових зобов'язань підприємства, яке перевірялося, з урахуванням результатів розгляду заперечень підприємства, якщо такі є. Керівник підприємства або уповноважена ним особа можуть бути присутні під час прийняття такого рішення.

Податкове повідомлення-рішення – письмове повідомлення контролюючого органу про обов'язок платника податків сплатити суму грошового зобов'язання, визначену контролюючим органом у випадках, передбачених Податковим кодексом України та іншими законодавчими актами, контроль за виконанням яких покладено на контролюючі органи, або внести відповідні зміни до податкової звітності (п. 14.1.157 ст. 14 ПК України). Податкове повідомлення-рішення приймається керівником митного органу (особою, яка виконує його обов'язки) з урахуванням розгляду заперечень до акта, якщо вони є, протягом десяти робочих днів після вручення або надсилання підприємству акта про результати перевірки або про результати розгляду заперечень до цього акта протягом трьох робочих днів, наступних за днем розгляду заперечень і надання (надсилання) письмової відповіді підприємству.

Рішення, прийняті контролюючим органом, можуть бути оскаржені в адміністративному або судовому порядку (п. 1 ст. 56 ПК України).

У разі коли керівник підприємства або уповноважена ним особа вважає, що контролюючий орган неправильно визначив суму грошового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству або виходить за межі повноважень контролюючого органу, встановлених Кодексом або іншими законами України, він має право звернутися до контролюючого органу вищого рівня із скаргою про перегляд цього рішення.

Вимоги до оформлення скарги, порядок подання і розгляду скарг устанавлюються центральним органом державної податкової служби або спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи у межах їх повноважень.

Скарга на податкове повідомлення-рішення повинна бути подана ДМС України: а) протягом десяти календарних днів, що настають за днем отримання платником податків податкового повідомлення-рішення митного

органу; б) протягом 30 календарних днів, що настають за днем надходження податкового повідомлення-рішення митного органу, якщо відповідно до Кодексу митний орган самостійно визначає грошове зобов'язання платника податків із причин, не пов'язаних з порушенням податкового законодавства. (п. 1.4 наказу "Про затвердження Порядку оформлення, подання платниками податків скарг на грошові зобов'язання, визначені митними органами, та їх розгляду Державною митною службою України" від 18.04.2011 № 315).

Скарга має бути викладена платником податків у письмовій формі, надіслана до Держмитслужби рекомендованим листом із повідомленням про вручення або передана фізичною чи юридичною особою – платником податків або через їх представника (п. 2.1 Порядку).

Скарга повинна містити таку інформацію: прізвище, ім'я, по батькові, місцезнаходження юридичної особи – платника податків, а також адресу, на яку необхідно надіслати рішення (відповідь) за скаргою; найменування митного органу, яким видано податкове повідомлення-рішення, що оскаржується, його дату й номер; назву податку, збору (обов'язкового платежу) та суму; суть порушеного питання, прохання чи вимоги й обґрунтування незгоди платника податків із сумою грошового зобов'язання, зазначеною митним органом у податковому повідомленні-рішенні; інформацію про подання чи неподання до суду позовної заяви про визнання недійсним податкового повідомлення-рішення, а також про повідомлення відповідного митного органу про подання скарги до ДМС України.

Процедура адміністративного оскарження вважається досудовим порядком вирішення спору.

З урахуванням строків давності керівник (уповноважена особа) підприємства, що перевірялося, має право оскаржити в суді податкове повідомлення – рішення або інше рішення контролюючого органу про нарахування грошового зобов'язання у будь-який момент після отримання такого рішення.

Рішення митного органу, оскаржене в судовому порядку, не підлягає адміністративному оскарженню.

Строки давності визначаються п. 56.18 ст. 56 із посиланням на ст. 102 ПК України та п. 56.19 ст. 56 і, відповідно, становлять: 1) 1095 днів; 2) один місяць. Зазначені приписи по-різному регулюють ті самі правовідносини і при цьому суперечать один одному. За таких обставин п. 56.18 і 56.19 ст. 56 ПК України не можуть бути застосовані судами одночасно, натомість перевагу має бути надано одній із цих законодавчих норм.

У такій ситуації судам слід керуватися п. 56.21 ст. 56 ПК України. Цією нормою встановлено, що у разі, коли норма ПК України чи іншого норма-

тивно-правового акта, виданого на його підставі, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав і обов'язків платників податків або контролюючих органів, унаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків (лист Вищого адміністративного суду України "Щодо однакового застосування адміністративними судами окремих приписів Податкового кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України" від 10.02.2011 № 203/11/13-11).

Відповідно до викладеного при прийнятті позовної заяви від платників податків про оскарження податкових повідомлень-рішень та інших рішень про нарахування грошових зобов'язань суди повинні вирішувати питання на користь платника податків і застосовувати п. 56.18 ст. 56 ПК України, який передбачає більш тривалий строк для звернення до суду (1095 днів), ніж п. 56.19 цієї самої статті (один місяць).

Стаття 355

Обов'язок щодо зберігання документів

1. Підприємства зобов'язані забезпечувати збереження митних декларацій, документів, передбачених статтею 335 цього Кодексу, фінансово-господарських, бухгалтерських та інших документів, необхідних для проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, протягом строків, передбачених пунктами 44.3 та 44.4 статті 44 Податкового кодексу України, та їх відновлення у строки і в порядку, визначені пунктом 44.5 зазначеної статті, у разі їх втрати чи передчасного знищення. У разі невиконання цього обов'язку до підприємств застосовуються норми статті 121 Податкового кодексу України.

Проведення документальних перевірок дотримання вимог митного законодавства передбачає доступ до митних декларацій, товарно-транспортних і комерційних документів. Коментована стаття пов'язує визначення періоду часу, протягом якого суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають зберігати такі документи, зі строками, встановленими Податковим кодексом України для зберігання первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством на випадок необхідності підтвердження даних, визначених у податковій звітності.

Згідно із п. 44.3 ст. 44 ПК України платники податків (у нашому випадку – митних платежів) зобов'язані забезпечити зберігання зазначених документів, а також документів, пов'язаних із виконанням вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, не менш як 1095 днів із дня подання податкової звітності, для складення якої використовуються зазначені документи, а у разі її неподання – з передбаченого ПК України граничного терміну подання такої звітності. У разі ліквідації платника податків такі документи за період його діяльності не менш як 1095 днів, що передували даті ліквідації платника податків, в установленому законодавством порядку передаються до архіву.

Якщо документи, визначені у п. 44.1 ст. 44 ПК України, пов'язані з предметом перевірки, проведенням процедури адміністративного оскарження прийнятого за її результатами податкового повідомлення-рішення або судового розгляду, такі документи повинні зберігатися до закінчення перевірки і передбаченого законом строку оскарження прийнятих за її результатами рішень та/або вирішення справи судом, але не менше від строків, передбачених п. 44.3 ст. 44 ПК України (п. 44.4).

У разі втрати, пошкодження або дострокового знищення документів, зазначених у п. 44.1 і 44.3 ст. 44, платник податків зобов'язаний у п'ятиденний строк із дня такої події письмово повідомити орган державної податкової служби за місцем обліку в порядку, встановленому ПК України для подання податкової звітності, й митний орган, яким було здійснено митне оформлення відповідної митної декларації” (п. 44.5 ст. 44).

У разі невиконання обов'язку зберігати відповідні документи протягом строків, передбачених ПК України, винна особа притягається до відповідальності за ст. 121 “Порушення встановлених законодавством строків зберігання документів з питань обчислення і сплати податків та зборів, а також документів, пов'язаних із виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи”. Диспозиція цієї статті вказує, що незабезпечення платником податків зберігання первинних документів облікових та інших реєстрів, бухгалтерської і статистичної звітності, інших документів із питань обчислення й сплати податків і зборів протягом установлених ст. 44 ПК України строків їх зберігання та/або ненадання платником податків контролюючим органам оригіналів документів чи їх копій при здійсненні податкового контролю у випадках, передбачених цим Кодексом, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 510 грн. Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке саме порушення, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1020 грн.

МИТНІ ЕКСПЕРТИЗИ

Відповідно до тарифно-кваліфікаційного довідника, який містить вимоги до працівника тієї чи іншої кваліфікації, обіймання посади співробітника митної служби України потребує, поряд із базовими знаннями, володіння знаннями, що виходять за межі загально визнаних навчальних планів, тому митники повинні мати додаткові знання з економіки, психології тощо. Але й цих додаткових знань, яких вони набувають у спеціалізованих навчальних закладах, недостатньо. Це питання вирішується за допомогою експертизи, що здійснюється спеціалізованими закладами митної служби та розгалуженою системою закладів інших міністерств і відомств, яким надано право проводити експертні дослідження у митній справі.

Найважливіше місце в проведенні експертиз у митній справі належить системі експертних підрозділів на чолі з Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи, до якого входять служби експертного забезпечення митних органів. Робота цих експертних закладів здійснюється на підставі відомчих актів Міністерства фінансів України та ДМС України, зміст яких обумовлюється основними завданнями, які виконує митна служба.

У системі експертних закладів України експертні підрозділи Управління посідають особливе місце, оскільки:

1) здійснюють експертні дослідження у справах про контрабанду і порушення митних правил (застосування санкцій правових норм);

2) у справах про надання дозволів на здійснення операцій, пов'язаних із переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, вибору митного режиму й інших операцій, які проводяться з участю фізичних та юридичних осіб (застосування диспозиції правових норм).

Важливим завданням експертних закладів митних органів є проведення досліджень у справах про контрабанду й порушення митних правил. Розглядаючи стан експертних досліджень, які виконують ці спеціалізовані заклади, можна дійти висновку, що основна частина цих досліджень нале-

жить до надання висновків для прийняття управлінських рішень відносно долі товарів і транспортних засобів для переміщення через митний кордон України.

Зазначені дослідження не є судовими експертизами.

Стаття 356

Взяття проб (зразків) товарів

1. Взяття проб (зразків) товарів здійснюється посадовими особами митного органу в рамках процедур митного контролю та митного оформлення з метою встановлення характеристик, визначальних для:

- 1) класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- 2) перевірки задекларованої митної вартості товарів;
- 3) встановлення країни походження товарів;
- 4) встановлення належності товарів до наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, сильнодіючих чи отруйних речовин;
- 5) встановлення належності товарів до предметів, що мають художню, історичну чи археологічну цінність;
- 6) встановлення належності товарів до таких, що виготовлені з використанням об'єктів права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

2. Взяття проб (зразків) товарів проводиться уповноваженими посадовими особами митного органу на підставі вмотивованого письмового рішення керівника цього митного органу або особи, яка виконує його обов'язки.

3. У разі проведення огляду і переогляду ручної поклажі та багажу за відсутності громадянина чи уповноваженої ним особи взяття проб (зразків) повинне здійснюватися у присутності двох понять.

4. З дозволу митного органу можуть також братися проби (зразки) товарів, що зберігаються на митному складі, складі тимчасового зберігання.

5. При вивезенні товарів з митної території України взяття проб (зразків) товарів може здійснюватися тільки в митному органі відправлення. При цьому проби (зразки) можуть братися до завантаження товарів у транспортний засіб, за умови забезпечення надійної ідентифікації всіх товарів, призначених для завантаження.

6. Взяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем, посадовими особами інших державних органів, а також декларантами або уповноваженими ними особами здійснюється спільно з посадовими особами відповідного митного органу.

7. Декларанти або уповноважені ними особи мають право бути присутніми під час взяття проб (зразків) товарів посадовими особами митного органу та інших державних органів.

8. Митні органи повинні бути ознайомлені з результатами проведених досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) товарів, взятих іншими державними органами, декларантами або уповноваженими ними особами, не пізніше наступного робочого дня після їх отримання зазначеними органами та особами, а також отримати примірники результатів таких досліджень (аналізів, експертиз).

9. Декларанти або уповноважені ними особи сприяють посадовим особам митних органів під час взяття проб (зразків) товарів і здійснюють вантажні та інші необхідні операції.

10. Окрема митна декларація на проби (зразки) товарів не подається за умови, що відомості про них будуть наведені в митній декларації, яка подається щодо всіх товарів, які переміщуються через митний кордон України.

11. Для великогабаритних і технічно складних товарів (машини, технологічні лінії, промислові конструкції тощо) митні органи можуть вимагати від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності надання тільки техніко-технологічної документації.

12. Достовірною техніко-технологічною документацією вважаються офіційно видані книги, державні та галузеві стандарти, технічні умови, специфікації, каталоги, креслення і паспортні дані на виріб виробника.

13. Проби (зразки) товарів, крім великогабаритних і технічно складних (машини, технологічні лінії, промислові конструкції тощо), беруться в мінімальній кількості у двох примірниках (досліджуваний та контрольний), кожен з яких є достатнім для проведення дослідження.

14. У разі, якщо взяття контрольних проб (зразків) товарів з об'єктивних причин не видається можливим (одиночний товар, обмежена кількість, вміст поштового відправлення тощо), проби (зразки) товарів беруться в одному примірнику (досліджуваному).

15. Нормативи взяття проб (зразків) товарів устанавлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

16. Взяття проб (зразків) здійснюється з обов'язковим додержанням правил техніки безпеки та пожежної безпеки.

17. Про взяття проб (зразків) товарів складається акт за формою, встановлену центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

18. На кожну взятую пробу (зразок) накладається окреме митне забезпечення.

19. Декларанти або уповноважені ними особи повинні бути ознайомлені з результатами проведеного дослідження (аналізу, експертизи) проб та зразків товарів і отримати від митного органу, який призначив таке дослідження (аналіз, експертизу), примірники цих результатів не пізніше наступного робочого дня після проведення дослідження (аналізу, експертизи) митним органом або отримання ним примірників результатів такого дослідження (аналізу, експертизи) від інших державних органів.

20. Митні органи не відшкодовують витрат, здійснених декларантом або уповноваженою ним особою внаслідок взяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем. Витрати на проведення дослідження (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів, здійснені митними органами, не відшкодовуються декларантом або уповноваженою ним особою, крім випадків, коли таке дослідження (аналіз, експертиза) проводиться з ініціативи зазначених осіб.

21. За бажанням декларанта або уповноваженої ним особи, за умови забезпечення сплати митних платежів відповідно до обраного митного режиму, товари, проби (зразки) яких взяті для проведення дослідження (аналізу, експертизи), випускаються митним органом до одержання результатів відповідних досліджень (аналізу, експертизи), якщо вони не підпадають під дію встановлених законодавством України заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України.

22. З метою встановлення характеристик товару, необхідних для його митного оформлення, митні органи можуть письмово, у тому числі з використанням засобів інформаційних технологій, затребувати з підприємств-виробників, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян наявну у них техніко-технологічну документацію про склад, фізико-хімічні властивості товарів, інформацію про основні технологічні стадії їх виробництва та призначення.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті для здійснення митного контролю й митного оформлення товарів можуть залучатися спеціалісти Центрального митного управління лабораторних досліджень й експертної роботи (його експертних підрозділів) та інших уповноважених установ (організацій) для вирішення питань, що потребують спеціальних знань. У таких випадках призначаються відповідні дослідження, для проведення яких митні органи мають право відбирати проби (зразки) товарів. Під пробою мається на увазі оптимально необхідна частина зразка товару, тотожна за складом і властивостями всьому об'єкту дослідження, під зразком товару – одиниця продукції, що тотожна за структурою, складом і властивостями усій партії товару.

Згідно з Положенням про Центральне митне управління лабораторних досліджень та експертної роботи, затвердженим наказом ДМС України від

22.08.2012 № 418, метою дослідження (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів є вирішення питань:

- 1) класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- 2) перевірки задекларованої митної вартості товарів;
- 3) встановлення країни походження товарів;
- 4) визначення належності товарів до наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, сильнодіючих чи отруйних речовин;
- 5) встановлення належності товарів до предметів, що мають художню, історичну чи археологічну цінність;
- 6) визначення належності товарів до таких, що виготовлені з використанням об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону.

Відповідно до ч. 2 коментованої статті проби (зразки) товарів у процесі митного оформлення можуть бути отримані:

- митними органами зі своєї ініціативи чи з ініціативи осіб, що мають повноваження щодо товарів;
- іншими державними органами, що здійснюють контрольні функції на митному кордоні. При цьому відбір проб (зразків) товарів для проведення митного контролю проводиться митним органом за розпорядженням начальника митниці або особи, яка виконує його обов'язки за умови обов'язкової присутності власника товару або декларанта чи уповноваженої ним особи.

За ч. 3 коментованої статті згідно з наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку взаємодії митних органів із Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи при проведенні митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) та форми акта про взяття проб (зразків) товарів" від 31.05.2012 № 654 у разі проведення огляду і переогляду ручної поклажі та багажу за відсутності громадянина чи уповноваженої ним особи взяття проб (зразків) має здійснюватися у присутності двох повноважених осіб.

Згідно з ч. 4 коментованої статті з дозволу митного органу можуть також братися проби (зразки) товарів, що зберігаються на митному складі, складі тимчасового зберігання.

Відповідно до ч. 5 коментованої статті при вивезенні товарів із митної території України взяття проб (зразків) товарів може здійснюватися тільки в митному органі відправлення. При цьому проби (зразки) можуть братися

до завантаження товарів у транспортний засіб, за умови забезпечення надійної ідентифікації всіх товарів, призначених для завантаження.

Згідно з ч. 6 коментованої статті посадові особи інших державних органів, а також декларанти або уповноважені ними особи можуть брати проби і зразки з дозволу митних органів. У складних випадках (невідомий об'єкт дослідження, необхідність застосування спеціальних пристроїв або спеціальних знань тощо) керівник митного органу або його заступник може залучати до взяття (надання) проб і зразків спеціалістів і експертів відповідних митних експертних підрозділів Управління та інших організацій у встановленому порядку, про їх участь повинно бути зазначено в акті про взяття проб (зразків) товарів. Посадова особа митного органу, яка вповноважена проводити взяття проб (зразків) товарів, має пройти підготовку щодо здійснення відбору проб і зразків для експертних досліджень і дотримання вимог техніки безпеки та пожежної безпеки під час відбору.

Відповідно до ч. 7 коментованої статті особи, у яких є повноваження щодо товарів, мають право бути присутніми при одержанні проб (зразків) товарів. У цьому разі посадовець митного органу повинен сповістити зазначених осіб про час і порядок одержання проб (зразків) із зазначенням кількості товару, що відбирається.

Згідно з положеннями ч. 8 коментованої статті одержані результати проведених досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) іншими державними органами або особами, які мають повноваження щодо товарів, чи їх представник обов'язково передаються для ознайомлення митним органам не пізніше наступного робочого дня після їх отримання названими органами й особами. Примірник акта одержання проб і зразків товарів надсилається до відповідного митного органу або подається митному органу декларантом. Результати проведених досліджень повинні бути доведені до відома митного органу для їх урахування під час проведення митного оформлення.

Відповідно до ч. 9 коментованої статті власник, перевізник, декларант та інші особи зобов'язані сприяти митним органам у взятті проб (зразків), а декларанти – нести витрати із розпакування, зважування, виміру і здійснення інших технологічних операцій.

Згідно з ч. 10 статті окрема митна декларація на проби (зразки) товарів не подається за умови, що відомості про них будуть наведені у митній декларації, яка подається щодо всіх товарів, котрі переміщуються через митний кордон України.

За ч. 11 коментованої статті для великогабаритних і технічно складних товарів (машини, технологічні лінії, промислові конструкції тощо) митні

органи можуть вимагати від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності надання тільки техніко-технологічної документації.

Відповідно до положень ч. 12 статті достовірною техніко-технологічною документацією вважаються офіційно видані книги, державні стандарти, технічні умови, каталоги і паспортні дані на вироби фірм-виготовлювачів, креслення виробів із підписами виконавців та посадових осіб.

Згідно з ч. 13 коментованої статті проби (зразки) товарів, крім великогабаритних і технічно складних товарів (машини, технологічні лінії, промислові конструкції тощо), беруться (надаються) у мінімальній кількості (масі) у двох примірниках, яка забезпечує можливість проведення їх дослідження (аналізу, експертизи), з урахуванням можливості проведення, у разі потреби, повторного дослідження (аналізів, експертизи). Кожен (досліджуваний і контрольний) із примірників проби (зразка) обов'язково маркується етикеткою за встановленою формою.

За ч. 14 статті у разі якщо взяття контрольних проб (зразків) товарів з об'єктивних причин не видається можливим (одиничний товар, обмежена кількість, уміст поштового відправлення тощо), проби (зразки) товарів беруться в одному (досліджуваному) примірнику.

Відповідно до положень ч. 15 коментованої статті нормативи взяття проб (зразків) устанавлюються і затверджуються наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження Порядку взаємодії митних органів із Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи при проведенні митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) та форми акта про взяття проб (зразків) товарів" від 31.05.2012 № 654.

Згідно з ч. 16 коментованої статті взяття проб (зразків) здійснюється з обов'язковим дотриманням правил техніки безпеки і пожежної безпеки.

За ч. 17 коментованої статті про взяття проб (зразків) складається акт встановленої форми у чотирьох примірниках, які підписує посадова особа митного органу, що взяла проби і зразки, власник товару або декларант чи уповноважена ним особа, спеціаліст лабораторії, якщо він бере участь у процедурі взяття проб і зразків, і залучені до процедури поняті. Один примірник додається до взятих проб і зразків, другий передається власникові товару або декларантові чи уповноваженій ним особі, третій – перевізникові, четвертий – залишається у справах митного органу.

Згідно з ч. 18 коментованої статті на кожен примірник відібраної проби (зразка) товару накладається окреме митне забезпечення.

За ч. 19 декларанти мають право ознайомлюватися з результатами проведеного дослідження (аналізу, експертизи) взятих проб (зразків) товарів і отримувати копії результатів досліджень (аналізів, експертиз) не пізніше наступного робочого дня після такого дослідження.

Відповідно до положень ч. 20 коментованої статті витрати з відбору проб (зразків) відносять на осіб, які мають повноваження щодо товарів. Витрати на проведення дослідження несуть митні органи, крім випадків, коли дослідження проводиться з ініціативи особи, яка має повноваження щодо таких товарів.

За ч. 21 коментованої статті, якщо товар не заборонений і не обмежений щодо переміщення через митний кордон України, за умови сплати митних платежів і за бажанням декларанта, товари, проби (зразки) яких узяті для проведення дослідження, випускаються митним органом до одержання результатів відповідних досліджень (аналізу, експертизи).

Згідно з ч. 22 коментованої статті з метою встановлення характеристик товару, необхідних для його митного оформлення, митні органи можуть письмово, зокрема з використанням засобів інформаційних технологій, затребувати у підприємств-виробників, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й громадян, наявну у них техніко-технологічну документацію про склад, фізико-хімічні властивості товарів, інформацію про основні технологічні стадії їх виробництва та призначення.

Стаття 357

Операції із взятими пробами (зразками) товарів

1. Взяті проби (зразки) під митним забезпеченням разом з актом про їх взяття доставляються поштою або посадовою особою митного органу до спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або до іншої експертної установи (організації) для проведення досліджень (аналізів, експертизи).

2. Дослідження (аналізи, експертизи) проводяться експертами спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або інших експертних установ (організацій), призначених митним органом. Зазначені дослідження (аналізи, експертизи) проводяться з метою забезпечення здійснення митного контролю та митного оформлення і не є судовими експертизами.

3. Призначення дослідження (аналізу, експертизи) в інших установах (організаціях) допускається лише у разі неможливості проведення дослідження (аналізу, експертизи) спеціалізованим митним органом з питань експертного забезпечення.

4. Дослідження (аналіз, експертиза) проб (зразків) проводиться протягом 10 днів після їх надходження до спеціалізованого митного органу з питань експертного забез-

печення або іншої експертної установи (організації). У разі потреби цей строк може бути продовжено за рішенням керівника спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або відповідної експертної установи (організації), але не більше ніж на 20 днів.

5. Дослідження (аналіз, експертиза) проб (зразків) товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, здійснюється невідкладно.

6. Строк проведення досліджень проб (зразків) призупиняється у разі наявності клопотання експерта перед митним органом, який призначив дослідження (аналіз, експертизу), про надання йому додаткових матеріалів. Додаткові матеріали повинні бути надані у строк, що не перевищує 10 днів з дня отримання такого клопотання. У разі ненадання додаткових матеріалів у зазначений строк керівник спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або відповідної експертної установи (організації) приймає рішення про проведення часткового дослідження (аналізу, експертизи) або про відмову у проведенні дослідження (аналізу, експертизи).

7. У разі порушення встановлених цією статтею строків проведення досліджень (аналізів, експертиз) чи у разі неможливості їх проведення митний орган зобов'язаний повідомити про це декларанта або уповноважену ним особу. Збитки, завдані декларанту або уповноваженій ним особі внаслідок порушення встановлених цією статтею строків проведення досліджень (аналізів, експертиз), відшкодовуються митними органами в установленому законом порядку.

8. За результатами проведених досліджень (аналізу, експертизи) експерт готує висновок за формою, установлену центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

9. У висновку про результати досліджень (аналізу, експертизи) зазначаються:

- 1) місце і дата проведення дослідження (аналізу, експертизи);
- 2) ким і на підставі якого документа проводилося дослідження (аналіз, експертиза);
- 3) запитання, поставлені перед експертом;
- 4) об'єкти дослідження (аналізу, експертизи);
- 5) матеріали і документи, надані експерту;
- 6) зміст та результати дослідження (аналізу, експертизи) із зазначенням методів їх проведення;
- 7) оцінка результатів дослідження (аналізу, експертизи), висновки та їх обґрунтування.

10. Якщо експерт під час проведення дослідження (аналізу, експертизи) виявить істотні обставини, з приводу яких йому не було поставлено запитань, він може включити їх до висновку.

11. У разі недостатньої ясності та повноти висновку експерта може бути призначено додаткове дослідження (аналіз, експертиза), яке доручається тому самому або іншому експертові.

12. У разі необґрунтованості висновку або виникнення сумнівів у його правильності може бути призначено повторне дослідження (аналіз, експертиза), проведення якого доручається іншому експерту.

13. Додаткові та повторні дослідження (аналізи, експертизи) призначаються на загальних підставах.

14. Контрольні проби (зразки), а також залишки досліджених проб та пошкоджені під час проведення досліджень зразки зберігаються у спеціалізованому митному органі з питань експертного забезпечення протягом 60 днів з дня їх надходження. Протягом цього строку декларант або уповноважена ним особа має право оскаржити рішення митного органу, прийняте на підставі результатів проведеного дослідження (аналізу, експертизи), в установленому цим Кодексом порядку.

15. Проби (зразки) товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, зберігаються протягом строку їх зберігання.

16. Проби (зразки) товарів, у результаті дослідження яких у їх складі виявлено наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори, сильнодіючі або отруйні речовини, а також проби (зразки) товарів, взяті в одному примірнику, одразу після проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) та надання висновку передаються митному органу, який призначив таке дослідження (аналіз, експертизу), за актом, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

17. Проби (зразки) товарів, у тому числі пошкоджені, і техніко-технологічна документація належать їх власникам. Після закінчення дослідження (аналізу, експертизи) проби (зразки) з урахуванням встановленого частиною чотирнадцятою цієї статті строку зберігання повертаються декларанту або уповноваженій ним особі на їх письмову вимогу з оформленням відповідного акта, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

18. Проби (зразки) товарів, не затребувані власником або уповноваженою ним особою протягом встановленого частиною чотирнадцятою цієї статті строку зберігання, знищуються з оформленням відповідного акта, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. При цьому вартість зазначених проб (зразків) власникові або уповноваженій ним особі не відшкодовується.

19. Техніко-технологічна документація та інші документи з інформацією про характеристики товару, проби (зразки) якого відбиралися для проведення досліджень (аналізу, експертизи), повертаються власнику товарів або уповноваженій ним особі після закінчення митного оформлення цих товарів або після надання митному органу засвідчених в установленому порядку копій зазначених документів, які залишаються у справах митного органу.

20. Оплата проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті згідно з наказом Міністерства фінансів України від 31.05.2012. № 654 запит щодо проведення дослідження (аналізу, експертизи) митного органу разом із супровідною документацією, пробами (зразками) товарів та актом про їх взяття доставляється до експертного підрозділу Управління або до іншої експертної установи (організації) посадовою особою митного органу або поштою.

За ч. 2 статті дослідження (аналізи, експертизи) проводять спеціалісти Центрального митного управління лабораторних досліджень і експертної роботи (його експертних підрозділів) та інших уповноважених експертних установ (організацій) з метою забезпечення здійснення митного контролю й митного оформлення, якщо виникла потреба у спеціальних знаннях із різних галузей науки, техніки, мистецтвознавства тощо або у використанні спеціального обладнання і техніки. Такі дослідження не є судовими експертизами. Тобто на підставі висновків експерта можуть бути порушені як кримінальні, так і адміністративні справи. Однак, якщо в адміністративному провадженні (тобто при розгляді справ про митні правопорушення) висновок експерта є одним із видів доказу, то, оскільки Закон України “Про судову експертизу” від 25.02.1994 № 4038-XII не розглядає митних експертних підрозділів як закладів судової експертизи, для них висновки у кримінальному, цивільному та господарському процесах доказової сили не мають. Тому після їх отримання (якщо до цього був зроблений експрес-аналіз) органи досудового слідства повинні знову звернутися до закладу, який підпадає під дію цього Закону, для проведення експертизи у справі, висновок якої вже може бути доказом у кримінальній справі.

За неможливості проведення досліджень (аналізу, експертизи) митний орган повідомляє про це декларанта (ч. 7 статті). У такому випадку збитки, завдані декларанту, відшкодовуються митними органами.

Згідно з ч. 8 коментованої статті за результатами дослідження (аналізу, експертизи) складається висновок за формою, передбаченою наказом Міністерства фінансів України від 31.05.2012 № 654. При оформленні висновку з метою класифікації товарів відомості наводяться із застосуванням термі-

нології УКТ ЗЕД. Висновок доставляється до митного органу посадовою особою митного органу, яка отримує його в Управлінні, з обов'язковою відміткою в реєстрі висновків, виданих на запити митних органів, а також поштою або іншими засобами інформаційних технологій. Копія висновку може надсилатися до митного органу засобами електронного або факсимільного зв'язку.

За ч. 11 коментованої статті у разі недостатньої ясності або повноти висновку експерта може бути призначена додаткова експертиза, проведення якої може доручатися тому самому експертові (спеціалістові), або повторна експертиза, проведення якої доручається іншому експертові (спеціалістові). Призначення такої експертизи має бути детально мотивоване, повідомлені ті положення з висновку експерта, який проводив первинну експертизу, що викликали сумнів, а також обставини справи, на підставі яких поставлена під сумнів достовірність висновків експерта.

Відповідно до ч. 14 коментованої статті контрольні проби (зразки), а також залишки досліджених проб і пошкоджені під час проведення досліджень зразки опломбовуються (запечатуються) і зберігаються у експертному підрозділі протягом 60 днів. Упродовж цього терміну власник вантажу має право оскаржити рішення митного органу у судовому порядку.

За ч. 15 коментованої статті проби (зразки) товарів, які швидко псуються, або з обмеженим терміном зберігання (продукти харчування тощо) знаходяться в експертному підрозділі протягом строку, що не перевищує терміну їх зберігання. Такий термін може визначатися державними стандартами, технічними умовами, змістом паспортних даних виробника на товар, інформацією на маркуванні тощо.

Згідно з ч. 16 коментованої статті проби (зразки) товарів, узяті в одному примірнику, а також проби (зразки) товарів, у результаті дослідження яких у їх складі виявлено наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори, сильнодіючі або отруйні речовини, одразу після проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) й надання висновку передаються митному органу, який призначив таке дослідження (аналіз, експертизу), за актом, форма якого затверджується Міністерством фінансів України.

Відповідно до ч. 17 коментованої статті проби (зразки) після закінчення дослідження (аналізу, експертизи) або терміну зберігання повертаються власникові чи уповноваженій ним особі на їх усну або письмову вимогу. При цьому складається акт у двох примірниках про повернення проб (зразків) товарів власникові. Один примірник залишається у справах експертного підрозділу, другий – передається власникові або уповноваженій ним особі.

Згідно з ч. 18 коментованої статті, якщо в установлені законодавством строки проби (зразки) не будуть затребувані власником або уповноваженою ним особою, експертний підрозділ їх знищує. Про знищення експертним підрозділом проб (зразків) складається акт про знищення пошкоджених проб (зразків). Він зберігається в експертному підрозділі. Завірена експертним підрозділом копія акта про знищення пошкоджених проб і зразків товарів може надаватися на письмову вимогу власникові товару або уповноваженій ним особі. При цьому вартість зазначених проб (зразків) власникові або уповноваженій ним особі не відшкодовується. Вартість проб (зразків), використаних під час дослідження, відноситься на підставі акта про їх знищення до складу виробничих витрат суб'єктів господарської діяльності, у яких ці проби і зразки відбиралися.

Відповідно до ч. 19 коментованої статті митне оформлення товарів, проби (зразки) яких відібрані на дослідження, може бути закінчене тільки після отримання митним органом, у якого зберігаються ці товари, результатів дослідження.

За ч. 20 коментованої статті оплата проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

ОСОБЛИВІ ПРОЦЕДУРИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 358

Звільнення від окремих форм митного контролю

1. Звільнення від окремих форм митного контролю встановлюється цим Кодексом, іншими законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Незастосування окремих форм митного контролю не означає звільнення від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Коментована стаття регламентує порядок звільнення від окремих форм митного контролю як однієї з особливих її процедур.

Відповідно до ч. 1 коментованої статті законодавець визначає, що у деяких випадках, передбачених МКУ, іншими законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, можливе звільнення від окремих форм митного контролю, але не від митного контролю в цілому. Так, для встановлення того факту, що на товари або транспортні засоби поширюється пільговий правовий режим, посадова особа митного органу зобов'язана застосувати таку форму митного контролю, як перевірка документів і відомостей про товари чи транспортні засоби.

Кодексом митна пільга у вигляді звільнення від окремих форм митного контролю передбачена для спеціальних індивідуальних і колективних суб'єктів митного права: у частині звільнення від особистого огляду (ч. 9 ст. 340) й митного огляду ручної поклажі та супроводжуваного багажу (ст. 359) для Президента України, Голови Верховної Ради, народних депутатів, Прем'єр-міністра, Першого віце-прем'єр-міністра, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів Конституційного Суду України, міністра закордонних справ, генерального прокурора та членів їхніх сімей,

які прямують разом із ними; у частині звільнення від митного огляду особистого багажу (ч. 2 ст. 383) для глави дипломатичного представництва іноземної держави, членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їхніх сімей, які проживають разом із ними; щодо товарів, призначених для офіційного (службового) користування (ч. 1 ст. 382), – для дипломатичних представництв іноземних держав в Україні; щодо товарів, призначених для особистого користування (ст. 388), – для іноземних дипломатичних і консульських кур'єрів; для інших.

Згідно зі ст. 92 Конституції України тільки законами України визначаються засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи. Визначення випадків і перелік осіб, які звільняються від митного контролю, встановлює лише Верховна Рада України шляхом прийняття законів і надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів. Наприклад, Консульська конвенція між Україною та Республікою Болгарія, ратифікована Законом України від 01.12.1998 № 286, передбачає випадки звільнення від мита і митного контролю: у ст. 44 зафіксоване правило, що особистий багаж консульської посадової особи звільняється від митного контролю. Він може контролюватися компетентними органами держави перебування у випадку, якщо існують серйозні мотиви вважати, що багаж містить предмети, ввезення і вивезення яких заборонене законами і правилами держави перебування або карантинними правилами. У цьому разі контроль проводиться у присутності консульської посадової особи або її уповноваженого представника. Члени сім'ї працівників консульської установи користуються привілеями й імунітетами у тому ж обсязі, що й відповідний працівник консульської установи. Аналогічні положення закріплені у ст. 41 Консульської конвенції між Україною і Литовською Республікою, ратифікованої Законом України від 01.11.1996 № 463/96-ВР.

Загалом правила митного контролю і митного оформлення предметів дипломатичних представництв, консульських установ, представництв міжнародних організацій, а також їх персоналу і членів сімей персоналу, які користуються на території України митними пільгами, закріплено ст. 391–396 МКУ. Ними регламентовано правила митного контролю й митного оформлення предметів дипломатичних представництв, консульських установ, представництв міжнародних організацій, а також їх персоналу і членів сімей персоналу, які користуються на території України митними пільгами. Митні пільги представництвам, персоналу та членам сімей надаються відповідно до законодавства й міжнародних договорів України. Якщо предмети, призначені для офіційного користування або особистого користування персоналом, підлягають контролю з боку відповідних державних органів контролю, то їх митне оформлення здійснюється після

проведення контролю цими органами. Митне оформлення предметів, для переміщення яких через митний кордон України законодавством визначено надання дозвільних документів, проводиться згідно з чинним законодавством. Митне оформлення предметів, транспортних засобів, що належать представництву, персоналу, членам сімей, може здійснюватися довільною особою на підставі належним чином оформлених документів.

Найвищий законодавчий орган держави, відповідно до коментованої статті, використовує право надавати згоду на обов'язковість міжнародних договорів, що містять відповідні пільгові правила митного контролю. За ст. 8 Закону України "Про міжнародні договори України" від 29.06.2004 № 1906-IV (далі – Закон) така згода України на обов'язковість для неї міжнародного договору може надаватися шляхом підписання, ратифікації, затвердження, прийняття договору, приєднання до договору, а також іншим шляхом, про який можуть домовитися сторони. Власне Верховна Рада України надає згоду шляхом ратифікації (ст. 9) або приєднання чи прийняття (ст. 13).

У будь-якому разі звільнення від окремих форм митного контролю завжди мусить мати під собою правову основу. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, із незаконним звільненням від митного контролю внаслідок використання службового становища посадовими особами митного органу відповідно до ст. 482 Кодексу тягне за собою накладення штрафу в розмірі 100 % вартості товарів, транспортних засобів – безпосередніх предметів порушення митних правил із конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Частина друга коментованої статті містить норму, відповідно до якої незастосування окремих форм митного контролю зовсім не означає звільнення від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, тобто від неухильного виконання приписів митних правил. У протилежному разі, а саме у випадку порушення митних правил особою, щодо товарів, транспортних засобів чи багажу якої застосовувались особливі процедури митного контролю, є всі підстави для притягнення винних до адміністративної відповідальності згідно з чинним законодавством.

Слід звернути увагу, що ч. 2 ст. 358 застосовується щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення й не поширюється на транспортні засоби особистого користування.

Стаття 359

Звільнення від митного огляду

1. Митному огляду не підлягає ручна поклажа та супроводжуваний багаж Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів Конституційного Суду України, Міністра закордонних справ України, Генерального прокурора України та членів їхніх сімей, які прямують разом з ними.

2. Митному огляду не підлягають засоби залізничного та повітряного транспорту, які перевозять офіційні державні делегації. Підставою для звільнення транспортного засобу від митного огляду є подання митному органу офіційного повідомлення Міністерства закордонних справ України.

Коментована стаття визначає випадки звільнення від митного огляду, утім, лише ручної поклажі й супроводжуваного багажу окремих посадових осіб держави незалежно від мети перетину ними митного кордону, а також засобів залізничного і повітряного транспорту, які перевозять через митний кордон офіційні державні делегації.

Зважаючи на визнання митного огляду формою митного контролю (ст. 336), цей огляд загалом за п. 24 ст. 4 Кодексу являє собою сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень із метою забезпечення додержання норм Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку, й проводиться згідно із п. 2 ч. 1 ст. 336 Кодексу шляхом огляду й переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення; огляду й переогляду ручної поклажі та багажу; особистого огляду громадян.

У ч. 1 коментованої статті перераховано посадових осіб держави, які репрезентують усі три гілки влади й прямо чи опосередковано наділені повноваженнями щодо вирішення питань із митної справи.

Так, Президент України (ст. 106 Конституції України) утворює, реорганізовує і ліквідує за поданням Прем'єр-міністра України міністерства й інші центральні органи виконавчої влади (одним із яких є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи); призначає за поданням Прем'єр-міністра України голову ДМС України, Кабінет Міністрів України, до складу якого входять, зокрема, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяль-

ності України, митної справи (п. 8 ст. 116 Конституції України, п. 8 ст. 2, п. 1 ч. 1 ст. 20 Закону України “Про Кабінет Міністрів України” від 07.10.2010 № 2591-VI). Генеральний прокурор України координує разом із підпорядкованими йому прокурорами діяльність із питань протидії злочинності й корупції органів митної служби (ст. 10 Закону України “Про прокуратуру” від 05.11.1991 № 1789-XII); предметом нагляду за додержанням і застосуванням законів є за п. 3 ч. 1 ст. 19 Закону України “Про прокуратуру” додержання законів, що стосуються економічних, міжнаціональних відносин, охорони навколишнього середовища, митниці та зовнішньоекономічної діяльності. Судді відповідно до законодавства розглядають справи про порушення митних правил і справи щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів або їхніх посадових осіб тощо. Міністр закордонних справ здійснює безпосереднє керівництво органами дипломатичної служби (Закон України “Про дипломатичну службу” від 20.09.2001 № 2728-III); відряджає дипломатичного радника центрального органу виконавчої влади для виконання дипломатичних функцій (ст. 1 “Положення про дипломатичного радника центрального органу виконавчої влади”, затвердженого Указом Президента України від 31.12.2005 № 1901/2005).

У ч. 9 ст. 340 Кодексу передбачено звільнення від митного огляду, а саме від особистого огляду, тих самих посадових осіб і членів їхніх сімей, тобто їхні ручну поклажу і супроводжуваний багаж звільнено від митного огляду коментованою статтею.

У коментованій статті згадуються члени сім’ї посадових осіб, які також звільняються від митного огляду, якщо прямують разом із представниками державної влади. Якщо визначені особи перетинають митний кордон України самостійно, митний контроль здійснюється на загальних засадах.

В українському законодавстві досить розпливчато визначено термін “члени сім’ї” – навіть у Сімейному кодексі України від 10.01.2002 № 2947-III, який безпосередньо регулює відносини, що між ними виникають. Професор І. В. Жилінкова зазначає, що члени сім’ї – це особи, котрі мають певні права й обов’язки, які ґрунтуються на їх сімейному стані; у різних галузях права і законодавства застосовуються свої визначення членів сім’ї, залежно від особливостей відносин, у яких такі особи беруть участь, і комплексу прав та обов’язків, яких вони набувають. Згідно зі ст. 3 Сімейного кодексу України членами сім’ї є: особи, які спільно проживають, пов’язані спільним побутом, мають взаємні права й обов’язки.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень п. 6 ст. 12

Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, частин 4 і 5 ст. 22 Закону України “Про міліцію” та ч. 6 ст. 22 Закону України “Про пожежну безпеку” (справа про офіційне тлумачення терміна “член сім’ї” від 03.06.1999 № 5-рп) та Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім’ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім’ї, як “членів сім’ї визначено осіб, що перебувають у шлюбі, проживають однією сім’єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їх дітей; осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

Положення про звільнення від митного огляду міститься не лише у цій статті Кодексу і, зокрема, стосується особистого багажу глави дипломатичного представництва іноземної держави, членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їхніх сімей, які проживають разом із ними (ст. 389 МКУ); призначених для особистого користування товарів, що ввозяться в Україну й вивозяться з України іноземними дипломатичними і консульськими кур’єрами (ст. 388), тощо. Ці та інші митні привілеї й імунітети визначаються відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18.04.1961 та Віденської конвенції про консульські зносини від 24.04.1963.

Частина друга коментованої статті регламентує положення, згідно з яким митному огляду не підлягають засоби залізничного й повітряного транспорту, які перевозять офіційні державні делегації. Це означає, що до таких транспортних засобів не будуть застосовані загальні правила митного огляду залізничних і повітряних транспортних засобів, визначених у Типових технологічних схемах здійснення митного контролю залізничних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон і здійснення митного контролю повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон, затверджених постановою КМУ “Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними” від 21.05.2012 № 451.

Потребує тлумачення термін “офіційні державні делегації”. Згідно з нормами Указу Президента України “Про Державний Протокол та Церемоніал України” від 22.08.2002 № 746/2002 *візити* в Україну за своїм значенням,

статусом особи, яка очолює іноземну делегацію (глава іноземної країни, глава парламенту, глава уряду, міністр закордонних справ, інша висока посадова особа, представник іноземної держави), та особливостями їх здійснення поділяються на *державні, офіційні, робочі візити, візити проїздом, неофіційні візити, візити у статусі особистого гостя* (п. 5). Таким чином, якщо до складу офіційної державної делегації завжди входять особи, що вповноважені на виконання представницьких функцій від імені своєї держави й прибувають в Україну не приватним порядком, їхній візит має офіційний характер, що обумовлює відповідний Державний Протокол та Церемоніал України як сукупність вимог до забезпечення єдиного порядку проведення офіційних заходів з участю Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, міністра закордонних справ України, інших вищих посадових осіб України з урахуванням загальноприйнятих міжнародних норм, правил і традицій, а також національних традицій України. Планом протокольного й організаційного забезпечення візиту з урахуванням категорії візиту і складу його учасників передбачається додержання порядку проходження прикордонного контролю та митних формальностей (п. 164).

Підставою для звільнення залізничного або повітряного транспортного засобу від митного огляду є подання митному органу офіційного повідомлення Міністерства закордонних справ України, яким митний орган інформується щодо списку осіб, внесених до складу офіційних делегацій, наявності на борту повітряного судна/потягу зброї, боєприпасів, спеціальних засобів, що належать особам, які здійснюють охорону вищих посадових осіб України, інших держав та офіційних делегацій тощо. Рішення про пропуск або відмову у пропуску через митний кордон зброї, боєприпасів і спеціальних охоронних засобів приймає начальник митного органу за погодженням із представником Управління державної охорони України.

Звільненням від митного огляду залізничного або авіаційного транспортного засобу, яким прямує офіційна державна делегація, не вичерпується специфіка митного регулювання. Зокрема, ч. 1 ст. 389 МКУ "Особливості пропуску та оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України представниками та членами делегацій іноземних держав" представникам іноземних держав, членам парламентських та урядових делегацій, на основі взаємності членам делегацій іноземних держав і членам сімей цих осіб, які їх супроводжують, надаються митні пільги, передбачені Кодексом для дипломатичного персоналу представництв іноземних країн.

Стаття 360

Здійснення митного контролю деяких видів товарів у першочерговому порядку

1. У разі переміщення через митний кордон України товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, а також живих тварин, органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації, товарів, що мають обмежений строк чи особливий режим зберігання, товарів військового призначення, радіоактивних матеріалів, фото-, аудіо- і відеоматеріалів для засобів масової інформації, товарів міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, товарів, що переміщуються в рамках угод про виробничу кооперацію, товарів, що переміщуються за процедурою МДП, митний контроль таких товарів здійснюється першочергово.

2. Огляд (переогляд) товарів, зазначених у частині першій цієї статті, а також взяття проб та зразків таких товарів здійснюються тільки за виключних обставин.

3. Законами України можуть визначатися інші категорії товарів, митний контроль яких здійснюється у першочерговому порядку.

Законодавством передбачено випадки, коли прискорена процедура транскордонного переміщення певних товарів відповідає державним і суспільним інтересам. Норма коментованої статті у зв'язку з цим наділяє митні органи правом здійснювати митний контроль таких окремих видів товарів першочергово.

Необхідно поділити товари, що підлягають митному контролю першочергово, на кілька груп.

Перша група товарів – це товари, необхідні для подолання суспільно небезпечних наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій. Стихійне лихо – це юридичний факт, надзвичайна обставина, що не піддається впливу людини і є наслідком дії сил природи, як-от повінь, землетрус та ін. Під аварією зазвичай мають на увазі збитки, заподіяні транспортному засобу, вантажу і фрахту в процесі перевезення. Катастрофою є велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких (або невідворотних) наслідків. Епідемія – швидке і безупинне поширення інфекційної хвороби в межах певної групи чи населення певного регіону. Причиною її поширення можуть бути завезені з інших країн інфекції та порушення правил безпеки поводження з мікробіологічними або іншими біологічними речовинами.

Друга група товарів – товари, затримка митного контролю яких може призвести до їх псування, заподіяння шкоди або невиконання міжнародних зобов'язань.

Третя група товарів – фото-, аудіо- і відеоматеріали для засобів масової інформації.

Правило щодо винятковості обставин для огляду (переогляду) й взяття проб і зразків вказаних у ч. 1 ст. 360 товарів закріплено в законі, оскільки такі процедури передбачають певні часові витрати.

Огляд (переогляд) товарів, зазначених у ч. 1 цієї статті, здійснюється лише за виняткових обставин (тобто як виняток із загального правила, коли, наприклад, немає сумнівів у вчиненому, або у такому, що ґрунтується на порушенні митного законодавства), у якнайкоротший строк після прийняття рішення про його проведення й на підставах, прямо передбачених ч. 2–5 ст. 338 МКУ й п. 14 постанови КМУ від 23.05.2012 № 467. Адже першочерговість митного контролю не заперечує того, що під час його проведення митні органи самостійно визначають форму й обсяг контролю, достатні для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи та міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, контроль за дотриманням яких покладено на митні органи.

Щодо товарів, зазначених у ч. 1 цієї статті, за виняткових обставин може провадитися процедура взяття їх проб і зразків, яка відповідно до ч. 2 ст. 326 МКУ покликана допомогти ідентифікувати товар. Під зразком товару треба розуміти одиницю продукції, що є тотожною за структурою, складом і властивостями всієї партії товару. Під пробою мається на увазі оптимально необхідна частина зразка товару, тотожна за складом і властивостями всьому об'єкту дослідження. Взяття проб і зразків товарів відбувається в порядку, визначеному ст. 356 МКУ й наказом Міністерства фінансів України від 31.05.2012 № 653.

Наведений у статті перелік випадків, коли застосовується першочерговий порядок митного контролю, не є вичерпним. Право визначення таких випадків і умов застосування першочергового порядку відповідно до ч. 3 належить Верховній Раді України. Визначення випадків і умов застосування першочергового порядку митного контролю залежить від мети ввезення (вивезення) товарів, з урахуванням насамперед суспільних інтересів, а також від характеру і властивостей товарів. Першочерговий порядок передбачає спрощення процедури митного контролю і скорочення часу на його проведення, але в рамках і з дотриманням основних принципів митного контролю, визначених МКУ.

Прикладом, коли законодавством (не законами України, як вказано у ч. 3 коментованої статті) визначаються інші, ніж перераховані у ч. 1 коментованої статті, категорії товарів, митний контроль яких здійснюється першочергово, є постанова КМУ “Про затвердження Порядку застосування спеціальних спрощень, що надаються уповноваженому економічному опе-

ратору” від 21.05.2012 № 447. У п. 3 цієї постанови вказано, що “...для оператора, якому видано сертифікат на спрощення митних процедур, спеціальне спрощення, а саме митний контроль у першочерговому порядку, здійснюється шляхом (а) переміщення електронних копій митних декларацій, електронних документів, відомостей, поданих в установленому порядку митному органу оператором, на початок черги в автоматизованій системі митного оформлення та інших електронних системах митних органів; (б) розгляду заяв, прийняття рішень, здійснення митного контролю в першочерговому порядку після отримання митним органом від оператора передбачених Митним кодексом України та іншими актами законодавства документів і відомостей”.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Стаття 361

Цілі застосування системи управління ризиками

1. Управління ризиками – це робота митних органів з аналізу ризиків, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів. Під ризиком розуміється ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

2. Митні органи застосовують систему управління ризиками для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, форм митного контролю, що застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю.

3. Цілями застосування системи управління ризиками є:

- 1) запобігання, прогнозування і виявлення порушень законодавства України з питань державної митної справи;
- 2) забезпечення більш ефективного використання наявних у митних органів ресурсів та зосередження їх уваги на окремих згрупованих об'єктах аналізу ризику, щодо яких є потреба у застосуванні окремих форм митного контролю або їх сукупності, а також у підвищенні ефективності митного контролю (областях ризику);
- 3) забезпечення в межах повноважень митних органів заходів із захисту національної безпеки, життя і здоров'я людей, тварин, рослин, довкілля, інтересів споживачів;
- 4) прискорення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України.

Для цілей Кодексу під ризиком мається на увазі ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Таке визначення найпоширеніше у світовій практиці й по суті збігається з підходом щодо загального визначення ризику як можливості недосягнення поставлених цілей управління, адже одним із основних завдань митних органів, зокрема й в Україні, є контроль за дотриманням законодавства з питань державної митної справи. Так, ст. 544 МКУ визначено, що, реалізуючи митну політику України, митна служба України виконує такі основні завдання, як забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання й запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи.

У попередній редакції Кодексу поняття “ризик” не було. Її положення визначали вибірковість митного контролю (ст. 42), однак не визначали методів, які мали для цього використовуватися. Водночас міжнародне законодавство, а саме Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973, до якої Україна приєдналася згідно із Законом України від 05.10.2006 № 227-V, передбачає використання системи управління ризиками під час митного контролю.

Всесвітня митна організація у Керівництві до Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 (зі змінами 1999 р.) визначає управління ризиками як систематичне застосування процедур і практик управління, що забезпечують митну службу необхідною інформацією для вжиття заходів із переміщення чи вантажів, які становлять ризик.

У чинному Митному кодексі Європейського Союзу управління ризиками визначається як систематичне виявлення ризиків і здійснення всіх заходів, необхідних для обмеження впливу ризику (“implementation of all measures necessary for limiting exposure to risk”). Це поняття охоплює такі заходи, як збір даних та інформації, аналіз і оцінювання ризиків, визначення і вжиття заходів, регулярний моніторинг і аналіз процесу та його результатів, заснованих на міжнародних, союзних (Європейського Співтовариства) і національних джерелах і стратегіях.

Подібні визначення даються у нормативних актах Російської Федерації, Республіки Білорусь, України.

Відповідно до ч. 1 ст. 361 управління ризиками – це робота митних органів з аналізу ризиків, виявлення й оцінки ризиків, розроблення і практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності й контролю застосування цих заходів.

Таким чином, управління ризиками – циклічний процес із наявністю так званого зворотного зв’язку. Митні органи здійснюють оцінювання ефективності й контроль застосування заходів із мінімізації ризиків. Ме-

тою контролю заходів із мінімізації ризиків є коригування таких заходів для підвищення ефективності їх застосування.

У ч. 2 ст. 361 визначено, що система управління ризиками використовується митними органами для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, форм митного контролю, що застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю. Тобто система управління ризиками використовується з метою забезпечення вибірковості митного контролю відповідно до ст. 320 МКУ.

Застосування системи управління ризиками митними органами дає можливість ефективного розподілу наявних обмежених ресурсів для зосередження на товарах, транспортних засобах, документах і особах, які, відповідно до результатів системи управління ризиками, становлять підвищений ризик. Форми й обсяг митного контролю визначаються митними органами за результатами системи управління ризиками.

У коментованій статті законодавець розкриває поняття “область ризику” – окремі згруповані об’єкти аналізу ризику, щодо яких є потреба у застосуванні окремих форм митного контролю або їх сукупності, а також у підвищенні ефективності митного контролю.

Стаття 362

Аналіз ризику та його об’єкти

1. Аналіз ризику – це систематичне використання митними органами наявної у них інформації для визначення обставин та умов виникнення ризиків, їх ідентифікації і оцінки ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

2. До об’єктів аналізу ризику належать:

- 1) характеристики товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;
- 2) характер зовнішньоекономічної операції;
- 3) характеристика суб’єктів, що беруть участь у зовнішньоекономічній операції.

Відповідно до ч. 1 ст. 362 аналіз ризику – це систематичне використання митними органами наявної у них інформації для визначення обставин і умов виникнення ризиків, їх ідентифікації й оцінки ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Призначенням митної служби України, відповідно до ст. 544 Кодексу, є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, гарантування безпеки суспільства, захист митних інтересів України. Це неможливо забезпечити без дотримання всіма учасниками вимог митного законодавства.

Виконуючи завдання, покладені на митну службу України й закріплені у ст. 544 МКУ, митні органи мають постійно здійснювати аналіз виявлених і потенційних порушень митного законодавства для визначення обставин і умов виникнення ризиків, їх ідентифікації та оцінки ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Обставини й умови виникнення ризиків – фактори, що сприяють виникненню ризику, або фактори, за сукупності яких виникнення ризику найімовірніше. Це важливий елемент у моделюванні ситуації виникнення ризику, що допомагає ідентифікувати його відповідно до обставин умов проявів. У здійсненні аналізу важливою також є оцінка наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи. Залежно від наслідків, що може спричинити ризик під час проявлення, має бути сформовано й адекватні заходи з мінімізації ризиків.

До об'єктів аналізу ризику, відповідно до ч. 2 ст. 362, належать:

- 1) характеристики товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;
- 2) характер зовнішньоекономічної операції;
- 3) характеристика суб'єктів, що беруть участь у зовнішньоекономічній операції.

Під характеристиками товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, що є об'єктами аналізу ризиків, маються на увазі, зокрема, код товарів згідно з УКТ ЗЕД, опис, стан, країна походження, країна відправлення, митна вартість товарів тощо.

Під характером зовнішньоекономічної операції, що є об'єктом аналізу ризиків, маються на увазі відомості у зовнішньоекономічних договорах (контрактах) або інших документах, які підтверджують право володіння, користування, розпорядження товарами, відомості, що містяться у транспортних, комерційних, митних та інших документах, тощо.

Характеристиками суб'єктів, що беруть участь у зовнішньоекономічній операції, є, наприклад, відомості про учасників зовнішньоекономічної операції, їх адреси, країни реєстрації, характерна номенклатура операцій, репутація на ринку, наявність фактів виявлення порушень митного законодавства, вчинених ними (чи їх посадовими особами) у минулому, тощо.

Стаття 363

Діяльність митних органів з оцінки та управління ризиками

1. Діяльність митних органів з оцінки та управління ризиками полягає у виконанні таких завдань:

- 1) формування інформаційної бази даних системи управління ризиками митних органів;
- 2) аналіз, виявлення та оцінка ризиків, у тому числі з використанням інформаційних технологій, що включають систематичне:
 - а) виявлення умов і факторів, що впливають на виникнення ризиків;
 - б) визначення областей ризику;
 - в) визначення критеріїв із заданими наперед параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об'єкта контролю, що становить ризик (індикаторів ризику);
 - г) здійснення оцінки імовірності виникнення ризиків та можливої шкоди у разі їх проявлення;
- 3) розроблення і реалізація практичних заходів з управління ризиками з урахуванням:
 - а) результатів аналізу та оцінки ризиків;
 - б) результатів аналізу необхідних ресурсів та очікуваних результатів реалізації запланованих заходів;
- 4) аналіз результатів та коригування вжитих заходів з управління ризиками, що включає:
 - а) здійснення контролю за практичною реалізацією заходів;
 - б) збір, оброблення та аналіз інформації про результати вжитих заходів з метою їх коригування та вдосконалення системи управління ризиками.

2. Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

3. Система управління ризиками передбачає застосування випадкового відбору.

4. Якщо товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються підприємством через митний кордон України, у 25 і більше відсотках випадків такого переміщення протягом року піддавалися митному контролю внаслідок застосування системи управління ризиками, що спричинило затримку митного оформлення понад 4 робочі години, і при цьому фактів порушення митних правил виявлено не було, це підприємство має право знати причини та підстави застосування до зазначених товарів, транспортних засобів відповідних форм митного контролю.

У новій редакції Кодексу відображено вимоги Кіотської конвенції (про спрощення та гармонізацію митних процедур) щодо використання системи управління ризиками під час митного контролю.

Зокрема, ст. 320 “Вибірковість митного контролю” визначає, що форми й обсяг контролю, достатнього для забезпечення дотримання законодавства України з питань митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні, *вибираються на підставі результатів системи управління ризиками.*

У Кодексі 2002 р. відповідних норм не було.

Воднораз застосування методів управління ризиками – не зовсім новий напрям для митної служби.

Активні роботи з організації застосування системи управління ризиками ведуться ще з 2005 р., що було зумовлено, зокрема, вимогами Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур і завданнями Кабінету Міністрів України стосовно впровадження митного контролю, що ґрунтується на аналізі ризиків.

У 2005–2006 рр. напрацьовано першу нормативно-правову базу щодо управління ризиками.

Очевидно, що сьогодні у більшості посадових осіб митних органів система управління ризиками асоціюється з АСАУР – модулем автоматизованої системи аналізу й управління ризиками, який упроваджений з 2007 р. і застосовується для оформлення ВМД.

Безперечно, це одна з важливих складових системи управління ризиками, проте далеко не єдина.

У контексті здійснення митного контролю ризик для митних органів – це ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Стаття 361 Кодексу визначає поняття “управління ризиками” – це робота митних органів із:

- аналізу ризиків;
- виявлення й оцінювання ризиків;
- розроблення і практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків;
- оцінювання ефективності й контролю застосування цих заходів.

Митні органи застосовують систему управління ризиками для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, що підлягають митному контролю, форм митного контролю, які застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю.

Статтею 362 визначено поняття “аналіз ризику” – це систематичне використання митними органами наявної у них інформації для з’ясування

обставин і умов виникнення ризиків, їх ідентифікації й оцінки ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Саме на результатах аналізу ризику базуються подальші дії з оцінювання ризиків і вжиття заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків.

Тому ключовим завданням для митних органів є налагодження дієвого робочого процесу з аналітичної роботи щодо різних напрямів контролю, оптимального залучення до цього наявних джерел інформації та трудових ресурсів.

Діяльність митних органів з оцінки й управління ризиками, відповідно до ч. 1 ст. 363, полягає у виконанні таких завдань:

- 1) формування інформаційної бази даних системи управління ризиками митних органів;
- 2) аналіз, виявлення й оцінка ризиків, зокрема з використанням інформаційних технологій;
- 3) розроблення й реалізація практичних заходів з управління ризиками;
- 4) аналіз результатів і коригування вжитих заходів з управління ризиками.

Формування інформаційної бази даних системи управління ризиками митних органів полягає, зокрема, у накопиченні митними органами інформації про потенційні та виявлені ризики у митній сфері, про вжиті заходи з управління ризиками тощо. Накопичена таким чином інформація використовується митними органами під час здійснення аналізу, виявлення й оцінювання ризиків, зокрема з використанням інформаційних технологій. За результатами аналізу, виявлення й оцінювання ризиків визначаються ризики, що потребують розроблення і реалізації практичних заходів з управління ризиками. Результати виконання заходів з управління ризиками аналізуються й коригуються з метою підвищення їх ефективності.

Використання методів управління ризиками передбачає організацію процесу управління ризиками.

За коментованою статтею порядок аналізу й оцінювання ризиків, розроблення й реалізації заходів з управління ризиками визначається центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері фінансів.

Згідно зі світовою практикою, відображеною у Керівництві з управління ризиками Всесвітньої митної організації, управління ризиками в митних органах здійснюється на стратегічному, тактичному й оперативному рівнях, причому процес управління ризиками може застосовуватися одночасно для всіх рівнів.

При стратегічному управлінні ризиками шляхом вивчення комплексної інформації митні органи можуть визначати області ризику, відокремлювати найменш значущі й втручатися тільки в ті області, де підтверджені досвідом

висновки вказують, що таке втручання необхідне. Тобто на стратегічному рівні управління ризиками, за результатами аналізу, виявлення й оцінки ризиків, визначаються пріоритетні напрями реалізації заходів з управління ризиками. До областей ризиків можуть входити: соціальні питання (боротьба з контрабандою наркотиків тощо); заборони й обмеження щодо імпорту/експорту; заходи, необхідні для захисту здоров'я й навколишнього середовища; заходи з питань захисту прав інтелектуальної власності, контролю правильності застосування пільг, нарахування митних платежів тощо.

На тактичному рівні управління ризиками за результатами аналізу, виявлення й оцінки ризиків розробляються заходи з управління ризиками. Щодо інструментів, за допомогою яких здійснюється управління ризиками, то світова практика передбачає визначення індикаторів ризику, профілів ризику, застосування випадкового відбору та ін. Тактичне управління ризиками також являє собою визначення рівня контролю, необхідного для ефективного вирішення питань, пов'язаних з оціненим ризиком. Прикладом є визначення способу ефективного використання обмежених кадрових ресурсів та устаткування. Використовуючи цей підхід, митні органи застосовують вибірковий контроль, перевіряючи тільки переміщення, які за результатами оцінки ризику становлять найбільший ризик.

Під індикаторами ризику маються на увазі критерії із заданими параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об'єкта контролю, що становить ризик (визначення, наведене у ч. 1 ст. 363).

Профіль ризику – це сукупність відомостей про області, індикатори ризику і заходи, необхідні для запобігання або мінімізації ризиків.

Важливим інструментом для ефективного управління ризиками є використання інформації про осіб та/або транспортні засоби, за допомогою яких можуть бути вчинені порушення законодавства України з питань державної митної справи, а також інформації про товари, що можуть бути об'єктом правопорушення, яка накопичена митними органами самостійно за результатами здійснення аналітичної роботи або отримана митними органами.

Чіткі інструкції посадовим особам митних органів щодо особливостей і порядку оцінювання ризику під час митного контролю за певним напрямом (контролю правильності класифікації, митної вартості, походження тощо) також можна назвати інструментами реалізації заходів з управління ризиками.

На оперативному рівні управління ризиками для визначення форм і обсягу митного контролю у конкретних випадках переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України використовуються інструменти з управління ризиками. Саме на цьому рівні здійснюється контроль із застосуванням системи управління ризиками (ст. 337 Кодексу), тобто

оцінювання ризику шляхом аналізу (зокрема з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України з метою вибору форм і обсягу митного контролю, достатніх для забезпечення дотримання вимог національного законодавства з питань державної митної справи.

Система управління ризиками, відповідно до ч. 3 ст. 363, передбачає застосування випадкового відбору. Доцільність такого відбору зумовлена тим, що важливо підтримувати елемент несподіванки під час визначення форм і обсягу контролю, оскільки підприємства, які перебувають у постійному контакті з митними органами, можуть знати про індикатори ризику, методи профілювання ризиків. Застосування випадкового відбору є також засобом виявлення інших видів ризиків, моніторингу або оцінювання їх значущості.

Усі наведені інструменти мають реалізуватися з максимальним застосуванням інформаційних технологій, де це можливо. Водночас слід зазначити, що контроль із застосуванням системи управління ризиками не завжди може бути реалізований автоматизованим способом. Наприклад, випадки, коли частина відомостей, необхідна для оцінки ризику, відсутня в електронному вигляді у митних органів або подається у вигляді, непридатному для автоматизованої оцінки ризику, або коли для оцінки ризику необхідно візуально проаналізувати певні характеристики поданих документів (відповідність підпису на дозвільному документі наданим зразкам, сліди виправлень на документі тощо). Тому застосування системи управління ризиками може здійснюватись також неавтоматизованим і комбінованим способами. Детальніше див. коментар до ст. 337 Кодексу.

Відповідно до ч. 4 ст. 363 призначені для використання митними органами відомості про області й індикатори ризику, а також про заходи, необхідні для запобігання або мінімізації ризиків (профілі ризику), є службовою інформацією і не підлягають розголошенню іншим особам, крім випадків, визначених цим Кодексом й іншими законами України.

Підприємство має право знати причини й підстави застосування до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються цим підприємством через митний кордон України, відповідних форм митного контролю, якщо товари, транспортні засоби у 25 і більше відсотків випадків такого переміщення протягом року піддавалися митному контролю внаслідок застосування системи управління ризиками, що спричинило затримку митного оформлення на понад чотири робочі години, і при цьому фактів порушення митних правил виявлено не було.

Зауважимо, що така норма допоможе налагодити діалог із підприємницькою спільнотою щодо розуміння цілей і принципів застосування методів управління ризиками, підвищення ефективності їх застосування.

Агент з митного оформлення – фізична особа – резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення.

Аналіз ризику – систематичне використання митними органами наявної у них інформації для визначення обставин та умов виникнення ризиків, їх ідентифікації й оцінювання ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Банківські метали – золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Валюта України – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної країни, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Вантаж експрес-перевізника – консолідовані за єдиним транспортним документом міжнародні експрес-відправлення чи міжнародні експрес-відправлення, що не увійшли до складу цих консолідованих міжнародних експрес-відправлень за характером, розмірами або з інших причин, що переміщуються (пересилаються) експрес-перевізником через митний кордон України.

Вантажне відправлення – товари, що надходять в Україну на адресу осіб або відправляються ними за межі України, або переміщуються транзитом через митну територію України, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі.

Вантажний митний комплекс – ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

Ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України, вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України – сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку.

Випуск товарів – надання митним органом права на користування та/або розпорядження товарами, щодо яких здійснюється митне оформлення, відповідно до заявленої мети.

Вільна митна зона – відповідним чином облаштовані територія або склад, призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Вільний обіг – обіг товарів, який здійснюється без обмежень з боку митних органів України.

Громадяни – фізичні особи: громадяни України, іноземці, особи без громадянства.

Двоканальна система – спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один із двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

Декларант – особа, яка самостійно здійснює декларування, або від імені якої здійснюється декларування.

Декларація митної вартості – документ установленної форми, що подається декларантом і містить відомості про митну вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим.

Дозвіл митного органу – надання особі митним органом усно, письмово (паперовим або електронним документом) чи шляхом проставлення відбитка особистої номерної печатки на супровідних документах (деклараціях, відомостях) права на вчинення певних дій.

Дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органічного утворення, напівдорогоцінне каміння – терміни вживаються у значенні, наведеному в Законі України “Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними”.

Експрес-перевізник – перевізник, який з використанням будь-якого виду транспорту здійснює прискорене перевезення міжнародних експрес-відправлень за єдиним транспортним документом (загальні авіа-накладні (AWB – airwaybill, MAWB – master airwaybill), CMR, bill of lading (коносамент) тощо), а також забезпечує приймання, обробку, пред’явлення таких відправлень митним органам для митного контролю та митного оформлення в місцях їх митного оформлення та видачу одержувачам (повернення відправникам).

Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – не пов’язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров’я й життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини.

Зона митного контролю – місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності.

Іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної країни, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Іноземні товари – товари, що не є українськими відповідно до п. 61 ст. 4 МКУ, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до Митного кодексу України.

Контейнер – транспортне обладнання (клітка, знімна цистерна або подібний засіб), що:

- а) являє собою повністю або частково закриту ємність, призначену для поміщення в неї вантажів;
- б) має постійний характер і завдяки цьому є досить міцним, щоб слугувати для багаторазового використання;
- в) спеціально сконструйоване для полегшення перевезення вантажів одним або кількома видами транспорту без проміжного перевантаження;
- г) сконструйоване таким чином, щоб полегшити його перевантаження, зокрема з одного виду транспорту на інший;
- ґ) сконструйоване таким чином, щоб його можна було легко завантажувати та розвантажувати;
- д) має внутрішній об'єм не менше одного метра кубічного.

Термін “контейнер” включає приладдя та обладнання, необхідні для такого типу контейнера, за умови, що вони перевозяться разом із контейнером. Знімні кузови прирівнюються до контейнерів.

Контрафактні товари – товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Культурні цінності – об'єкти матеріальної й духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України.

Митна безпека – стан захищеності митних інтересів України.

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, і передбачені законодавством відомості про товари, умови й способи їх переміщення через митний кордон України та нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Митна процедура – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, і передбачені законодавством відомості про товари, умови й способи їх переміщення через митний кордон України та нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Митне забезпечення – одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного цифрового підпису та інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення і закріплення результатів митного контролю й митного оформлення.

Митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень для забезпечення додержання норм МКУ, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Митний режим – сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм МКУ, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Митний склад – відповідним чином облаштовані складські приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камери, критий чи відкритий майданчики, призначені для зберігання товарів під митним контролем.

Митний статус товарів – належність товарів до українських або іноземних.

Митні інтереси України – національні інтереси України, які забезпечуються та реалізуються шляхом здійснення державної митної справи.

Митні платежі:

- а) мито;
- б) акцизний податок із увезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- в) податок на додану вартість із увезених на митну територію України товарів (продукції).

Митні правила – встановлений Митним кодексом України та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з то-

варами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на митні органи Митним кодексом України та іншими законами України.

Митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Мито – загальнодержавний податок, установлений Податковим та Митним кодексами України, який нараховується та сплачується відповідно до МКУ, законів України та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Міжнародний транспортний документ – номерний товаросупровідний документ, який є договором на перевезення кожного окремого міжнародного експрес-відправлення.

Міжнародні експрес-відправлення – належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним укладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк.

Міжнародні поштові відправлення – упаковані та оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою “М”, дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою “Консигнація”, відправлення міжнародної прискореної пошти “EMS”, які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв'язку.

Моторні транспортні засоби – транспортні засоби, що рухаються за допомогою встановленого на них двигуна.

Нерезиденти:

- а) юридичні особи, утворені відповідно до законодавства інших держав, які провадять діяльність за межами України, а також їх відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, які не провадять господарську діяльність відповідно до законодавства України;
- б) розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи, інші офіційні представництва іноземних

країн та міжнародних організацій, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;

- в) фізичні особи: іноземці та особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України.

Несупроводжуваний багаж – товари, що відправляються їх власниками – громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян.

Об'єкти права інтелектуальної власності – об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення (зазначення походження товарів) та сорти рослин.

Особисті речі – товари, нові й такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування цієї особи відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових та експрес-відправленнях і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

Перевізник – особа, яка здійснює перевезення товарів через митний кордон України та/або між митними органами на території України або є відповідальною за такі перевезення.

Підприємство – будь-яка юридична особа або громадянин-підприємець.

Платіжні документи та цінні папери – акції, облігації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи, виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах.

Платник податків – особа, на яку відповідно до Митного й Податкового кодексів України та інших законів України покладено обов'язок сплати митних платежів.

Повірений – особа, яка діє на підставі договору-доручення з експрес-перевізником і здійснює пред'явлення міжнародних експрес-відправлень митному органу за місцезнаходженням одержувача (відправника).

Попереднє повідомлення – завчасне повідомлення митного органу декларантом про намір увезти товари на митну територію України або вивезти їх за її межі.

Попереднє рішення про країну походження товару – документ установленої форми, що приймається за зверненням заявника та засвідчується рішенням про визначення країни походження товару уповноваженим структурним підрозділом митного органу, на який покладено функції контролю за визначенням країни походження товару.

Попередній документальний контроль – контрольні заходи, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю, та провадяться митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України щодо товарів, у тому числі продуктів та сировини тваринного походження, які переміщуються через митний кордон України.

Порушення митних правил – адміністративне правопорушення, яке полягає в протиправних, винних (умисних або з необережності) діях чи бездіяльності, що посягають на встановлений МКУ та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи Кодексом чи іншими законами України, і за які МКУ передбачено адміністративну відповідальність.

Посадові особи підприємств – керівники та інші працівники підприємств (резиденти та нерезиденти), які через постійно або тимчасово виконуваними ними трудові (службові) обов'язки відповідають за додержання вимог, установлених МКУ, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними у встановленому законом порядку.

Посадові особи представництв іноземних держав та міжнародних організацій – акредитовані в Україні глави дипломатичних представництв та члени дипломатичного персоналу, посадові особи консульських установ, представники іноземних країн при міжнародних організаціях, посадові особи міжнародних організацій.

Постійне місце проживання – місце проживання на території будь-якої держави не менше одного року громадянина, який не має постійно-

го місця проживання на території інших країн і має намір проживати на території цієї держави протягом будь-якого строку, не обмежуючи таке проживання певною метою, за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цим громадянином службових обов'язків або зобов'язань за договором (контрактом).

Правовласник – особа, якій відповідно до закону належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, або особа, яка діє від її імені в межах наданих повноважень.

Припаси:

- а) товари, призначені для споживання пасажирами та членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, чи продаються ці товари;
- б) товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які містяться у транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;
- в) товари, які призначаються для продажу на винос пасажирам та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і містяться в цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території.

Пропуск товарів через митний кордон України – надання митним органом відповідній особі дозволу на переміщення товарів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення.

Резиденти:

- а) юридичні особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України, з місцезнаходженням на її території, а також їх відокремлені підрозділи за кордоном, що не провадять господарської діяльності;
- б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;
- в) фізичні особи: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном;

г) відокремлені підрозділи іноземних юридичних осіб з місцезнаходженням на території України, які провадять господарську діяльність відповідно до законодавства України;

г) інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, у тому числі постійне представництво інвестора-нерезидента.

Ремонт – операції, що здійснюються для усунення недоліків товарів, приведення їх у робочий стан, відновлення ресурсу або характеристик і не призводять до зміни коду цих товарів згідно з УКТ ЗЕД.

Ручна поклажа – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України разом із цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів.

Спеціально виготовлене сховище (тайник) – сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані та пристосовані з цією метою конструктивні ємності чи предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо.

Судно закордонного плавання – українське або іноземне судно, яке здійснює міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів і прибуває на митну територію України або вибуває за її межі.

Супроводжуваний багаж – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів.

Тарифна квота – визначений обсяг товару, в межах якого ввезення або вивезення такого товару здійснюється за пільговою ставкою мита або без застосування мита.

Товари – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі.

Транспортні засоби – транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі.

Транспортні засоби комерційного призначення – будь-яке судно (у тому числі самохідні та несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на під-

водних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепа, напівпричепа) або рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового або комерційного транспортування товарів разом з їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами й паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їх транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення.

Транспортні засоби особистого користування – наземні транспортні засоби товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТ ЗЕД та причепа до них товарної позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД, плавучі засоби та повітряні судна, які зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожен товарну позицію виключно для особистого користування, а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно.

Українські товари – товари:

- а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених з-за меж митної території України. Товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;
- б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;
- в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів, зазначених у підпункті “б”, або з товарів, зазначених у підпунктах “а” і “б”.

Умовне звільнення від оподаткування митними платежами – звільнення від сплати нарахованого податкового зобов’язання у разі поміщення товарів у митні режими, що передбачають звільнення від оподаткування митними платежами за умови дотримання вимог митного режиму.

Уповноважена особа (представник) – особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого декларантом, наділена

правом учиняти дії, пов'язані з проведенням митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта.

Уповноважений економічний оператор – підприємство, створене відповідно до законодавства України, яке відповідає умовам, установленим ст. 14 МКУ, та має право користуватися спеціальними спрощеннями відповідно до ст. 15 МКУ.

Управління ризиками – робота митних органів з аналізу ризиків, виявлення та оцінювання ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінювання ефективності та контролю застосування цих заходів. Під ризиком розуміють ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У трьох томах

Том 2

Відповідальний за випуск

В. Д. Королюк

Редактори:

С. В. Бартош, Є. П. Литвиненко

Коректори:

С. В. Зюбенко, О. В. Орел,

Н. Г. Пузиренко

Комп'ютерна верстка

Ю. Ю. Попсуєнка

Підп. до друку 20.12.2012. Формат 70×100/16. Папір офсетний № 1. Друк офсетний.

Гарнітура "Warnock Pro". Ум. друк. арк. 42,9. Обл.-вид. арк. 29,45.

Наклад 300 прим. Зам. 12-1131к

Державна навчально-наукова установа "Академія фінансового управління"

04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 38-44, тел./факс: (044) 277-51-15.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4384 від 08.08.2012.

Віддруковано на ПАТ "ВІПОЛ"

03151, м. Київ, вул. Волинська, 60.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4404 від 31.08.2012.

- НЗ4 **Науково-практичний коментар до Митного кодексу України** : у 3 т. / П. В. Пашко, В. Ю. Хомутич, Т. І. Єфименко та ін. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2012. – ISBN 978-966-2380-50-7
Т. 2. – 526 с.
ISBN 978-966-2380-52-1

Це видання підготовлено відповідно до Пріоритетних напрямів науково-дослідних робіт у галузі державних фінансів на 2012–2014 роки, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 09.09.2011 № 1132 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 12.06.2012 № 703), та Пріоритетних напрямів наукових досліджень в галузі митної справи на 2011–2015 роки, затверджених наказом Державної митної служби України від 15.11.2010 № 1392.

У книзі всебічно висвітлюються втілені у Митному кодексі України теоретичні й практичні засади реалізації митної справи в Україні, узагальнюються світовий досвід та окреслюються перспективні напрями її розвитку. Кодекс містить багато суттєвих нововведень, зокрема з урахуванням положень міжнародних договорів, підписаних Україною, та ратифікованих конвенцій. Наводиться нормативно-правова база станом на 1 вересня 2012 р.

Для працівників митних органів, державних службовців, науковців, підприємців, викладачів і студентів вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться проблемами митної політики України.

УДК 342.951:339.543](477)(094.4)
ББК 67.9(4Укр)401.21-3

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК
